

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

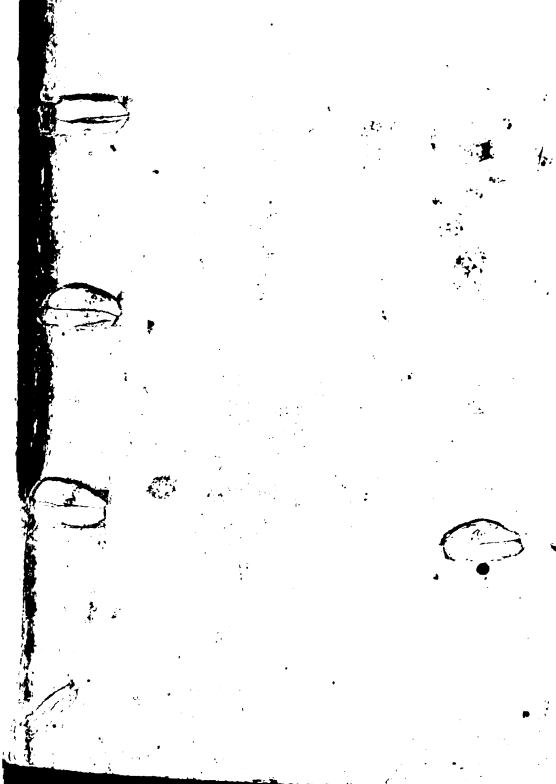

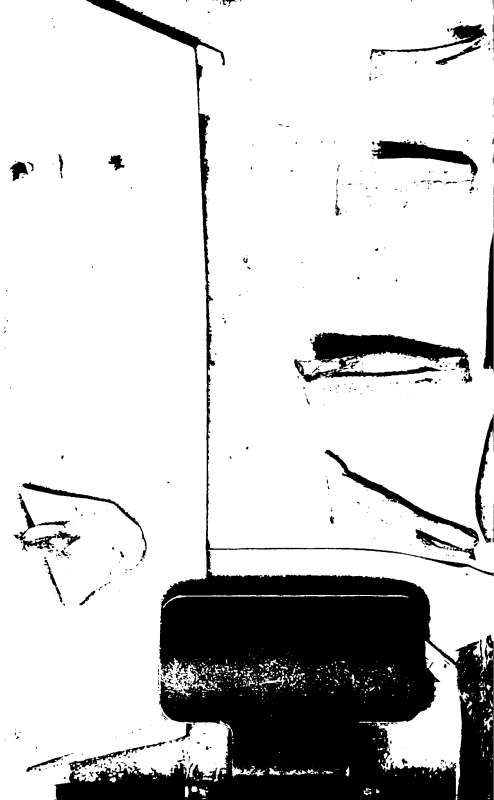

26

IOANNIS BAPTISTAE EGNATI,
VIRI DOCTISSIMI, DE
*exemplis illustrium virorum Venetę
ciuitatis, atque aliarum Gentium.*

Cum indice rerum notabilium.

De s. Joseph de Barce

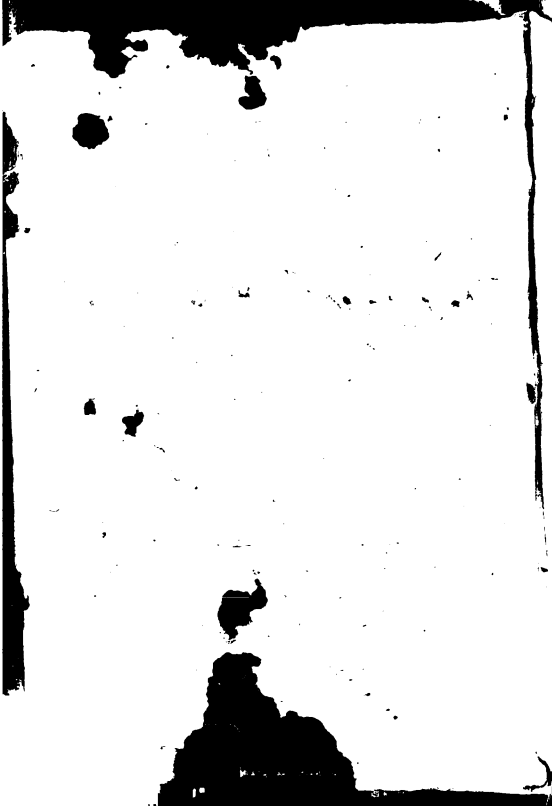
AL DVS
honorabilis *Mio*
principis *Barce*

PARISI

Apud Bernardum Turisat, via Iacobę, sub Aldina Bibliotheca.

1554.

tantoverustatis situ oppressa tamq;
ab hominú memoria seiuncta, quin
historiæ beneficio in pristinum lu-
men, ac spléndorem reuocari queat?
Quamobrem historicos non modò
scriptoribus alijs, sed ipsis etiam le-
gum latoribus, quibus post deos im-
mortales, summi honores semper
delati sunt, iure optimo anteferas.
Nam dum leges condunt, dum in-
stituta ciuibus præscribunt, dum
præcepta rectè viuendi tradút, pro-
sunt illi quidem, sed certum vnus
ciuitatis populum instituunt. Hi au-
tem exempla suppeditant infinita,
quæ omnium mortalium animos
multò magis, & iuuare & mouere
queant. Vt meritò à doctissimis vi-
ris sola historia vitæ magistra, tem-
porum testis, lumen veritatis, nun-
cia vetustatis appelletur. Quòd vna
ab ipsius mundi primordio quic-

quid vbiq; terrarum dictu, factu-
ve memorabile gestum sit, ab iniu-
ria temporum, è tenebris obliuio-
nis, in lucem ac hominum memo-
riam vendicet. Quid quod eius co-
gnitio, cæteris facultatibus non so-
lùm est vtilissima, verum etiam lon-
gè maximè necessaria? Qualis obse-
cro futurus orator si historiæ cog-
nitione careat? quàm aridus, quàm in-
grata multitudini eius oratio, quàm
propemodù elinguis videbitur? Vn-
de orationis copia atq; verborum?
vnde sententiæ ornatu? vnde no-
bis vis illa exemplorum, quæ quasi
arietes & bellicas machinas audito-
rum animis admouere solemus? Iam
ne poëtæ quidem quorum præci-
pue partes sunt delectare, vel etiam
docere, tantam voluptatem allatu-
ri videntur, nisi grandiloquã illam,
ac tragicã fabulam ab historicis sum-

tu, factū-
; ab iniu-
obliuio-
memo-
d eius co-
; non so-
tam lon-
lis obse-
iæ cogni-
uam in-
, quā-
ur? Vn-
orum?
nde no-
; quasi
udito-
is? Iam
ræci-
etiam
llatu-
illam,
sum-

pferint. Sed ne singulis morer, cum
longè aliud sit mihi consiliū, quā
historiæ laudes contexere, quis non
videat certissimis rerum argumen-
tis, historiam ab omnibus esse ma-
ximè expetendam? quòd vna ex o-
mnibus apud quamuis barbaram
nationem, & incultam, expers ca-
lumnia fuerit? Nec vllus adhuc
mortalium tam impudens, tam te-
merarius inuentus sit, qui eam ali-
quo conuicio incesse-rit. Gram-
maticæ quidem à plerisque vt gra-
uis & molesta, vt nugarum, super-
stitionūque plena vituperatur.
Eloquentiam quoque ipsam, quam
aliàs dominam ac principem ciuita-
tum fecerunt, multi ex doli mali
formula, quòd verborum quibus-
dam præstigijs iudicibus imponat,
ream peregere. Quin & philoso-
phia, vt otiosa, ac plena desidia, &

à iiij

prorsus mortalibus inutilis male audit, atque vulgò conuitijs proscinditur. Iis adde, quòd non indoctissimi viri, totum hoc philosophari, aut damnauerunt omnino, aut paucis attingendum monuerunt. Sola igitur superest historia, omnium iudicio semper laudata, omnium suffragijs, vel etiam Palladis (quod aiunt) approbata, nullis probris, nullis contumelijs obnoxia. Verùm cum omnes historiæ ad hominum vitam rectè instituendam plurimùm faciunt, tum illæ in primis, quæ exemplis quamplurimis abundant. Siquidem ad commouendos animos vim multo maiorem habent exempla, quàm ipsa verba. Quoniam ita siue natura siue moribus comparatum est, vt omnes id libentius agant, cuius authores viros præstantissimos fuisse intelligant. Quod

utilis male au-
tius proscin-
d non indo-
oc philoso-
it omnino,
monuerūt.
ria, omniū
omnium
dis (quod
probris,
1. Verūm
ominum
plurimū
quæ ex-
lant. Si-
animos
exem-
iam i-
mpa-
ius a-
stan-
quod

nemo (mea quidem sentētia) ex an-
tiquis scriptoribus facilius, abundā-
tiūsq; præstabit, quā vnus Va-
lerius Maximus. Is enim omnia quę
in alijs scriptoribus sparsim legebā-
tur exempla in vnū congefist. Hūc
postea secuti Fulgosijs, & Sabelli-
cus doctissimī viri, aliquot exemplo-
rum libros, sed non eodem ordine,
quo Valerij, neq; pari fœlicitate edi-
derunt. Post verò omnes, Egnatius
vir ob egregiam eruditionem omni
memoria dignus, hanc spartam sibi
exornandam accepit: tantūque in
hoc scribēdi genere profecit, vt pri-
ores omnes multis partibus supera-
uerit, solūque visus sit omne tulisse
punctum. Conscripsit itaque no-
uem libros exemplorum ex Valerij
Max. præscripto. Sumpsit primū
religionis exempla ab ipsis vrbis in-
cunabulis. Deinde quęcunque vel

nostra, vel patrum, vel etiam superiore ætate vbique gentium, atque locorum digna relatione gesta sunt, miro animi candore tractauit: vt nihil ad hominum plausum confectū, nihil in quo eius aut fidem aut diligentiam desideres, inuenias. Sed veluti frugalissima apis, per amœna omnium tum veterum tum recentium scriptorum prata peruolitans, ex vnoquoq; quod esset optimum ad tam egregium opus decerpfit, atque in hos libros tanquam in reconditissimos thesauros coniecit, atque vno mediocri volumine ingētes historiæ moles complexus est. In alijs alia quidem leges præstantium virorū facta, in hoc vno συλλέγειν oīa inuenias, & quod in alijs per partes mireris, hic vnus præstitit. Vtinam tantus vir longissimo æuo dignus, tātum adhuc vixisset, quantū emen

vel etiam super-
gentium, atque
ione gesta sunt,
tractauit: vt ni-
sum confectū,
fidem aut dili-
genias. Sed ve-
per amena
tum recen-
peruolitans,
et optimum
ecerpfit, at-
m in recon-
ecit, atque
ngētes hi-
cus est. In
stantium
ianēs in oīa
er partes
Vtinam
dignus,
ū emen

dandis his libris corrigendisque fuis-
set satis. Nonnulla procul dubio ad-
didisset, aliqua correxisset, pauca
quædam forsitan immutasset. Sed
plerūque sinistro quodā fato eue-
nire videas, vt tam eximij fœtus or-
bati parētibus exeant. Quod ille ne
sibi accideret summopere vereba-
tur: quum sæpissimè diceret, iam si-
bi nihil esse quod viueret, nisi vt
huic operi extremam manum impo-
neret. Sed vix potuit diu præuisum
fatorum ictum penitus declinare.
Quod profectò illi minus dolendū
fuit, quum talem huic operi tutorē
testamēto assignasset, de cuius fide,
atq; diligentia nemo bonus vnq̃ du-
bitauit. Quo fit vt hoīs fœlicitatem
maximè admirari soleā: quòd nō in
omni vita modò, sed in morte quo-
que fuerit fortunatissimus. Quippe
qui virum integerrima fide, omni-

que vita probatissimum, nominis,
ac memoriæ suæ tutorem, fortuna-
rum prætereà omnium hæredé re-
liquerit: quod sanè fœlicissimi ho-
minis fuit. Nam solent homines in
conficiendis testamentorum tabulis
præcipuè solliciti esse, vt diligentes
& gratos hæredes instituant. Quod
quidem in primis magis ac magis il-
li prospiciendum fuit, qui non for-
tunas solùm (quæ illi profectò per-
exiguè fuerāt) sed tot animi sui mo-
nimenta, memoriam, nomen, omnē
denique existimationem delegaret,
vnius hominis fidei committeret.
At illi planè perspecta erat patris
mei fides ac diligentia, vtpote qui à
teneris vnguiculis (vt dicitur) illum
probè nouerat, quem primis litera-
rum rudimentis imbuerat, plurimæ
postea amicitiae causæ vltro citrò-
que intercesserant. Nam pater meus

um, nominis
orem, fortuna-
m hæredē re-
elicitissimi ho-
it homines in
orum tabulis
ut diligentes
uant. Quod
ac magis il-
ui non for-
fecto per-
ni sui mo-
ren, omne
delegaret,
itteret.
at patris
te quia
) illum
litera-
rimæ
citro-
meus

quantum literis moribus, optimis-
que institutis profecisset, id totum
Eg natio referebat acceptū. Ille ve-
ro, quod tantum & dignitate & o-
pibus esset auctus, patris mei operę,
ac diligentię tribuendum existima-
bat. Huc præterea accesserat par in
vtroque studiū, idē virtutis ardor,
ut facile ī illis Platoniciū illud agno-
uisses ὁμοιον ὁμοίῳ κατ'ἀρετὴν, καὶ ἴσον ἴσῳ.
Virum igitur tam amicum, tam fi-
delem, tam sui similem, magna sua
fœlicitate adeptus est, cui potissimū
labores suos commendaret. Quid in
tota vita? quid attinet referre, quā
fœliciter vixerit? Primum Venetiis
natus est, vrbe totius orbis præcla-
rissima, parētibus tam optimis tam-
que honestis, ut in eis nihil præter
indignitatem fortunæ reprehendas:
quam tamen statim sua industria e-
mendauit. Quid memorem naturæ

foelicitatem? Quid eius ingenio ar-
dētius ad discendum, aut foecūdius
ad inueniēdum? Quæ vnquam me-
moriam facilior ī percipiēdo, fidelior
in retinendo? Si in eo laudem elo-
quentiæ quæras, hac profectò om-
nes sui temporis doctos homines fa-
cilè vicit. Si eruditionem, quæso te
quē vel nostra, vel patrum ætate ha-
bes, tam numeris omnibus absolu-
tum, qui cum Egnatio nostro sit cō-
mittendus? Quis vnquam orbicula-
rem illam ac planè perfectam eru-
ditionem, quā Græci ἑγκυκλιωπιδείαν
appellant, foelicius imbibit, conco-
xit, absoluit? Cui mortalium tantarū
historiarum cognitio contigit? Quis
omnium gētium ac populorum ab
ipsius orbis primordio, ad nostram
vsque ætatem plura monumenta e-
uoluit? Quis omnes Geographiæ
partes foelicius deprehendit? quem

is ingenio ar-
uit fœcūdius
inquam me-
ēdo, fidelior
audem elo-
fectō om-
homines fā
, quæso te
n ætate ha-
is absolu-
tro sit cō
orbicula-
tam eru-
ditiōis
conco-
tantarū
t? Quis
um ab
stram
ita e-
phiz
uem

nullus locus, nulla insula, nullus de-
nique terrarū angulus latuerit. Quis
antiquitatis solertior, ac diligentior
indagator? Si in eo prætereā comita-
tem, iocōsque desideres, quis amicis
iucundior? quis festiuior, si res dele-
ctationem postulare? Siquid fortē
corrigendum foret, quid illo dexte-
rius? Dij boni quanta mansuetudine
seueritatem correctionis tempera-
bat. Nemo propēsiore, alacriorique
animo iuventutem instituit, nemo
maiori audientium profectu publi-
cē professus est. Quem profectō
viri si quis rectē expēdat, non so-
lūm ad decus nostri seculi, verūm
etiam ad erigenda Venetæ iuuen-
tutis ingenia, atque ad optimarum
artium studia prouehenda summo
Dei Opt. Max. beneficio huic præ-
clarissimæ vrbi genitum datūque
fatebitur. Postremò verò, si omnes

eius mores diligenter inspicias, perfectum sanè atque absolutum innocentissimæ vitæ exemplar sese offert. Vniuersa enim eius vita, nihil aliud quàm ardētissimam religionē, Christianamque pietatē spirat. Poterat omnis Veneta ciuitas in hoc vno, perinde atque in purissimo speculo sese ad omnem pietatem, eruditionemque cōponere. Meritò & illud in hoc mireris, quod quum omnes animi & corporis vires senectus adimat, omnemque mentis aciem retūdat, huic nihil detraxerit, quinimo illud ei contigisse videas, quod beatissimis viris accidere solitum asserit Plato, vt tum demū incipiant animo mētēque valere, quū oculorum acies hebetatur ætate. Sed tāti viri laudibus quæ oratio par inueniri potest? vel quid est quod ei⁹ virtute dignum, aut tibi nouum, aut cuiquam

inspicias, per-
solutum in-
plar sese of-
vita, nihil a-
religionē,
spirat. Po-
is in hoc v-
fimo spe-
item, eru-
Meritò &
quum o-
res sene-
rentis a-
raxerit,
videas,
ere so-
nū in-
e, quū
e. Sed
r in-
dei
aut
uam

cuiquam nostræ ciuitati inauditum
afferre possim? Verum hæc nō quasi
tibi incognita, & peregrina scribo,
sed quæ tu, vt vetera recognoscas.
Hæc in præsentia obiter de Egnatij
nostri laudibus à me dicta sint. Ne-
que enim id fuit consilij, tot egre-
gias hominis dotes, vna epistola per-
stringere. Sed interim illud vnum
præterire nequeo, homines quos
dam nefario scelere audaces, in tam
singularis, tamque omnium iudicio
probat viri memoriâ inuectos: atq;
male confarcinata epistola, ac vix co-
hærenti tam placidos manes violare
fuisse ausos. Vt iâ exclamare libeat,
ô mores, ô tempora. Vnde repente
tam inopinata atque immania mō-
stra? vnde isti tam infesti Calydonij
apri spumoso ore in præclaram o-
mnium virtutum syluam debacchā-
tes, vniuersamque optimi ac doctis-
e

simi viri famæ existimationisq; se-
gete indignè deuastates? Ergo iterū
opus est Hercule? iam 13. Istat labor?
Dij vostrā fidem. Sed attēde quæso
quid p̄clari isti Cēs. dānēt. Egnatiū
parū Christianè vixisse, atque eadē,
qua vixerit pietate defunctū esse. Id
nimirū quod quēuis hominē Chri-
stianum offēdere potuisset. Sed qua
tandem in vrbe hoc leuissimi hoīes
mētiti sunt? nempe in illa, quę hunc
genuit, educauit, atque ad ampliss.
honores sūmo iudicio promouit, ac
publicis decretis toties decorauit.
O insignē audaciā, ô manifestā ca-
lūniam. Videsq; liberè, q̄ cōfidenter
pronūciēt, quā grauē notā defun-
cto homini inurāt. Quid quæso re-
liquū erit Christiano homini si re-
ligionē adimas nō solūm ī cētera vi-
ta, sed etiā sub ipsū mortis tēp°, quā-
do vel perditissimi homines resipi-

nationisq; se-
? Ergo iterū
Istat labor?
tēde quæso
ēt. Egnatiū
atque eadē,
tū esse. Id
inē Chri-
t. Sed qua
imi hoīes
que hunc
amplis.
nouit, ac
corauit.
estā ca-
identer
defun-
so re-
si re-
ra vi-
quā-
sipi-

scēre solent? Verū ne tā argutū illo-
rū mendacium non careret ratione
αἰνῶμα protulerūt: quod etiā, ne præ-
ter rerū scientiā, linguarū cognitio-
nem illis deesse putes, Græcē expli-
carunt: ἀδύνατον ἴσι κακῶς ζῶντα, μὴ κακῶς
ἀποθανέν. Sed præstiterit fortasse hāc
illorū dementia risisse. Nūc ad insti-
tutum, Reliquit itaque Egnatius 9.
exēplorum libros, Valerium Max.
ex professo secutus, in quibus om-
nigenæ virtutis exēpla viris nostræ
ciuitatis iam vsq; ab ipsis vrbis pri-
mordiis prodita, ac deinceps ad no-
stra vsq; ad tēpora recenset: deinde
quæ vbiq; locorū diuersis tēpori-
bus digna relatione acciderunt, mira
facilitate, breuitate minimè obscura
stilo mūdo & terso, eloquētia pro-
positæ materiæ de cēri tractat, vt le-
gētes plurimū & delectare & iuua-
re possit. Quos libros pater me⁹, ne
ē. ij.

quo thesauro mortales omnes ditari
posset, illū penes se cōtinere videre-
tur quā primū typis comittēdos cu-
rauit. Nos autē quibus hęc prouicia
à patre demādata fuit, sedulo, ac pro
virili vnā cū praeptore dedim⁹ o-
peram, vt q̄ emēdatissimi prodirēt.
An id praeftiterim nescio, illud cer-
tò scio, me plurimū ī eo defudaf-
se. Ita erat ab exceptore nescio quō
īperito pessimē multati, vt sepe mi-
hi diuinādū fuerit. Vt vt igitur sunt,
eos nomini tuo dicari volui. Multa
enim tua virtute digna exempla le-
ges, viros tui similes quā pluri-
mos recognoscēs. Vale auunculae a-
mātissime, Egnatióq; nostro, vel po-
tius iam tuo pacē precare perpetuā.

V E N E T I I S ex ædibus viri cla-
rissimi Marci Molini, Diui Marci
Procuratoris, Die 30. mensis Apri-
lis. 1554.

es omnes ditari
ōtinere videre
omittēdos cu
hęc prouicia
sedulo, ac pro
re dedim⁹ o-
mi prodirēt.
io, illud cer-
eo desudaf-
nescio quō
vt sepe mi-
igitur sunt,
ui. Multa
empla le-
ām pluri-
inculæ a-
ro, vel po
erpetuā.
viri cla-
i Marci
i Apri-

IOANNES Baptista E-
gnatius pręsbiter Vene-
tiis ortus Egnatia fami-
lia, honesta illa quidem
sed tenui fortuna. Vir & scientia &
religione insignis, quadraginta ferē
annos humaniores literas cum sum-
ma totius Italię admiratione publi-
cē professus est: adeō vniuersę Ve-
netę ciuitati ob singulārē eruditio-
nem, ac morum probitatem charus,
vt ex Senatus decreto, ducentis au-
reis nummis quotānis iam publico
munere defunctus, ac planē eme-
ritus quo ad vixerit donaretur. O-
mnia pręterea eius bona ex edicto
decēuiralis cōsiliij publico cęsu ex-
empta sunt. Cuius ille beneficij,
& memor, & gratus, tres amplis-
simas patricij sanguinis familias,
Molinam videlicet, Lauretanam &
Bragadenā delegit, quas supremis
ē iij

quo thesauro mortales omnes ditari
posset, illū penes se cōtinere videretur
quāprimū typis comittēdos curauit.
Nos autē quibus hęc prouicia
à patre demādata fuit, sedulo, ac pro
virili vnā cū praeceptore dedim⁹ o-
peram, vt q̄ emēdatissimi prodirēt.
An id praeſtiterim nescio, illud cer-
tò scio, me plurimū ī eo defudaf-
se. Ita erāt ab exceptore nescio quo
īperito pessimē multati, vt sepe mi-
hi diuinādū fuerit. Vt vt igitur sunt,
eos nomini tuo dicari volui. Multa
enim tua virtute digna exempla le-
ges, viros tui similes quā pluri-
mos recognosces. Vale auunculae a-
mātissime, Egnatióq; nostro, vel po-
tius iam tuo pacē precare perpetuā.

VENETIIS ex ædibus viri cla-
rissimi Marci Molini, Diui Marci
Procuratoris, Die 30. mensis Apri-
lis. 1554.

omnes ditari
nere videre-
nittedos cu
ec prouicia
ulo, ac pro
dedim⁹ o-
prodirēt.
illud cer-
desudaf-
scio quo
sepe mi-
ur sunt,
. Multa
pla le-
pluri-
ulæ a-
vel po
etua.
i cla-
Marci
pri-

IOANNES Baptista E-
gnatius p̄sbyter Vene-
tiis ortus Egnatia fami-
lia, honesta illa quidem
sed tenui fortuna. Vir & scientia &
religione insignis, quadraginta ferè
annos humaniores literas cum sum-
ma totius Italię admiratione publi-
cè professus est: adeò vniuersæ Ve-
netæ ciuitati ob singularem eruditio-
nem, ac morum probitatem charus,
vt ex Senatus decreto, ducentis au-
reis nummis quotannis iam publico
munere defunctus, ac planè eme-
ritus quo ad vixerit donaretur. O-
mnia præterea eius bona ex edicto
decëuiralis cōsiliij publico cēsu ex-
empta sunt. Cuius ille beneficij,
& memor, & gratus, tres amplis-
simas patricij sanguinis familias,
Molinam videlicet, Lauretanam &
Bragadenā delegit, quas supremis
é iij

tabulis honoraret . Reliquit inter
multa & præclara ingenij sui mo-
nimenta, nouem libros de exemplis
illustrium virorum , & septuaginta
orationes, dignas profectò quæ ab
omnibus legantur, quæ etiam fauē-
te deo propediem in lucem prodi-
bunt. Octogenarius Francisco Do-
nato Veneto duce decessit . Secūda
Iulij mensis, Anno domini millesi-
mo quingentesimo quinquagesimo
tertio.

✿ IOANNIS BAPTISTÆ EGNATIJ, librorū
nouem Capita.

Primi libri.

DE Religione Venetorum
De neglecta religione
De simulata religione
De omnibus
De prodigijs
De miraculis

Cap. 1.
Cap. 2.
cap. 3.
cap. 4.
cap. 5.
cap. 6.

Secundi libri.

De Venetorum institutis
De disciplina militari
De iure triumphandi.
De censoria nota
De maiestate

Cap. 1.
cap. 2.
cap. 3.
cap. 4.
cap. 5.

Tertij libri.

ē iiij

<i>De indole</i>	Cap. 1.
<i>De fortitudine</i>	cap. 2.
<i>De patientia</i>	cap. 3.
<i>De ijs qui humili loco nati clari euase-</i> <i>re</i>	cap. 4.
<i>De ijs qui à parentibus claris degene-</i> <i>rauerunt</i>	cap. 5.
<i>De fiducia sui.</i>	cap. 6.
<i>De constantia.</i>	cap. 7.

Quarti libri.

<i>De animi moderatione.</i>	Cap. 1.
<i>De ijs qui ex inimicis iuncti sunt ami-</i> <i>citia & affinitate</i>	cap. 2.
<i>De abstinencia & continentia.</i>	cap. 3.
<i>De paupertate</i>	cap. 4.
<i>De verecundia</i>	cap. 5.
<i>De amore coniugali</i>	cap. 6.
<i>De amicitia</i>	cap. 7.
<i>De liberalitate</i>	cap. 8.

Quinti libri.

Cap. 1.
cap. 2.
cap. 3.
uase-
p. 4.
ene-
p. 5.
p. 6.
p. 7

1.
i-
2.
3.
.
.

De humanitate	Cap. 1.
De gratis	cap. 2.
De ingratiss	cap. 3.
De pietate erga parentes	cap. 4.
De pietate erga fratres	cap. 5.
De pietate erga patriam	cap. 6.
De parentum amore & indulgentia in liberos	cap. 7.
De parentum seueritate aduersus libe- ros	cap. 8.
De parentum moderatione aduersus su- spectos liberos	cap. 9.
De parentibus qui obitum filiorum fortis animo tulerunt	cap. 10.

Sexti libri.

De pudicitia	Cap. 1.
Qua libere dicta aut facta	cap. 2.
De seueritate	cap. 3.
Graviter dicta aut facta	cap. 4.
De iustitia	cap. 5.

<i>De fide publica</i>	cap. 6.
<i>De uxorum fide erga maritos</i>	cap. 7.
<i>De mutatione morum & fortuna.</i>	8.
<i>cap.</i>	
<i>De sublimitate à statu humili</i>	cap. 9.
<i>De varietate casuum</i>	cap. 10.

Septimi libri.

<i>De fœlicitate.</i>	Cap. 1.
<i>Sapienter dicta aut facta</i>	cap. 2.
<i>Vasfrè dicta aut facta</i>	cap. 3.
<i>De stratagematis</i>	cap. 4.
<i>De repulsis</i>	cap. 5.
<i>De necessitate</i>	cap. 6.
<i>De testamentis quæ rescissa sunt.</i>	cap. 7.
<i>De testamentis quæ rata manserunt.</i>	8.
<i>cap.</i>	
<i>Qui aduersus opiniones hominum hæreses habuerunt.</i>	cap. 9.

Octauo libri.

Rei quibus ex causis soluti aut damna-

cap. 6.
cap. 7.
ortuna.

8.

cap. 9

cap. 10

cap. 1.

cap. 2.

cap. 3

ip. 4.

ap. 5.

p. 6.

p. 7.

is.

8.

re-

9

10

11

12

13

14

15

16

tifant.
De priuatis iudicijs
Qua mulieres literis & eruditione ex-
celluerunt
De questionibus
De testibus
Qui qua in alijs vindicarunt ipsi commi-
serunt
De studio & industria
De otio
Quanta vis est eloquentia
Quantum momentum sit in pronuncia-
tione
Quam magni effectus artium
Quadam nulla arte effici posse
Sua quęque artis autorem & disputa-
torem optimum esse
De senectute
De cupiditate gloria
Qua cuiq; magnifica contigerunt. cap. 16

cap. 10

cap. 2

cap. 3

cap. 4

cap. 5

cap. 6

cap. 7

cap. 8

cap. 9

cap. 10

cap. 11

cap. 12

cap. 13

cap. 14

cap. 15

cap. 16

Noni libri.

<i>De luxuria</i>	<i>cap.1</i>
<i>De crudelitate</i>	<i>cap.2</i>
<i>De ira & odio</i>	<i>cap.3</i>
<i>De auaritia</i>	<i>cap.4</i>
<i>De superbia & impotentia</i>	<i>cap.5</i>
<i>De perfidia</i>	<i>cap.6</i>
<i>De vi & seditione</i>	<i>cap.7</i>
<i>De temeritate</i>	<i>cap.8</i>
<i>Quantum valeat error</i>	<i>cap.9</i>
<i>De vlitione</i>	<i>cap.10</i>
<i>Dicta improba aut facta</i>	<i>cap.11</i>
<i>De cupiditate vite</i>	<i>cap.12</i>

Cap. 1
cap. 2
cap. 3
cap. 4
cap. 5
cap. 6
cap. 7
cap. 8
ap. 9
p. 10
p. 11
p. 12

10 ANNIS BAPTISTÆ
EGNATII, VIRI DOCTISS. DE
*exemplis illustrium virorum Venetae
civitatis, acque aliarum Gentium,*

PROLOGVS.

CHRISTIANA pietas
Hebræorum Vatum
oraculis, & Sybilli-
nis vocibus, tanto an-
tea prædicta, subinde
authorem sortita deū:
qui non sua specie, vni
qui non sua specie, vni
datus est: Sortita mox
Gentes, vniuersūque terrarum orbem,
ab indoctis quidem illis, & imperitis (vt
vulgò tum videbatur) cæterum & vitę san-
ctimonia claris, miro quodam rerum suc-
cessu prædicata, martyrum sanguine, &
interdum nationum cæde comprobata,
miraculorum magnitudine sancita, puri-
tate simplici de illa rectè viuendi patrum
nostrorum norma, vsque adeò omnibus
expetita est, vt victrix illa Romanæ vrbis,
& totius subinde orbis, tandēque libera
intra ducentessimum ex quo cœperat an-

num, caput extulerit, virtutemque ipsam religionemque, cum sapientiæ studio coniunctam comprobarit imprimis expetendam. Qua in re exquirenda, magno & excellenti ingenio viri, ætatem ferè omnem antehac frustra consumpserant: vt in tanta rei nouitate, quãtam illi pollicebantur, paupertatem nimirum, ac omnium humanarum rerum contemptum, mirum sit, aut sub ipsius initia, aut quum latius iam serperet non oppressam. Gentiũ mutuo consensu non omnino damnatam. Cæterum veritas impugnari quidem, atq; obscurari interdum potest vinci verò, aut opprimi, nequaquam potest.

ET SANE quum ipsa pietatis nostræ auspiciis, iure, ac meritò altius à nobis repetita sunt, quãdo illa, & per quos autores diuersis temporibus cœperit, explicare tentabimus. Vt post illustrium toto terrarũ orbe gentium, & populorum relationem, Veneræ vrbs incunabula recensendo subtexam. Ac eius in religionem nostram beneficia repetam. Nam cum à viris christianis, qui Hunnicam illam inundationem, rebus Italiæ in primis infestam fugerent, cõdita ciuitas hæc sit, quæ fuerint cum ipsius vrbs fundamentis pietatis exordia

que ipsam
udio con-
expeten-
no & ex-
e omnem
t in tan-
bantur,
huma-
sit, aut
n ser-
o con-
cerum
curari
orimi,

qui secutis postea ætatibus ad nostrā me-
moriā progressus referam . Vt habeant
posterī vnde & orbis & vrbis huius illu-
stria monumenta mirentur . Quæ ab alijs
certè diffusius prodita memoriæ sūt, quàm
vt breuiter ex illorum scriptis cognosci fa-
cile possint . Dabunt autem veniam , qui-
cunque hæc nostratia legent , si Valerium
Maximum secuti , Veneta prius exempla,
tum reliqui totius orbis præclara dicta, vel
facta memorabimus.

IOANNIS DV FLOS AT-
trebatus, Hendecasyllaba.

BAPTISTA Egnatius, disertiorum
Musarum decus, vt satis superque
Monstrant plurima scripta (queis dedisse
Sat magnum specimen sui videri
Possit) tempore dum suo petisset
Cœlum, atque (vt fieri solet) parentes
Dignis exequijs viro litatis
Chartas inspicerent peculiare,
Huius bibliotheca quas teneret
Conscriptas propria manu, auspicatò
Quærent, inueniuntque non polita
Quædam sat bene: fortè quòd decorem
Postremum potuit minus dedisse,
Præuentus tacito ruente fato.

Inter quæ fuerat libellus iste
Quo præclara virûm recenset acta
Quem non in tenebris latere amici
Sunt passi, atque silentio regi. Quòd
Ad laudem faceret viri, celebrisque
Vrbis, quæ celebratur orbe toto.

Tu cui voluere contigit libellum
Natum post cineres viri eruditi,
Mortuum afficias honore digno,
Et dicas (pietate si moueris)
Authoris cineres cubent suaue.

DE VENETIS, & prima vrbis origine.

NON indignabitur or-
bis, vnam sibi in nostra
commentatione urbem
præferri, quæ certè nisi
post Romæ excidium
vnâ extaret, non satis
omnino cōmodè age-
retur. Quum hæc ipsa ciuitas tot gentes
diuerſas moribus, institutis, legibus, fide,
commercio terrarū, quod in primis exer-
cet, iunxerit. Illa igitur cum ab alijs om-
nibus in eo distat, quòd à Christianis viris
condita, pietatem orthodoxæ fidei semper
est integrè cōplexa, tum quòd prima eius
fūdamēta à sacræ ædis cōsecratione cæ-
perint. Et sanè præter autorum fidem, qui
pro certo hoc tradunt, pium, fāsq̃ue est cre-
dere, urbem, quæ ab exiguis inirijs in im-
mēsum postea creuerit, non aliud sortiri
exordium potuisse, quum, vel Platone te-
ste, nulla ciuitas, aut prosperè constitui si-
ne fauore numinis possit, aut constituta,
scilicet administrari queat.

De Dini Iacobi æde.

DVRAT adhuc in occultissima vrbis parte, ad nūmularias scilicet mensas, ædes D. Iacobo extructa, vel recenti miraculo maximè memorabilis, quum superioribus annis, quàm hæc ipsi commentaremur, ignis Riualtinam insulam totam temporis momento, præter hanc vnam ædem, consumpserit. Primi itaque vrbis nostræ conditores (quos Patauinos fuisse haud ambigā) quum casas quasdam extruxissent, nec adhuc templum alicui numini dicassent, & dicandum tamen in primis ab omnibus constaret, sed interim neque de loco, neq; de sumptus ratione conuenirent: fortè, an dei prouidētia potius, factū est, vt repente ignis ex architecti domo noctu erumpens, continuato incēdio quatuor & viginti domos absumpserit, vento, & materia passim dissecta flāmas alentibus. Quūq; humana ope obfisti nō posse videretur, versā in præces multitudo, memórq; subinde facta pietatis, quam deo deberet, ædem D. Iacobo inter ipsas incendi, crepitātis flammās vouit, vix enim nuncupatum votum erat, & mox præsens affuit precantibus Deus. Ignis enim ille paulò antè minax, eodem momēto desedit. Et ædes ex voto D. Iaco-

bo erecta, dicatâque. Præfules, qui eam dedicarunt, Seuerianus Parauinus, Hilarius Altinas, Iocundus Trauisinus, & Epodion Opiterginus traduntur. Atque adeò diligens vetustas, in hoc vno factò memoriæ mādando fuit, vti diē quoq; natalitium vr bis pdiderit, octauū videlicet Cal. April.

De auxilio Narseti præstito ad expellendos Italia Gothos.

ET quando vrbs ab his initijs ortum suscepserat, non potuit Christianæ pietatis nõ summo opere esse studiosissima: quare Narseti in Gothos exercitum difficili admodum, & perplexo itinere Rauēnam versus ductanti, non solum ipsi præstò fuere, sed, vt facilius ductus graio Imperatori per æstuarium, & fluuiorū tot ostia esset, nauibus datis, & fluuijs ponte constratis, fecere. Vnde ille facile expeditus, collaudata populi tum primū nascentis industria, & opera, in facti memoriam sacella duo, si res bellicæ ex sententia cederent, vouit, & votis parta victoria, dicauit, alterum Theodoro intra eodem auream subinde comprehensum, alterum cum vestigio vetustatis Geminiano, & Menæ cœlitibus, in aræ Marcianæ fronte.

LIBER

*De Rauenna à Longobardorum
manibus vindicata.*

ET N E non semper de religione non
optimè mereretur, eadē hęc ciuitas Rauenna
nam Longobardorum armis oppressam,
pulso inde Hexarcho, valida cōtinuo clas-
se, ad vrbs vicinæ liberationē transmissa,
facilè tenuit, vt pulsus inde hostibus rece-
perint, receptam Græco principi restitue-
rint, in quo aliquid etiam Pont. Gregorij
gratiæ datum videri potest, qui per episto-
lā, quæ adhuc extat, id à Venetis petierit.

De Narentanis pyratīs.

NARENTANI quoque, qui Dalmatię
littora à Sclauis orti, & latrocinijs infames
diu tenuere, quā Venetis multo infestio-
res essent, quā vt ferri diutius ex ciuita-
tis dignitate possent, toties bello à Venetis
petiti sunt, vt non prius cum his sit bellari
desitum, quā inter pacis condiciones (pe-
tebant enim illam supplices) id præcipuè
cautum sit, vt christianam pietatem in pri-
mis susciperent. Cætera verò haud maiori
studio exacta, nisi vt posthac à tam nefādis
latrocinijs abstinerent, à quibus christiana
pietas maximè abhorreat, restitutis interim
omnibus, quæ ad eam diem extorsissent.

De classe in Sarracenos ducta.

ET hæc infantia vrbis, ac tum primum
 nascentis adscripserim: quæ sequuntur, vt
 adultam illam varijs casibus exercueret, sic
 multò illam mirabiliorem effecerunt. Nam
 quum in Sarracenos terram Italiâ fœda cla-
 de vastantes, classẽ quadraginta nauium
 Tradonico principi ducendam comparaf-
 sent, quæ Theodosio Græco duci iuncta
 rem gereret, tametsi Venetus acerrimè in
 hostes fidei inuectus dimicarit, tamen à
 Græcis inter primum pugne ardorem de-
 stitutus, tãtam cladem passus est, vt ne vna
 quidem nauis ex tam numerosa classe in-
 columis euaserit. Non deterruit tamẽ Ve-
 netaurum animos tam insignis accepta cla-
 des, vt quum primum nunciatum eis esset
 Sarracenos è Creta insula in Adriaticũ si-
 num ad omnẽque Italiam deuastandam
 classe ingenti comparata venturos, illi sta-
 tim ad Gradum occurrerent, atque ibi-
 dem inita viriliter pugna, hostes ingenti
 clade affectos, sic supero mari expulerunt,
 vt clades accepta non facilè animis eorum
 exciderit. Quæ victoria vel eo lætior fuit,
 quod Basilius Imperator Vrsũ Particia-
 cum ducẽ, quo autore res erat gesta Pro-
 thospatarium declarauit, quæ dignitas in-

ter primarias, penes Græcos principes habebatur.

De eisdem victis.

ET ne Vngaros, qui urbem aggressi fuerant, memorem, quando illa pugna pro la-
ribus, & focis pugnata videri potest, eosdē
verò Sarracenos, qui Genuā cœperant, &
Barrum obsidebāt, quam urbem prius cō-
meatu iuimus, tanta clade superarunt Pe-
tri Vrseoli ducis auspicijs, vt ab eo tempo-
re nunquam Sarraceni classibus Italiam
petere sint ausi.

De classe ingenti in Syriam ducta.

ILLA verò maximè memorabilis expedi-
tio, & æterna recordatione consecrāda vi-
detur. Galli Principes & maior Europæ
pars ad pontif. Urbani 11. adhortationem
excitati, de recuperādis Hierosolymis, cō-
muni omniū sententia, pariq; alacritate cō-
filiū cœperāt, & quod plerisq; constare vi-
deo, ad trecenta millia peditum, centum,
equitū, expeditio illa sub signis Gottifre-
di Bolionij, atq; auspicijs, habuit. Sanè in-
dicti belli famam secuta ciuitas, ducentarū
nauium classem armasse traditur, quæ in
Ionię oram inuecta, Smyrnā, & reliquam
orā Turcis subiectā, vastauit, cui Héricus

Contarenus Oliuolensis antistes, & Vitalis Michaël ducis filius cum imperio præfuerunt, vt in re tam pia, tamque sacra merito sacerdos præfuisse videri possit.

De eisdem Venetis.

NEC minor navium numero, classis illa fuit, quippe quæ octoginta onerarias naues habuerit, quâ Dominicus Michaël Dux cōparauit in Calisti Pont. gratiā, qui recepta obiter Dalmatia, vastatūq; Græci imperij vrbibus (oderat enim Græcus Imperator Venerum nomen ex professo, & rem christianā tam obnixè iuuarent) Sarracenicam classē, quæ Ioppē septingentarum nauū arctissima obsidione premebat, adeo diffecit improviso insultu, vt ferè maior nauium pars, medijs oppressa sit fluctibus, quædā captæ, paucæ fuga delapsæ. Ex quo & vrbs obsidione leuata, & Tyrus mox oppugnata Venetorū armis, nō sine labore recepta, datum inde Venetis vtrōque, vt forum suum sibi haberent, certūque vicum, arēamque, priuūque templum perpetuò possiderent: id quod in omnibus, quæ post expurgarentur oppidis Syriæ concessum inuenio, communicatūque fermè cū illis regnum.

a iiij

Ducta est & Ordelafo faletro Principe classis in Syriā, & ducta quidem illa, tam foelices rerū successus habuit, vt expurgatæ Sydon & Berytus, vetustę, claręq; olim Syrię vrbes sint, Pharamia quoq; ad Nili ostia posita, clarum tum oppidū, & polens, non expugnata solū, sed euersa, abductaque inde, in Sarracenorum inuidiam, mortales omnes, prædaque, quantam vbrs illa alioqui opulenta tum dare potuit.

De Othone Friderici Imperatoris filio victo.

FREMANT licet multi, 'alij verò dum müssent, inuideant, hæc certè ciuitas Alexādrum Pontificem fugitabundum Friderici Oenobarbi insidias, atque ideo intra Cœnobiū, quod Charitatis appellant, latentē, excepit, exceptum nihil Imperatoriam verita maiestatem, dum Pontificiam multò augustiorē tuetur, fouit: Classēque ingenti comparata, quam Cianus Princeps duceret, Othonē Friderici victum maritimo prælio, ad Pontificem duxit: inde mox fracta Imperatoris peruicacia, quum & ille ad Pontificem supplex Venetias in ædem diui Marci auream venisset, pax conciliata, & vtrunq; mox abeuntē Cianus Princeps

deducens, Imperatorem Rauénam vsque,
Pontificé aliquanto vltius, nauatq; opere
illustria monumenta ab optimo Pontifice
retulerit, tubas argenteas, Umbellam, au-
ratamq; sellam, puluinum aureum, & ve-
xilla sex versicoloria, Pontificium præter-
ea Imperatoriúmq; tantum munus, plom-
bo signandi literas ius.

De Petro Zeno.

NON est consilium, aut receptæ Con-
stantinopolis Dandulo duce decus, victo-
riæque tunc partas, aut in Ecelinum, quo-
uis Sarraceno tetriorem arma rogatu Pon-
tificis sumpta: aut diuersis temporibus in-
gentes pro fide Christi, sæpe classes in-
structas perstringere, quâdo vna Petri Ze-
ni in Morbassanum Turcarum potentissi-
mū per ea tempora Principem, expeditio
iustius explicabitur, qui pontificia, & so-
ciali classe adiutus, domestica verò longè
paratior victis nauali prælio Turcis, Smyr-
næque oppido expugnato, dum sacris de-
more cum alijs Principibus ex victoria fe-
curus operatur, fortiter in templo adhuc
agens, cum paucis pugnans, à multitudi-
ne oppressus occubuit. Ex quo tempore,
velut hæreditarium in eam gentē flagran-

LIBER

tiſſimū odiū in Venetos, perpetuò manſit.

De Petro Lauretano.

VEREOR vt hæc tam multa æquis auribus multi legant, & alioqui multa omitimus, quādo breuitas à me queritur. Sed Lauretanę familię decus, & ſi vellem, tacere nō poſſum. Quis enim nō libēter audiat, niſi idem chriſtiano nomini ſit planē inſenſus, ſuperato Hellespōto Cal. Iulijs à Petro Lauretano, Ludouici Procuratoris filio, ad Callipolim Turcicam claſſem numeroſiſſimā fuſam, ſuperatāmq; eſſe, nauibus eorum partim captis, partim depreſſis, millēq; & quingentis ex ea claſſe captiuis? Quam virtutem Iacobi, & Aloij, & Antonij omnes Imperatorij, & procuratorij, veluti hæreditariam in eam gentem magnis rebus geſtis ſæpe probarunt.

De bello Othomano.

HÆC eadem ciuitas Othomanicum bellum ſola fermè ſuſtinuit, Principēmq; illū pluſquam hoſtilibus odijs fidei noſtrę inſeſtum, gentili quadam rabie, & cupiditatis ſtimulis agitatū, vt Maumethanam ſectam toti Europę inferret, adeò repreſſit, vt quoad ille cū Venetis bellū habuit (ge-

tuò mansit.

æquis au-
ulta omit-
itur. Sed
ellem, ta-
beter au-
sit planè
l. Iulij
curato-
classe
esse, na
depres-
e capti-
oij), &
ocura-
entem

bel-
; illū
in-
dita-
m se-
sit,
ge-

PRIMVS.

6

stum est autem per quatuor & viginti an-
nos) ab Italia inuasionē abstinuerit: id
quod faciliè facta pace Hydruntinæ vrbis
expugnatio miserabilis ostendit.

Clauserit verò caput hoc ipsum, confir-
maritque religionis, pietatisq; Venetæ in
Christianum nomen præcipuam laudem,
si quis animo secum reputet, in hac ipsa ci-
uitate sexaginta & duo diuorum spectari
templa insignia, quas Plebanias nominât,
virginum vestaliū, septem & viginti. Cœ-
nobis fratrū (quos dicimus) totidem præ-
clara in primis haberi, ne Oliuolense inte-
rim Diuo Petro sacrum numerē, aureāq;
marcianā ædē à Iustiniano particiaco du-
ce institutam, quod templum postea intra
septingētesimum, & amplius annum, non
sine miraculo, admirationēque cūctarum
nationum visitur: quum in toto ferè orbe
quacunque Christiana pietas diffunditur,
quāq; Maumethana superstitione retinetur,
nihil huic simile inuenias. fuerit licet Hie-
rosolimis institutum templum non exi-
guæ celebritatis, fuerit Romæ Capitolini
Iouis ædes erecta: in hac nostrate præter
opus ipsum, quod diximus admirandum,
repositum est. Diui Marci corpus, sep-
tingentis ab hinc annis, ex Alexandria

L I B E R

ſœlici omine ad nos aduectum, vt qui pri-
 mus in terra Italia Aquileienſem ſedē cre-
 xiſſet, rediens ad nos, veluti poſtliminio,
 religionem, & pietatem Venetis perpetuo
 colendam meritò relinqueret.

E X T E R N A.

De Constantino magno.

N E C verò nobis primus in hac reli-
 gione non occurrit Constantinus ille ma-
 gn⁹, qui ex Gallijs, vnde oriūduſ erat, ad-
 uerſus Maxentium vrbi dominantem, Ita-
 liam ingreſſus, admonitus (vt credere par
 eſt) oraculo, crucis illi ſignū in aëre oſten-
 dente, & per illud ſignum victoriam pol-
 licente, deo plenus, crucē pro aquilis præ-
 ferens incruentam victoriā Maxentio ipſo
 Tyberini ex pōtis fractura vorticibus ab-
 ſorpto retulit. Vnde ille tanti beneficij nō
 immemor deum ipſum publicè adorandū
 omnibus præcepit. Aráſq; & ipſi deo Opt.
 Max: & principibus noſtris Petro & Pau-
 lo diuis erexit, tanto pietatis ardore, vt ſa-
 tis conſtet, ex templi fundamentis, quod in
 Lateranenſium parte extruxit, 12. illum
 terrę cophinos propriis humeris exportaf-
 ſe. Tantum ſæpe ſeſe religio, ac Dei cul-
 tus hominum pectoribus iucundus, & fa-

ut qui pri-
m sedē cre-
ostliminio,
is perpetuo

hac reli-
s ille ma-
erat, ad-
tem, Ita-
dere par-
re osten-
am pol-
lis præ-
tio ipso
bus ab-
ficij nõ
orandū
o Opt.
& Pau-
e, vt sa-
uod in
illum
ortaf-
ei cul-
& fa-

PRIMVS.

7

cilis insinuat. Idem hic Imperator disti-
dentes de fide patres ex Arrij delirio, tan-
to studio conciliare studuit, vt euocatis ex
omni Romano Imperio Nicæam Bythi-
niæ antistitibus; viatico liberaliter omnes
prosecutus sit, paratis etiam vehiculis, quæ
eos deducerent. in quo sanè cōcilio, quum
libellos ad principem. sacerdotes detulif-
sent criminationibus mutuis plenos, Abi-
te, inquit, abite, deus cuius in terris vicem
geritis vos diiudicet. Inde veluti ex semina-
rio quodā sese mutuo carpēdi in nostro or-
dine, mansit quasi hæreditaria execratio.

De Caroli magni pietate.

NON indignabuntur Clodouci Frā-
corum regis manes, si Carolum magnum
illis hac in parte prætulero: qui & longē
maximas pro christiana religione res ges-
serit, & primus inter Francorum Principes
magni cognomētum retulerit. quū præfer-
tim, & ipse statim sūma sua cū laude cōse-
quatur. Hic igitur Carolus, qui, vt dixi,
magni cognomentum primus retulit, ma-
gnā Europæ partem sibi obstrinxit, Aquit-
anos ad pietatē veri Dei retraxit, Longo-
bardos in Pontificū Romanorū gratiā gena-
tē inquietā, & Romæ maximē semper in-

festā sustulit. Saxones, continuato per triginta annos bello, iugum fidei subire coēgit. Sarracenos, qui totam Hispaniā terrā occupant, intra angulū Bethicę redegit. Leonē Pont. per iniuriā aduersę factionis vrbe pulsum in Barionæ sedē restituit. cui gratus Pont. Imperatoriā dignitatē Italīs per trecentos & amplius annos intermissā astruxit. In Boëmos, Sclauos, & Danos nō tam Imperiū, quā fidem propagauit. Sarracenos inferum mare, & eius insulas sæpius infestantes, et ipsi vrbi Romę terribiles ducum opera, & classe sua crebro vicit, vt nō tam imperij fines, quā fidei Christianę propagandę studiosior videretur.

De Clodoueo primo Francorum Rege.

VENDICET sibi ipse suis in Gallis Clodoueus huius nominis primus Francorum Rex, auctæ religionis nostræ laudem, qui nec Remigij sanctissimi viri monitis, nec Clotildis vxoris precibus, atq; obtestatione adduci vnquā potuit, vt perfidiā, quā à maioribus imbiberat exueret. Cœli prouidentia arbitror factū, vt euidentiore merito fidē semel amplexus genti colendā perpetuò autor ipse p manus traderet, mox Alemannis congressus, qui Galliā ingentibus

copijs intuascerant, quum se ab ijs vinci cer-
neret, Deus inquit, quem Clotildis vxor
colit, si hodie victor ex hostibus redeo, ca-
put hoc meum, ac gentem tibi omnem tra-
do, dicóque: nec defuit precationi tam piæ
foelix euentus. Victi statim hostes terga
vertunt, vt duplex orbi miraculum esset,
& victos eos, qui paulò ante victores erāt,
& Regem Christianum factum, qui ab eo
nomine tantum prius abhorrebat.

De Recaredo Hispania Rege.

I V N G E N D A meritò Galliis Hispania
est, vel quòd illis contermina, vel quòd
miraculo proximæ gentis inuitata videri
potest, in qua quum Gothi diu Imperium
sub diuersis regibus Arriana labe infecti
tenuissent, tandem Recaredi Regis autori-
tate, & Isidori Ispalensis præsidis adhorta-
tione, eam Christianæ fidei puritatem sunt
complexi, quam nec Hermegildus Recar-
edi patruus, vt defereret, nec patris sui
Theonogildi precibus, nec minis adduci
potuit, vt quum filij ceruicibus ferrum im-
manis pater adigeret, bene, inquit, mecum
omnino agis pater, siquidem vt regnū hoc
abs te iugulatus amittam, æternum illud
cum superis pro caduco hoc consequar.

Tantos interdū animos futuræ glorię spes
affert, vt regnum, vitāmque, duo morta-
libus præcipua bona, quis contemnere au-
deat.

De Britannis.

P R A E P O N E N D A his omnibus Britan-
nia fuerat, siquidem admodum prima om-
nium prouinciarum baptismum receperat,
Lucio Rege cum tota fermè gente, Ponti-
ficis Eleutherij opera, sacris vndis abluto,
si in eo proposito per Saxones, & Scotos
perseuerare potuisset: qui feri & immanes
populi, ab Arctoa plaga classibus insulam
inuadentes, suo sibi post variās expeditio-
nes & prælia subiecerunt totam Imperio.
Quo tēpore alienata à fide gens, nō prius
veram pietatem recepit, quàm anno post
quadringentesimo, & amplius, Gregorij
primi Pontificis hortatu, missis eò Augu-
stino, & Melito Anglis fidei orthodoxæ
dogma susceperunt.

De Longobardis.

E T quando Gregorij Pont. incidit mē-
tio, non dissimile eius studium in augenda
pietate Christiana non omiserim. Is enim
gentis Longobardicæ præliis & incursio-
nibus

nibus assidue vexatus, quæ Italiam ferè omnem gentili quadam immanitate lacerabat, Theodelindæ Reginæ opera, Bauarici sanguinis, & Christianæ pietatis obseruatiſsimæ sceminæ, quæ Agilulpho Longobardorum Regi nupsit, tantum præstitit, ut præferocem in primis Regem abiurare perfidiam traditam à maioribus cogerit, inde totam gentem à malorum dæmonum cultu, detestandâque hæresi vendicavit. restituit inde omnia Rex Agilulphus, quæ Longobardi prius diuorum templis ademerant, additis insuper donariis.

Idem Pōtifex, cum hoc genere præcipue laudis, tum singulari pietate, et eruditione, ne per omnes orbis partes de fide non optime mereretur, Visigothis, qui Hispaniam tenebant, autor fuisse creditur, ut abdicata ut diximus, Arriana hæresi orthodoxam fidem amplecterentur. Hoc studium, hæc verum Pont. pietas extabat, ut quātum nostra tempora ab hac pietate diuersa abierint facile quiuis existimet.

De Germanis.

SED quàm magnam, & veram laudem primus huius nominis Pontifex, his factis adsecutus est, patrem secundus Eugenius,

quiritijs & ipse vir sanguinis repēdit. hic enim Germanos, & eos in primis, qui Rheini ripas incoherēt, à dæmonum cultu auertit, misso eò ex vrbe Bonifacio viro sanctissimò, atq; eloquētissimò. Is verò tantū vitæ sanctitate, & eruditione valuit, vt facillè populos eos ad Christi fidē amplectendā animarit. Quibus diligētius eruditis, quā Magistinis præesset, præsulis dignitate tantum p̄stitit, vt ad hæc t̄p̄a incertū sit, fortiorne illa gens, an fide clarior existimari debeat.

De eisdem Germanis.

SED erant adhuc in eadē terra, quæ populis innumerabilibus habitatur, patet enim Germania si Agrippæ dimensionē at tēdas, Rhetiāq; ac noricū cū alpibus includas in lōgitudinē passuū M D C L X X X V I. in latitudine verò. C C X L V I I. Erant in quā qui pertinacius in patrum suorum delirio perseverarent, quum Caroli Martelli, & latius demum Caroli Magni auspicijs Phrysijs, Saxones, Vestaſii ad cultū veri Dei redacti sunt, & cū Saxonibus quidem tanta pertinacia bellatū est, vt vix post annos triginta propositū obtinuerit. Vestaſios certè nō aliter in officio cōtinere demum potuit, q̄ vt nouo iudicādi genere, quod veti-

tum à re est appellatū, in eos scire coëptū
est. Scabini enim iudices, & hi patria lin-
gua sic dicti, prout quēque aut fidē abne-
gasse, aut iurisiurandi immemorē aduerte-
rant, indicta causa utcūque inquirētes, su-
premo laquei supplicio afficiebant. Adeo
sepe terror, plusq̃ amor in quibusdā valet.

De Vngaris, & Boëmis.

NON disjunget hæc nostra relatio, quos
ius regni sepe sub eodem principe esse vo-
luit, uti & nostra quoque tépestate Ladis-
laus ex Polonia accitus Vngariā, Boëmiā-
que tenet. Nā Vngari, quū diu in falso de-
monum cultu perseverassent, tandem Ste-
phani Regis autoritate, qui neptē Henrioi
Imperatoris vxorem duxerat, Adalberto
presule adiuuāte Christiani sunt facti. Sed
& Boëmi impiū & ipsi dogma à parētibus
acceptū secuti, aliquātō tamen tardius Lu-
dinellę Reginaē cōsiliū complexi nostrę
fidei accessere. Ut quantum Vngaris Ad-
albertus profuerit, non minus Methodius
presul à Boëmis interim celebretur. Quis
certē rerum gestarum claritate, & multo-
rum regum sanctitate posset vberius cele-
brari, nisi fidem, a uorū nostrorū memoria,
Hussitarum nefaria hæresi poluissent.

De Bulgaris, Sclavis, & Chorbatis.

CAETERVM quantum Methodij pietas commendatione non caret, tanta est, & nescio, an fortasse maior Cyrilli gloria, Bulgaris ad Christi cultū miraculis et prædicatione tractis. Sed & Sclavi, gens Scythica, cuius olim latè opes patuere, victi acie à Seurophylo Croatorum Rege, fidem Christianam eius opera sunt amplexi. Hæc fidem antea Chorbati Constantij Thessalonicensis admonitu receperant, missoque eodem Cōstantio ad Stephanum Pont. legato, regnum ipsum prouidus Pontifex optimis institutis, & legib⁹ ordinauit, quod genti florens ad Belæ regis Vngarorum tempora firmissimum stetit.

De Casarea Persarum Regina.

POTERAM hac succincta exemplorum commemoratione ad religionis nostræ demonstranda incunabula contentus esse, nisi me oriens ipse memorabili scēminæ facto ad se vocaret. Hæc Persarum Regina, seu Parthorum, ad Constantium, alij Constantem malunt, vtcunque Heraclij nepotem, iam marito Constantinopolim veniens Baptismi lauacro est admota, nec prius inde profecta, quàm maritum in senten-

tiam suam traxit. Ille enim pacato agmine cum quadraginta Persarum millibus ad uxorem veniens, cum omni comitatu sacris vndis admotus est. Nomen Reginae Cæsareæ faciunt, qui hæc scribunt. Digna profectò scœmina, cuius nomen, & virtutē nulla vnquam obscuret obliuio.

De neglecta religione Cap. II.

SVBNECTENDA religionis nostræ incunabulis, in eamq; multorum benefactis, eiusdem neglectæ deorum immortalium subsecuta vltio: vt omnes intelligant quantum singulis ciuitatibus, ac populis ex pietatis religioso cultu scœlicitatis accesserit, tātundem, nescio an plus mali his, qui eam neglexerint meritò contigisse. Et quando hætenus memoranda Venetę vrbs exemplā seruata pietatis recensuimus, transcendum est ad eam partem, in qua neglectæ religionis graues persolvere pœnas, qui eam cōtemplissent. Exordium igitur sumamus à Mauriciis ducibus.

De Ioanne ac Mauricio Ducibus.

NUNC igitur in Veneta gente, quā grauiter Deus violatum religionis vinculum vltus sit, Ioannes, & Mauricius Dux indicio fuerint, Ioanne Gradenfi antistite

contra omne ius fasque ex altissima turri præcipitato, quod immane facinus pia ciuitas paulò post auersata, vtrunque dignitate priuatum in exilium egit.

De Petro Cădiano quarto Duce caso.

PECCARANT Mauricij duces grauiissimè, atque adeò sceleris sui tam impij pœnas luere, sed non minor in facto, quod sequitur totius ciuitatis culpa, atque post culpam admissam pœna ciuitatem consecuta: Hęc Petrum Candianũ exegerat Cădiani Ducis filium, arrogantiam atque insolens hominis ingenium pertęsa, obstrinxeratque se patri id enixè petenti sanctissimo iureiurando, & cū tota ciuitate clerus, nunquā passuros, vt aut patrię, de qua tam male meritus erat, aut principali dignitati, qua se indignũ exhibuerat, restitueret: sed vix pater ex animi ægritudine vita functus erat, quādo filius statim audita patris morte, ex Rauēnati portu pyratice in Venetos exercere cœpit, quo tamen tēpore populus vniuersus, vt sunt leuia vulgi studia duci defuncto filium ab exilio reuocatum subrogauit. Sed neglecti iurisfurādi & ciuitas mox tyrannica ducis administratione, publicóq; trecentarũ ædiũ, & cū his Diui

Marci tēpli incēdio, & Petrus suę in patrē,
ac patriā temeritatis à ciuibus cū paruo fi-
lio necat⁹ meritas pœnas luerūt, vt etiā ei⁹
cadauer in publico per triduū sit spectatū.

*De ciuitate à Clemente quinto sa-
cris interdicta.*

EVIDENS numinis, & illa quoq; vltio,
quā ciuitas hęc à Ferrarię Imperio sibi vin-
dicādo, nullo aut terrore, aut Pōtificis ad-
hortatione deterreri potuit. quod factum,
qui tū in Galliis erat Clemēs, huius nomi-
nis quintus, adeò indignè tulit, vt anathe-
matis spiculum in omne Venetum nomen
indigneranter intorserit. Interdicta etiam sa-
cris ciuitate, de pontificia dignitate, tam be-
ne semper antea merita, additū etiā ad id,
nihil impiè facturū, qui Veneti sanguinis
hominē in potestate redactū, aut interfice-
ret, aut seruorū loco haberet. Ad hāc Pon-
tificis denunciationē tam grauē, secuta est
mox rerū Venetarū grauis direptio, vt Ve-
neti ingenti sua clade, atque miserabili cē-
de Ferrarię mœnibus à legato Pontificis
repulsi sint. Nec minus his malum, con-
sternatam ciuitatem atrox illa coniuratio
est adorta, graui libertatis amittendæ pe-
riculo, de qua suo loco dicemus.

b. iiii

De secundo Sixti Pontificis interdicto.

QVASI fatalis Vrbs Ferraria Veneto nomini sit, Sixto etiā Pōtifice memoria nostra experti sumus. Quo tamen autore iustum antea bellum in Herculem vrbs ducem sumptum erat. Sed (vt hominum ambitio nostræ tēpestatis fert) dum iura sua fortiter tueri respub. nititur, ab eodē Pontifice anathematis iaculo, nisi desistat, confoditur. Verū tametsi publicæ potius dignitatis, quàm pōtificiæ tunc temporis habenda ratio videbatur, dedimus nihilominus quomocunq; irato pontifici pœnas, principali domo prius igne consumpta, & ingenti pestilentia secuta, nauibûsque britannicis magno nostro incommodo direptis.

De Iulij II. Pont. anathemate.

HORRET animus publicæ calamitatis recordatione, quum aut Pont. Iulij plenum maximi periculi propositum, aut vrbs infœlicissimum casum mente repeto. Ciuitatem mille, & amplius annos de toto orbe terrarum optimè meritam, ac pontificiæ dignitatis assertorem senatum, imperium tam latè patens, opes tam firmas, atque orbi ipsi penè pares, copias domesticas

locupletissimas in tanta amplitudine gloria, in tanta virtutis opinione intra quartam & vigesimam diem repente concidisse, ut præter stagna & paludes, de quibus trepidatum interdum sit, nihil ex tanto imperio superfuerit. Quis tum non credit hoc à superis datum, pontificiæ in nos indignationi? qui de piorum coetu execratione illa, tam graui nos exemerat, quæ tamen an intêtanda fuerit, ipsi viderint. Certè iracundiæ, cuius pontifex alioqui impotens erat, nos pœnas grauiiores, quàm par erat dedimus.

De Ludouico duodecimo Francorum Rege.

A D D E T V R merito & hoc ipsum ad Veneta exempla, quâdo Veneti vel præcipuè adiutores ad vindicandam Pont. iniuriam fuerint. Ludouicus Francorum Rex duodecimus, qui Venetas opes & Imperium tantæ graui vulnere nuper afflixerat, dum irritatum in se Pontificem, aut non timet, aut negligit, non è & ipse tertio vix anno exacto Pont. autoritate Venetorum armis Italia expulso ita est, ut nihil intra annû ex tanto paulò ante imperio in eadem terra possederit?

E X T E R N A.

De Constante Const antini filio.

CONSTANS dum Arrium iactat, & trecentorum ac duo de viginti patrum decreta contemnit, in tantum insanix incidit, vt Romanum Pont. Liberium, Athanasium, Alexádrum, Hylarium Pictauensem, multosque alios nostræ fidei lumina relegarit. plerósque etiam iniecto vitæ metu impio Arrii dogmati subscribere coëgerit. Quare & Persicis bellis implicitus, & ciuilibus exercitus, nec relicto etiâ successore, quem vellet, quinimmo ex professio eius hoste Iuliano decessit.

De Iuliano.

PAR dementia eiusdem Iuliani Principis, atque maior impietas, ille enim vtcunque Christianæ fidei cultum, superstitione quadam falsò iniecta, ita turbabat, vt incolumem eam florétémque vellet, hic abiurata, quam imbiberat, fide, malorum dæmonum cultu mâcipatus, ac Capitolinum Iouem, Iunonémque reginam, orbi iterû deos astrués, dum aduersus Persas bellum audacius, quàm cautius ciet, sagitta in incertum missa, primo ætatis flore extinctus est, nec in ipso mortis articulo impietatis

suæ non memor. Celebris enim vox eius
in literas relata, Vicisti Galilææ, vicisti. Sic
enim Christum appellabat, expertus, licet
ferò, quàm male tuta sit humana vis, quæ
irato numini obiicitur.

De Valente.

QVIS crederet post Cōstantem, aut Iu-
lianum, inuentos esse Principes, qui à vero
pietatis cultu aberrarent? & inuenti tamē,
nec vnus, altérve, vt verè ab illo scurra di-
ctum sit, bonorum principum nomina, in-
cludi in anulo posse. Adeò homines natu-
ræ suæ interdū obliuiscuntur. Valens haud
dubiè Imperium diuinitus adeptus, dum
aliena iura, hoc est pontificia inuadit (erāt
enim olim fidei discutiendæ, ac in melius
informandę partes antistitū sacręque ordi-
nis) fact⁹ Arrianæ sectæ studiosior quā par-
erat, vt Gothis petentibus, fidei magistros
Arrianos miserit, meritas luit vecordię suę
pœnas, neque enim multò post, bello ab-
ijs petitus, aciēque victus, dum fugit intra-
casam, flammarum vi suffocatus, quas illi
iniecerant, vitæ imperiisque finem forti-
tus est. Quis non iure ab eisdem Gothis
existimet exustum, qui illos omnes æternò
ignis supplicio addixerat.

De Philippo pulchro Francorū Rege.

SED quid adeò vetera repeto, quū recentiora, plus fortassè delectent magis etiā moueant? Philippus Francorū Rex cognomēto pulcher, iratus Bonifacio octauo, qui certè plus quàm Pontificem decuit, inimicitias cum eo exercuit, quòd ipsum regno indignum pronunciaffet, & Alberto, cui pertinaciter antea Regi Romanorū, vt iam loquimur, coronā Imperij denegarat, insuper & Frācorum Regnū astruxerat. Sarrae Columnij, & Nogareti Galli equitis opera Pontificem incautū, & nihil tale timētem intra Anagninos muros oppressit. quo factō Flammingerum, vt nunc appellamus, graui bello petitus, & suos ad Curciacum cæsos ab ijs audiuit, & Parisiensium seditione fatigatus, magnaue auaritiæ nota sublatis templarijs, & Iudæis è regno pari cupiditate eiectis, regnum nepotibus quidem reliquit, tribus eius liberis alio super alium sine filijs decedentibus, quæ res in primis Gallos ad internecionē cum Anglis bellum excitauit, Philippo Valesio Regnum sibi, & Edouardo Anglo certatim vindicantibus.

De Friderico patre, & filio.

ET Philippus vnus propè in ea gente
 Rex quâdo cæteri ex professo Reges à Pō-
 tificibus starent, à Pontifice illatam iniuriã
 forsitan vltus iure videri possit: si quis ta-
 men in patriam, in parentes, in Pontificem
 arma iusta induat. Quid Friderici duo pa-
 ter & filius Imperator vterque, filius etiam
 à Pontificibus adiutus, atque etiam fidu-
 ciaria tutela subleuatus? quam inquã cau-
 sam prætexant? quorũ alter Alexãdro Pō-
 tifici, vel potius ipsi Italiã infestus, nō pri-
 us arma exiit in Ponti. quàm victus à Ve-
 netis Imperatorium caput pedi Pontificio
 calcandum subiecerit. Notum est Pontifi-
 eis in illum carmen, & tamen sumpta expe-
 ditione in perfidos crucis hostes, cui sese
 obstrinxerat infœlicem exitũ habuit: vn-
 dis Cydni fluminis, in medio rerum gerẽ-
 darum ardore absorptus. Alter paria Ty-
 rocinia militiæ ab insectatione Pōtificum
 auspicatus, quum miseram Italiam factio-
 nũ duarũ infecisset labe, miserabiliter à fi-
 lio strãgulatus interiit, sublata mox à Ca-
 rolo primo Siciliæ Rege, omni eius sobole.

De Philippo Mediolanensi Duce.

QVID Viccomitũ familiã? quid Phi-
 lippũ vltimũ in ea gẽte principẽ aliud af-

fluxit, quàm quòd semper illi Pontificibus infesti? Philippus verò ex professo hostis. Eugenium vrbe eiecit, eiectum variis semper bellis exercuit, & ne vllum non instandi Pontificis genus intentatum relinqueret, Foelicem illi Allobrogem Basiliensi concilio, quod enixè ille fouit, Põtificem alterum opposuit, nec sceleris tamè absuit iustissima ultio: nam non prius ille obiit, quàm suos fusos, fugatosque audiuit. Dignus certè Princeps, qui eo ingenio, atque animi magnitudine, qua Principes omnes sui seculi facilè excelluit, diuturnum imperiũ nepotibus suis saltem relinquere potuisset.

*De Ferdinando Neapolitano rege
Arragoniæque familia.*

ALIVS fortasse aliam clari alioqui Regis, familiæ certè clarissimæ cladem exitiũque dixerit opinari. Ego quidem nullam euidentiore hac vna, aut magis similem veri dixerim, quàm quòd Ferdinandus ipse, Alphonso patri haud quaquam similis, nec pium Pontificem vt sibi infestum, quanquam illi omnia deberet ex fide coluit, Paulum II. odit, vt plerique stragulum eius opera credant Sixtus exercuit bello illi indicto. Innocentium quidem adeò vexauit, vt optimus Põtifex ar-

ma in illum sumere sit coactus. Quæ res, quando & mortales ipsi tantâ hominis impietatem auerfarentur, nedum immortalis Deus supremam illi perniciem, ac familiæ perpetuum dedecus peperisse credenda est.

De Florentino.

Nunc expers Florentina Ciuitas à simili religionis neglectæ contagio, quam illa summo studio & pietatē, & Romanorum Antistitum maiestatem semper antea verita sit. Tanquam igitur à Grægorio vndecimi legatis iniurijs affecti, qui terram Italiâ per ipsius in Gallijs moram administrarent, bellum tam graue ipsi Põtifici intulerunt, vt quod antea fando auditum non erat, Italicū imperium intra paucissimos dies amissum sit, Florentinorum cõsilio & opera. quæ res quanti populo illi steterit, immensa vis auri (supra enim decies centena millia nummum expensa feruntur) plebis infimæ seditio, & quasi Tyrannis ab ea exercita, nobilitas partim cæsa, partim relegata, sacra vrbi iterdicta, ingens lues secuta, & quod omnium grauissimum, ac periculosissimum fuit bellum à Galeacio contra ciuitatem gestum, indicio sunt.

De Carolo, & Ladislao Neapo. Regib.

IDEM pietatis ac Pontificiæ maiestatis neglectus, Carolum Regem Neapolitanū Ladislai patrem afflixit. Idem Ladislao filio non aduersario solū ecclesiæ sed hosti vitam, & Imperiū ademit. Pater ab Ungaris, à quibus ad regnum euocatus fuerat crudeliter necatus, filius veneno sublatu, relicta Ioanna sorore, quam nescias impudicior ne fuerit, an inconstatior. Vnde tot malorum series regno illi deducta, deriuataque sit.

De Pisanis.

POST Florentini populi relationem Pisę meritò sequi debuerant, sed auocarūt duo præstantissimi reges, vni ciuitati iure antepponendi. Potens nanque Pisana hæc ciuitas olim, ac clara maritimis rebus, post captos in Friderici gratiam Pontifices, qui ex Gallijs, ad Innocentium Romam nauigabant, vt indicto concilio adessent, nihil vñquā postea sceleriter aggressa est, quin potius à Genuensibus petitiæ Pisanorum res vno nauali admodum memorabili prælio, nūquam ad pristinam fortunam, opelque redierunt, donec clade alia super aliam à Florentinis affecti, postquam multiplicem multorum tyrannidem passi sunt, nomen, &

& Imperium cum libertate penitus amiserunt.

De simulata religione. Cap. III.

ET si nullum publicum Venetis monumentis ab vrbis primordio extat exemplū, non omitam tamē Val. nostri secutus vestigia, partem hanc, quando saltem intra Venetiæ fines huiusmodi aliquid contigisse videri potest. Macedonius enim Aquileiēsis antistes cum Honorato Mediolanensi, & Ioanne Rauēnate episcopis, auffer se respicere, neque illis omnino assentiri velle. Quod tamen Pelagius Romanus Pont. adeo grauer tulit, vt adhuc extent eius literæ ad Narsetem, in Venetia tunc agentem scriptæ, quibus Principem virū adhortetur, & moneat, vt in ipsum Macedonium grauer animaduertat, nec patiens hanc tantam dissimulationem æquo animo ferat. Ecquis non iure Macedonium ipsum accuset, qui Pelagij Pontificis Romani auctoritatem negligeret, aut tot sanctissimorum patrum sententias, quot in Calcedonensi concilio tunc fuerant (sexcenti enim affuerant) dissimulanter vnus argueret.

De Ludis Mariarum.

HISTRI, qui annum ab hinc quingentesimū, & amplius Veneti nominis hostes erant acerrimi, Februario mense in ædem D. Petro dicatam, quæ Oliuolensis olim dicta, nūc castellana appellatur, clam pyratibus nauibus superato portu irruentes, virgines nō paucas, quæ in templum conuenerant de veteri more ciuitatis vt nubarent, abduxerunt, magnāq; inde præda ac cæde edita, Caprulas petiere: quos, re statim cognita Petri Candiani Ducis ductu seu magis (vt alijs constare video) Badoarij Principis auspicijs, Veneti, non sine tam graui certamine oppressere, omnibus fermè, aut captis, aut ad vnum cæsis. Recepta itaque omni præda incolumi, vt memores tanti beneficij sese supremo numini exhiberēt, ludos iussu publico, qui Mariarum sunt dicti instituerunt. Erant autē in his ludis Virgines duodecim, omni ornatu instructæ, aderātq; illis comes adolescens, sub angeli specie, qui secundo Februarij mensis die, magnā vrbis partem lustrarent præcipuo totius ciuitatis plausu, tripudiōq;. Ea res per trecentos & amplius annos statis solēnibûsq; cærimonijs quū perseverasset, tandem Genuensis belli tem-

pore sublata penitus est, quòd manifestò deprehensum sit, multa religionis prætextu, grauissima flagitia ab his committenti. Mansit tamen inde facti tam celebris perennis memoria, quòd Dux, Senatúsque ipse Diuæ Mariæ formosè templum secunda Febrarij luce celebri pompa inuisit.

De fratre Alberto.

NESCIAS an vllum simulatæ religionis exèplum huic vni præferri possit, nisi quis fortè Boccianas fabulas ad hoc ipsum eleuandum huc citet. Quum igitur hic Albertus, vnus minoritanæ familiæ, quæ tum Venetijs in summa autoritate erat, recenti adhuc memoria Diui Francisci, tum concionando, aliisque institutis, nomen sibi per amplum parasset, in aures, animùmque Elisæ Quirinæ matronæ nobilis facillè peruenit, quæ marito tunc absente Britannica negociatione implicito, ad Albertum ipsum statò tempore venit, vt more institutòque nostrati annum còfessionis obiret munus. Qui conspecta statim matrona, formeq; elegàtia motus, munere tam in præsentia suo perfunctus, quū in illa quèdā laudaret, quèdā etiam corrigeret, abi inquit, matrona, fastumq; hunc tuū de-

pono, quasi verò cęlesti quadā hac forma,
nullā tibi parē ducas. Nec multos mora-
tus dies, ad eam profectus, amorēque iam
flagrans, bonēq; spei plenus, ad eam solus
ingreditur, tum ad gēua illi accidens, ne-
scis, inquit, matrona quā graui supplicio
sim affectus ex quo à me discessisti, cuius-
ve rei nuncius ad te fœlicioris accedā. Si
igitur penes te arcanum id fore, secretum-
que polliceberis, magnē te certē rei, & fœ-
licissimæ certiorē faciā. Iussu igitur Ar-
changelī Michaëlis huc ad te venio, qui te
vnā prę cęteris Venētis matronis diligit,
noctēmque vnā condicit, qua ad te vi-
sendam venturus sit, meo tamen hoc ipso
vestitu, meoque hoc corpore. Quod quā
illa (vt sunt fœminarum ingenia) perli-
benter accepisset, pręscripta aduentus sui
die ad eam venit, mōxque semel, & iterum
in eodem versatus negotio, res prædica-
tione mulieris ipsius palam facta est, datā
que opera à cognatis, vt Albertus depre-
hensus graui supplicio afficeretur. Ille ve-
rò nudus in subiectum canalem præcipi-
tem sese è fenestra dedit, euadēsq; in-
incogniti sibi hominis tectum ingressus,
mox ab eodem re cognita, pērque vrbe-
vulgata, duct⁹ est in Marcianā arēā vrsina

pelle testus, sed pari quoque dolo ab omnibus cognitus, contumelijs varijs ab urbe petitus. Moxq; fratrum suorum aduentu subleuatus, carceri perpetuo ab eisdem includitur.

Aliud exemplum.

NON ab re certè fuerit, & hoc ipsum referre, quod patrum nostrorum memoria contigisse accepimus. Nempè pleriq; de populo, eorum videlicet, qui ad Diui Nicolai, et Raphaëlis, & Basilij agerent, noctu frequentissimè certum in locum conueniebāt. Vbi religionis prætextu multa nefaria ederent, quod quum diu latuisset, tandem verò Dux, patresque re cognita, grauitè in eos animaduertere, dederèque operam, ne post hac mortalium vnus eò accederet, graui indicta poena, si quis id ausus foret,

Aliud exemplum.

QUI D verò vetera repetā, quum nostra hac tempestate, magna mortaliū vis Lutherianę factioni sese addixissent, vt nullum iam tota in vrbe nomē frequētius exaudiretur? Quare Dux ipse, & patres coacti, publico decreto triū uiros ex patricio ordine creandos curauere, qui adhibitis secum in consiliū sacri ordinis aliquot viris diligē-

tius omnia explorarent, réque planè perspecta, & cognita, grauitè in eos animadu-
uerterèt, qui in tã nefaria superstitione de-
prehensi, eam non omnino abiurarèt. Vt
sanè non possis nō vehemētius admirari,
vnum Germanici sanguinis ex Eremitana
familia inuentū esse, qui nouū ius, nouū-
que pietatis cultum inferre auderet. Quū
tamē ille interim iureiurādo neglecto, & re-
ligiōe sese absoluerit, & vxorē duxerit ve-
stalē, liberósq; ex ea sustulerit, nullo p̄ter-
ea scelerū flagitiorūq; nexu nō obnoxius.

De ominibus. Cap. I I I I.

H A V D. sanè res indigna videri possit,
huic nostræ pietati verèq; religioni, quæ
mox mihi subiicienda sit. Id quod Latini
homines omen appellarūt. Quasi verò &
diuinitatis quoddā indiciū extaret in ho-
minis oratione, ad res futuras, vel ample-
ctendas, vel reiiciēdas. Tametsi & in rebus
quoque ipsis omina affuisse legas.

Iam primum igitur, si quis hoc attendat,
quis non intelligit Venetam urbem hanc
ipsam ad pacem omnino fuisse propensis-
simam seruandam, quum Diui Marci elo-
gium illud animo, mentēq; euoluat, quod
illi semper appositum fuisse, nemo inficias

cat, videlicet. PAX TIBI MARCE-
VANGELISTA MEVS, quo sanè ver-
culo admoneri possumus, vnâ nobis pacē
semper amplectendâ, rebus omnibus ante-
ponendâ. Quod maiores nostri constan-
ter adeò semper retinuere, vt nunquâ be-
la, nisi inuiti susceperint. Eâque ipsa vbi ex-
dignitate reip. poterant, statim deposue-
rint, nisi si quando in fidei hostes aliquid
gerendum esset, quod ad eam tuendam,
amplectendamque spectaret.

Aliud omen.

AN verò non & illud certum, diuinum-
que omen affuisse dicemus illi, qui euerfa
Mathemaucò, quâ vniuersa multitudo de
transferendis sedibus consiliū iniret, aliq;
Heracleam, alij verò alia loca petenda esse
contenderent. Quidâ in concionem pro-
fectus si salui esse vellēt Riuum altū con-
cedendum esse instanter assereret. Neque
verò solum, & primus ille locus sub Atti-
lē tumultū à maioribus nostri inessus es-
set, sacreque ædis D. Iacobo dicatæ funda-
mēta iacta essēt. Sed quod de Riui alti omi-
ne nō posset non foeliciſſima quæq; pol-
liceri, qui sibi statim hoc nomen vendicaſ-
se videretur, nō tā de altioris situ loci, quā
vt magnitudinem vrbis futurę declararet.

CERTVM exploratúmque id esse, quòd monumentis veterum scriptorum, nostratiumque proditum memoriæ sit nemo sanè dubitarit, Constantinopolim urbem à nostris olim receptam, quòd classè eò profecti, cum Gallis fœdere iunctis Alexium puerum in Imperium restituerant, quo fœdè trucidato, Murziphli cuiusdam obscurissimi hominis opera. Quo etiam mox in fugā conuerso, Venetis Gallisque Imperiū illud cōmune cēssit. Quod quum Venetias nunciatū esset, nō pauci erāt, qui vrbis Constantinopolitanę admiratione capti, hanc tantā occasionē augendi Veneti nominis non omittendā contenderent, quod facilè fieri posset, si eò Imperij Veneti, ius maiestásq; transferretur, id quod quū inter se diutius agitarent, non defuere qui contra differētes, standū esse assererent, neq; urbem hāc auspicato conditam, diuóq; Marco dicatam per tot annos, deferendam esse contenderent. Vnde etiam succlamatum à quibusdam esse dicunt, nequaquam consilium probādum esse transferendę Constantinopolim sedis, q̃ cum suo nomine Venetiæ maximè facere vide-

rentur, quasi huc omnibus mortalibus veniendū foret, id quod ab incondita turba conclamatum est. Patribus vniuersis placuit, vt consilium id omne trāsferendæ vrbis reiicerent: vt non sibi tantum Romana vrbs placere possit, quod ad Centuriones auditā vocem, quæ signiferum admoneret, vt signa sisteret, optimēq; ibi manēdū esse. Veios sibi migrandū esse, nequaquā cēsuerit.

De Marino Phaetro Duce.

ET quoniam Romanæ ciuitatis meminimus, non præteribo Camilli quidē factum illud, qui post nuncupatum votum, vt si quid aduersi immineret Romanæ ciuitati, id sibi cōtingeret, statim lapsus equo, omē à Liuiο sibi fuisse dicatur exilij paulò post subeūdi, id quod in hac ipsa relatione Marini phaletrus Dux, in locum Clarissimi Principis. Andræ Danduli dictus, quum Romæ legatum Venetum apud Pontificē egisset, domum reuertens, magno cum totius vrbs gaudio exceptus. Bucentaurōq; (sic enim appellant nauim, qua Dux, patresque cum pompa aliquò vehuntur) ad Diui Marci arē subuectus esset, nō solito reliquorū more descendens, mediis inter colūnas duas, vbi fontes hoīes supremo af-

ficiuntur supplicio , in aream Marcianam ædem peruenit, móxq; inducarium profectus coniurationē de patriæ libertate opprimenda iniit , quare meritò illi ceruices abscissæ sunt. Ioannésq; Gradonicus illi suffectus est vt omnis ciuitas postea affirmarit, factum illi esse omen futurę calamitatis, quū inter duas marmoreas columnas iter habuerit, qui locus, vt diximus improbis scelestis hominibus puniendis in vrbe nostra præcipuè attributus est.

E X T E R N A.

De Clodoueo.

N O N est consilium veterum Romanorū exempla huiusce rei referre, recétiora igitur tantum attingam. Quis non admiretur Clodouei Francorum Regis factum , qui postquam Christianam pietatem constantissimè recepit , bellum aduersus Allaricū Gothorum Regem priusquam moueret, legatos suos Turonos ad D. Martini misit, qui diligentius obseruarent , quidnam templi sacerdotes canentes primum enuntiarent. Ingredientibus igitur illis primū auditum est ex psalmo , carmen illud. Tu domine ad prælium accinxisti me virtutem. Quod letis animis acceptum, statim

ad Regem detulerunt. Ille verò rei euentum fœlicem ex omine sibi pollicitus, maturata expeditione, Allaricum acie fudit, & ipsos Gothos omni Gallia expulit. Ita vt memorabili rei euentu, reliqui etiam Franci commoti ad nostram pietatem amplexandam conuersi sint, vt constantissime retineant.

De Constantino.

QVID illa vox Constantino aduersus Maxentium iter præparanti de cœlo obiecta? an non illi, posteritatique reliquæ omni certissimum fœlicium rerû omen dedidit? qui in cœlum suspiciens, crucisque signum videns, statim audiuit, in hoc signo Constantine vinces, quare mutata tota militiæ ratione, insignibûsque militaribus omnibus cruce insignitis, præclaram, inuentamq; victoriam consecutus, & Maxentium ipsum oppressit, & recepta vrbe Roma, primus author fuit, vt Christiana pietas publicè susciperetur, quâ posteritas ois suo in primis iudicio, cõplexa cõstantissime in omne quû vniuerso, ppagaret orbi.

De Seneca Piccolhomineo.

N E igitur recentiora, quæ patrû nostrorû memoria cõtigere, quæq; legētibus multò

gratiora fore putē, nunc omittā: quis nō illud secum tacitus admiretur, q̃ Ænea Piccolhomineo eueuisse proditum est, nā quū Romam Cardinalis dictus contenderet, lōgē maxima pars Romani populi summo studio illi occurrens, exclamare cœpit Pōtificem illum, non Cardinalem ad se venire, id quod tamen antea Thomas Sarzanēsis, qui & ipse pontificatum est adeptus, in diuersorio cum eo fortē agens, quò vterque diuerso itinere casu conuenerat, id illi euenturum prædixerat.

De Paulo Barbo.

PONTIFICATVM hic adeptus, quum fortē Franciscum Ruerium ex minoritana familia in amplissimum ordinem cooptaret: ego te inquit Francisce in præteritum hac dignitate ornatum volui, quod te mihi successorem fore nequaquam dubitem, atque vtinam quam verē id dixit, tam letum auspiciū illud fuisset, quippe quum pontificatui ita præfuerit, vt haud sanē scias, qua parte illum verē laudare possis.

De Dino Ambrosio.

NON dubito fore aliquos, quī taciti secū quærant, cur duo præstantissima lumina

nostræ pietatis postremo retulerim loco,
 præpostero etiam temporum ordine. Sed
 hi secum si cogitent, in-instruenda à Roma-
 nis Imperatoribus acie, triarios viros for-
 tissimos in extremo agmine collocari soli-
 tos, vt laboranti reliquo exercitui opé præ-
 cipuam ferrent. Vnde etiam prouerbium
 est, rem ad triarios rediisse. Quin mihi ve-
 niam dederint, remque ipsam libētius ex-
 penderint. Ambrosius igitur quum Roma
 profectus, Mediolanum à Probo dimitte-
 retur: Age inquit, Ambrosi, ita rem omnē
 curato, vt nō iudicem te, prætorē mue mit-
 ti putes, sed episcopum, quod quum postea
 omnium suffragijs consecutus esset, vt su-
 blato Auxetio episcopus exposceretur, tūc
 palam animaduersum est Probi ipsius o-
 men in Ambrosium rectè dictum. Et sanè
 cui non Ambrosij nomen in hunc vsque
 diē, nō ita exauditur vt optimi, & sanctis-
 simi viri memoria ab omnibus celebretur?

De Dino Augustino.

SEQVITVR merito hoc in loco Au-
 gustini nomen, qui adolescens adhuc, quū
 Mediolanum Ambrosij fama motus, per-
 uenisset, dubijque animi adhuc penderet
 in, quam potissimum religionis partem illa

inclinaret animus, quando nec adhuc sacratione aqua lustratus erat, dum hēret animo secum, vocem ex proximo loco audire sibi visus est, accipe & lege, quod quum iteratō repeti audisset, volumen, quod proximū erat admoneri à se legi arbitratus (& erant Paulinæ epistolæ) aperto libro incidit in eum locum, vbi Paulus admonet, nō in ebrietatibus, neque impudicijs & contentionibus esse versandū, sed Iesum Christum induendū animo. Quod quum legisset, Monicæ etiam matris consilia secutus, statim ad Ambrosium contendit, ab eoque sacra lustratus aqua, nomen Christianæ pietati ita dedit, vt nullus ad hunc diem doctrina & moribus par Augustino, nec vera pietate clarior inueniri possit, vt ille vnus omnibus etiam anteponi iure optimo debeat.

De prodigijs. Cap. v.

NON abnucriam veteres illos Romanæ Principes vr̄bis plurimum in obseruandis ijs, quæ latini prodigia appellant esse versatos, qui certē si ea omnia ad diuina prouidentiam retulissent, multō sanē melius & priuatim sibi & publicē alijs cōsuluissent: nec tantū sibi in Hetrusca disciplina,

aut in pontificum, augurumque nunciatis
vel portentorum depulsis, vel varum præ-
dictionibus, siue Apollinis responsis spei re-
posuissent, ut ad ea auerruicanda satis esse
humanam opem crediderint, & non in-
minima quaque re diuinam subesse proui-
dentiam existimarint. Nos verò institutū
nostrū sequentes, verèque pietati & religio-
ni nostræ omnia attribuentes, ea primum
persequemur, quæ ad Venetam hac in re
spectant, tum ea ordine suo subtexemus,
quæ alibi terrarum obtigere.

De aquarum dilunio.

TANTA igitur Ioannis particiaci Prin-
cipis ætate, maris cœlique tempestas subi-
tò exorta est, aquarum vis tanta de repente
ingruit, ut iam neque in tectorum tabula-
tis, neque in templorum æditiōibus parti-
bus tutò consistere mortales possent, ut si
furor ille aquarum diutius debacchatus
esset, facile omnia ciuitatis testa, nedū mor-
tales ea inundatione obrui potuerint.

De duplici incendio.

QUIS non duplex incēdium penè totius
urbis iter prodigia vel maxima retulerit? Nā
Ordelapho faletro Principe, trecentesimo

post ferè anno inūdationis superius commemoratę, satis cōstat ex Hērici Zeni ędibus ad apostolorū fanū exorto igne vrbē ferē oēm deuastatā nā, trāsgressus ignis ille canalē vrbis magnū Cassiani primū ædē, tum matris domini, inde Diuo Augustino sacram & Diuo Stephano minori cum reliquis insularum ædificijs & tectis corripuit, mox etiam septuagesimo post die improuisō ignem ex Zanchanis ędibus excitatum, diui Laurentij ædem primum, tum Sæueri & Scholasticę deuastasse, auream quoque macianam ædem, quę Diuo Bassō tum iuncta fuerat, mox Geminiani, & Menę, Mosis etiam, reliquarūque deinceps insularū ædes ad sexdecim numero, ita planē euertisse vt nihil penē superfuerit. Si cui verō minus credibile videatur, quod nostratia monumēta omnia cōstantissime de tāta vrbis vastitate prodidere, is secū cogitet vrbē ferē totam ligneis ædibus & tectis tum fuisse constructam. facilēque alēto materia, igni prostratam, quare ita factū vt coctis lateribus ædes inde primū sint inceptę fieri, quę res ad nostram vsque ætatem deducta, in tantam iam magnitudinem peruenerit, vt non possit non omnibus, huc primum aduentantibus vrbis huiusce:

iufce tam angufta facies non admirationi,
vel potius ftupori effe.

De Mathemaucæ vrbe.

EST nequid deeffet mali, quod tantæ vrbi
non imminere videretur, Mathemaucus
quoque ipfa terremotu primum, tum incē-
dio tota vaftata, fic demum confumpta eft,
vt accedente maris æftu vndarum magni-
tudine oppreffa, eius ruinæ veftigia adhuc
quieto mari fpectentur.

De coruorum prodigio.

EST infula Sapientia fic appellata ad Pe-
lopōnefum è regione Methones vrbis po-
fita, portu celebris, in quem Nicolaus Pi-
fanus rei maritimæ Imperator fefe cum v-
niuerfa trium & triginta longarum nauium
claffe receperat, Genuenfem hoftem pau-
lò ante à fe in fugam verfum, memorabi-
lique clade affectum, nunquam tantum
aufurum ratus, vt ad fe propius accede-
ret, fed (vt funt Ligurum ingenia in vl-
tione propensiora) magno sanè animo, no-
ctu vigiliis oppreffis, quæ portus hoftium ob-
feruabât, in reliquâ claffem, adeo præceps,
improuifusque ruit, vt & Nicolaum ipfum
cum quinq; millibus captiuis, nullo penè
d

periculo inde Aurius Genuensis Imperator abduxerat, quam cladem, ut nostri annales constanter referunt, coruorū vis ingens in cœlo pugnatiū prænunciassē creditur, qui suo sanguine Venetam classē resperserint, ad quod prodigium accessit, remigem vnum in mare lapsū dum in alteram triremen transire parat, à marina belua statim deuoratum.

Aliud prodigium.

ECQVIS non illa inter prodigia maxime memoranda duxerit, quæ Andrea Dādulo duce omnium clarissimo contingere. Is enim & singulari eloquentia & doctrina supra temporum eorū conditionē præstans, res Venetas duplici conscripsit stilo summa diligentia, & cura. Hic igitur principatu suo primo annonæ caritate, quæ antea cœperat Grædonico Principe, laborauit ingenti. hanc luem, quæ in scythicis oris ortum primum acceperat, tam grauitersēquissē constat, ut vix tertia patriciorum & reliquorum eiujū pars superfuerit. Sed enim & terræmotu eo grauiore quo diuturnior fuit, ita laboratum est, ut plerique sacræ turres vastatæ sint, ea verò quæ ad basilij fanum est, à media sui parte penitus

Impera-
nostri an-
rū vis in-
asse credi
assem re-
accessit,
in in al
ina bo-

cōsulsa vt quum superior pars in suam se-
dem redierit, inflexa tunc, in hodiernam
vsque diē duret quæ sanè omnia haud du-
biè Marini faletri principatū portendisse
creduntur, qui patriæ libertatem oppri-
mendam susceperat, vt ipse vnus tyranni-
de eam sibi vindicaret.

Aliud prodigium.

NON possum non & illud prodigium,
quod ætate nostra insigne accidit, non re-
petere. Nam bello Gallico quod cum Lu-
douico Gallorū Rege quadraginta ab hīc
annos infœliciter gessimus, satis constat,
nauigiū nostrū supra Clodiā nulla maiori
vi maris, aut cœli statim esse summersum,
in quo magna pecuniæ vis inerat, quæ ad
conducendum ex Piceno militem publico
nomine mittebatur, vt infœliciter suscipi
à nobis bellum significaret.

EXTERN A.

*De Diuo Martino Turonensi
episcopo.*

VENDIC AVERIT sibi merito prin-
cipem locum inter externa prodigia quod
Diuo Martino Turonensi episcopo acci-
dit, quis enim non illi fauerit, qui tantam
d ij

axi-
Dā-
gere.
tri-
re-
tilo
in-
in-
2-
7-
r
1
1

sanctitatem in omni vitæ parte retulerit, ut vulgus quoque ipsum Martinalia ingenti lætitia celebret, ille igitur dum litatorio sacro operaretur, hostiâque ipsam sacram offerret, repentina ingens flamma sic eum circûfulsit, ut horrore primum astantibus incusserit, mox verò cōprobato dei iudicio summam hominis pietatem declararit.

De Diuo Ambrosio.

NON minorem Diuo Ambrosio Mediolanensi Episcopo eadem flamma opinione summæ sanctitatis astruxerit, cui domi sedenti, quartumque & quadragesimū Psalmum interpretanti flâma ex ore eius inges erupit, argumentū nimirū Diuini cuiusdā studij, & ardentis cuiusdā amoris in sacram literarum interpretatione, id quod ne mini mirum aut incredibile videri possit, à puero cōpertum est apes in eius ore examē condidisse, inuitumque postea illum & reluctantem in summū præsulem à Mediolanensibus delectū, tantâque autoritate floruisse, ut & Maxentij Arriani furorem episcopi vnus ipse contuderit, Theodosij Imperatoris maiestatem sic represserit, ut ille æquisimo animo tulisse dicatur sese à templi foribus repulsum, nec postmo-

retulerit, vt
lia ingenti
itorio sa
im sacram
a sic cum
stantibus
ci iudicio
rarit.

Medio-
uisione
mi se-
i Plal-
ingés
iulda
icra-
d ne
it, a
me
re-
o-
lo
-
j
t

PRIMVS.

27

dum recipiendum, nisi abrogata antiqua-
táque, quam tulisset in Christianos homi-
nes, lege.

*De prodigijs, quæ Longobardo-
rum aduentum ostenderunt.*

AGEBATVR annus Christianæ salu-
tis quingentesimus sexagesimus octauus,
quū in cœlo Itali homines spectauere fre-
quentius simulachra armatorum hominū,
quæ inter se concurrerent ignémque emit-
terent, vnde sanguis de eodem cœlo pas-
sim flueret, quod quum sæpius accidisset,
dubitantibus nostris graue aliquod pericu-
lum terræ Italiæ imminere, ecce nunciatur
Longobardorum aduentus, qui ab extre-
mis Germaniæ finibus ingenti agmine pro-
fecti, iam nostræ grauissimi imminerent
Aufoniæ. Siquidem per ducentos & qua-
tuor annos, sic terram Italiam afflixere, tá-
tisque calamitatibus inuoluere, vt neces-
sarius in primis fuërit Caroli Magni Fran-
corum Regis aduentus, qui tantam pestem
vnus sustulerit, vt tamen in hunc vsque
diem Longobardi nomen extinguere mini-
mè potuerit.

De mirabili prodigio.
d iij

NON discedet ab eodem cœlo institutę
 orationis nostrę stylus, siquidem pro cer-
 to literis proditum est, anno trecentesimo
 supra millesimũ, quartodecimo Cal. Mart.
 in terra Italia crucem in luna visam fuisse,
 sequenti mox die treis soles apparuisse, qui
 ternis orbibus circumflexi, Iridis tacitam
 quãdam speciem præberet. quę certę res
 totius Italię statum immutandum esse de-
 clararet. id quod ipsa Italia planę ita ac-
 cidit, vt si quis monimenta eorum, quę se-
 cuta sunt temporum nostratia legat, facilę
 intelligat diuina prouidentia factum, quę
 tacita nos admoneret, vt ab omni rerum
 nouitate caueremus. Sed quo nam modo
 insaniam nostrorũ hominum compescas,
 qui ipsum quoque Cœlum, tantarum re-
 rum autorem, tamque certarum contem-
 nant?

*De prodigijs, quę desinenti Caroli
 magni stirpe apparuerunt.*

DE TVR & hoc postremum à nobis Ca-
 roli Magni stirpi, quę decedente Arnul-
 pho, quum nihil regię eius stirpis virilis su-
 peresset, extincta est. quum Vgonem Capi-
 tium Regij alioqui spiritus, Gallia Regem
 admisisset, immortalis Dei prouidentia si-

gnificandum hoc omnibus mortalibus, testandūque esse curauit nouo prodigij genere, quū primū frumento, mox ingenti aquarum vi, postremò verò aliquot dies pisciculis etiam pluerit.

De miraculis. Cap. VI.

NON nescio mirū hoc incredibilēq; videri, quod in hac miraculorū relatione recēs allaturus sum: sed dabūt hanc veniā, quicūq; hæc nostratia legēt, si ex tāto diuinorū miraculorū aceruo, quæ à primordio nostræ pietatis ad hūc vsq; diē occurrerint, hoc nouū, atq; oībus seculis sauditū, primū retulerim. quis enī nesciat, si modo nostræ pietatis præcepta animo ausit, dū à primordio mūdi Moseos libros legit, cœlū hoc ipsum, cœliq; hanc ipsam faciē, quæ tāto ornatu tāque insigni circumflexu cuncta ambiat, dei ipsius opus esse, quod per tot annorum millia in hunc vsque diem cōstantissimo ordine fulgeat, inter suprema miracula præcipuāque referendum esse? Nam quum rudis illa informisq; materies, vno velut in nexu contineretur omnis, nec suus certusque locus & ordo singulis esset, primum lucem à tenebris Diuino numine coniunctam esse scimus, cui nox suo certo

d iij

gradu succederet, ex quo multo gratius iucundiúsque lumē illud orbi illucesceret. Mox nō sine miraculo, volucres ī aëre exortas, inde suum terræ datum cultū: marique natantia contributa omnia, sed & terrę, præter reliqua animantia, vnum attributum esse hominem, cui è rubenti limo edito Adami nomen impositum sit: è cuius latere prodierit & fœmina, vt duo hæc tam mirabili opere efficta, reliquis omnibus præessent animātibus. Sed nec referre hæc ipsa in præsentia, nec quæ postea contingere innumera, aut consilij, aut animi est. Nihilō etiam magis ea repetere, quæ certa exploratæque ab Christi aduentu ad nostrā ætatem haud sanè vana fidem à doctis, optimisque viris memoriæ prodita sunt, quæ magno haud dubiè librorum numero cōplectenda mihi forent. Age verò quando à Venetis rebus hac in parte auspiciū mihi, quod institui, sumendum est. Cui non quæso pro ingenti miraculo occurrat Venetæ vrbs situs, qui iam ab hinc millesimum, & centesimū annum, & amplius sub Attilæ Hunnorum regis in Italiam aduentum inchoatus, nō mari solum vndique aluitur, sed medijs in aquis constitutus non aliter adiri, inuisiq; possit, nisi lēbis, aliis-

que nauigijs huc subuectus appellas? vrbs
autem ipsa eum ambitū præferat, vt in cir-
culum, orbémque ferè posita ædificiorum
quandam magnitudinem & celebritatem,
nō sine admiratione ac potius stupore sin-
gulis huc primum aduentatibus obijciat.
Quid quod canali magno, veluti quodam
meandro vniuersa inter se disiūcta est? qui
euoluentes vndique riuos in seipsum reci-
piat, quorum assiduo cursu, fluxuque, to-
tius partes vrbs insularum in modum co-
lerentur, nisi marmoreis, latericiisque pon-
tibus superiectis riui ipsi adiungerentur.
Quid memorem totam circumfluentē aqua-
rum molem, senis singulis horis ita immu-
tari, vt hic vbi altos paulò ante enauigaf-
ses fluctus, vada tibi statim occurrant? &
mox mutata rerum facie, cuncta aquis cō-
pleantur? Nec verò illud minus mirabile,
quod proximum mare, quod nobis tribu-
tum pro menibus videri potest, quamuis
grauibus iactetur in proxima littora flu-
ctibus, vrbi tamen nostræ minimè obsit.
Sunt præterea & stagna amplissima ab ip-
so mari euoluta, quæ varias, ac multiplices
piscationes alant, è quibus commodus in-
primis nostræ ciuitati victus adsit. Omitto
templorum, ædiūque sacrarum copiam

quæque publicè & priuatim spectatu dignissima occurrant ædificia omitto Marcianam aream, atque alias in tota vrbe innumeras. Quid si auream Diui Marci ædè inuisas? Quid si fori ducarijque amplitudinem spectes? ciuiũque innumeram multitudinem? viasque ipsas, & calles tam frequentes, præsertim eam, quæ ad Riualtinã vrbis partẽ ducit, vt sæpe explicare te inde nequeas concursantium turba. Illud etiam non parum admirationis afferat, si turrinam Marcianam intueare, quæ medijs aquis posita sua crassitudine & altitudine miraculi instar, campani æris sonitu, noctu interdiũque tibi obstrepat, firma stabilisque tot annos permaneat.

Aliud miraculum.

SEQUITVR & illud quod præcipui miraculi locum sibi vendicet, nam si gentium omnium, ac populorũ ab orbis primordio, ad nostrã vsq; ætatem monumentavoluas, siue Assyrios, siue Medos & Persas mihi obijcias, vel vt Italica, Græca, & alia externa repetã, quis vnquam meminit vnã fuisse ciuitatẽ, quæ hac præcipuè dote excelluerit, omnibũsq; alijs Imperijs & rebus pub. vna cunctis præstiterit. Nã quum

millesimū & centesimū ab hinc annum & amplius iacta sint in Riualtina vrbis partem fundamēta, quis nescit eam per tot annorū orbes, in hūc vsq; diem sua libertate frui? eamque varijs & sanctissimis institutis sic ornata, instructamq; , tametsi variante inter se insularum ambitu, quas Veneti cole- rent, Ducem primum Paulinū Heraclien- sem populi totius & multitudinis consen- su dictum esse memoriæ proditū est. à quo vno ad præsentem ætatem, qua Franciscus Donatus Princeps longè clarissimus ho- die viget, septem & octuaginta numeren- tur Duces. in quibus creandis tametsi va- ria in hunc diem ratio inita est, vt suo à no- bis explicabitur loco, paucis tamen Duci- bus sub vrbis ipsius initium male habitis à populo & vno tantū, ducentesimum ab hinc ferè annum publico consensu dam- nato Respub. in offenso consistat gradu. Celebrant igitur Græci suas Athenas, & Beotias, Thebas, quarū illæ Themistoclis & Meltiadis ductu, hæ verò Epaminūdæ, & Pelopidæ tantū breui admodū tēpore, rerū sunt potitæ. Celebrēt suā Lacedæmo- na, quæ Lycurgi regis cōsilio principatū omnium varietates cōplexa, vix sexagesimū floruit sui iuris annū. Nā de Cretēsi rep.

spectatu di-
mitto Mar-
ota vrbe in-
Marci ædē
amplitu-
eram mul-
is tam fre-
Riualtinā
rete inde
ud etiam
i turrim
quis po-
miraculi
inter-
hisque

ipui
gen-
ori-
en-
r-
&
t

aut de Chartaginēse nihil est, quod in præsentia dicam, illa enim semper male audijs hæc varijs iactata factionibus, tandē à Romanis triplici bello victa solo est æquata. Quòd si quisquā mihi obiecerit quingentos Romanæ Reip. annos, quibus post reges expulsos, ad D. vsque Iulium Cæsare Imperium ferè totius terræ orbis armis sibi vindicarit, is secum reputet Venetam urbem supra sexcentimum annum & amplius, ex quo primum ipsa cœperit, in suo vestigio adhuc consistere, cum summa totius ciuitatis & omnium ordinū pace, atque concordia, vt præter vnā atque alteram dissensionem, quæ facilè tamē sunt extinctæ, vix suspicio vlla dissidij ciuitatē inuasit, quum interim maritimis rebus gestis clara, Sarracenos tum Christianam rem vndique deuastantes oppresserit, Syriam quoque ferè omnem, & ipsa Hierosolima de manibus eorum sacro bello extorsit, & Othomano demū bello, quoad illi per Christianos principes licuit, Turcarum pro virili opes contuderit, Cætera verò iustissima bella cum alijs populis gesta, commemorandi nunc non est locus.

Aliud miraculum.

ERAT iuxta Brundulum templum
D. Michaëli sacrum, quod vnum Clodia,
Mathemaucum, Venetiæque ipsæ summa
pietate colerët, accidit verò, vt apud Seno-
galliam, Sergius quidam opibus & autori-
tate Princeps graui morbo laboraret, cui
noctu vox audita feratur, vt si quampri-
mum vorum nuncuparet inuisendæ ædis
Diuo Michaëli sacræ, statim incolumis fie-
ret, qua ex re pactum statim factû, vt reus
voti relicto patrio solo phanum inuiseret,
amplisque muneribus donaret, tum verò
saluus penates suos reuiseret.

Aliud miraculum.

NEMINI dubium esse reor, qui Chri-
stianæ pietatis elementa legens aliquando
imbiberit, D. olim Marcum Diui Petri so-
cium, quum Romæ ageret, missum ab eo
Aquileiam celeberrimâ nunc Venetiæ vr-
bem, quàm Romani multo ante coloniam
deduxissent, quò quum ille venisset, Chri-
sto præcipuo autore spei bonæ plenus sub
ipsûm ingressum vrhis Athaulpho cuidâ
adolescenti nobili lepra infecto occurrit,
quem blandæ primùm appellatum interro-
gasse fertur, an eo morbo solui cuperet,
quò adolescens primo admiratus, mox pol-

licentis Marci cōstātiā cōplexus animo,
ad patrem Vlphium omnem rem detulit,
is vero statim ad Diuum Marcum aduola-
uit, vtpote salutis filij cupidus, à quo admo-
nitus vnum tantum esse mali remedium, si
Christum Ducem sequeretur, relicto ido-
lorū cultu, sacra baptismatis aqua lustra-
retur: accepta conditione continuò lepra
solutus est, quod miraculū per vniuersam
urbē vulgatū effecit, vt omnis Aquileia in
vnū Marcū oculos mentēq; cōuerteret.

Aliud miraculum.

N E C illud vnquam silentio inuolue-
rim quod sub Riualtinæ vrbis initia acci-
disse memoriæ proditum est. Erat Ioannes
Gradenſis Episcopus sua sanctitate, suāq;
religione vniuerso populo Veneto mirum
in modū gratus, qui auditis sceleribus, quę
Mauricius Dux assidue patraret, nō desti-
tit quin illum precibus obtestationibúsq;
admoneret, vt Deū reuereretur ipsum pa-
triāmq; charitate præcipua cōplecteretur,
quod quū frustra sæpe fecisset, iratus Dux
administrādi sibi Imperij leges à sacerdo-
te præscribi, classe cōparata Gradū cōten-
dit, nactúsq; Ioánē ipsum placidū sibi oc-
currentē, captum de altiori turri precipi-

tem in subiecta marmora eiecit, qui ponti
 fex moriēs sanguine suo ita marmora in-
 fecit, vt sanguinis color immutari nunquā
 potuerit. quæ demum post multos annos
 summa pietate ab vniuerso populo Gra-
 denſi culta celebratāq; perpetuò fuerint.

Aliud miraculum.

Q V I D illud in præſentia repetā, quod
 Gradonico duce memorabile accidiffe ſci-
 tur, nam quum aquæ omnes, & ſtagna ita
 ſubito excreuiſſent, vt omnes de ſalute de-
 ſperarent, proditū pro certo memoriæ eſt,
 noctu intēpeſta occuriſſe latēti piſcatori
 tres humana ſpecie, qui nauigium ingreſſi
 magnis precibus ab eo cōtenderēt, vt ſeſe
 incolumes ex eo turbine ſeruaret, ille verò
 accepta cōditione in littus ſic eos deduxit,
 vt tandē quieſcētē tēpeſtate, aquīſq; dece-
 dētibus præmiū ab iſſis acceperit, à Diuo
 Marco annulū ſuū, quē principi offerret,
 aſſererētq; ſua ope ꝑcipue à ſe, diuōq; Ni-
 colao, & Georgio ſeruata eſſe vrbē. id quū
 piſcator mane ad ducē proſectus enarraſ-
 ſet certāq; rei indiciū annulū protuliſſet,
 tūc Dux piſcatorē prægaudio cōplexus, &
 annuo ſtipēdio viuētē donauit, & rei mo-
 nimentum perpetuum poſteris eſſe voluit.

Aliud miraculum.

IVVAT certè me plurimum in Diui
 Marci commemoratione immorari, siue
 quòd illum Veneta vrbs, iam octingētos
 & amplius annos patronū præcipuum ha-
 beat, siue quòd tot miraculis ille penes
 Aquileiā, vel apud Ægyptū claruerit, & eā
 orbis partē, quum eò ad Anianum venis-
 set, sic vitæ sanctitate & miraculorum ma-
 gnitudine, ad christianam pietatem infle-
 xit, vt quæ gens superstitiosissima om-
 nium mortalium extitisset, mox immutata
 suum Osirim, & Serapim, atque Isim, &
 (quod rideas) Crocodilū, & olera, ac cœ-
 pe, portentāque alia omnia neglexerit, &
 Deum vnum Diui Marci opera prædica-
 tum, summa pietate complexa sit. Legant
 quæso Eusebij Historiam, legant Philonē
 Iudæum, qui Græcè scripsit, quæ vitæ san-
 ctitas, quæ puritas eorum foret, qui à Diuo
 Marco edocti Ægyptū tenuere. Quid re-
 feram tantam Christianorum hominum
 multitudinē fuisse, vt nō modò vrbes am-
 plissimæ, culti, celebrésque agri eam cape-
 rent, sed in desertis planè locis, quos feræ
 prius inhabitabant, tanta vis mortaliū con-
 currenit, vt inde vitæ Eremiticæ exordium
 emanasse

emanasse credatur? Vnde Pauli, Hilario-
nes, Antonij, Macarij, reliquaque sanctis-
simorum hominum manus celeberrima a-
pud nos in hūc vsque diem perduret, cer-
tissimis monumentis memoriæ proditis,
quæ fallere nos non possint.

Aliud miraculum.

EXTAT & illud non insigne minus;
quod omnis posteritas maximè miretur,
ex quo enim Bonus Mathemauensis, &
Rusticus Torcellanus, Veneti sanguinis
viri, corpus D. Marci diuino planè quo-
dam monitu ex Alexâdrina vrbe Venetias
attulerunt, dum fortè Aegæum mare præ-
terueherentur secundissimis noctu vento-
rum flatibus nauigarent, obuersata dicitur
Diui Marci species Dominico monacho
Comaclensi vitæ sanctimonia insigni, qui
custos sacri corporis aderat, admonuitque
Naclerum adiret, qui caueret tam secū-
dum ventorum flatum, fore enim vt sco-
pulis strophadum illisa nauis naufragium
planè faceret. Subductis igitur velis, cur-
sūque mutato, aduentante luce Naucle-
rus, & reliqui omnes, re ipsa planè per-
specta, & cognita, supplices ad Diui Mar-
ci corpus accedere, ingentēque ei gratias,

egere, quòd salui, incolumésque immi-
 nentis naufragij euassissent periculum, sic
 igitur Bonus, & Rusticus, quo cœlesti, Di-
 uinóque auspicio apud Alexandriam rem
 susceperant, eodem Venetias appellantes
 corpus Diui Marci, cum ingenti totius Ci-
 uitatis plausu, apud Dium Theodorum
 composuere.

Aliud eiusdem Diui miraculum.

SIT hoc postremum quod hac in parte
 sit referendum miraculum, à Diuo Mar-
 co suis Venetis æditum. Nam quum mul-
 tos iam annos ad Vitalem vsque Faletum
 Ducē planè ignoraretur, quam in parte
 instaurati templi corpus illius requiesce-
 ret, mœsta tristisque in primis vniuersa ci-
 uitas obire templi adita omnia cœperat,
 lachrymísque ac ieiunijs cœlestem opem
 exposcere, in diuúmque Marcum ipsum
 manus & oculos in cœlum attollere, ne
 frustrari iam animos omnium vellet, sed
 præsens ipse præsentem operam omnibus
 exhiberet, qua nam in tépli parte ageret.
 Publicè igitur triduo indicto ieiunio,
 supplicationéq; frequentissima habita, per
 totá urbem quinto & 20. Iunij die, quum
 frequentissimi in téplū D. Marci cōuenis-

sent, repente animaduenterunt ingētes la-
pides commoueri, mōxque ex aperta sua
sponte columna, arcam æream exertūmq;
brachium esse visum, in qua corpus ipsum
D. Marci conuiesceret, eō concursu om-
nium factō, & præ gaudio manantibus la-
chrymis, omnibūsq; acclamantibus, vix
inde per totum diem, ac noctem pia ciui-
tas diuelli potuit, testis huius rei dies nobis
iam inde solēnis, ac celebris, quem sacrum
habet iam tot annos cūctus populus, quē-
que summa pietate colat, Diui Marci ap-
paritionis nomine.

EXTERN A.

De miraculis.

CONSTITVERAM in hac plerisq; in-
credibili miraculorum relatione, quæ no-
stratibus Venetis conferenda mihi forent,
ea in primis repetere, quæ ex sacris instru-
menti veteris libris, aut à Mose, aut Iesu
Naue Heliscōq; & Helia, quæque ab alijs
gesta referūtur, præcipuè recensere, sed &
ea postmodū addere, quæ sacratissimis e-
uangeliorum libris memorantur, quibus
certè abrogari fides nullo modo posset,
aut deberet. Verū ex multiplici, variāq; le-
ctione, quū multa mihi interim occurrerēt

scitu maximè digna , quibus abrogari fides minimè deberet , propter egregiâ scriptorum authoritatem, patiemur equis animis hæc ipsa referri , quæ certè haud ingrata futura ducam ob eorum nouitatem, insignemque ad asserendam pietatem nostram autoritatem.

De Iuliano Imperatore cognomento Apostata.

FVERAT is iam tum puer nostrę pietatis assertor. Nam & Constantino magno genere iunctus ferebatur, & sacris etiã nostris initiatus pro certo habebatur. Verum adolescens factus , seu Libanij sophistę præcepta secutus , siue suoapte ingenio ad hoc inductus, ita à nobis desciiuit , vt imperij insignia adeptus immanitate immanissimum quemque multis partibus superarit. Nemo certè in Christianum nomen sæuior crudeliórque fuerit. Dolo etiam astutique in eos vsus qui vi tormentisq; adigi non possent , vt blandè sæpe eos ad se appellaret. Huius igitur, præter alia in nos ædita crudelitatis facinora, illud in primis insigne habetur , quod quum Hierosolimam peruenisset , templique vestigia cerneret, quod olim Salomō extruxerat, Titus post-

ea Romanorum Imperator Supremo vrbis
 excidio solo equarat, Iulianus ipse, in con-
 temptum religionis nostrę, accersito ad se
 Antiocheno Philippo mandauit, vt loco
 perpurcato fundamēta tēpli iaceret, quod
 cum priore illo magnificentia, amplitudi-
 nēq; certaret, nec interposita mora est. Ia-
 cta enim quā primū sunt fundamenta,
 architec-^{ti}q;, & reliqua operarū multitudo
 conuocata innumera est. Cæterum quū si-
 bi Iulianus, & reliqui mirū in modū quasi
 perfecto elaboratōq; opere placerent, re-
 pente terrę mugitus exauditus, facēsque
 ardētes intra ipsa fundamēta statim exor-
 tē sunt, quę omnia vno momento dissipā-
 runt, quin etiam fabri, eorūmq; ferramen-
 ta penitus igne hausta sunt, mox etiam mi-
 raculum insigne visum, cruces videlicet
 in multorum vestibulis enatę, quę deleri
 nulla ratione possent.

De Amphilotio tribuno.

DIGNVM certē hoc semper mihi visum
 est, quod hoc in loco à me referretur; vt
 discerent mortales ab omni iniuriā tempe-
 rare, cuius deus ipse, quanuis interdum se-
 rō, pręsens vltor esse videatur. Erat Con-
 stantio Augusto Constātinī magni filio
 tribunus Amphilotius cōspirationis in se

e. ii).

vitamque suam suspectus, iamque sæpius à multis delatū ad eum fuerat, tanquam sceleris huius reus foret, quūq; sæpe ad ipsum Augustū Amphilotij nomen, hac de causa repeteretur, definite, inquit, hoc apud me inculcare, breui enim futurū spero, vt presentibus vobis omnibus, meritas luat criminis pœnas. Et quum fortè in proximum diem spectaculum indictum esset, in quo Constantius, & vniuersa fermè ciuitas, & Amphilotius aderat, forte ita accidit, an potius vindicis numinis prouidètia, vt suggestus, in quo ipse Amphilotius è Constantij regione ludos spectabat incerto casu rueret, reliqui omnes collapsi salui incolumèsq; discederent, ipse verò vnus ex cunctis acerbo fungeretur fato, non sine summa eorum admiratione, qui eum toties detulerant, quòd Cōstantius presentis numinis vltionem prædixerat.

De Heraclio Imperatore.

QVIS maximè nō admiretur, quod mox de Heraclio principe subiiciam? aut quis tandem non intelligat ab summo illo numine nihil aliud à nobis, quàm verū, simplicemque pietatis cultum exigi, neque enim aurum, aut gemmas, vel alia, quæ ge-

nus hominum admiratur à nobis expetit. Tatum præsentem animum huc mihi adhibe, ut illius perpetuò sis memor, exque illius præceptis rectè pièque viuas. Redierat Heraclius victor ex Perside, receperatque crucem à Cosdroë Persarum Rege à se subacto perpetuæ pacis pignus, in qua redemptor humani generis Christus pependerit, quumque iam Hierosolymæ propior accessisset, seu ipse per se, seu ab alijs admonitus frequentissima pompa inferre illam in urbem parabat: quumq; regio festu pompæque omnia plena forent, ipseq; Heraclius veste imperatoria amictus crucem in collum sumptam, quemadmodum de redemptore Christo memoriæ proditum est, ad vrbis portam peruenisset, lætus omnibus acclamantibus mox in Caluariæ iugum ascensurus, crucemque suo loco positurus, sic planè euenit ut in vestigio cōstans suo, pedem nusquam mouere posset, quod quum sæpe tentasset nihilque omnino proficeret, admonitus à Patriarcha fertur, ut inutata rerum omni facie, tenuique toga desumpta, nudisque etiam pedibus, gestari à se crucem meminisset, eius seruatoris, qui nudus pro nostra omnium salute cruci affixus esset. Quod accipiens

e iiii)

imperator, recteq; sese ab patriarcha moni-
tum ferens¹, statim nudis pedibus crucem
ipsa in veteri sua statione reposuit. Est i-
gitur nobis in hunc usque diem facinoris
tam egregij lux memorabilis, quartadeci-
ma Septembris mensis.

De Reparato Romano.

POTERAM hic Diui Ambrosij memi-
nisse, qui præsens Luchinum vicecomité,
& Accinum Ducem Mediolanensem, à ca-
ptiuitate, copiasque eorum iam fusas inco-
lumes, victo etiam hoste, seruarat. poteram
Diui Iacobi apud Hispanos memorabile
factum referre, quum ille albo vexillo ac-
cinctus, princeps ipse Rainerum regē ad-
uersum Sarracenos adhortaretur, victorię-
que mox consecutę autor fuisset. Sed quis
nostrum huiuscemodi exempla innume-
ra, aut non legit ipse, aut audiuit ab alio?
quare trāseam ad ea commemoranda, quę
multo plus admirationis secum trahant,
siquidem cœlestia illa quid non efficiant?
Humana verò hæc ipsa in tā fragili imbe-
cillóque hominum genere, quis non su-
scipiat quum legerit vni aut alteri euenisse,
quod præter omnem naturę legem fa-
ctum sit? Reparatū igitur Romanum ciuē

constat, quum pro mortuo à suis habere-
tur, cōclamatúsque iam esset, ab omnibus,
extra urbem mox recepto spiritu (cuius res
diuus Gregorius sit testis) quæsisse, ex suis
qui aderant, ut vnus ex ijs in urbē profe-
ctus ad diui Laurentij in Damaso acce-
deret, interrogarétque num Tyburtius
sacerdos superesset incolumis, & quum
nunciatum esset non multo ante vita fun-
ctum, ego verò amici, quod meminisse ani-
mus horreat, ipsum Tyburtium apud in-
feros in medijs flammis grauissime crucia-
ri, malosque dæmones in illum frequenter
flammarum globos aduoluere conspexi.

De Curino Hipponensi.

NE QV A QV AM verò me pigeat, quan-
do Reparati Romani ciuis mentio à nobis
hac in parte facta est, ex Diui Gregorij au-
toritate, nunc quoque Diui Aurelij, Augu-
stini monumenta secuti, Curinæ Hipponē-
sis agri incolæ meminisse, qui diuturna cō-
sistatus aduersa valetudine, quum neque
cibum, neque potum aliquo die sumeret,
præterquam exigua quædam spiritus vis è
naribus emanaret, ex omnium domesti-
corum sententia iam sepulturæ mandaba-
tur, & quū iā spiritus ille defecisset, nemi-

ni dubium erat, mortuum illum, vitæque planè functū. Cūque omnia iam ad lucendum corpus, funusque ducendum parata essent, fortè ita accidit, vt ad domesticorum clamorem excitatus Curina, viuū se ostenderit, qui præter alia Hipponensem vnum ex familiaribus misit, qui diligentius inquireret, an Curina alter faber Hipponensis superesset, referebat enim à se auditum Archidæmonem increpitasse alios dæmones, quod non fabrum illum ad sese deduxissent, sed Rusticanum Curinam, cuius adhuc tempus non esset, addebat, & illud, perlustrasse se oculis cælum ipsum præter alia, prædictumque sibi fore, vt ab diuo Augustino sacro baptismatis fonte leuaretur, quod & postea secutum est, mortæque Curinæ Hipponensis fabri consecuta comprobatur.

De Euerardo Germano equite.

QVIN imponat finem huic primo nostræ commentationis libro, miraculum insignis Euerardi equitis Germanici sanguinis, qui Innocentij Pontificis tertij tempore inter suos florens, aduersa correptus valetudine, per aliquot dies inter mortuos domi à suis est habitus, is verò paulò post

conualefcens, referebat feſe toto hoc tempore Hieroſolimitanæ vrbiſ ſitum perluſtraſſe, vicos, & plateas, reliquâque vrbiſ monimenta, quæ nūquam inuiſerat, ad vnguem commemorans. Hinc in Saffadini caſtra, qui tunc temporis Sultani nomine vniuerſæ præerat Ægypto, contendiffe, ex eo loco in Ciſalpinam Galliam deuolaſſe, in eâque Italiæ parte in ſylua quadâ Germanici ſanguinis, hominem ſibi amicum conuentum eſſe, multâque cum illo locutum, inde nihil omnino defatigatum Romanam urbem perueniſſe, quam nunquam antea inuiſerat, templâque, & areas vrbiſ commemorans, & (quod maximè mireris) in ea virorum nomina, & formas ex vero addens, ſuperſtes diu vixit. Illud non præmiſerim, Germanum hominem, quem in Italica ſilua à ſe repertum diceret, idem pſum plerîſque audire cupientibus affirmare ſolitum.

Explicit liber primus.

✿ IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII,

LIBER SECVNDVS.

De Venetorum institutis. Cap. I.

ST nunc mihi ad alterum instituti operis librum transeundum, in quo ab initio spectare licebit prisca & memorabilia Venetę vrbis instituta, tum verò reliquarum gentium, quę sua cuique fuerint. Ex his enim facillè intuearis, quo pacto iactis primum fundamentis, reliqua postea secuta sint ædificia.

De religionis institutis.

AFFVIT semper ab vrbis ipsius exordio, summa præcipuâq; ex maiorū institutis, qui Christianam pietatem profiterentur, religionis nostrę cura, vt semper quicquid publicè priuatimq; gereretur, ipsam in primis maiores obseruarent nostri, hinc Diuo Iacobo in Riualtina sede primum ædes posita. Hinc singulis ferè diebus in sacra templa manè adimus, hinc litatori

BA.
 II,
 s.
 Cap. I.
 i ad albe-
 operis li-
 ndum, in
 spectare
 memo-
 ribus in-
 ro reli-
 uerint.
 Ho ita-
 ostra
 cor-
 itur
 n-
 c-
 m
 c

sacri constat obseruatio, vt in hunc vsque diem & princeps ipse, & vniuersa ciuitas. hoc instituto maximè gaudeât. Sed & frequentissimus omnium mortalium, & ordinum concursus ad eos audiēdos, qui Christi verbum palam concionātes docent, deque vera pietate rectè sentiunt.

De supplicationibus.

EST & ille peruetus ciuitatis mos, vt supplicationes frequentissimæ diuis immortalibus exhibeātur. Nam ex singulis hebdomadibus (vt hinc exordiar) ex D. Marcia de instructi prodeunt sacerdotes, qui subiectam aream perlustrantes præeuntis crucis signo, litanijs quoque suis persoluitis in templum redeunt. Sūt præterea collegia quinque maiora, quæ statis temporibus, hoc muneris magna obeant pompa. Nec desunt interim minora quædam collegia singulis adiecta templis, quæ more æ maiorebus tradito, hoc expiationis genus nunquam omittant. Quod si quis Venero die fortè inuisat, videātque vniuersam ferè ciuitatē in Marcianam aream descendere, non poterit ille non maximè admirari institutū hoc per manus à maioribus

tanto ante traditum, tanta pietate coli, celebrarique. prodeunt enim suo quæq; ordine primum maiora collegia incredibili ac propè infinito numero, & pōpa longè celeberrima, quæ vniuersam arcem ambiat, quem tamen ambitum (nec & illud sciens præterierim) totum, quā pompa ipsa ducitur, candido panno tectum, palis in terra defixis altioribus, qui ipsum pannum sustineant extentum, ad quod adijciam etiā virentes arbores ex Taruisino maximè agro petitas, post ipsa verò collegia subeunt hi, qui fratres monachi que vulgo dicuntur, quorum frequentissima est multitudo. hosce subsequuntur sacerdotum vrbano- rum nouena collegia sacros hymnos decā- tantia, tunc prodeunt Oliuolenses, marcia- nique sacerdotes, non longo post interual- lo Dux, magnaque Senatorum cōpia, qui omnes amplè instructi Ducem comitan- tur, deducuntque ipsum, vt tamen interim suis quibusdam certis locis flectentes ge- nua, Christianæ pietatis nunquam obliui- sci videantur, donec templum iterum Di- ui Marci reuisant, interim verò dum prin- ceps ipse cum Senatu progreditur, ex Mar- ciana turri lætus in primis campani eris so- nitus redditur.

*De quatuor publicis conuiuiis, quæ
singulis annis à Principe celebrantur.*

NON possum non maiorum nostrorum
vehementer admirari sapientiam, qui præ-
ter alia, id maximè prouiderunt, vt prin-
ceps ipse ab vniuersa ciuitate in primis a-
maretur. Ad hunc igitur conciliandū amo-
rem, id est adhibitum institutum, vt quater
in singulos annos patritios ipsos conuiui-
publico exciperet, quod insigni apparatu,
minimè tamen inuidioso, intra palatium
suum exhiberetur. Primum igitur quarta
mensis Aprilis luce Diuo Igidoro sacra, ce-
lebratum. Tum verò alterum ascensionis
dominicæ die, quo tempore nundinæ fre-
quentes habentur, quum Princeps Bu-
centauro, naui reuectus, eos qui illum de-
duxerāt patricios conuiuium excipit, & (ne
quid prætermittam moris tam solennis) vt
princeps ascensionis die mare inuisat, na-
ui inuectus ipsa de qua suprà diximus, an-
nulq; aureo in mare proiecto solennibus
verbis imperium maris sibi despondeat.
Tunc perfecta re, Diui Nicolai inuisit æ-
dem, vbi peractis sacris domum cum reli-
qua pōpa redeat. Iunio mēse tertiū celebra-
tur cōuiuium, quo die Viti & Modesti fe-

stus colitur dies. siquidem princeps ipse honestissimo comitatu eò profectus, sacra obijt, donóque persoluto cereorū aliquot, domum reuertitur. Quartum est, quod diui Stephani luce sacra magnificè ab eo celebrantur, choreis præterea, & saltationibus exhibitis & reliquis modestioribus ludis in præsentis temporis gratiam.

Institutum aliud eiusdem principis.

QVI D illud dicam, quod natiuitatis dominicę die templum Diui Georgij magna pompa singulis annis inuisit? neque non Diuę Marię cognomento Formosę, post paschatis diem memorabilem? Hinc etiam octaua post paschatis luce, Geminiani ædem, & Menę in extrema arca positam e regione Diui Marci templi frequens adit, nec illud non mihi referendum, Iunio mense, quo Diuis Modesto, & Vito sacra facimus, téplum obit ligneo ponte canali maiori superstrato, postremum est quod Diuę Marinę sacram ædem celebrant omnibus quinque collegijs præeuntibus, sacrisque ordinis viris deum canentibus, ipso paulo post subsecuto principe cum solenni omni apparatu, de quo etiam mox dicemus. Nec verò prætermittendum. interim duxerim, quod

quod quadraginta ab hinc annos institu-
tum fuit, vt dies ipse sacer, sanctusque ha-
beat in perpetuam memoriam receptæ
Patauinae vrbis, grati enim patres monu-
mentum hoc ad posteros æternum esse vo-
luere.

De Ducis apparatu.

EST etiam hoc in more, consuetudinēq;
positum, vt quotiescunq; illi in publicum
prodeundum est, præcant primū ipsi duci
tubicines, præeat Umbella, & vexilla, au-
reusque puluinus, ad hæc chatedra aurata,
quæ Dux ipse comitatus externorum prin-
cipium legatis, qui adsunt, non multo
post consequitur, ornatissimo vestium ap-
paratu, & capitis tegumento ita composi-
to, vt cornu intergum extet, quo planè in-
signi testetur se quidem Principem esse to-
tius reipub. vt tamē senatorius, qui amplif-
simus consequitur ordo, præcipuam cum
eo sibi vendicet partem, quod & patricius
principem subsequens, gladium vagina au-
rea tectum gerens facile ostēdit. Nam quū
alii Reges, & Principes præferri nudum
ensem velint, supremæ suæ potestatis ar-
gumentum, quasi alienæ sententiæ non
egcant: ipse vagina tectum ponē gerat. Vt

nec celeritatem ad vlciscēda facinora prematuram significet (quod etiam Romanorum consulum fasces alligati denotabant) nec sui arbitrij penitus totam esse Rempu. sed subsequētis senatorij ordinis summam esse potestatem. Huc accedit, quod singulis hebdomadibus semel forum magistratúsq; omneis, qui iuri dicundo præsunt, obit, monētque vt iustitiæ memores nihil odio aut gratiæ tribuant. Vt tamen progrediens, si quem tenuioris fortunæ hominem supplicē viderit, eum benignè auiat, ipsiq; præsentem opem afferri iubeat.

De honore impenso senibus à iuuentute.

QVASTU mihi Athenas, aut quam Spartam, aut ipsam urbem Romā in honorandis senibus iurè Venetiis ipsis anteferas? Nec verò vnquam inficias ierim, Athenienses ipsos, & præcipue Spartanos, ciuitatem denique Romanam, hoc genere laudis maxime claruisse. Sed si quis Venetias ipsas adeat, aliquótq; moratus dies, accuratius cūcta exploret, aut monimēta nostrę vrbis diligētius euoluat, facilè animaduertet i superiorib' ciuitatibus à me dictis, accersitū.

legibúsq; præceptū genus hoc honorādx
 senectutis fuisse, in nostra verò ab ipsi' vr-
 bis natalibus morē hunc natū adultūq; cū
 ea in hunc vsque diē, per mille & amplius
 annos perseuerare. Atq; (vt à primo exor-
 diar Principe, qui primus Heraclix dictus
 est, ad Francisci Donati clarissimi princi-
 pis, qui hodie omni virtutū genere floret,
 tempestatem veniam) quis quæso non vi-
 deat, matura iam ætate, præter vnum, aut
 alterum, principes fuisse creatos? Iam ve-
 rò quotquot procuratoria dignitate infi-
 gnitos esse animo voluas (qui quidem ho-
 nos Venetiis supremis à Principe semper
 est habitus) quis non intelligat præmaturo
 iam senio viros huic dignitati semper esse
 præfectos? Non possum non hac in parte
 recens exemplum commemorasse, quum
 Ioanni Molino centum & quinque annos
 nato, non aliam ob causam consiliarij
 dignitas demandata maioribus comitiis sit,
 quàm vt vniuersæ ciuitatis iudicio testa-
 tum perpetuò foret, quātum honoris huic
 ætati impensum esse veller. Ad hæc sic in-
 gerendis, obeundisque magistratibus hūc
 mos hodie retinetur, vt senilis ætatis præ-
 cipua ratio semper habeatur. In cœnis verò
 atque conuiuijs, quæ priuatim, publicè-

que adeas, hoc obseruatum in primis spectes, vt suus senibus semper sit locus, nec illud etiam omiserim, quod in ipso ingressu priuato, in ipsóque publico confessu, in ipsíisque ludis spectandis hoc obseruatum constantissimè esse, quòd in pueris etiam, si quando domo exeant, aliíque maiori natu (vt ferè fit) occurrant, hunc morem retineri animaduertas. Id quod in matronis quoque, reliquóque fœminarum sexu coli videas.

De arcanis consiliis patrum.

DABITVR. & hoc ipsum taciturnitatis exemplum, quod rerum publicarum vel præcipuum vinculum habeatur, post attributos quinquaginta patres, post alios magistratus, qui Senatum perficiunt additos, vix vnum aut alterum inuenias, in quo proditi consilij publici culpam requiras. Sed quum multa referre possem memorabilia, tamen aliquod subijciam, vt verissimè dictum à me in huius virtutis laudem comprobetur, quod recens comemorabo. Mediolanensi bello, quod primum cum Philippo Vicecomite gessimus, dictus est Imperator totius exercitus à Senatu Francisci, Carmaniola, loco & parentibus sanè

obscuris, qui tamen rei bellicæ peritissimus ea tempestate haberetur, quique Philippo ipsi maximam principatus sui partem sua virtute restituisset, à quo transfugiens, cuius ingratum in se animum ferre non poterat, Taruisium peruenierat. Hunc igitur Veneti Imperatorem sui exercitus dixerunt, & ab initio quidem ille præclaram operam præstitit, fufis enim apud Madodium memorabili acie Philippi copijs, & recepta Brixia, brixienfisque agro omni, rebufque Philippi ita accifis, vt vix ille intra Abduæ ripas Imperiũ tueretur fuum. Hisque rebus elatus Carmaniola (quafi vero Philippo tacitè faueret) partim accusare Senatum Venetum audacius, & legatis ipsis in castris insultare, partim rem Venetam ita negligere, vt meritò proditiõis fufpectus haberetur. Ipfo igitur Venetias appulfo, quafi de pace cum Philippo ageretur, per octo menses de illius proditiõne quotidie anquireretur, nunquã tamẽ ille tale quippiam fufpicari potuit, donec Senatus cõfiliõ factõ, quũ omnia certis nuncijs, & Carmaniolę ipsius literis conftarẽt, ipfe intra post 30. dies, quam custodię mancipatus erat intra duas colymnas securi percuffus meritas perfidię fuæ pœnas luit.

f iij

mis fpe-
tus, nec
ingref-
felfu, in
uatum
etiam,
naiori
iorem
atro-
fexu

atis
vel
tri
la-
s,
r-
d

De Francisco Foscaro Duce.

is quum per annos quatuor, & quadraginta Reip. præfuiſſet, eiúſque prudentia Veneti Imperij fines promoti eſſent, multaque domi præclare facta, tãdemque prægrauante ſenectã, veluti publico muneri præeſſe nō poſſet decẽ virali iudicio quinquaginta ferẽ patrum ſentẽtia, viuenti adhuc illi, quod nuſquã aliãſ contigerat, ducis dignitas abrogata eſt, quæ res tanta taciturnitate per aliquot dies ita protracta eſt, vt ad auertẽdam ſuſpicionem huiusce modi conſilij Marcum Foſcarum fratrem, procuratorẽque in curiam aduocarent, quem tamen cubiculo includerent graues cõminati pœnas, ſi quid ille alicui vnquam pdiſſet. Eſt igitur Foſcarus ipſe dignitate priuatus, in eiúſque viuentis locum Paſchalis Mari Petro ſubrogatus eſt, quem tamen intra triduum mortuum, Princeps ipſe, & vniuerſa ciuitas ad minoritanam ædem extulit, omniãque illi ducis munera præſtita.

Aliud exemplum.

QVOD illud cõmemorẽ, quod noſtra ætate memorabile i primis in hoc genere lau

dis accidit, Inam postquā funestissimo præ-
lio ab Aloisio Francorum rege victi sumus
iuxta Abduam amnem, omnesque Imperij
ciuitates partim ad Gallos, partim ad Ger-
manos defecissent, cum ipsa Patauio non
tamen multò post, Lauretani clarissimi
principis cōsilio de ipsa recipienda in Se-
natu actum est. Ea res quum à patribus ip-
sis tractaretur per aliquot dies, nemo ta-
men vnquam ne suspicari quidem id po-
tuit, quum interim quotidie Patauini Ve-
netias, & Veneti Patauium frequentes pe-
terent. Iussus est igitur terrestri itinere Pe-
tilianus Imperator cum Andrea Gritto le-
gato, quæ ad Margariam cum exercitu a-
geret, vt id munus recipiendæ Patauinae
vrbs susciperet, confestim, & clandestinè
tamen domi interea lembi frequentissimi,
aliæque nauigia comparata. Quum igitur
ciuium multitudine, Medoaco amne sub-
uecti in eandem diem, & horam ex altera
parte Patauium adoriretur. Sicque factū,
vt foelicissimo auspicio vrbs ipsa Patauū
à Gritto incauta opprimeretur, quæ nihil
vnquam tale rescuerit. Et ex alia parte, no-
stri, qui aquis, & stagnis subuecti erant
vrbem ipsam quàm faciliè caperent. ge-
sta autem cōfectaque res est die x v i i. Iu-
f iij

ad-
ra-
entia
mul-
pre-
neri
in-
ad-
u-
a-
a

lij mensis, quæ Diuæ Marinæ sacra habetur, in cuius perennem memoriam tam præclari facinoris gratissimi patres decreuere, vt Dux ipse, cum Senatu magnifico apparatu ædem ipsam inuiseret.

Externa.

NEMO certè sanæ mentis vituperauerit si in hac veterum institutorum relatione, principē locū pietati attribuero, quum præsertim vera, sanctaq; hæc nostra religio, & à principio mortalium animos totius ferè orbis commouerit, & in præsentia excitare facilius possit. Laborabat mortalitas olim Gregorij sanctissimi pontificis ætate, nec id malum sisti vlla ope humana posse videretur. quem nam igitur Gregorius ipse sanctitate præcipuus ad auertendā tam grauem calamitatē autorē peteret, nisi trinum & vnum Deum? placuit igitur illi, vt supplicationes publicæ omnibus indicerentur, quod secuta vniuersa vrbs, quū ad omnes aras, templaq; frequens supplicaret ex intimis cordis penetralibus, facile non multo post salutē impetrauit. Et quis, quæso, nesciat Deum ipsum Opt. Max. cognomento esse dictum, qui & omnia possit, & præsens piè, sancteq; inuocāti præsto

semper adsit: quod igitur institutū à Grego-
rio summo Pont. est, nos iure in hūc vsq;
diem retinemus, si quidem annuæ suppli-
cationes apud nos, perennésque vigent.

Aliud exemplum.

S E Q V A T V R nunc Bonifacij quar-
ti Pontificis summi memorabile institutū,
qui quum animaduertaret Nouembres ca-
lendas sacras, celebrésque Romano popu-
lo esse, propter insignem, præclarámq; Lú-
cij Cornelij victoria de socijs, qua die ce-
lebres gladiatorijs ludi, multáque alia id
genus spectacula æderentur ad totius ciui-
tatis Rom. manifestam vesaniam, quū Mar-
tem Iouémque, aliáq; numina vetera sub-
inde inuocarét, multis frustra tentatis re-
medijs, vt nec penitus lasciuiendi memo-
ria toleretur, festum omniū sanctorū diem
celebrandū nobis instituit. quo die etiam
id institutum, retentūmq; pertinacissimè
est, vt quemadmodum populus Romanus
gladiatores ipsos vulnerari interficique le-
tabundus inspiceret, sic domi suæ quisque
anferem haberet, cuius funere gaudés, ex-
ultansque frueretur, cuius palma lecti ipsi
ad præcipuum hominis commodum, vo-
luptatéque sternerentur.

Aliud exemplum.

FUIT & ille christianæ pietatis nascentis mos maxima laude dignus, quem certe ex rerum euentu optimus quisque sanè comprobet. Episcopi enim vrbiúmque ipsarum antistites populi ipsius iudicio deligebátur, hi qui inter suos à primis annis cogniti, virtutis opinione quadam certa præcellerēt, quósque vitæ sanctitate, & doctrina alijs antestare certū, exploratúmque esset, id quod Romani Pont. plerique, & in his Gregorius, & Leo, & Augustinus ipse & Ambrosius innumeriq; alij facillè probent. Paulatim verò mos inoleuit ille, vt vnus aut alterius principis suffragio præficerentur illi, qui grati, charique Regibus per sua scelera, & flagitia foret. vnde paulatim fluxit, vt iam nunc lucerna illa ardens sub modijs lateat, & in tenebris omnia cōfusa iaceant. Quis igitur rectum vitæ iter capere sibi posset, qui ducem ipsum tantum aberrare animaduernerit?

Aliud exemplum.

DABITUR & hac in parte aliquid Italico nōmini, cuius rei quādo celebre est factū haud fortasse peniteat eos, qui nostra hæc legēt. eorū igitur bona venia, Albe

ricus Barbianus iure optimo huc aduocabitur primus, qui Italicos homines, iam priusdem militaris omnis rei expertes, cum externo milite in terra Italia omnia bella gereretur per multos iam annos ad vererum laudē nos reuocavit, quod foeliciter experti sepius, qui intra Italiæ fines principes agerēt facile discere prouinciarū suppetias expetere qui Barbianicū, Bracianum, Sforzianum militē legētes, præclaras in primis res, insigniæque facinora bello edidere.

Aliud exemplum.

REVOCETVR huc etiam illud Romanæ ciuitatis peruetus institutum, quod Iularchus, cui scriptori nescias quem anteponas, tradidit, quodq; nostrates historiæ i primis attestatur. Consules enim & dictatores virgarum fasces, alligatæque his cures præferri sibi semper instituerunt, ut im virgas dissoluerent, securæque expectantē esse cogerentur, ut si quid irati fors decreuissent, auertendæ iræ spatium, hac sa mora haberent. Quod, uti diximus, nostri Veneti perbelle imitati, ensē vaginatum ponē principem gestari, planē sancter instituerunt.

Aliud exemplum.

NON possum postremo hoc in loco nō Leptitanæ Africæ vrbis morem præterire silentio,quādo & scriptores nostri huiusce rei meminere,vt ad omnium mortaliū vsū mos hic transferri cōmode valeat. si quando igitur apud Leptim nouæ nuptiæ celebraretur mos ille omnib' inoleuerat, vt nupta ipsa mutuò ollā à socru peteret, quam illa cōstantissime pernegaret, vt inde iam in celebre prouerbium abierit, omnes socrus nuribus odio semper esse.

De disciplina militari. Cap. II.

MILITARI disciplina præcipuū apud populos, gentesque decus semper est habita. in qua constanter culta, receptaq; fereni, tranquillique pacis dies acquiescere crederentur, in ijs præsertim gentibus, quæ proferēdi Imperij nimis cupidæ, suis non contentæ finibus, in aliena hostiliter inuaderent. id quod inchoatum semel ab Nino Assyriorū primo Rege, vniuersum orbem paulatim sic oppresserat, vt nusquam pax esset, donec Romanus populus, primum in terra Italia, mox extra eius fines gētes omnes, ac natiōes hoc præcipuo

disciplinæ militaris vinculo tenacissimè
per omnes numeros à seretento, obserua-
tôque sibi parere coëgerit. Cæterum illi,
terrestribus maximè bellis tam amplum im-
perium, tantàmque gloriam sibi pararint.
Nos qui res Venetas primum summa cum
veritate aggredimur, animum cōuertemus
ad maritimas res Venetorum gestas. Si qui-
dem mediis in aquis siti, marique innutri-
ti longè à continente positi sub hac disci-
plina maximè claruerunt.

*De Pipino Franco-
rum Rege.*

P I P I N V S igitur Caroli Magni fi-
lius, quū Italicis rebus omnibus præesset,
perante etiā patre, cui ita persuasum erat,
venetis bellum indixit, comparato ingen-
tissimo exercitu quum Heracliam, Equiliūmq;
Mathemaucum in litora posita oppida-
tis oppressisset, mox in nostratia sta-
na, insulasque conuersus animo, classe ra-
bibusque ingenti arte comparatis, de Ve-
neto nomine penitus abolēdo cogitabat:
nostri verò tametsi non poterant statim
initio Franciscis terreri armis, ad disci-
plinam tandem veterem maritimarum re-

rum conuersi, se suosque liberos, libertatem, patriamque præcipua charitate defendendam esse arbitantes obuiâ illi aduentanti, in stagnâque nostra properanti, sua classe, suisque nauigijs occurrere. Commisso igitur acri primum certamine cum Gallis, mox conuerso maris æstu in pontem, quem Pipinus parauerat, adiuuante Venetos aquarum fluxu secundo, irruptione facta, pos solutus est, cesique ad vnum ferè omnes, aut aquis merfi sunt. qua ex re Venetus victor in memoriam tantæ rei Canali orphano nomen fecere, Gallis omni ex parte oppressis, libertatêque feliciter in hunc vsque diem inoffensêque seruata.

Aliud exemplum.

NON nescio Narseti Principi prius ab Iustiniano Imperatore in Italiam missò, qui Gothos ex ea penitus eijceret, suppeditas à Venetis latas, vt Rauennam urbem reciperet, quod postea iterum Longobardicis bellis omnia turbantibus, in Gregorij Pontificis maximi gratiam classe Veneta potissimum Græco Imperio restitutam, in qua constet Prædeum Vicentinum hominem militia clarum diu fortiter obstiti-

se, sed illum Venetorum armis, & virtute fractum primò, mox interfectum, claram ad hoc æui sui nominis famam reliquisse.

De Narentanis.

A B H O C militaris disciplinæ tenacissimo vinculo adductus Petrus Vrseolus Dux, Narentanis ipsis, qui Pyratiam exercebant adeò sceleriter bellum indixit, vt parata ingenti classe Parentium primùm & Polam cum vniuersa Histria, & Liburnia receperit, tum Dalmatici maris insulas omnes, ipsa etiam non leui certamine expugnata Pharo, quæ Liefna hodie dicitur, in deditionem Veneti nominis cepit. Postremò Dalmatiæ omnes vrbes, partim vi, partim sponte sese dedentès imperio suo adiunxit. Inde Narentanos aggressus pacem vltro petentes, sese ac sua omnia dèdentes, pollicentèsque nunquam post hæc in pyratiam se vllò modo descensuros, facilè admisit, vnde primùm Dalmatiæ titulus ad Principem delatus est.

De Dominico Michaële Duce.

FVERIT & Dominicus Michaël Dux
 militaris disciplinæ præcipuum documen-
 tum, qui Calisti Pontificis rogatu, præter-
 quam quòd audiebat Hierosolymitanum
 Regnum grauitè laborare, Gotifredo pri-
 mo Bolionio, mortuo, Balduinòque secun-
 do rege à Turcis capto, validissimam clas-
 sem Venetijs instrui iussit, memor præ-
 terea à Vitale Michaëli primo Christia-
 nos Principes classe ingenti, cui ipse præ-
 fuerit adiutos esse, in Syriam. Igitur quum
 celerrimè enauigasset, primum Sarrace-
 nicam classem Ioppem obsidione pre-
 mentem, non sine graui certamine to-
 tam ferè cœpit, Ioppéque liberata, naui-
 búisque decem ex Sarracenico hoste ca-
 ptis, cum ingēti præda ad Tyrum insulam
 mari obsidendam profectus est. Cingebāt
 eam ex altera parte terrestri exercitu Va-
 rimundus Hierosolymitanus antistes, re-
 liquique Franci Principes: quum interim
 inter Francos seditio exorta est, non sine
 manifesto suo periculo, Tyrum ab se obsi-
 deri quippe frequentes nuncijs asserebant,
 Sarracenorum Ducem magnis aduentare
 copiis, Venetos interim omnis periculi, &
 alex immunes fore, ea res ad Dominicum
 Ducem delata perculit facilè primum ani-

mum

mum illius indignati. Verò de Vene-
 torum fide dubitantes, quæ constantissima
 semper fuisset. Ea igitur super re Michaëli
 Duci cogitanti, quum diuersa ei occurre-
 rent, tãdem id consilium maximè placuit,
 ad confirmandos sociorum animos, vt ex
 singulis nauium carinis integræ tabulæ ab-
 scinderentur, earumq; clauis & reliqua gu-
 bernacula ad Varimundum antistitem in
 castra deferrètur. Ea res omnium animos,
 qui aderant ita deflexit, ita in admiratio-
 nem vertit, vt exclamarent omnes vnâ esse
 Venetorum fidem, vnâ constãtiam, Du-
 cémque ipsum Michaëlem, vnum omni-
 bus rebus anteponendum. Maiori igitur
 studio in obsidenda Tyro versis omnium
 animis, facilè id contigit, vt Tyros tãdem
 caperetur, tertiãq; vrbis parte Venetis tra-
 dita, priuam illis aream, priuû forum, pri-
 ua denique omnia templa concederentur,
 id quod scedere inter Varimundum & re-
 liquos principes conuenerant, quod Bal-
 duinus rex postea comprobauit.

De Henrico Dandulo Duce.

Q V A N T V M Henrici Danduli ducis in-
 tuenda militari disciplina studium fuerit,
 res ab eo præclare, eximièq; bello gestę fa-

cilè declararint. Dux, quanuis senio confectus, luminibúsq; penè captus, candéti ferro ab Manuele Imperatore obiecto, dum Venetum legatum aliquot ante annis gereret penes illum: Iadera armis recepta, Alexium puerum ad se in castra venienté, petentémque, suppliciter, vt in Imperium Constantinopolitanú restitueretur, benignissimè excepit, pactúsque cum eo, & cum Gallorum aliquot principibus qui ad recipienda Hierosolyma ex Gallia Venetias conuenerant in castrisque tunc cum duce, non paruis cum copijs agebant: quomodo tanta res peragenda foret, statim cum tota classe trecëtarum nauium, & Gallorum Principú auxilijs superato Ionio, Aegëoq; mari Cōstantinopolim fortis animo obsessam à Gręcísq; hominibus acerrimè defensam, fracta disruptaque cathena, quá duplicem illis obiecissent, aliquot post dies sua suorumque militú virtute capit. Sic igitur Alexio puero in Imperio restituto, & Isacio pueri patre, de carcere educto: cui adulterinus Imperator & frater eum incluserat: luminibúsq; priuarat, lætus ipse de reditu in patriam cogitare cœperat: quum altera suorum defectione, puer Alexius exceptus, interfectús-

que à Murziphlo Imperatorem ageretur: quare turbatis rebus Murziphlo cum Gallis, Venetisque restitisset, tandem iterum capta vrbs est, fugatōque Murziphlo principibus Gallis Imperij dignitas est parata, Venetis autem Patriarchica sedes Thoma Mauroceno ad eam dignitatem primo suffecto, restituta est.

De Nicolao de Canali.

ASSERAT fortassis quispiam non sanè magnopere mirandum, si rebus tam lætis, tamque secundis disciplinæ militaris exempla longè clarissima memoriæ prodita sint, nunc igitur etiam aduersis rebus, quatenaci vinculo hæc ipsa à Venetis retenta sint ostendamus. Præerat is vniuersæ maioritæ rei imperatoria dignitate Turcico bello, quòd ea ætate gerebatur, quum verò Euboea insula ab Othomano Turcarum principem mari terræque premeretur, ipse de Canalis Imperator, cum ingenti classe ad Chalcidem obsidione leuandam, quam insula illius urbem præcipuam Othomanius oppugnaret, profectus, per summam nauiam, opem laborantibus, Chalciensibus ferre non est ausus, passusque sit se ipso spectante urbem ipsam à Tur-

DE R
cis capi, miserisque omneis fœ-
de trucidari, turcarumque principem sal-
uum lætúmque inde abire. Quo Venetijs
nūtiato Petrus Mocenicus vir clarissimus
illi mox suffectus est, reuersúmque mox in
patriam perpetuo exilio damnarunt.

*De Benedicto Pisaurio & Hiero-
nymo eius filio, vtrisque rei
maritimæ imperatoribus.*

DEFLECTET, & ad nostrā etatē milita-
ris disciplinæ seuerè i primis instituta hæc
nostra oratio. Siquidem Benedictus ipse
quum rei maritimæ vniuersæ præesset im-
peratoris nomine, non dubitauit animad-
uertere suo priuo iudicio priuáq; senten-
tia in virum patritij sanguinis, quò reli-
cto Iuco oppido, cui Pylo veteres fecere
nomen, Nestoris olim patria, nō expecta-
tis Turcis, qui eò aduentare dicebantur,
neque expetito subsidio ab imperatore i-
pso, inde metu abierit. Quo idem & filius
eius Hieronymus, Turcico bello Impe-
rator imitari patrē studuit, qui & ipse tri-
remis præfactum vnius patritij sanguinis
virum, capitali supplicio affecerit, propter
ingentia manifestaque scelera perpetrata,
quæ qualia fuerint alijs æstimanda relin-

quimus. Nec verò idem ipse contentus in rebus maritimis hanc seruasse fœueritatem quam præsentia tempora in primis postularent, præfectum quoque peditum inter suos Veronêses nobilem in Iadrensi agro autorem turpissimæ fugæ sese dederat suppremo supplicio affecit, quæ sanè duo exempla in patre filiôque spectata, incredibile dictu est, quantum omnium animos incenderint, ne quid ignauè, aut segniter hi gererent, qui Reipub. nomine foris præessent.

EXTERNÆ.

De Bellisario Constantinopolitano viro Patricio.

DEBEBIT huic omnis ætas, omnis scriptorum tum veterum, tum recentium ordo qui Romam urbem à Gothis captam dirutâque disciplina maximè militari inter suos seruata receperit, Gothicumque nomen ex terra Italia penitus deleuerit. Missus enim à Iustiniano Principe Constantinopolitano, haud sanè magnis cum copijs in Italiam, quam in libertatem in primis asserere cuperet: non tam prælijs multis cum Gothis fœliciter confectis, nō

vrblum expugnationibus multarum, & in his Roma ipsa ab iisdem Gothis capta receptaque, tantum nominis, ac existimationis apud omnes consecutus videatur, quā militaris disciplinæ tuendæ inter suos cura studiôq; Fertur enim tantum hac valuisse, vt milites suos nunquam passus sit ab incepto itinere auerti, vt ne pœum quidem obiectum ante oculos, carpere quisquam auderet, nec defessus longo itinere miles, in quēquam obuium locum impetum faceret, & fœmineum præcipuè pudorem seruaret, quæ res gratum illum imprimis & expetitū vniuerso Italico noī effecerit.

De Aerio Patricio.

CELEBRET Romana ciuitas Bellisariū, celebret vniuersa Italia in libertatē à Gothis vindicata: vt tamen Aerij patricij interim non obliuiscatur, fuit is ex Mæsia prouincia vir inter suos genere satis celebris, qui inter Romanas legiones ascitus, illustris, & clarus statim in primis euasit, patriciūque Romanus ab Honorio factus disciplinam militarem penè collapsam omnem princeps restituit. Vandalos, Alanosque in Romani Imperij fines irrūpētes sepe à sese victos domi quiescere docuit. In Hispania contra eosdem præclaras res

gessit: sed quod maximè omnium memorabile sit, sua hac disciplina Attilam ipsum cum quingētis armatorū milibus in Gallias irrupentem Cathalannicos ad campos, ingenti sua cū laude memorabili proelio vicit, Imperij Romani maiestate hac tā insigni pugna conseruata. Non possum tamen hoc in loco non in illius laudem (tamen) extra rem ipsam hoc atrexere, à Valentiniano Principe ingratisimo cæsum esse, quasi verò Imperium affectare sibi videretur, vt celebre sit responsum militis eiusdem, qui interrogatus à Valentiniano vtrū iure cæsus sibi videretur, respōdit hoc quidem nescio, cæterum id tibi affirmarim tua te sinistra manu dexterā tibi āputasse.

De Carolo Martello.

si quis superioribus exemplis non satis secum expendit quantum militaris disciplinæ vis per se valeat, ille faciliè cognitis, quæ à Carolo Martello, cōtra Sarracenos, & Visigothos ex Hispania irrupentes in Gallias, Eudonij aquitanici ducis pollicitationes secutos, gesta sint, nequaquam dubitarit principem locum, post hac tribuere. Occuparant Sarraceni aliquot ante annis sub varijs ducibus vniuersam Asiam, & in Europam transeuntes Con-

ſtantiopolim triennio obſederant : in-
 de claſſe comparata ingenti Africam pe-
 tiere, qua vniuerſa in ſeruitutē redacta nō
 dubitarunt in Hiſpaniam ſuperato Gadi-
 tano freto irrumperere, ductu Iuliani Prin-
 cipis Hiſpani, qui violatam à Rhodorico
 Rege Hiſpanorum filiam, quam inter reli-
 quas adoleſcentulas nobiles vxor eius pe-
 nes ſe habebat, ferre, patique æquo animo
 nō poterat: potiti igitur Sarraceni tota Hi-
 ſpania præter Auſteres, & Cantabros, ex
 hac parte credentes ſibi faciliorem aditum
 ad Gallias, Italiámque, cæteráſque Europę
 prouincias inuadendas: nihil aliud ſecum
 agitabant, quàm arrepta occasione ſupe-
 rato Pyrenęo ſaltu in Gallias irrumperēt,
 nec eorum conſilij fortuna defuit. Eudo-
 nius enim Aquitanici ſanguinis Princeps,
 aſſidue illos euocabat, qui minimè ferre
 poterat à Carolo Martello ſe vñctum, ſu-
 peratúmque eſſe, quare Abdiramum Re-
 gem ſecuti Sarraceni, quadringēta & am-
 plius armatorum milia ex ſaltu Pyrenęo
 in Aquitaniam deſcendentes, Galliæ ma-
 ximam partem iam ad ſe armis traxerant,
 quum Carolus Martellus non tam cópia-
 rum numero ſuarum, quàm diſciplinę mi-
 litaris vi, roboréque fretus ſuæ, illis ante

urbem Turonen. occurrit: vbi re omni cognita, perspectaque Carolus non dubitauit cū his acie cōfigere, suæ veteris disciplinae memor Gallorūmq; virtutis. Primum igitur castra sua ante pugne diē commuri ex omni parte iussit, tum mandatum Turonēsis, vt portas clauderent: postremo superato Ligeri amne, sic ad dexteram ripā confedit, vt hostis numero lōgè superaret. Pugnatum est igitur vtrinq; diu acerrimo Marte, donec tandē Abdiramus fuga sibi ad proximum mare suūsq; qui reliqui fuerāt consuluit, sed & nō multò post ad Iliberim obstinatissimus hostis à Carolo praelio altero ita victus est, vt sua Hispania contentus, de Gallia inuadenda nunquam postea cogitarit: sic enim Amoreus alter Iarracenorum Rex fugatus cēsūsq; est: qui recentis, & amplius armatorum millibus uinctus opem Abdiramo laturus aduererat, vt Franci meritò postea Imperium à Caroli magni auspicijs adepti.

De Carolo Magno.

ET quoniā Magni Caroli incidit mētio, is erit tandē, qui dubitet res omniū amicissimas bello ita ab eo gestas, vt non tam

eius fœlicitati & fortunæ, quàm virtuti, & disciplinæ militari Gallorum auitæ, suæque in primis retentæ, seruatæque, hâc tam insignem laudē tribuat. Iuuenis igitur adhuc, patre vita functo Aquitanicum bellū primum fœliciter confecit, inde in Adriani Pontificis Maximi gratiam Longobardorum regnum ex terra Italia penitus sustulit, quod ducentos, & amplius annos in hisce terris floruerat. Saxoniciū bellū per triginta & amplius annos fœliciter tandē confecit, & quod ab initio semper optarat, vera pietate imbuīt. Sarracenos intra Beticæ angulum redegīt, Sclauicum quoque bellum, & Danicum, tumultuantēque Baiouarios composuit, nūquam intermissa militaris disciplinæ laude, de Hūnis octo post annos ab eo triūphatū, capta etiam eorum Regia. Tertio demū Italiam ingressus, pacatis rebus omnibus, quæ ad eam diem in vrbe Roma, seditionis tumultūque plena habebat omnia, sibi suisque posteris tam insigni virtute Imperij Romani fastigium merito vendicauit.

De Alberico Cuny Comite.

N O N indignabūtur (vt opinor Gallix) si post suos Carolos maximè illustres, Albericus Italici sanguinis vir sibi sub-

teretur: nemo igitur est ab humanioribus
 studijs nostris tam alienus, qui nesciat in
 nostra hac Italia sic quingentesimū, & am-
 plius annū bello ita gestas res esse, vt pere-
 grino externoque milite semper vsi simus
 nemine Italici sanguinis rē militare attin-
 gente, donec ducētesimū ab hinc ferē an-
 num, Albericus Cunij Princeps Italici ve-
 rē sanguinis hanc veterē gloriam ita nobis
 reddidit, vt pulsus, fugatisq; ex Italię fini-
 bus externis oībus, vetus illa Romani po-
 puli indoles sit nobis per eum restituta, vn-
 de Sforzianus, Brazianúsque miles, vnde
 tot clarissimi Imperatores Franciscus Sfor-
 tia, Nicolaus Picininus & innumeri alij p-
 a tempora, postremò verò Bartholomeus
 Coleo, Federicus Urbinas Dux, Robertus
 anto Seuerinas, ætate verò nostra Nico-
 lus Petilianus floruerint.

De iure triumphandi. Cap. III.

ERVNT fortasse non pauci, qui cū hæc
 sã nostratia legent de triumphandi ra-
 one, primum triumphi autorem requi-
 rit, audiūsq; etiam scire cupiant, quæ-
 m causã tam iusta fuerit, tamque expeti-
 à multis, vt Imperatores olim Romani
 res gerēdas in prouincijs, quas debellã-

das suscepissent, non alia magis spe, quam triumphi, bella suscepisse videantur. Verū nos in presentia id non agimus, sed Veneris exemplis illustrioribus contenti, omnē hanc vitæ partem summa fide prosequemur, quum præsertim sciā, eum verè triumphum esse dicendū, quum viris optimè de patria meritis ab vniuersa ciuitate, & populo omniū cōsensu iusta tribuatur laus. Vēdicabit igitur sibi iure optimo principē locū Dominicus Michael Dux, qui Calisti Pontificis Max. adhortationē secutus ingēti comparata classe ducētarum, & amplius nauium, Hierosolymitana re in maximum discrimē redacta, victo præsertim acie Balduino Rege, & capto à Turcis: festinabundus eò profectus, primum Sarracenicam classem Ioppem urbem obsidentem, nō sine graui certamine oppressit omnē, mox onustas ad vnā cœpit, vnde dictati omnes ad Tyrum obsidendam terra mariq; ducis ipsius præcipuè consilio à Gallis Venetisque cōcursum est. Cūque vrbis obsidio difficilior in dies fieret, iactari voces in Gallorū castris cœptæ frustra sese Tyrum oppugnare, cum interim Turcæ magno cum exercitu aduentare dicerentur. Ve-

netos verò ab omni discrimine tutos, in
nauibus esse, ea calumnia Dominico Du-
cinnuciata statim nauium ex carinis tabu-
las reuulsas deferri in Gallorum castra
iussit, vt iam nunc Venetæ constantiæ,
& fidei exemplum caperent, capta igitur
non multo post tyro Venetorum in pri-
mis opera Syriæque rebus foeliciter com-
positis domum cum incolumi classe reuer-
titur, cui vniuersa ciuitas ingēti cum plau-
su occurrens, illūmq; in aureā Diui Mar-
ci Ædem deducens, rebus sacris riçte an-
te pro curatis, auditōq; mox Principe quī
ex suggestu rerum à se gestarum ordinem
singilatim explicaret, statim audiri cla-
mor, vocēsque cœptæ clamantis populi
dignum æterna memoria colendum esse
hunc Ducem, qui Christianæ rei in Sy-
ria iam labanti præsentem opem tulit, qui
Diuinò quodam consilio Gallorum ani-
mos firmarit, victoriam ex Sarraceno ho-
ste tam insignem sit adeptus, denique au-
cto Veneto Imperio, suo ductu, & auspi-
cio, constantiæ, fidei Venetæ omnibus
futuris sæculis monumentum tam insigne
reliquerit: quas tu igitur Romanæ ciui-
tatis triumphantium laureas, quos auræ-
tos mihi quadringes imperatorum curus,

quæ captiuorum cursum præeuntium agmina, quem sequentis exercitus clamorem & voces mihi nunc obijcies? quum audies Sarracenicam debellatam classem, quum, Syriam ipsam ab immani hoste receptam, Hierosolymaque ipsa à Veneto Duce seruata, Pietatque veræ restituta, redeuntémque Ducem in aureum diui Marci tēplum deductum sacris rite procuratis, tam pijs acclamationibus exceptum?

De Ordolpho Faletro Duce.

NON minorem triūphi speciem retulisse videri potest Ordolphus Faletus Dux cuius auspicijs & ductu primum recepta magna Syriæ parte, instructissima classe, quam parauerat in Balduini regis Hierosolymitani gratiam, mox vindicata vniuersa Dalmatia, additæque Croacia Veneto nomini, aliisque mediterraneis prouincijs, cū domum rediisset, captiuis multis eminentioris fortunæ adductis, tanta lætitia, tantoque totius ciuitatis gaudio exceptus est, vt non Romani triumphus amplitudinem adæquarit modò, verūctiam vicerit. Is verò quum non multo post Iadereses ad Pannonum regem descuiissent, qui non multo

post valido præsidio urbem munire cum reliqua Dalmatia classe ingenti comparata Iaderam ipsam oppugnare aggressus, dum suos ad fortiter pugnandum hortatur, in prima pugnans acie ictus ab hoste perijt, cuius cadaver Venetias relatum summaq; funeris pompa elatum in aurea diui Marci æde sepultū conditur, quod hodie plerique visendi studio repetunt.

De Sebastiano Ciano Duce.

QVALEM verò quantūque fuisse Sebastiani Ciani ducis triumphum, dixerimus, qui recepto Alexandro III. Pōt. Max. cuius per aliquot dies fuerant insignes penes nos latebræ, statuit cum vniuersæ civitatis consensu, eius dignitatem aduersus quemcunque hostem constantissimè tueri, quod cum Fridericus Ænobarbus Imperator rescisset, statim ingenti comparata classe sexaginta nauiū, & amplius, præfecto illi Othone filio in Histricum vsque sinum penetrauit. Contra quem Cianus princeps nanium numero aliquanto inferior, sed animi præstantia, & suorum virtute multo superior, iuxta Salborion Histrię promontoriū congressus, vario quāvis interdum Marte victor euastr: disiecta vniuersa classe, triremique regia cum ipso

Othone capta. quare Venetias rediens triumphantium more, siquidem vniuersa ciuitas gratulabunda ad portum vsque illi occurrit, omitto nunc Othonis à principe liberaliter dimissi gratia, Fridericum patrem Alexandro Pontifici & Venetis reconciliatum, Fridericum ipsum Venetias appulisse, ab Alexandro & principe Venetisque omnibus benignissime exceptum, inque aurea Diui Marci æde, sacris ritè procuratis, non multo post pace cum Pontifice & Venetis inita in Germaniam lætum rediisse. Extat adhuc marmor peruetus in eo loco, vbi pugnatum est, cū elogio rei tam præclarè gestæ monimentum. ne vmbellam, ne candidum cereum, ne reliqua principi in publicum prodeunti ornamenta ab Alexandro tradita, cum tubis argenteis, ne ius aurei annuli in mare certo die proiiciendū, ne publicas literas plūbo signando, aliāque multa ad hanc rem facientia commemorem.

De Andrea Contareno Duce.

IGNOSCENT mihi cæterorum principum manes, quādo ab Ciano Duce tot relictis interim in medio principibus, qui alioqui clari, illustrésque fuere, optimè-

que de Republica sunt meriti, ad Andreā Contarenum Ducem hac in parte tráseo. Poterat hic iam multo etiam ante declarari Dux, si quidem totius ciuitatis studia in eum inclinabant, verum præfagio admonitus futurum, vt suo principatu sua patria in summo discrimine versaretur, id constantissimè semper tenuerat, quin etiā quum in Marci Cornelij loco animorum omnium propensio extaret, ille in Patauinum agrum secessit, obscurèque ibi agens quoad eius fieri potuit delitescere studuit. Cæterū absens creatus Dux cum nullis precibus flecti posset, vt suscipere rempub. vellet. Cæterum cognatorum & affinium interuentu, qui publicè ad eum sunt missi minabundi illi perpetuum exilium, & bonorum omniū publicationē, nisi annueret, venit tādē animi dubius, quūque in medijs aquis vniuersa ciuitas illi occurrisset, faustis in primis acclamationibus motus tanto omniū ardore ad autores patriæ accessit, veniāque petita suæ contumaciæ, vel erroris, ducis dignitatem iniit, quā postea tam constanter tutatus est, vt quantuis Pannonum Rex, & Carariensis Princeps Patauinus, & Aquileiensis antistes, Ligurque in primis ipse Venetam libertatē,

h

noménque penitus opprimendú suscepissent, ipse tamen constantissimè ad extremú defenderit. Nam victo Pisano Imperatore maritimæ rei ab ipsis Genuensibus ad Poliam, amissa non multo post Clodia, promissisque ante omnibus domi prudentissimè, ac penè diuinitus, quæ in rem præsentem facerent, ipse iam senio confectus non dubitauit classi præesse, quæ instructissima iam parata erat ad ipsam recipiendam Clodiam. Nauim igitur cōscendens seuiēte hieme comitatus Thadeo Iustiniano & ipso Victore Pisano, & Ioāne Barbadico, aliisque ex patricio ordine, qui strenuam in eo bello nauarunt operam, nam Carolus Zenus aberat, qui paulò pōst cum sua classe admonitus periculi aduenit, sic Clodiam urbem obsedit, ut quauis Ligur hostis classē suam sepe ostentaret, & Cararius Princeps in medijs stagnis non decesset reliquis socijs eos in primis adiuuantibus, quū præterea decem armatorum ferè millia ipsam tuerētur urbē, septimo tandē post mēse eā expugnarit, ipseque præsens omnibus nulli vnquam se periculo subtraxerit: in patriam calendis Iulij reuersus, memorabilē triūphū egerit, tanta omnium ordinum gratulatione, tantoque omnium

studio, vt parū abesset, quin numinis præcipui loco vniuersa ciuitas coleret, intērq; medias aras, & sacram supremam eius diē venerabundi exciperent.

De Carolo Zeno.

ADMONUIT nos Caroli Zeni recēs nomen, vt illū suo Principi iure optimo subtexerē, qui seruādē reip. Venetæ inter præcipuos duces, terra mariq; Cōtarenō duci semper affuerat. Is igitur, Petro Zeno patre natus, qui inter clarissimos suæ rēp. staret rei maritimæ Imperatores maximè flourat de quo mihi suo loco dicendū erit, quasi hæreditarium decus paternæ laudis afferens, exacta iuuēta maritimis rebus præcipuā nauauit operā. Quare seruata Tenedo insula, mox aliquot nauibus præfectus magnis grauibusque incommodis Genuensē hostem imprimis affecit: cum præsertim Bichiniōneam cōtēam nauim Genuensē, quam vnā populus ille maximam ad eam diē extruxerat, plurimisque bellatoribus ornat, ipse Carolus suis triremibus aggredi non dubitauit, præsertim quā sciret eam ita pretiosa merce onustā, vt quingentorum aureorū milium numero super-

raret, ea igitur non sine magno certamine capta, in quo graui etiam vulnere affectus ille esset, captiuus inde Genuensibus abductis magno numero (nā Florentini mercatores statim sunt omnes dimissi, qui in eadē naui erant) omnē pecuniæ vim ad Principem ad Clodiam tunc agentem, idoneo maximè tempore numerauit, nec sibi suisque præter Bichinioneæ nauis cognomen tum, vendicatum voluit. Ceterū & aliquot inde post annos rei maritimæ præfectus Imperator Omnibucialdum Franci sanguinis Imperatorem, qui Genuensi classe tunc præerat iuxta Methonem adortus sic debellauit, ac vicit, ut duplici vulnere in pene & manu confectus, non prius destiterit quàm victum in fugam verterit plurimāsque naues cœperit. lætus igitur, & triumphans domū reuersus magno totius ciuitatis gaudio exceptus est à Principe Senatūq; omni, mox ab vniuersa ciuitate domū deductus procuratoria etiā dignitate, quæ apud nos vna amplissima, donat⁹ est.

De Petro Lauretano.

ERIT mihi nūc extremus, quādo recetior est eius memoria, Petrus lauretan⁹ duplici triūpho maxime insignis, & prior ille qui-

dem ad Callipolim oppidum Turcarum classe memorabili prælio victa, disiectaq; calendis Iulij mensis, vt nobis triplici de causa festus sit dies. Victoria scilicet celebri eo die de Patauinis parta, & Andreæ Contareni Clarissimi Ducis reditu, & ipsius Petri Lauretani tam præclaro facinore. Alter verò triumphus nō minus clarus illustrisque, quum ipsius Petri Lauretani auspicijs, & ductu Genuensis classis in Rapolitano sinu victa superataque omnis est, capto Francisco Spinula Duce, qui domi suæ nobili stirpe natus, egregijque factis illustris cum aliquot consiliarijs suis Venetias captiuus est ductus, qua victoria nihil opportunius Venetis accidere hoc tēpore potuit, quando insolescens Ligur victo navalī prælio Alphonso Arragonum Rege prope Caietam, captoque ferri iam æquo animo à nemine posset.

De Andrea Gritto.

Q V I D Andreæ Gritti, nōdū principis dignitate insigniti triūphum memorē? qui sua industria, suaque virtute vrbe Patauio recepta, Venetias reuersus, ea est omniū ordinum gratulatione exceptus vt cuiusuis Romani principis triūphū facile vicerit?

h iij

LIBER

Externa.

NON possum non Bellisario primum hunc locum inter externos tribuere, qui tamé sub Iustiniano Principe postremus omnium veterem illam Romanorum triumphandi consuetudinem retulerit. Primum ení de Persis à se victis, memorabilique bello superatis, tum verò de Gilimetre Vandalorù Rege, quem triùphali curru in urbem Cōstantinopolim captiuū induxit vniuersaque Africa in potestatem redacta, postremò de Totila Gothorù Rege omniq; Italia suo ductu de Barbaris recepta, cū vrbe ipsa Roma memorabiles triumphos egit.

De Castrucio Castracane Lucensi.

OBSOLEVERAT iam pridem in terra Italia, vetus ille celebris triumphandi mos, qui in vrbe Roma ceptus, multisq; annis foeliciter confectus, suis Imperatoribus virtutis eorum præclarè rebûsque ab hisce bello gestis testimonium reddiderit, quod posteri etiam tantæ laudis cupiditate incensí libentius sequerentur, sed mox Roma ipsa reliquaque (proh nefas) Italia à Barbaris vexata, vix vrus supererat, qui tantæ gloriæ, & decoris meminisset. Cæ-

terum Castrucius Lucensis princeps præ-
 ter alias animi virtutes insignes, hanc v-
 nam Italico nomini Princeps restituit.
 Nam quum diu bellum cum Florentinis
 gereret, vno tandem memorabili præ-
 lio cum Raymundo Cardionio eorum
 duce foelicitissimè functus, ad Altum Pas-
 sum (sic enim locum illum appellant) co-
 capto Lucam urbem triumphali curru Rai-
 mundo inter captiuos, præeunte ingressus
 est, quasi verò barbaro homini insultare,
 simulque eum admonere vellet superesse
 adhuc Romanæ vrbis aliquod vestigium,
 si modò per Italici sanguinis homines ab
 Italico Imperatore militaris res gereretur.

De Blasio Acsareto Genuensi Duce.

N V N Q V A M certe adduci potero, vt
 in hac ipsa commentatione mea, quam in-
 titui, non veræ virtuti, & laudi testimo-
 nium perhibeam. Blasius igitur Acsaretus
 delectus à Genuensibus Imperator aduer-
 sum Alphonsum Arragonum Regem, qui
 Neapolitanum regnum vendicare sibi o-
 mne studebat, eum medio mari ad Caie-
 tam adeptus, tanta virtute, & foelicitate
 eum eo pugnavit, vt quâuis Rex nauium nu-
 nero superior esset, reique gerendæ ipsemet

cum fratre præfset fusa difiectaque omni
 classe, captâq; cum ipfo Rege prætoria na-
 ui, & ipfum Alphonfum, & fratrem cū nō
 paucis principibus virisin triumphum du-
 xerit, quæ victoria multo foelicior Genu-
 enfi reipublicæ, fi ea moderatius aliquan-
 to, atque prudentius vti fcuiſſent.

*De Roberto Malateſta Ari-
 minenſi Duce.*

NIL poterat Innocentio Pontifici
 Maxi. foelicius, commodiûſque accidere,
 quam q̃ eo bello cōtigat, quod illi cum Al-
 phonſo iuniore Ferdinandi Regis filio ge-
 rēdum fuit, fi modò in ipſa fortuna rei ab
 illo bene geſtæ plus conſtantiæ affuiſſet.
 Robertus enim Malateſta miſſus à Vene-
 to Senatu ad ipſum Pontificem, qui ſuppe-
 tias illi laboranti ferret cōtra Alphonſum
 ipſi inſultantem, & iuxta mcenia vrbis Ro-
 mæ licentius agentem, ſic cum Alphonſo
 congreſſus eſt, vt quamvis ille inſolentius
 ageret, Turcico etiā milite adiutus, quem
 Hydrunte capto ad ſe traxerat memorabi-
 li prælio inito victoria penes Robertum
 ipſum ſteterit, quare ille triumphantis mo-
 re vrbem ingreſſus iucundiſſimæque ab ip-
 ſo Pont. & patribus, ac populo ſuſceptus

est, vt tamen in illo merito hoc aliquantū
doleas; quòd intra triduum post victoriā
tam celebrem, vita functus, diu illi frui tā-
ta fœlicitate non licuit.

De Censoria nota. Cap. IIII.

N O N possum non vehementer eos
precari qui nostratia hæc legerint, vt quā-
uis censoris auctoritatem superciliūque
duūm hominum in Ro. vrbe quandoque
obseruarint, si in Venetarum rerum rela-
tione eius magistratus, qui magister mo-
rūque veterum custos, quos Censores
Roma. ciuitas meritò dixit, appellatio, no-
ménq; ipsum censoris desideretur, quum
omnia quàm similima re ipsa mihi referen-
da sint, quæ ad vitam, morésque optimos
tuendos ciuitatum spectare imprimis vi-
deātur. fuerint igitur Romæ censores duo
hoc nomine dicti, qui veteres ciuitatis mo-
res corrumpi minimè paterētur, quod fa-
cilè accidere poterat in his hominibus, qui
cum militari Imperio foris Remp. gererēt
noménque sibi amplissimum & opes quę-
sissent. Nos treis aduocatores multos iam
annos habemus, quorum césura, leges im-
primis obseruari præcipiuntur, vt si quid
contra eas ab aliquo, vel tantillum atten-

tatum fuerit, ipsi simul tres vel singuli ius habeant summum intercedendi, deducendiq; crimen ad se delatum, vel ad quadraginta virale cōsiliū. vel si quid grauius cōtra leges admissum fuerit ad senatum referunt, vt tamen si eis etiam id videatur in maiori cōsilio totius ciuitatis interim agāt vt cum ipsis aduocatoribus intercedendi potestas summa concessa traditaque sit de capite, réque aliena referendi, nihil tamen per se statuere ipsi valeant ad extremum, sed consiliorum arbitrio suffragationeque reus aut cōdemnetur, aut absoluator, quod infra scripta capita facilè declararint.

De Thoma Viardo.

ERIT igitur mihi in hoc censorū (vt ita appellarim aduocatores nostros) supercilio Thomas Viardus patritij vir sanguinis primum referendus, qui ducētisimum, & amplius ab hinc annum, quum ad sinū Dalmatiæ tuendum præfectus cum decem triremibus missus esset, nec ex Reipub. dignitate rem administrasset quippe qui sex triremes à Genuēsis capi passus, per summam ignauiam fugerat, aduocatorum intercessione de consilij sententia in carcerem primū coniectus, mox maximi con-

filij sententia condemnatus est, vt per annum in carcere ageret, quo peracto, in exilio vitam duceret, extra Veneti Imperij fines, id, quod si quandoque violasset deprehensus in carcere publico vitam finiret.

De Victore Pisano.

POTERAT fortasse Victori Pisano rei maritimæ Imperatori infelicitè cum Genuensibus ad Polam cōgresso venia tribui, nisi Reipu. dignitas & salus omnibus aliis rebus anteponenda visa esset aduocatoribus, qui tunc erant. Illi igitur accepta clade cum statim intercessissent, nomēque illius ad magnum cōsiliū detulissent, auctores fuere, vt abrogato illi Imperio (tametsi partim hostium insidijs, partim præfectorum quorundam segnitie, qui in tempore non adfuerant superatus) carceri māciparetur, qui tamen non multo post republica ita exposcente carcere solutus veterique dignitati restitutus præclaram operam Andreæ Contareno Duci, inter alios præstitit, vt fuso fugatōque Genuensi sæpius hoste, Clodiaque vrbe recepta, Dux ipse triumphans in Patriam redierit, Venetūque nomen in hunc vsque diem florētissimè vigeat.

LIBER

De Michaële Attendulo.

PRÆERAT is Gallico bello, quod Venetis cum Mediolanensibus gerebatur, vniuersis copijs Imperatorio nomine, qui cum exercitu toto profectus, vt Caruagiū Sfortiæ obsidiōe solueret infœlicissimo ad eam diem rerū euentu rem gessit, nam fusus, fugatúsq; à Sfortia ipse, & siue dolo, siue fortuna semel inclinante, ré nullo modo sisti seruariq; posse ratus, Brixiae mœnibus fugiens cum paucis sese inclusit: quanta clade Venetus Senatus penè consternatus, illi Imperiū abrogauit, Taruisiūmq; in exilium misit, suspicatus non immerito Attendulus Sfortiæ fauisse rebus, quod vtrique eadem foret patria, etiam quod ipse Attédulus Sfortianæ factionis esset, quæ tota res per aduocatorum censuram in decem virali consilio planè peracta sit.

De Marino Bono.

SVBNECTAM & hoc ipsum superioribus, quod Marino Bono patricio euenisse planè mirari quis posset, nisi censuram aduocatoriam Venetijs eam esse pro certo habeat, quæ nihil ignaniter contra Reipublicæ dignitatē actū pati æquo aīo queat. Redibat igitur Marinus Bon⁹ Venetiās triremis

vnus præfectus, ex Cypro insula ad quam publico nomine missus fuerat, quum fortè incidit in alteram Venetam triremim, quæ naufragio facto magnam nautarum partem amiserat, quum tamen plerique ex iis in euersæ navis carina seruati consistèrent, auxilium sibi opémque ferri ab eodem Marino magna voce exposcentes, qui quidem facillè seruari potuissent, si propius accessisset, quod penitus ille neglexerit, omnibus non multo post naufragio cōsumptis. Ea res ad aduocatores delata id effecit, vt quum primum Venetias ille appulit eum sua intercessione reum fecerint, qui de consilij sententia ita damnatus est, vt quoad vixit ab omni maritima præfectura publicè reiiceretur, ita vt neque bello, neque pace idoneum illum esse censuerint.

De Andrea Bolduno.

QVIS nō seueritatem aduocatorum superciliūque hoc ipso quod sequitur exemplo tacitus secum maximè miretur? Animaduersum erat de consilij sententia in Andream Boldunum patricium, vt publicè laqueo vitam finiret, quem suo ipso die nobiles aliquot grauiter illi insultantes, impudentérque sæpe appellantes ad colūnas

vsque geminas deduxere, quod ab Aduocatoribus cognitum, ad consilium statim delatum, sic animos omnium incendit vt patricios eos quotquot fuerant grauiter sanè mulctarint, & alioqui factum id vsque adeo impudentiæ, insolentiæque plenum videri poterat, cum morituro patricio tam infami leto, satis ea pœna irrogata videri posset.

De Bertutio Bochasio.

N O N possum quandoque facere quin vehementissimè in lachrymas erumpam, cum Venerorum res gestas domi forisque vetustiores lego, Ex his vnum hoc exemplum plurimum admirationis hinc allaturum nō dubito, qui Venetam urbem incolant, cum in Bertucij Bochasij recens hoc exemplum inciderint. Agebatur tunc vrbis Venetæ annus millesimus ducētesimus septuagesimus quartus, quum patritij ordinis Bertucius ipse domum in agro Mestri- no emit, quod sanè factum contra publicā legem, Aduocatores adeo iniquo animo tulere, vt delato statim ipso Bertutio ad cōsiliū illū omnibus sententiis damnarint, domūque ipsam in publicū redegerint. Quo sanè exēplo omnes qui hodie Vena-

tijſ viuunt admoneri poſſunt, ſic Veneto-
rum animos in maritimā rem fuiſſe propē-
ſos, vt domūculam emptā in continenti ab
Bertutio ferri æquo animo non poſſit.

*De Antonio Grimano poſtea
Venetiarum Duce.*

SED quid ego hæc tam vetuſta conſe-
cter? quum ætate noſtra, vnum præcipue-
ter exemplum, in quo ius ipſum aduoca-
toriae notæ, acrēque imprimis ſupercilium
eius magiſtratus declarari poſſit? Fuit igitur
Antonius Grimanus clariſſimus vir,
qui in ciuitate diu inter Principes habitus
procuratoria etiam dignitate inſignis, ma-
ritimæ rei iterū Imperatorio nomine præ-
fectus, bello turcico, quod cum Paxaite-
gerebatur, rem non ſanè ſcèliciter admi-
niſtraſſe ſit viſus, qua ex re aduocatores
tres viri illuſtres, Nicolaus Michaël, Pau-
lus Riſanus, Marcus Sanutus ad patres re-
tulere, vt abrogato illi Imperio, domum
ille in publica cuſtodia interim habitus re-
diret, publicōq; carceri includeretur, quo-
ad re ipſa cognita planēque perſpecta, per-
maius conſilium, de eius capite ſtatueretur.
& Quare publico iudicio damnatus,
& procuratoria dignitate perpetuū pri-

uatus, infulamque Crexam relegatus est, graui etiam indicta poena si finibus excessisset. Qui tamen Romam ad Cardinalem filium clam profectus, & non multo post patriæ restitutus, procurator primum, tandem verò in Lauretani Clarissimi Principis locum subrogatus est: memorabile planè exemplum posteritati futurus.

Externa.

SECUTI nos igitur vetus propositum nostrum substituemus quædã hac in parte Romanæ vrbs exempla quæ in Valerij commentarijs nō habetur haudquaquam prænitenda.

*De Scipione, Nasica, & M. Pom-
pilio Censoribus.*

PRÆFUIT sua ætate Scipio cognomento Nasica, cum Marco Pompilio collega Reip. censor, qui quum equites cum eodem Pompilio de ciuitatis more censerint animaduertere transeuntem equitem nitidum in primis, & præpinguem strigiosior tamen equo, & planè macilentum infidentem, qui ab eisdem censoribus interrogatus, cur ipse cute tam nitida incederet equo præsertim tam male habito, ita respondit

spondit, quid miremini tantopere, quum ego me ipsum curem, Staius verò liber-
tus equum? quo responso insolètiore, mo-
ti censores, & illi equum ademere & inter
ararios adscribendum iussere: addita ad
hæc censoria grauiore nota, ne in publicis
demandandis magistratibus, ius illi esset
vnquam suffragij ferendi.

Aliud exemplum.

*De Marco Attilio Regulo & P. Cu-
rio Philone censoribus.*

EST & illud Marci Attilij reguli, & P.
Curij Philonis censorum iudiciũ memo-
ria non indignum, qui bello punico se-
cundo, quum quatuor milia iuuenum di-
ligētius asseruassent, qui Reipub. operam
suam in re militari nullam exhibuissent,
quo tempore Annibal maximè Italiã va-
staret, eos omnes indignos, qui suffragium
ferre possent censuerūt, quare merito lau-
demus censores eos, qui talem multam il-
lis irrogarunt, quibus vita pluris estimata
sit, quàm patriæ dignitas, & salus.

De Fulvio Flacco.

EXTAT, & Fuluij Flacci censoris in fra-
trem non contemnendum exemplum, ad

quem cum delatum esset, fratrem suum tribunum militum legionem, dimisisse, sine consulis iussu, senatu mouendum censuit. Quo enim pacto probari quis possit, qui in suum Imperatorem, & consulem ita insolenter se gerat, vt summi Imperij ius contemnat?

De censorum origine.

NON erit opinor ab re si quando toties censoriæ notæ mentio hoc capite incurrit, de huiusce magistratus origine incrementoque breuiter aliquid perstringam, quod studiosis hominibus non ingratum fore arbitrer. Fuit igitur Romæ à patribus primum illata mentio noui creandi magistratus, qui populi censum rectè peragerent, cui muneri consules ipsi non sufficerent, nec Tribuni plebis, vt in alijs multis ea tépestate aduersi patribus terédere. Primi igitur creati duo L. Papyri⁹ Mugilan⁹, & L. Sempronius Attracinus, qui à parua origine magistratum exorsi, paulatim ad summum imperium dignitatem eam protulere, prout quisq; præesset ingenio operaq; magis præstitisset. Cêsus igitur populi primus habitus, qui iampridem census fuerat, tum morum disciplinæque publi-

ca, & priuatæ ratio feueriffimè acta, hinc
 vectigalia procurationi eorū fubiecta. Se-
 natus equitūque centurię eius magistra-
 tus ditioni obtemperaret, mox publicorū
 priuatorūmq; locorum omnium cura ha-
 bita: poftremò fcribarum publicarūque
 tabularum obferuatio imprimis retēta, ni-
 hilque denique noui vel publicè vel pri-
 uatim quod ad religionem præcipuè per-
 tineret, quifquam innouare auderet, nifi
 prius arbitrio cenforum res cognita foret,
 quam formulam fi diligētius fpectes, haud
 ineptè à me factū quifpiam dicet, fi in Ve-
 netarum rerum hac relatione pares fermè
 Venetos Aduocatores Cenforibus Rom.
 eſſe dixerō: & hæc ſatis pro re.

De maiestate. Cap. II II I.

N E M O ſibi ita perſuaſerit, quum de ho-
 minum maiestate hac in parte agetur, qui
 etiam ſine tribunalis faſtigio, ſinēque ap-
 paritorum copia, & tacita quadam vene-
 ratione honorem ſunt adepti, quaſi verò
 ſupremo illi numini aliquid à me detra-
 hatur, cui merito, & prima maiestatis laus
 ab optimo quoque ſemper vendicata fue-
 rit, ab ipſo igitur primum hæc deducta
 i ij

appellatio in Populi Rom. Imperiūq; magnitudinem, defluxit: ut qui eius populi dignitatem, & securitatem aliquo modo violassent digni gravissima utique poena haberentur. Transiit postmodum nomen hoc ipsum in eos viros, qui domi forisq; de Repub. optimè meriti, etiam sine securibus in summa omnium suorum civium veneratione vivere, ut ab ipso Valerio dictum sit, illabi tacitè in mortalium animos cum admiratione honorem, etiam sine honore aliquo populi suffragijs demadato.

De Petro Gradenico Duce.

Quis non iure optimo in Petro Gradenico duce (ut superiorum ducum memoriam hinc non repetā, qui suis locis commodius referentur) maiestatem hanc affuisse perpetuò dixerit? qui civili seditione atrocissima tam feliciter tamque constanter oppressa, in animis hominum summa cum laude vivebat, nec verò moriens hac ipsa tacita maiestate fraudatus est, siquidem nemo hodie Venetas res diligentius evolvit, qui non illius manes conquiescere in cœlis optet, sæpèque etiam monumentum ipsius in Divi Cypriani situm libens inuisat.

De Petro Lauretano.

QVANTA verò in Petro Lauretano maiestas fuerit non possum certè non impri-
mis iucundè, & perlibèter hoc in loco re-
ferre: vt igitur omittam, rem aduersus Tur-
cas foeliciter ad Gallipolim gestam, idque
Iulij mensis calendis, nec victoriani im-
primis memorabilem ex hoste Genuensi
ad Rapalum partà in præsentia memora-
uerim, erit enim hisce suus locus, vt me-
rito hunc Claudio Marcello persimilem
dixeris. Nam vt ille primus Annibalè vin-
ci docuit, sic iste de Turcis primus trophæū
insigne patriæ peperit, quum nauali prælio
ligusticam classē ita oppressit, vt captū
Frāciscum Spinulam Imperatorem & ali-
quot viros egregios, Venetias ducendos
miserit. Quis non ex hoc, quod memora-
bimus facinore summam in illo maiestatem
extitisse dixerit? Conuenerat Venetias ex
Ilirico, & Histria multitudo sanè perditio-
rum remigum ingens, quæ padanæ classi
præesset iam paratæ, instructæque aduersus
Philippum Mediolani ducem, cum nocte
quadam tria milia & amplius ex his cibo
potuque graues in aream Marcianam ir-
rumpentes iam olitorias, panitiâsque ta-

bernas diripuerant, imminebântq; monetariæ officinæ, vnde etiam magnam vim auri exhauriendâ sperarent: quûmq; iam impetus eorû & vis neque principis imperio, neque magistratuû minis sisti iam posset, fortè ita accidit vt tunc Petrus Lauretanus D. Marci procurator ædes Marcianæ areæ subiectas incoheret, qui non sanè adhuc valens audito strepitu sonitûq; gestarum rerum cognitôq; periculo ciuitatis domestica veste indutus in forum descendit, cuius aduenientis nomine audito tantum turba illa perterrita huc atque illuc dilapsa, statim aufugit pacatâque omnia reliquit, & erant alioqui proximè naues iam paratæ. Quod igitur non principis non magistratum, non apparitorum vis efficere potuerat, Petri tantum Lauretani exauditum nomen facillè impetrauit, cum interim aliquot ex his supremo supplicio affectos nauium malis appèderit: quod æquo animo tulisse ebrios insigne quoque exemplum fuerit: vt viri malestas celebrior illustriórque esset.

De Andrea Contareno.

SEQUETVR hunc Andreas Contare-
 nus dux longè clarissimus, qui quum sæ-

pius iudicio x l. virum ad dignitatem hanc
euocaretur, semper illis restitit, nouissimè
Marco Contareno duce vita functo, quum
omnium vota in se vnu inclinare videret,
vrbe statim excessit, fundumque Patauini
agri in quo delitesceret petijt. Verum cum
vniuersa ciuitas illum summæ rei præfice-
re studeret, nunquam tamen adduci potuit
vt Rempubicam capefferet, ac in urbem
rediret. Cæterum missis à Senatu cognatis
eius, qui & bonorum omnium amissionem
interminarentur, nisi quamprimum patriam
reuiceret, motus ille priuatæ rei periculo
ad suos reuersus, occurrente etiam in sta-
gnis ciuitate cum summo gaudio, tandem
assensus est, vt princeps declararetur. Quam
igitur maiestatem in hoc homine affuisse
dicas, qui toties summum illum dignitatis
gradum recusarit, quem alij omni studio
expetunt? Cæterum & Genuensi bello, quod
illi calamitosissimum accidit eandem ma-
iestatem ita semper retinuit, vt penè solus
patriæ libertatem & veterem maiorum glo-
riam sustinuerit, qui demum moriens in
Diui Stephani ædem illatus est, præclaro
hodie monumento, quod visitur, Gentilis
Contareni opera extructo.

De Victore Pisano.

ENITUIT verò vel in primis in Victore Pisano specimè hoc maiestatis, qui post Polensem cladem carceri inclusus, publica vniuersæ ciuitatis acclamatione summoque consensu à patribus est emissus: qui quum lares suos visens, ad Diui Ennini, gratias duci & patribus egisset, deducente eum populo ordinèque patritiorum frequentissimo, pugno etiam percussisse nauarchum dicitur, qui eum hortaretur, vt animaduerso tantum in sese mortalium omnium studio, vt abrogati sibi imperij carcerisque iniuriam vlcisci vellet: illud elogium addens, quacunque occasione bonum ciuem Patriæ dignitatem, & salutem præponere rebus omnibus debere.

De Carolo Zeno.

NON sum dubius, vt qui nostratia hæc quandoque legent Venetorum exempla, suspicentur aliquid à me, vel Patriæ nimio amoris datum, vel præstantissimorum ciuium memoriæ nimis benignè cõsultum. Quibus ego ita planè respondeo, vt diligentius scripta Sabellici peregrini alioqui hominis euoluant, aut Veneta monimenta quæ hodie extant, accuratius perlegant:

tunc facilè intelligent, nostrum hoc scribendi studium simplex in primis, & verax fuisse. Tantum verò à me laboratū ne rerū gestarum memoria vrbis tam præclare penitus intercideret. Tu igitur Carole Zene huc mihi adsis: qui tantam tibi propter res præclare gestas gloriam & laudem comparam, vt Galeatij Vicecomitis principatum ea tempestate amplissimum, per decē annos quib⁹ illi præfuiſti nihil te vno melius, nihil prudentius, nihil illustrius fuerit, vt te in patriam redeuntem omnes insubres ægerrimè tulerint, supplicésq; Galeatio Principi legationibus vndiq; missis institerint, vt te, omnimodo retineret, nec ab ea procuratione abire sineret. Quid quòd ipso Carolo in patriam redeunte rebusque pace bellóque præclare gestis florēte, legati Genuensium, qui publico nomine Venetias venerant, priuatim domum illius, ædem sæpe subiere, sermonémque cum eo familiarem miscere soliti erant, atque etiam domo quandoque exeuntem in publicum benignissimè comitari. Tametsi meminissent Genuensem classem, sæpe Caroli Zeni virtute victam: Bichinoniam nauim eiusdem Caroli auspicijs captam, Clodiam consilio & opera illius præci-

puè receptam, victum nauali apud Metho-
nem prælio memorabili Bucicaldum, qui
Gallici vir sanguinis tunc rem Genuensiu
administabat: vt iure optimo Camillum
alterum dicere possis hunc ipsum.

De Francisco Foscaro duce.

NON indignabitur (opinor) Franciscus
Foscarus dux sese tam præclaris imperato-
ribus Venetis annumerari, qui quû Reip.
quinque & triginta annos præfuisset, pa-
triâque ipsam suo imprimis consilio, &
authoritate foelicissimè administrasset, ab-
rogato illi Imperio publica authoritate,
principis tamen maiestatem deponere non
potuit. Nam descendens in publicum
principis omni ornatu ridenti persimilis
ab vniuersis qui aderant ita exceptus est
(aderat autè ferè vniuersa ciuitas) vt Prin-
cipis maiestatem fastigiûmq; supremæ ma-
iestatis susceptum in eo priuato crederes,
quinetiam intra triduum illum defunctû
Paschalis Maripetrus Dux suffectus, & v-
niuersa ciuitas, funebri pompa sic deduxit,
vt nihil omnino de ducis dignitate illi ad-
emptum videri possit: decoratus etiam ele-
gantissima Bernardi Iustiniani oratione,
quæ hodie quoque extat.

*De Dino Ambrosio Episcopo
Mediolanensi.*

UT non defuerit vetus illa maiestas in nostris olim Imperatoribus, & regibus hinc Carolis, & Ludouicis, illinc Ottonibus, & Fridericis, in his tamen non diutius morabor, qui tametsi clari pacis bellique artibus fuerint, sæculorumque omnium memoria digni, hanc ipsam maiestatis laudē quæsitam partamque illis titulo magis regię, aut Imperatorię potestatis, quàm alterius rei quispiã suspicari possit. Veniam igitur ad eos qui christianã pietatē professi, nihilque sibi metipsis vendicantes propter egregias eorum virtutes, præcipuumque religionis cultum summū maiestatis honorē sibi compararunt. Primus autem in hoc numero uerit mihi D. Ambrosius Mediolanensis antistes, vitæ sanctitate, & excellenti doctrina clarus imprimis & illustris. Quum situr Arbogastis in Gallia maximis bellis foeliciter gestis, gentibusque domitis, quàm plurimis pacem in vniuersa Gallia repperisset, principes quosdam inuitasse iocetur, à quibus ille rogatus est, an Ambrosium antistitem nosceret. Quibus ille statim

LIBER

respondit nō modo illū noui sed quā familiarissimē eum in terra Italia colui. Quo responso accepto, statim illi, ecquid verō miremur, tam insignes partas esse victorias, qui præsidem hunc tam propiciū tibi feceris, qui tanta gratia apud deum ualeat, ut nihil non impetrare posse à deo credatur, etiam si solis cursum auertere morarique; ut in sacris bibliacis libris Iosue, uelit?

De eodem Ambrosio.

SED quid miremur in Barbarorum animis hominum tantum specimen maiestatis affuisse? quum idem Ambrosius Theodosium Imperatorem Mediolani agentem magnōque agmine aduentantem ab aditu templi præsens repulerit, quod ille Christianos homines non paucos indicta causa Constantinopoli interfici iussisset, quod factum usque adeo omnium qui aderant animos mouit ut summa illa in Ambrosio maiestas, ueluti vox de cœlo demissa cunctos perterrefecerit, sed & ipse Theodosius cum summa animi æquitate domum redierit: sibi conscius illatæ iniustæ cædis nimium subitæ. Quare legis in Christianorum perniciem latę factique poenitens sui, non multo post conciliatus ab Ambrosio

& templum iniit & benignè ab eodem ex-
cepus est.

De Moyse Ægyptio Heremita.

P V T E T quispiam fortasse aliquid di-
gnitati Episcopali in Ambrosio esse tribu-
tum, quæ summa semper dignitas apud nos
merito habita sit, sed quid ille nobis respō-
deat quum Mosis Ægyptij heremitæ præ-
sens exemplum legerit? Ferunt enim Iusti-
niano principi Mainam floruisse Sarrace-
norum Reginam, quæ nulla ratione vn-
quam adduci potuit, vt cultu Christi fidē-
que ipsa sibi que subditi populi ac gentes
imbuerentur: quanuis per vniuersum ter-
rarum orbē longe latēque nostra hæc pie-
tas diffusa esset, quæ tamen non multo post
audita perceptaque Mosis Ægyptij fama,
ad Iustinianum principem scripsit, neque
se neque ex suis quenquam precibus flecti,
aut minis deterreri potuisse, vt abiecto
idolorum cultu Christianum dogma reci-
peret: nunc verò sese enixè petere summo-
perēque precari Iustinianū ipsum, vt Mo-
sem Ægyptium heremitam ad se mitteret,
futurum pollicita, vt eo præsentē ipsa sui-
que omnes veram pietatē cōplecterentur,
quod etiam breui post subsequutum sit.

De Paulino Nolano Episcopo.

VASTAVERANT vniuersam Italiam
 Vandali ex Carthagine classe profecti Gé-
 cerici eorum Regis auspicijs. Romæ igitur
 Cápaniæque in primis infesti Nola-
 m urbem præter cæteras expugnarant, ciués-
 que omnes & matronas puberésque capti-
 uos in Africam, cū Paulino ipso vrbis an-
 tistite abduxerāt. Id quod postea cum Gé-
 cericus rescuisset, qui Paulini pietatē, san-
 ctitatem prius nouerat, euocatum ad se qui
 ignotus latebat, priuati hominis specie, ita
 affatus dicitur, ecquid Pauline frustra cre-
 didisti te apud nos virtutēque egregiam
 tuam latere, aut in obscuro esse potuissetu-
 igitur saluus incolumis que in patriam re-
 dito, Nolanique omnes quotquot apud
 nos sunt tecū læti tecta templaque sua fœ-
 liciter reuisant, tibi que tuoque deo gratias
 agant assidui, quod restituti per me in pa-
 trium solū sint, ego naues necessariāq; om-
 nia parari iubebo, quæ vsui salutēque ve-
 stre fore censuero. Tantam maiestas vnus
 viri apud regē Barbarum valuit, vt ipsius
 gratiæ Nolani omnes libertate sint donati.

De Simoneto Camerinate Heremita.

DECERTARANT longo difficilique
inter se bello Veneti, & Franciscus Sfortia
Mediolan. dux: quos ad ineundā pacē, ne-
que Ponti. Max. autoritas neque regum
principūque Italīæ preces flectere vn-
quam potuere: cum Simonetus Camerinas
ex heremitica familia Sfortiæ duci fami-
liaris & notus, & Venetijs quandoque cō-
moratus, negotium hoc suscepit. Erat autē
hic propter vitę sanctitatem in summo cul-
tu & veneratione. Venetijs igitur soluens
Mediolanūque profectus tentato prius
Sfortiæ Ducis animo, cui ille negare nihil
est ausus, statim Venetias rediit, principe i-
gitur & patribus ipsis facilē persuasis, pax
inter eos inita est, vnde hodie cœnobium
in stagnis Murianum petentibus extat.
D. Christofofo dicatum perpetuōque pa-
cis nomine dictum: tantum recta religio
veræque pietatis cultus in mortalium ani-
mis sæpe valet.

*De Francisco Sfortia primo Medio-
lanensi duce.*

OCCVRRERVNT Scipioni in Li-
mernino agro agenti latrones: vt eum salu-
tarent, & viderent, qui secundo punico bel-
lo post res præclare bello gestas Cartha-

L I B E R

ginem imperij æmulam tributariam popu-
lo Romano fecerat. Occurrerunt & Fran-
cisco Sfortiæ Mediolanenses ad Briuium
hostes, quibus ille obuiam profectus in-
ermis capitæque detecto tantum authorita-
te, orisque maiestate apud illos valuit,
vt abiectis armis, omnes sese illi sub-
iecerint. Manúsque ipsius appre-
hendentes osculati sint, vt
non multo post muta-
to consilio Ducem
illum in urbem
deductum cū-
cti saluta-
rint.

IOANNIS

73

✿ IOANNIS BA-
PTISTÆ EGNATII,
LIBER TERTIVS.

Caput primum, de Indole.

FFECIT providen-
tissima in homine natu-
ra, multa quidem in co-
summa admiratione di-
gna, illud verò vel præ-
cipuum fuerit, quod sæ-
pe in pueris & adole-

scenscentibus incunabula quædam virtutis, &
vitiis sic effinxit, vt ab illis spes quæ-
dam certa futuræ probitatis emanet: hanc
nobis vim quotiescûque extet latini in-
lolem dixere. Et quamuis insignia etiam
vicia appareant in nonnullis, nos tamen
le hac ipsa agemus, quæ ad virtutem spe-
tat, principemq; locum iure optimo sibi
indicabit Andreas Dandulus Dux.

De Andrea Dandulo duce.

QVANTA in hoc adolescente extite-
int huiusce virtutis incunabula, qualisue
adoles, tametsi literarum monimētis, quæ
ulla tunc in terra Italia erant, proditum

k

fit: quis tamen in hoc ipso non maximè insignem indolem affuisse dicat? qui Dādula familia natus Venetijs lōgè clarissima, primus bonis artibus & literis instructissimus fuit. Idémq; admiratione virtutis tam illustris tres & triginta annos natus Dux in ea ciuitate dictus est, quæ senili ætati semper plurimū detulerit, tunc verò iuuenē hunc oībus senibus anteposuit. In hoc principe multa fuere alia quæ posteritati ignota minimè fore dubitem, singularis prudētia & bonitas optimo cuique præcipuè fauens, literatos omnes, qui tum in terra Italia nō multi erant, maximo amore, & omnibus officijs prosecutus est, vt tamen vnum Frāciscum Petrarchā reliquis omnibus prætulerit, cui Venetias venienti publicæ datæ sunt ab eo ædes, quæ nunc in cœnobiū Sancti sepulchri abiectæ. Ad hæc si quando in publicum Dux ipse prodiret honestissimo loco semper secum habere voluit, vt etiam de ipsius Francisci scriptis proditum hodie legitur.

De Carolo Zeno.

is quū puer adhuc esset Petrū Zenū patrē apud Smyrnā à Turcis interfectū amisit, ceterū diligētissimè à suis educatus, quū decimū ætatis annū ageret ī Galliā duct' corā

Ponti. Max. orationem eā habuit, quæ admirationis plena audientium omnium animos repleuit. Ille verò ab hac indole animi & virtutis adolescens factus, quum Auerdoto amplissimo donatus est, ad quam urbem nauigās Turcas iuuenis acie à se victos sceleratè repulit. Verum nō multò post variis iactatus cū laude casibus in patriamque postea reuersus, rei maritimæ sic operam dare cœpit, vt non multo post, à senatu Veneto classi præfectus, eas res gesserit, quas loco suo satis commemorabimus, vt certè si quis rem totam æstimare æquis animis voluerit, hunc ipsum liberatatis, qua hodie fruimur, autorè præcipuū profiteri non dubitet.

De Laurentio Iustiniano primo Venetiarum Patriarcha.

SUCCESSIT Caroli Zeni tam insigni virtuti iure optimo Laurentius Iustinianus vir omnium virtutum genere longè clarissimus, is Patre Bernardo, Quirina matre natus, eo potissimum die, quo Princeps Cōtarenus Genuèsi bello victor Clodiæque recepta in patriā triumphans redibat, cum summa ciuitatis lætitia exultanti ma-

k ij

tri præfatio fuit, & suis oïbus, quasi nouū
 sydus ciuitati futurus, de ipsa patria oï ex
 parte optimè meritis affuit igitur illi pue-
 ro præcipua quædā indoles summi ingenij
 & bonitatis, tātū, talēq; specimē, vt cū ado-
 lescēs adhuc domi in præcipua sanctitatis
 opiniōe ageret, vt vnde uigesimali ætatis an-
 nū natus, Marinūq; consobrini sui vestigia
 secuturus, Diui Gregorij cœnobium quod
 in alga dicitur sit ingressus. Ab hac tam
 insigni animi indole excitata vniuersa ci-
 uitas, Castellanae diœcesis præfecit, mox
 verò primum Patriarcham sacris omni-
 bus rebus præesse voluit: qui ita planè vi-
 xit, vt omnibus exemplum summæ pie-
 tatis semper fuerit, doctrina verò tam in-
 signi floruerit, vt quotienscunque vaca-
 ret, tam legendo, quàm scribendo cele-
 berrimus in hunc vsque diem habeatur,
 si quis modò scripta illius, quæ hodie
 impressa extant diligentius euoluerit. Qui
 denique moriens, inter diuos relatus est;
 cuius obitus dies Ianuarij mensis octaua
 fuerit: si quis latius mores huiusce sanctis-
 simi viri nosse cupiat librum Bernardi Iu-
 stiniani de eius vita scriptum legat, sed &
 monumēta ab eodem Laurentio literis tra-
 dita non negligat, quæ plura sunt.

De Leonardo Iustiniano fratre.

VT in Diuo Laurentio summum religio-
 nis ineundæ specimen à puero indolensque
 extiterit, sic in Leonardo fratre minore na-
 tu iam tum adolescente, literarum, eloquē-
 tiæque studium enituit: vt adhuc iuuenis,
 & vix alterum, & vigesimū ætatis annum
 agens, in Caroli Zeni funere, eam habue-
 rit orationem, quæ hodie quoque extet cū
 summa omnium qui interfuerunt admira-
 tione. Extat quoque Diui Nicolai ab hoc
 eodem vita, è Græcis fontibus hausta, Lati-
 nis hominibus donata, quam perlibenter
 omnes Latinæ linguę cupidos lecturos nō
 dubitem. Extant eius epistolæ aliquot, e-
 legantiæ ornatúsque summi plenæ, quæ
 doctis hominibus non possint non sum-
 mopere placere. Legi quandoque ad Fran-
 ciscum Barbarum, qui tum Brixia præ-
 erat, epistolas, legi ad Ciriacum, & Ber-
 nardum filium cum mea maxima volupta-
 te. Is verò in Repub. diutius versatus in
 summa dignitate, ad procuratorium etiam
 fastigium conscendit, vt si diutius vixis-
 set facilè ad supremæ dignitatis gradum
 euehi potuerit. Iuuat hñc quoque memi-
 nisse Marci fratris eius, qui primus Bergo-

mensis prætor à Veneto Senatu creatus, tantum autoritate valuit, pro summa animi moderatione, rerumque usu, ac sapientia, ut Philippi Ducis testimonio, qui hostis Veneti nominis acerrimus tunc erat, & cum Venetis graue tum bellum gerebat, non possit non clarissimus esse. Siquidem quum de Senatu Veneto, Marcóque Iustiano fortè sermo incidisset, publicè professus est audientibus multis, plus esse in Marci Iustiniani toga præsidii (quæ tamen haud satis preciosa foret) quàm in trecentis cataphractis, quos Veneti haberent, militibus. Qua ex re si quis mihi Scipiões duos totidémque Catones Romanos obiecerit, non dubitauerim tres huiuscemodi patres illis opponere.

*De Francisco Foscaro, qui postea
Dux fuit.*

E LVXIT in hoc adolescente tantum virtutis specimen, tantæque indoles, ingeniique vis, ut quum non multo ante Foscaræ familia reuocata ab exilio foret, in quo natus tunc esset Franciscus Foscarus, re familiari non admodum opima, & grandi, tunc adolescens Riualtû de ciuitatis more ad mensam Priulam, quæ tunc celeberrima

rima in vrbe haberetur, frequens adiret, quē intuitus Nicolaus Priulus mensæ præfectus, totiûsque oris specimen admiratus, sermonēque cum eo frequentiore conserens, non dubitauit eius animum attentare, an de vxore ducenda quandoque cogitaret. Cæterum quum ille respondisset, nec rem sibi ampliorem esse, nec eam ætatem, quæ satis esse videretur vxori ducendæ, liberisque gignendis, postremò conditionem illi obtulit, sese illi suam filiam daturum. Quod ille admiratus, illudique sese suspicans, vtinam, inquit, dignus essem tanta cognationis amplitudine, quæ me, & reliquam familiam in primis honestaret. Atqui non multis post diebus, amicis, affinitibûsque aduocatis, totiûsque rei consilio patefacto, filiam Francisco despondit, superaddita dote pro tempore satis ampla. Ex qua affinitate celebrior mox factus, ad summum dignitatis gradum propter singulares eius virtutes est aduectus.

De Bernardo Iustiniano.

QVIS q̄so me nō iure optimo grauitè accusaret, si Bernardū Iustin. Leonardi filiū hic nō attrexerē? qui relictus à patre adhuc

adolescens tantam indolem præ se tulit, ut
 nemo non qui eum semel vidisset, planè
 assereret eum in omni virtutù genere præ-
 stantissimum fore. Id quod planè & eue-
 nit, ille enim Græcis, Latinisque literis in-
 structissimus varijs amplisque magistrati-
 bus, & legationibus à Repub. ornatus, sic
 ab omnibus excipiebatur, ut numè quod-
 dam in homine latere crederetur. Quare &
 procurator creatus, tanta bonitate huma-
 nitatèq; in omnes est usus, ut adhuc exem-
 plum illius veluti oraculum, ab omnibus
 præferatur. Scripsit ille summa diligentia,
 & fide Venetas res pluribus libris, quos ut
 proposuerat ad suam usque ætatem absol-
 uere non potuit. Scripsit etià, de diui Mar-
 ci corpore Venetias translato libros duos.
 Sed quis non admiretur eius orationè, quã
 in funere Francisci Foscarì Ducis adhuc iu-
 uenis habuit, quis non perlibenter episto-
 las eius legat? quis & librum de beati Lau-
 rentij vita ab eo scriptum non accuratius
 euoluat? Certè silètio inuolui minimè de-
 bet, quod ingrauescente ætate si quãdo in
 publicum non prodiret, si quid fortè gra-
 uius in Repu. constituendum esset, nihil o-
 mnino perageretur, nisi prius missis Sena-
 toribus, qui eius de vniuersa re sententiam

explorarent ad senatúmque referrent: vidi
 ego puer semel illum toga purpurea & ve-
 ste, & capitis pileo pro insignitum, specta-
 úique nō sine ingenti admiratione, & cor-
 poris proceritatem, & vultus ipsius (quan-
 tum per ætatem mihi licuit) maiestatem,
 summáque in omnes qui eū adirent (quod
 nūquam obliuisci potero) benignitatem.
 Audiebam certè constantes hominum ru-
 mores, qui eius vitę sanctitatē, domesticáq;
 totam viuendi disciplinam in cœlum tol-
 lerent, quando quotidie sacris omnibus ip-
 se interesse curabat, omnesque ad veræ re-
 ligionis pietatem, tanquam certæ salutis
 portum adhortaretur.

De Orfato Iustiniano & ipso

D. Marci procuratore.

F I N E M huic parti imponer Orfati
 Iustiniani spectatissima indoles: qui iam
 tum puer facilè omnibus occurrentibus
 ostendebat, quanta eius probitatis, & vir-
 tutis spes Reipub. futura esset, si diutius illi
 superesse licuisset: nec verò fefellit ille, re-
 ceptum in hominum animis de se præsa-
 gium: quippe qui iuuenis triremis vnus
 præfectus clarissimum virum Petrū Lau-
 retanum Imperatorem secutus, eius victo-

rię maximè memorabilis, quam ad Drapa-
lum Imperator ipse Lauretanus sibi pa-
trięque peperit, Orfatus autor princípſq;
ſit habitus. Tāta enim animi magnitudine
in hoſtilem triremē inuectus eſt, tanto ro-
bore decertauit, vt ea facilè oppreſſa viam
reliquis fecerit hoſtes facillimè opprimen-
di: nec minus pacis artibus domum reuer-
ſus poſtea floruit, multis enim legationi-
bus inſignitus, illa verò præcipuè claruit,
quam in Mantuano concilio, quod œcu-
menicum Pius Pont. indixerat, peregit.
Quare mox in patriā reuerſus imperato-
ria primum totius maritimę rei dignitate,
procuratoria quoque ornatus eſt, in qua ſu-
premiuſ clauſit vitę diem.

De Hermolao Barbaro.

TEVERO Hermolae ſplendiſſi-
mū ætatis noſtrę lumen quomodo in hūc
album non euocarim? qui certè à puero tā-
tam indolem, virtutisq; ſpecimen tuis ci-
uibus præ te tuleris, tantū literis, bonisq;
artibus dies noctesq; impenderis, vt The-
miſtium ipſum vix adoleſcētia egreſſus la-
tinitate donaris. Iam verò iuuenis factus
præterquam Ariſtotelis Rhetoricos libros
elegantiſſimè verteris, doctiſſimas etiam in

eosdē lucubrationes ædideris. Quid Dioscorides in rāta rerū varietate tantāq; difficultate sc̄elicissimē cōuersus? Latinisq; hominibus cum summa omnium vtilitate donatus? innumerāq; alia scripseris Venetijs agens, omnesq; qui te audire vellent libenter excipiens, multa ac varia perlegens. Pliniam tamen ipsum de manibus tibi nunquam excidere passus es, cuius castigatōnes in lucem æditæ facilē arguant, quantū ingenio, quantum industria doctrināque omnes alios præstiteris. Vtinā verò Deus ipse tibi longiora vitæ spatia tribuisset, fructum certē vberiore Latinæ literæ Græcæque percepissent: vt meritò & præsens ætas, & posteritas omnis nunquam te satis laudare possit. Non possum non hīc Te-
 rastichū illud ascribere, quod Romæ tua
 summa cum laude hodie sub colle hortorum ad Fluentanam portam in sepulchro
 tuo ab omnibus certatim legitur.

Barbariem, Armoleos Latio qui depulit
 omnem

Barbarus hic situs est, vtraque lingua
 gemit

Vrbs Venetum vitam, mortem dedit incl-
 clyta Roma.

Non potuit nasci nobiliusve mori.

HOC quidem præterire nequaquam debeo, te minimè id peretem, sed planè inuitum ab Innocentio Pont. Max. propter singularem virtutis, probitatísque tuæ opinionem Aquileiensi sedì esse præfectum, id quod & si Senatus Venetus ægrius tulerit, tibi tamen non summæ laudi, admirationisque esse non potuit.

De Hieronymo Donato.

POSSEM ingrati in patriam animi, simul & inuidi in egregiam ingenij virtutè forsitan accusari, nisi statim post Hermolai Barbari memoriam Hieronymum Donatum adiunxissem, qui & ipse Patricia familia lōgè clarissima æditus, eadem ferè ætate in primis floruit. Fuit is à puero tanta indole tantæque virtutis spe, vt iam tum præfagirèt omnes qui puerum illum inspicerent, summa omnia in eo futura celeberrimæque pollicerentur. Accidit verò vt Hermolao ipse adolescens adolescenti iungeretur, essetque vterque longè familiarissimus, siquidem ingenij præstantia par in hisce erat, literarumque studium bonarum, idemque ardor gloriæ in vtroque & laudis. Ceterum Iuuenis adhuc Lusitanica legatione functus, quū in patriam redisset

summa sua cum laude, mox Gallicam legationem suscipiens Francorum Regi gratissimus semper est habitus, cum propter morum præcipuam elegantiam, tum propter corporis orisque ipsius maiestatem, in-terim verò accidit ut Iulius Pōt. Max. Veneto nomini infestissimus, societate cum Christianis principibus ac regibus inita, Venetam rem, Imperiisque maiestate oppresserit penè ac funditus euerterit. Quare legatus ad Pont. profectus, cum Clarissimo viro Dominico Triuisano Procuratore, & reliquis, non modò irati Iulij Pont. faces in Venetos extinxit, sed eundem amicum factum ita sibi reconciliauit, ut paulò pōst ipse Pōt. in eos Principes arma pro Venetis mouerit, Venetæque respu. magna ex parte iura sua receperit. Fuit autè Hieronymus ipse sic Latinis Græcisque literis instructus, sic eloquentia ornatus, ut nō facile quempiam alium suæ ætatis hominē illi præferas. Reliquit ingenij sui monumenta non pauca, quæ profectò non sine admiratione à nobis legi poterant, nisi publicis curis variisque negotiis districtus absolvere non potuisset. Extat tamen hodie liber aduersus Græcos scriptus, quo gētis leuitatem in primis arguit, qui Pon-

LIBER

tificis maximi sacrosanctæ potestati abrogare audent, & libellus è Græco in Latinū versus Alexandri Aphrodisei de intellectu. Superfunt & duę eius epistolę & prior quidem illarum ad Maximilianum Cæsarem, qua illum adhortatur, vt Gallorū regem dimittat, altera terremotū Cretæ insulæ latius describit, cui tum ipse præesset.

EXTERNÆ.

De Consaluo cognomento Magno.

NON indignabitur ipsa Italia Hispani sanguinis virum, alioqui præclarum & in eadem terra Italia rebus maximis gestis illustrem, hoc in loco à me referri. Is igitur est Consalius Magni cognomine meritò pro rerum gestarum gloria dictus. Cordubæque in Hispania genitus, præclara sanè familia. Qui puer tanta indole statim excelluit, vt quauis Alphonsus frater eius natu maior floreret, illi tamen omnia omnes adhuc puero tribuerent, sperarèntque pro certo futurū, vt clarissimus planè euauderet, haberèntq; vnę Hispaniæ quę & militari gloria, & pacis artibus cæterarū omnium gentium regibus, & imperatoribus obicerèt. Hic igitur à Ferdinādo Rege in Italiā missus, Neapolitanū regnū Arrago-

niæ familiæ Ferdinandóq; ipsi facile restituit iuniori Alphonsi regis filio. Iterú suo Ferdinãdo. Idé regnum à Gallis occupatú post præclara ædita facinora, victoriásque insignes ex hoste partas asseruit, quod in hũc vsq; diem Hispaniæ reges obtineát, & quanuis militari laude sua tempestate præstiterit omnibus, tanta etiam religione ac pietate in Deum, tanta munificentia in potentissimos Duces, ac milites, tanta amicitia, & charitate amicos omnes suos coluit, vt vel hostes ipsi ab eo sint benignissimè excepti. Ea demum probitate fuit, vt regnum sibi vindicare potuerit nisi fidem emel Ferdinando Regi datam nunquam violandam statuisset. Vixit in Hispania liquot annos in summa nominis celebritate. Sexagesimum verò & alterum vitæ annum agens in quartanæ morbum incipit, senili ætati maximè grauem, quum pud Loxam Granatensis Regni oppidum in ocio ageret, ibidem mortuus est, atque in Granatensem Vrbem præcipua regiæque funeris pompa delatus. Cuius sepulchrum in æde Diui Francisci erectum multis in hodiernum vsque diem visitur, non tam religionis ergo, quàm monumenspectandi gratiã.

De Francisco Sfortia Mediolanensium duce.

FVERE Sfortiæ rei militaris Duci ætatis suæ præstantissimo mares aliquot liberi, sed ex ijs Frânciscus filius, iam tum puer tam foelici Diuinæque indole, vt nemini etiam ex improviso occurreret, cui non ille admirationis plenus esset. Delectabat. n. oës, vel eius aspectus, vel incessus, vel ipsa oratio pudoris plena, atq; modestiæ. quare illū pater Sfortia cæteris fratribus anteponebat, adolescentem adhuc cum aliquot ex familiaribus ac domesticis fidelissimis, in Appuliam misit, qui Ioannæ regnum aduersus Arragonios tueretur. Accidit verò memorabilis res ea tépestate, vt quotquot eum secuti essent, qui rem militarem præcipuè callerent, Frânciscum desererēt, aduersus quos mouens Franciscus magnam militum manum omnes non multo post viuos cœpit, veniāmque summa benignitate cōcessit, intérque suos, vt antea esse principes voluit, quæ res patri Sfortiæ significata iratus vehementer scripsit ad filium, vt de omnibus suppliciū sumeret, quibus lectis ille literis parumper subsistens animo, mox nuncium interrogare cœpit, quo
vultu

vultu pater id sibi præcepisset, quúmque irato maximè, ille respondisset. Ego verò, inquit, pacatum illius animum libentius expectauerim, nihil vereor factum à me approbatum esse patrè, postquam illi iraresederit, id quod planè ita euenit. Mox enim ad militarem rem conuersus iussu patris aduersus Braccium, qui Aquilam urbem iam pridem obsidebat, comparato exercitu est profectus, nec multò post urbis obsidio soluta est. Victusque Braccius ipse Francisci auspicijs, & cæsus hinc in Cisalpinam Galliam Martini Pont. etiam consilio cõtendens, ad Philippum Mediolani ducem venit, cuius primo aspectu, grauitatèque orationis captus Philippus, sic eum amare fouerèque cœpit, vt nò multò post Blancam filiam illi desponderit, Cremona urbem illi tradita, vsus opera illius Philippus aliquandiu. (incredibile dictu.) quantò Philippi res melior ductu auspiciisque Francisci etiam aduersus nos sit facta. Mox irato aduersus eum Philippo, vt etiam de generi morte cogitarit, ad nos transijt. Venetq; signa secutus re in Gallia penè collapsam restituit. Interim Philippo mortuo, victisq; apud Caruagiũ memorabili prælio nostris, victor Mediolani Principatum

fibi peperit, Alexandrôque fratri Pisauri urbem, cum aliquot castellis, oppidisque dono dedit. Illud præter cætera in hoc vno memorabile, quod multis prælijs semper victor abiit, quum illi subinde nō cum quolibet hoste res fuerit, sed in terra Italia rem gesserit, Braccianis præcipuè aduersæ factionis infestis. Vt tu denique Franciscum hunc ipsum dictatori Cæsari similem certè dixeris, siue animi vigorè, siue constantiam. Siue celeritatē in agendis rebus igni quodam volucrem, siue bonignitatem in omnes expendas.

De Laurentio Mediceo.

HABUIT certè Florentina Ciuitas viros semper varijs virtutibus egregios, vt Dantem Aligerium, vt Franciscum Petrarchā, vt Donatum Accaiolum interim præteream, sed nihil est Medicea familia clarius aut illustri⁹. In hac verò gēte, quis nesciat Laurentium iam tum puerū altæ diuinæque indolis vt nouū aliquod sydus in terris effluxisse credas, quod terræ Italię lumen præcipuum afferret? Omitto igitur in hoc adolescente patris Cosmę fortiter tolleratum exilium, omitto summam semper in eo pietatem, prætereo doctorum & bo-

norum hominum semper expetitam amicitiam, eorúmque operam Laurentij liberalitate semper honestatam. Quis verò nec sciat optimas quásque artes, & literas Græcásque in primis eius munificentia restitutas? Ille enim Chrysoloram Græcum hominem eruditione insignem, ille Argyropilum Florentinū magnis præmijs inuitatos perduxit. Marulium Sicinum præcipuè fovit. Virum nulla non laude dignū Angelum Politianū extulit, in primis verò Picum Mirandulanum ad sese adsciuit. Pulsaque mox Pácciorum factione Florentinam rem planè placuit, filiúmque Leonem, & Clementem ex fratre nepoté Pontifices maximos reliquit. Non possum nō & illud eius facinus maximè memorabile hoc in loco subtexere: dissidete enim Ferdinando Aroganio à Florentinis, eosque bello premente, idque ipsum in Laurentij odium, atque invidiam, non dubitavit ille Neapolim petere, seseque in primis regi offerre idque pro patriæ dignitate, ac salute tuenda. Quo statim viso, auditoque tanta admiratione regis animum impleuit, vt mox reuocatis ex Hetruria ducibus, & pacem Florentinis in Laurentij gratiam reddere sit confessus, &

vnum Laurentium semper sibi amicissimū
esse voluerit. Vtinam Petrus eius filius pa-
terna vestigia secutus, ab eius disciplina
nunquam disciuisset.

De Pico Mirandula duce.

ADMONUIT nos Laurentij Medici ex-
cellens à me repetita indoles, vt Ioānis Pi-
ci cognomento Mirandulæ, obliuisci mi-
nimè possim, aut debeam, qui quidem à
puero tantū animi, corporisq; dotibus ex-
celluerit, vt merito ab omnibus Phenix ap-
pellaretur. Nil enim omnino illi defuit,
siue corporis speciem, siue animi ingenii-
que indolem requireres. Memoria verò
tanta fuit, vt ad verbum longiora homi-
num dictata, & orationes redderet, non si-
ne audientium stupore. Exacta igitur ado-
lescentia, per omnes virtutis numeros, Iu-
uenis scripsit libros cōtra Astrologos, tan-
ta, in tanta copia rerum, foelicitate, vt iam
pudere sui studij hac in parte omnes pos-
sit quicunque astrologorum vanitati ali-
quādo fuerunt addicti: scripsit libros septē
Heptapli titulo, quibus res oēs diuinas ita
complexus est, vt nihil his libris subli-
mius, nihil eruditius esse possit: nec tu A-
pologeticum aspernaberis, vbi causam suā

ita defendit, vt planè nihil reliquisse reli-
 quis videatur, quod in ea causa dici possit.
 Ita ingenij sublimitate, artiumque bona-
 rum omnium cognitione excelluit. Cæte-
 rum quod modò subnectam, haud minus
 memorabile sit, quòd vitæ tertium ac tri-
 gesimum annum non attingens, hæc om-
 nia summa, ac planè perfecta præstitit,
 quasi verò deus ipse tacitum quoddam in
 terris numen non diutius esse voluerit, &
 præcipuè per ea tempora, quibus sub ad-
 uentum Caroli octavi Gallorū regis, Ita-
 lia omnis bello ardere cœpit. Agè igitur
 Pice nunc, & pro me, & reliqua Italia pa-
 trocinium apud deum suscipe, vt veterem
 indolem hominibus Italiæ, quo celerius
 fieri possit restituat.

*De Roberto Malatesta Arimi-
 nensi Principe.*

FVIT multos iam annos Malatestarum
 familia iam inde ab Othone tertio, pa-
 cis bellique artibus insignis, vt igitur Ca-
 rolos Pandulphos omittam, Robertus cer-
 tè Sigismūdi filius ætate nostra longè cla-
 rissimus fuit, cuius indoles tanta, talisque
 semper est habita, vt omnes qui puero ipsi
 occurrerent, non possent illū sine admira-

tione spectare. In illo duplex virtutis specimen liquidò cernentes, & summæ probitatis, & rei militaris excellentem gloriam. Vt facilè illi euenerit, vt iuuenis adhuc ac penè adolescens, post patris obitum Apollionem Vrsinū maximis copijs instructum, quem Pont. Max. miserat, ipse multò paucioribus insigni prælio vicerit. Mox verò adultus & vir, factus à Venetis Imperator, Romam missus Ferdinandum Neapolitanum Regem pugna maximè memorabili superauit. Captis principibus non paucis, regèq; ipso effugato, qui etià Turcarum manū validissimā Hydrunte aduocatum secū haberet, vt illius fatum nō possis nō plurimum dolere, q̃ triduo post tam celebrem pugnam vita functus sit. Vt facilè Carolos suos militari laude, & vitæ sanctitate Robertus superare potuerit, cum summa Malatestarum familię laude & gloria,

De fortitudine. Cap. II.

SEQUITVR indolis exempla à me repetita virtus ea à nostris hominibus partim corpori partim animi vi attributa, quā fortitudinem appellamus, præcipuam secum laudem & gloriam consecuta est, & de corporis quidem robore, ita reddentur

à nobis exempla, ut ea, quæ animis insidet
mortalium immortalis, æternæque iure o-
ptimo præferatur.

De Ordelapho Faletro duce.

NON deerant antiquorum ducû in hoc
genere laudis exempla, sed à medijs tem-
poribus incipientes palmam Ordelapho
Faletro duci principè tribuimus. Qui dux
post non pauca egregia facta, ad Iaderam
urbem aduersus Hungaros, qui eam op-
pugnabant fortissimè pugnans in prima
acie contra illos occubuit, ut tamen Vene-
ti ipsi reliqui, principis sui cadauer, intra
urbem retulerint. Quod postea Venetias
relatum, vniuersa ciuitas magna pompa
extulerit, inque æde Diui Marci, quod
hodie quoq; visitur, marmoreo sepulchro
sepeliendum curauit.

De Petro Zeno.

QUI s tibi Petre Zene secundum inui-
derit iure locum esse à me tributum, qui
clara, antiquæque familia Zena patricij
sanguinis ortus, post multa & præclara
belli facinora edita, demum imperator
vniuersæ classis, cum pontificio legato

I iij

aduersus Turcas missus, quum eos vniuersa maris possessione breui eiecisses; mox in continentem cum vniuersis copiis descendens, magna Ætolia & Ionia partē Christianæ pietati vīdicasti, nec multò post recepta Smyrna, Turcisque omnib⁹ eiectis, mutato fortunę cursu, quum illi subito re paratis viribus impetū in eadem fecissent, re subito nunciata cum litatorio sacro interesse, neque tu æquo animo discedere inde statuisses, nisi peracto sacro. Tum verò illis occurrens fortissimēque pugnans desertus ab omnibus tuis, in eo, quem ceperas loco occidisti, & retentæ pietatis nobile posteris exemplum & egregiæ fortitudinis insigne nobis monumentum.

De Carolo Zeno.

NON disiungam à Petri Zeni Caroli patris sine piaculo memoriam ipsius filij, qui paternę virtutis hæres, tot & tanta facinora præclarè ædiderit, vt illustrare patris memoriam meritò possit: Hic igitur primum ad Methonem Genuensem classem, cui Bucicaldus Francisci sanguinis præerat, vir fortitudine & corporis robore ea tempestate maximè insignis, non sine ingenti discrimine superauit, quum tamen

pedem clauo sagitta affixus, sua manu fortissime belli aleam ad extremum vsque, sustinuerit, victorque euaserit. Ille etiam Bichioniam nauim magnitudinis inusitatae & militum copia insignem suis triremibus, quibus praeerat, vulnera aliquot pectore excipiens, expugnarit, tanta gaza auroque onustam Venetias deductam, ut inde aliquid publicae spei ad rem bene gerendam reipub. affuerit. Nec suae virtutis mox oblitus imperator à Principe Senatûque rei maritimae declaratus Clodium urbem munissimam Genuensium praesidio ipsis hostibus extorserit, vulneribus non paucis acceptis, & vno praecipue gula transfixus, ut omnes morituri illum crederent, siquidem tanta sanguinis vis inde fluere, ut non facile sisti posse crederetur. Fusso tandem fugatoque Ligure hoste, reque Veneta pristinae dignitati restituta, senex etiam non destitit quin insignem laudem assequeretur: Cypri insulae regno à Genuensibus vindicato, regique suo fidelissimè restituito. Ita demum sese in omni vita gessit, ut rectè in primis facturos crediderim omnes, qui Venetias inuisunt si monumentum eius ad Caelestinam aedem frequentes adierint tanti viri cineres venerabundi,

perpetuóq; Caroli Zeni fortitudinem celebrarint.

De Henrico Dandulo duce.

ECQVIS nō meritò dixerit in hoc ipso summam animi fortitudinem robúrque extitisse? qui primum ad Manuelem Bizantium Imperatorem legatus missus, ab eodem penè excæcatus est, quòd liberius aliquanto cum eo locutus esset, obiecta oculis candenti lamina: tum verò dux creatus, inito fœdere, & amicitia cum Gallorum aliquot ducibus, qui de Hierosolymis recipiendis inter se conuenerant, rebellantem Iaderam iam quartum, fortissimè diu oppugnâs recepit. Qua recepta Alexium puerum Isacij Bizantini Imperatoris filium restituendum in Imperium curauit. Gallorum Ducibus socijs, auspicijs postea sacris ritè peractis, suo ductu Bizantium adnauigans, cum classe ducentorum & amplius nauium puerum Alexium non sine ingenti certamine à Venetis primum mœnia vrbs transeuntibus patrijs fascibus restituit. Nec tamen multò post Alexio puero & patre cæsis, à Murciphlo, quum ille maiestatem imperatoriam sibi vendicaret, Gallis principibus & Venetis

neglectis in eūdem arma sumpta Bizantiū-
que eo fugato, receptum, inde Gallus Im-
perator primum creatus, Thomásq; Mau-
roenus Veneti sanguinis primus Patriar-
cha dictus, Romanique Pont. dignitas in-
ter Græcos tum primum asserta, Crætá-
que insula Veneto nomini vēdicata: quod
nisi eiusdem principis mors immatura cō-
tigisset, Veneti Imperij gloria longè ma-
xima, & Imperij fines lōgius quoque pro-
necti forent.

De Sebastiano Ziano duce.

QVANTA fuerit huiusce principis ani-
mi magnitudo, quod rectæ pietatis stu-
dium tuendæ, faciliè omnibus cōstare po-
terit. Id quod certissimi veterum anna-
les, & nostri, & cæteri prodidere. Is nāque
Alexandrum III. Pont. tota ferè Europa
exulem, latentē tamen, & obscurum Vene-
tjis excepit, nihil omnino veritus Frideri-
ci Ænobarbi Imperatoris in illum inse-
ctationes, & acerbissima odia. Quinetiam
Othonem eius filium intra Adriatici sinus
fines cum septuaginta, & amplius nauium
classe insultatē multò minore nauium nume-
ro ipsemet aggressus, sic vicit, & fugauit.
(non sine tamen difficili certamine, ac pu-

gna) vt capta difiectaque claſſe Othonem
 viuum ceperit, quem Venetias ad Alexá-
 drū Ponti deduxerit, in quo certè iuene
 laudare veræ religionis ſtudiū poſſis, qui
 pè qui legatus ad Patrem miſſus, pollici-
 túsque re infecta ſe ad Pont. rediturum, ge-
 nitoris animum ſic reconciliauit, ac flexit,
 vt deſcripto irarū æſtu Fridericus ipſe Ve-
 netias venerit, vt Alexandro Pont. ad veſti-
 bulum aureæ ædis ſedenti ſe ſubmiſerit,
 pedéſque ſit oſculatus. Mox Romam re-
 deuntem ita comitatus eſt, cum ipſo prin-
 cipe, vt nemo reconciliata gratia inter v-
 trúmque non ſummopere lætaretur, qua
 de re latius in noſtris Cæſaribus ſcripſi-
 mus.

De Francisco Foſcaro Duce.

HI C eſt Princeps ille, quem nemo non
 magnopere laudet, qui Veneti imperij fi-
 nes in continenti protulerit ſummæque a-
 nimi magnitudine bellū cū Philippo Me-
 diolanenſiū Duce, per aliquot annos fœli-
 citer geſſit. Cæterum eo mortuo præuale-
 te Francisco Sfortia Mediolanenſiū Duce,
 apud Caruagiū memorabili prælio victus
 ab eo, vt penè nullus euaserit, eam animi
 conſtantiam, fortitudinémque præ ſe tu-

lit, quam belli initio, semper approbarat.
 Nam conuocato senatu magna vi auri, &
 argenti profusa, cōuersus ad patres ipsos,
 nihil est, inquit P. C. quòd ad vnā pu-
 gnā licet calamitosā territi desperetis,
 vt vel Philippi ipsius hostis exemplo bene
 sperare de summa rerum debeatis, qui à
 nobis ad Macrodium fusus, captis ferē du-
 cibus omnibus exercitum ipsum faciliè re-
 stituit: agite igitur me ipsum secuti, pecu-
 niam huc conferte quo nūmerosiorē ve-
 strū quisque possit, infra enim triduum
 copias omnes nostras reparandas pollice-
 or. Quod certē mox ita subsecutum est,
 vt victor ipse. Sfortias pacē vltro petierit,
 admirans tantum Veneti Senatus animū
 robur, & fortitudinem.

De Stephano Contareno.

QVOD verò tibi Stephane Contareno
 virtutis huiusce testimonium perhibeam?
 qui p̄fectus Benacensi classi, post ipsum
 Petrum Zenum statim domum petijt, a-
 pertāque ianua, euocata vxore, de inferio-
 re loco, ad eam versus appara inquit mihi.
 quæ ad classē in Benacū publico nomi-
 ne profecturo, necessaria fore intelligis.
 Nam breui post aut campani eris sonitum

de Marciana turri victoriæ me duce partem certum nuncium audies, aut mortuum me accipies. Quod non multo post adeo feliciter cessit, ut deuicta hostium classe, captisque non paucis ducibus, Benacique lacus vniuersa ora in potestatem Veneti imperij redacta, res Veneta statim feliciter sit gesta, ut certe fateri mihi necesse sit, aut vnum hunc Stephanum æterna laude esse colendum, aut certe non facile quempiam alium illi præferendum: Siquidem patriæ ipsi debere nos omnia, suo hoc exemplo omnes docuerit.

De Petro Gradonico Duce.

NON possum non in cælum tollere Petri Gradonici Ducis factum memorabile, cuius posteritas omnis obliuisci nec possit nec debeat, qui nunciata Baiamuntis Teupuli de improviso conspiratione sua imprimis, & immani, animo forti, & constanti statim præcepit, ut aduocarentur passim patritij ordinis viri, & plebei, qui tanti sceleris expertes essent, quo facto Campani Duce in arcam Marcianam descendentes, aduenienti Baiamunti ex diuersis locis, fortissimè occurrerunt, quum igitur aliquan-

diu in eo ipso loco pugnatum esset celsique cōiurationis aliquot Principibus, nō prius destruxit ipse contendere, quā ex omni parte coniuratos in fugam vertisset, nec minori animi magnitudine, multos patri-
 nij sanguinis viros, qui fugerant certis finibus inclusos, dato temporis spatio ad respiscendū, postea in gratiam recepit. Quo tēpore Vgolini Iustiniani Clodienſis prętoris virtus imprimis enituit, qui quā celerimē audita re nauigiis instructis Venetias aduolauit, qui magno adiumento nostris pugnantibus fuerit, sed, & parta victoria decretum publicē est, vt decemvirale cōsiliū posthac crearetur, vt Reipu. summa eius imperio subesset, quod in hodiernum diem foelicissimē viget. Illud certē nō piget posteritatem omnem à me admonitā esse, huiusce principis creationis diem, qui fuit Catharinę dicatus inter festos Venetijs annumeratum. Vtinam verō mortui illius dies anniuersariis sacris coleretur.

De Andrea Contareno

Duce.

QUANTA autē in hoc ipso Duce animi consistat, qđ robur affuerit, declarat antea nō recepta huius principatus dignitas, quę

illi ab vniuersa ciuitate demandabatur, postremo verò quum in locum Marci Cornarij principis vita functi subrogaretur, declarat eius ab vrbe in agrum Patauinum secessio. Vaticinio enim quodam acceperat, fore vt si dux crearetur, patria ipsa in graues calamitates incideret, quare quū nec cognatorum literis, nec publicis, iam Dux dictus absens reuocari posset, quanuis illi denunciaretur fore, vt bonorū publicatione, & perpetuo exilio damnetur, vix cognati cuiusdam astu persuaderi potuit, vt urbem sui visendi cupidam saltem inuideret, & presens ipse data dignitate sese abdicaret. Reuersus igitur hoc animo, cum vniuersam urbem sibi occurrentē in stagnis animaduertisset, omnesque exclamantes eum ducem audiret, vix tandē adduci potuit (magistratū etiam minis interiectis) vt dignitatem susciperet, in qua nō multo post, Genuensi funestissimo bello tanta animi fortitudine se gessit, vt non victus Pisanus Imperator maritima pugna ad Positam, non expugnata ab hoste Ligure Clodia, non acerbissima in vrbe fames, non rei pecuniariæ defectio, animum eius vquam fregerit, quin ipse aliquot familijs in patritium ordinem acceptis, classē cōscenderit,

scenderit, maior iā natu sæuientēque hyeme Clodiam obsederit, eamque ipsam urbem, ipsemet expugnandam curarit, triūphānsque ex hoste in urbem redierit Carolēdis Iulij, qui dies nobis festus est, in memoriam rei fœliciter gestæ, & Principis Clarissimi memorabilis reditus.

De Leonardo Lauretano duce.

VEREOR certè ne si qui nostratia hæc legerint, fortasse aliqui suspicentur, datum à me Lauretanæ familiæ aliquid plus iusto, attributūque clarissimi principis erga me amoris, & beneficentiæ. Cæterū non dubito in memoria tam recentis, celebris-que exempli plures fore, qui simplicem, nudāque veritatem retētā à me in hoc pso opere constantissimè prædicent: quis enim quadragesimum, ab hinc annum natus Venetiis, & in ipsa terra Italia nō meminuit Abduanæ pugnæ, omnium maximè memorabilis, qua potētissimus Ludouicus Francorum Rex omnium regum, opibus tiam Iulij Pont. & diris in nos succinctus ad Abduam congressus est, vbi exercitus noster fusus, captique duces sunt, hinc imperium omne continentis amissum, qui

nuncius ubi Venetijs cognitus est, sic oēs perterritus, ut nihil ampli⁹ bonę spei superesse videretur. Ceterum Lauretanus princeps conuocato statim senatu, sic constās, sic animi magnitudine excellēs apparuit, ut in meliorem spem omnium animis conuersis, non multo post Patauium sit ab hoste receptum, eaq; vrbs à Maximiliani Cęsaris, & Gallicis armis oppugnata sit, cum ingenti principis laude defensa: breuique post, amissi Veneti imperij maxima pars recepta. Tacebo reliquas principis laudes, ne cui in præsentia, quod in principio diximus, obrectandi relinquatur locus.

De Petro Mocenico duce.

FLORVERE semper in hac amplissima Rep. clari celebrisque nominis in re maritima duces, atque imperatores, sed (ut veteres alios omitam,) quis dubitet Petrum Mocenicum non æterna memoria dignū? Qui Nicolao de Canali rei maritimę Imperator susceptus, Eubœa insula iam ante amissa, sic vniuersam Græciam sua animi fortitudine, Othomanicis armis oppressam, restituit, ut non multo post, & Nauptum Turcarum penè armis expugnatum seruarit: Cyprium insulam Veneto

nomini, Cornelizque familiæ adiecerit, mox Scodram sua præsentia, suoque animi robore iam deploratam, sic incolumè præstiterit, Turcicis armis iam pridem oppressam, ut Veneto imperio planè constituto, domum rediens mortuo Nicolao Mærcellio Duce, princeps ipse alterum Mocenicæ familiæ decus, declaratus sit.

De Aloysio Molino, diuini Marci

Præcuratore.

Quis me non iure optimo ingratum, vel etiam impiū dicere posset, si te Aloysi Moline præterirem? tantamque animi tui fortitudinē silentio inuoluerem? Is enim tempore omnium periculosissimo, quū Principes fermè omnes Iulij Pontif. Max. indignationē secuti, in Veneti nominis perniciem coniurassent, iam iamque nos imperij nostri finibus eiecissent, consternatis omnium nostrū animis, iamque rebus omnibus desperatis, vnus de vrbe Patauio recuperanda ad senatum constantissimè retulit. Cuius sententia, quum à principe ipso cæterisque omnibus exploderetur, ille tamē tāra animi fortitudine ac robore persistit, atque id omnino esse faciendum con-

m ij

LIBER

tendit, vt tandem in eius sententia senatus-consultum factum sit. Quod quidem consilium vt ab illo fortissimè cceptum est, ita quoque foelicissimum habuit euentum, nā ea vrbe recepta mox maiori animo de alijs recuperandis excogitatum est, vt meritò hæc ciuitas tanti viri manibus perpetuò debeat.

EXTERNÆ.

De Abraamo.

NEMINEM fore arbitror, qui modo Christianam pietatem animo sit completus, & nostratia hæc quandoque per oculū legerit, qui nos accuset, quòd primas fortitudinis partes Abraamo tribuam, quem fidei nostræ, ac pietatis præcipuum autorem ac facile principem nos in primis fateri deceat. Is nanque adeò forti animo obstitit, vt quum olim Assyrij vniuersum fermè orientem sibi vindicassent. Chanaeorumque terram omnem cum ingentibus copijs aggressi oppressissent, Sodomis etiam captis, & euerfis, paucis admodum ille comitatus, quos delegerat, Assyrios ipsos ad alterum Iordanis fluuij fontem in fugam verterit, prædamque omnē receperit, tā insigni laudè ducis fortissimi, ac cō-

stantissimi, ut primū sibi locū hac in parte meritō vendicer, & quōd tantas hostium copias memorabili prælio vicerit, & quōd solum ipsum à se incessum, & Loth fratrem pristinae suae libertati asseruerit, Loth fratri ipsius filio cum reliqua omnium captiuorum suorum manu recepto.

De Davide Rege.

TEVERO David Rex cur non meritō Abraamo ipsi non statim subiiciā? qui Iesse natus patre, pecorūque custodiendo ab eo praefectus, adolescens, adhuc non dubitans Goliathi Philisteo, detrectantibus cæteris Iudæis singulare cum eo certamen, & corporis magnitudine, & robore præstare animaduertebant, occurrere, tantāque animi magnitudine cum eo pugnare, ut uno lapidis ex funda ictu immanissimum hostem prostraueris. Quare Philisteus hostis quamprimum tuis auspicijs præfligatus Iudeorum imperio tuis potissimum auspicijs sit subiectus.

De Rolando.

PRÆTERIBO sciens, ac volens, Ionnathæ Saulis Hebræorū regis filij memorabile facinus, fortitudinisque summæ in
m ii)

igne exemplum, fusi fugatique ingētis exercitus eiusdem vnus opera, præteribo etiam sine piaculo Barionæ ausum, qui in tantam hominum multitudinem non dubitarit vnus ferrum stringere. Cæterum ad recentiora illustria fortitudinis exempla transferam stylum. Rolandi certè virtus excusauerit me, quæ tametsi fabulosis poematis sit vulgo iactata, constat tamen Caroli Magni Francorum regis auctam gloriam, immortalèque Christianæ pietatis nomē huius virtute latissimè celebratum. Nam aduersus hostes fidei nostræ fortissimè semper dimicauit, innumerâque Maumethicæ sectæ vnus opera profligatas gentes compertum est, qui tamen postea aucta Christiana in primis re, exceptus infidiis intra Pirenæum saltum, cum multis aliis fortissimè pugnans ita cecidit, vt nuncius quidem tantæ cladis superfuerit.

De principio, & Tarunte fratribus.

GLORIETVR vetus ipsa vrbs Roma, suo Horatio Coclite, & iure optimo gloriatur, quum solus ille Porsenam regem, eiusque copias in ponte sustinuerit, donec iussu suo ponte interrupto armatus, & in Tyberium præceps incolumis ad suos eua-

ferit. Sed quis geminos fratres Principiū,
& Taruntem non dignos æterna memo-
ria censeat, qui Totilam Gothorum regem
Romam obsidentem (quæ illis erat patria)
fortissimis animis sustinuerunt, quousque ser-
uata vrbe vterque constantissimè pugnan-
tes multisque confossi vulneribus non si-
ne ingenti Gothorum admiratione con-
ciderit?

De Gothifredo Bolionio, & fratribus.

QVRS nesciat Maumethico delirio om-
nem Arabiam primū, mox vniuersum fe-
rè orientem sic armis oppressum, vt Hiero-
solyma quoque ipsa in Maumethanorum
ius, ditionemque peruenerint, & (quod
magis doleas) diutius in eorum seruitute
fuerint, quousque Gothifredi Bolionij
opera Lotharingæ ducis Balduinique Eu-
statij & fratrum virtute, incredibili vi re-
cepta expugnatæque sint? Nam ex turri li-
gnea, quam ipsi ad muros admouerant,
Principes ipsi fratres viam militi aperuere,
per quam ingressi nostri postea omnes, nō
sine ingenti labore urbem ipsam Christiano
nomini vindicarint: qua in re Gothifredi
ipsius magnitudo animi maximè celebra-
da sit, qui rex primū creatus nunq̃ adduci

potuit, vt auream coronam capiti suo imponeret, in qua vrbe spinea corona redimitus CHRISTVS obierit.

De Balduino fratre Rege Hierosolymorum secundo.

SVCCESSERAT Gothifredo, Balduinus frater in regnum, quū Calypsa Ægyptius ingentibus copijs per occasionē comparatis, Hierosolymitanum regnum suū superstitioni vindicare studeret: quo tempore Balduinus Rex parua suorum manu coactus est cum illo in finibus regni congregari. Aderāt enim illi vix equites ducēti, & septuaginta, pedites verò, noningēti, ceterum tanta virtute Calypse congregari ausus est, Deum ipsum auspicem secutus, vt hostibus mox in fugam conuersis, occisisque ex his equitum quinque milibus, reliqui omnes fusi, profligatique sint.

De Teia Ostrogothorum Rege.

NON est mihi prætereūdus Teias Ostrogothorum Rex, qui apud Nuceriam cum Narsete eunucho, Italię libertatis assertore, fortissimè dimicās, quum scutū, quo tegebatur sagittis hostilibus perfossus esset, vt nequaquam illo se tueri posset, id ipsum

sponte abiciens, cedere loco noluit, sed
scutū repetens à suis aliud fortiter eo rece-
pto pugnaret, in vestigio occubuit, hosti-
lem impetum minimè sustinere valens.

De Symone Montisfortis Comite.

QVAM paucissimos inuenias ea tempe-
state, qua Symon Montisfortis Comes flo-
ruit, qui fortitudine, animique magnitudi-
ne comparari illi possint? Dux enim ele-
ctus à Pont. Regēque Francorum aduer-
sus Tolosanōs, & Albios, ceterosque ferè
Narbonensis Galliæ populos, tam præcla-
re, & fortiter rem gessit, vt & hæc in hunc
quoque diem Symonis Mōtisfortis nomi-
ne & memoria celebrentur: sæpe igitur cō-
gressus acie hostes prælio vicit memorabi-
li, oppida munitissima cœpit, ipsosque om-
nes populos ad sanitatem veteremque Chri-
sti pietatem, quam hodie sanctè quoque co-
lant redegit. Capita autem scelestissimæ
huius hæreseos, & principes, erant Tolo-
sates, & Albij. Vnde Albiorum hæresis di-
cta, qui flagitiosissimè de Pont. Ro. de Epi-
scopis, ac sacerdotibus sentirent, eos scele-
ratorum omnium duces, Ecclesiam infero-
rum sedem, legitima matrimonia, impiorū
amicitias appellātes, quū ipsi interim pro-

miscuos cōcubitus, Venerémque nefariam
expeterent. Non præterierim tamen illud
silentio Calaguritanum Dominicum, vi-
rum sanctitate præcipuum Symoni comi-
tem assiduum fuisse, nec ab illo nisi re tan-
dem perfecta, ne transuersum quidem vn-
guem discessisse, qui assiduis precibus cū
alijs religiosis pluribus viris Deum ipsum
instāter fatigarēt cū vera pietatis religiōe.

De Sordello Vicecomite Mantuano.

DETVR & hoc Mantuanæ Italicæq;
virtuti cū ipsius corporis eximio robore,
in hac cōmemoratione singularis eius for-
titudinis, quippe qui quinque & viginti
equites ex prouocatione singulari certa-
mine deuixerit, intra Italiæ, fines. Hinc Lu-
tetiam Parisiorum profectus, tres eodem
die equites superauit, Britannos duos, Bur-
gundionem vnum, quæ res tantæ celebri-
tatis est habita, vt nomē Italicū hac faci-
noris tā præclari memoria, apud Britānos,
& Gallos multū celeberrimum extiterit.

De Ioanna virgine Gallica.

NON accusauerint nos, opinor, qui
nostratia hæc legerint, si post illustriū vi-
rorū, ducūmq; repetita à nobis exēpla, mu-

liebre quoq; decus, ac robur quod longè
 maiorē admirationē pariat omnibus sub-
 texerimus. Quis enī credat puellā, vix xv.
 annos natā Galliarū regnū à Britānis ferè
 omne oppressum, suā vnius virtute, ac libe-
 rali assertū manu? Hęc igit Ioāna noīe pu-
 cella à Gallis cognomēto dicta, Gallorum
 Regi (quod incredibile videri possit) per-
 suasit, vt sese ducē sequerēt, futurū polli-
 cita, vt Aurelianū acerrima Britānorū ob-
 sidione cinctū, ipsa solueret, quod ita planē
 accidit quāuis humerū sagitta trāsfixa, reli-
 quos adhortaret vt sese vnā fortissimē pu-
 gnantē intuiti de victōria minimē dubita-
 rēt, sed à Britāno hoste regnum vindicare
 studerēt, quare aucti animis Galli, & Au-
 reliā recipere, & Troiā vrbē (quod nemo
 ferè credebat) puellæ vnius auspicio rece-
 dere, vnū opus supererat recuperādę Pari-
 ſiorū vrbis, in qua regni totius summa po-
 ſita erat, in hac ipsa obsidēda pari foelicitate
 vſa, vrbē ipsam quāuis à Britānis inceſ-
 sam, nō sine ingēti labore pristinę Gallo-
 rum libertati restituit, & (tameſi vtrūque
 rus sagitta perſoſſa) prima muros tranſ-
 ēdit. Ceterū Rotomagū cōtendens quum
 iam vrbem aliquandiu frustra obsedisset,
 à Angli eruptione facta capitur. Eam per

summū gaudiū captam, tāquam simulatæ religionis ream cōparata ingenti pyra cōcremarūt, Galli verò tantæ virtutis libertatisque receptæ, memores eam vbique pietam, veluti familiare numen colunt.

De Maria Puteolana.

NON possum nō Frāncisci Petrarchæ testimonio etiam atque etiā plurimum attribuere, qui Mariam Puteolanam laudibus in cœlum tollit, quæ puella domesticis seditionibus excitata, relicto penso, ac calathis, gladium, & hastam, virili sumpto habitu, sumpsit, primaque in acie semper versans fortissimè semper dimicavit: illud etiā multo memorabilius accessit, quod inter militaria faga, virósque semper agens, virgineum pudorem, quāvis longè pulcherrima, nūquam vsque ad mortem amiserit, id imprimis cupiens, & agens, vt ciues omnes sui in summa concordia agerent, patriæque dignitatē præcipuè admirarentur.

De Frāncisco Sfortia Mediolani duce.

FACIT Francisci Sfortiæ summa virtus, militarisque rei gloria fortitudoq; animi, vt relicta interim fœminarū commemoratione, & laude, claudam hac in parte virili explicatione pulcherrimum hūc for

titudinis locum. Quis igitur nescit Franciscum hūc ipsum, & viuentē patre Sfortia, & eo mortuo longē maxima fortitudinis exempla, animiq; magnitudinis edidisse? quamuis aliquot fratres natu maiores haberet. Illud igitur primum summæ fortitudinis exemplum in hoc fuerit, quod Brachij summi Ducis vincendi, ad Aquilam author fuerit, omnibūsq; postea prælijs, quęcūque suo ductu, auspiciq; gesserit victor semper ex his redierit. Taceo reliquas eius præclaras, illustrēsque victorias, quas propria virtute sibi peperit, certē duas nō omiserim, priorē scilicet illā maximē memorabilem, qua nostras copias Mediolanēsum Imperator ad Carauagium fuderit, alteram, qua Mediolani principatum, sibi suisque peperit. Illud quoque in presentia non omiserim fuisse illum memorabili insigniq; prudentia, atque modestia Principem, vtinam verò eius liberi quemadmodum principatus hæredes fuere, sic patrum virtutum æmulatores extitissent, videret enim in hunc diem Sfortianæ domus decus, ac gloria cuius terra Italia obliuisci nunquam posset.

De Andrea Lamponiano.

FECIT clarissimi omnium Principis
 recens commemoratio Galeatiſque eius fi-
 lij, & ſucceſſoris interitus memorabilis, vt
 Andreæ Lamponiani magnitudinem ani-
 mi præſentemque vim nunquam præter-
 mittere potuerim: quum præſertim in cal-
 ce huiusce relationis, infixum eorum, qui
 hæc quandoque legent animis, hoc faci-
 nus eſſe voluerim. Is igitur Ioannes An-
 dreas, Lamponiana familia celebri inter
 Mediolanenſe sæditus, cum illum pertæ-
 deret nimia in Principe viro præſertim in
 matronas libidinis, quin etiam deſuſus sæ-
 pe ab eodem enixè petente poſſeſſionē ſi-
 bi tribui Miramondani ſacerdotij, quod à
 Pontifice iuſto titulo acceperat, conſilium
 iniit cum Hieronymo Olgiato Mediola-
 nenſi ciue, aliquotq; alijs de eo interficien-
 do. Die igitur diuo Stephano dicato ſub
 Chriſti ſeruatoris noſtri natalicia ſacro li-
 tatorio intento pluribus vulneribus inte-
 rimentes oppreſſerunt: nec ſatellitum co-
 terruere, ſed ipſe Ioannes Andreas in tem-
 plo dum fugit prolapſus, iter matronas ce-
 cidit multis vulneribus cōfoſſus, reliquisq;
 cōiurationis ſocij, in tanta rerum trepida-
 tione capti, moxque acerbisſimis ſuppli-

eijs omnes affecti. Lamponiani verò cada-
uer per totam urbem scedè distractum est:
vt hunc Ro. Scæuolæ penè parem duxeris.

De Patientia. Caput III.

SE QVATVR suam veluti præcipuam
parentem fortitudinem patientia, quæ ab
ea disungi nunquam potuit, adeoque in-
fita radicibus fortitudinis est, vt illud mi-
rum, incredibilèque penè dictu sit, quare
nos superiorum exemplorum memores,
vnum hodie adscribemus, quo nescio an
memorabilius vllum vnquam fuerit, siue
Græciam ipsam, siue Romanam ciuitatem
accuratius euoluas. Erat Clemens Ponti-
Maxi. Veneto nomini imprimis infen-
sus, quod Ferrariam urbem vni sibi obno-
xiam, Veneti ad sese traxissent, quare Põ-
diris Venetos omnes persecutus, vt multi
inde Veneti occubuerint, maximâq; bo-
norum omniũ pars nostratiũ vbiq; inuen-
ta distraheretur, cui rei tam infestæ, & dis-
criminis plenę, paria remedia sunt adhibi-
ta, vt infestissimus Pont. in nos animus ali-
quo modo leniretur. Verũ intera hos ora-
tores ad eum placandum missos profectus
est Franciscus Dandulus summæ vir pru-
dentia, summæque in patriam charitatis,

LIBER

qui cum multa & varia tētasset, grauésque
 conumelias à Pontifi. diu pertulisset, no-
 num omnino, neque antea vnquam audi-
 tum facinus est aggressus. Cœnāti enim in
 atrio suo Pont. sese quadrupedem prostra-
 uit grauique catena ferrea, ceruices inuo-
 luit, quæ res Pont. animam sui nouitate sic
 perculit, vt cum proiectum illum tam de-
 formi habitu prospexisset nō potuerit nō
 illum abiecta prius catena, stātem ad se re-
 uocare, Venetóque omni nomini veniam
 tribuere, Venetiásque ipsius patriæ loco
 semper posthac colere, traxit inde Franci-
 scus Canis cognomentum, quod perpetuū
 viuenti illi etiam dum dux esset, fuerit.

De Antonio Venerio duce.

SVBROGATVS absens fuerat Michaëli
 Mauroceno Duci Antonius Venerius, qui
 tum Cretam insulam summo cum imperio
 teneret, qui Venetias sub idus Ianuarias
 rediens, magno totius nobilitatis, & popu-
 li plausu in diui Nicolai Phano, quod est
 in littore proximum exceprus est, vnde
 mox Bucentoro naui in ducarium vectus,
 aliquot annos Veneti imperij maiestatem,
 mirum in modū auxit, pacis præcipuè vr-
 banæque tranquillitatis studiosus, ad pro-
 merédamq;

merendâque mortalium gratiam impri-
mis factus, vna tantum ad Tenedum in-
sulam belli cura fuit, quo tandem fœlici-
euentu, composito mox ad omnes pacis ar-
tes animum intédit. Cæterû, quod ad rem
institutam attineat, patientia tanta fuit, vt
Aloysium filium in carcerem missum, cri-
minisque cõuictum, quod cornua bubula
Patritiæ puellæ ianuis affixerat, quasi ex-
probratur⁹ illi malè sanos amores, equis-
simo tulerit animo. Quinetiam laboratẽ
eundem in carcere peste, nunquam educi
passus est: tamen vniuersa ciuitas ad id i-
psum hortaretur. Quem adolescentis filij
casum acerbissimum vsque ad vitæ finem
constantissimè pertulit, cum summa opti-
mi cuiusque laude.

De Francisco Foscaro duce.

N I H I L vnquâ lætius, aut iucundius ac-
cipere visâ est Veneta ciuitas, quàm Fran-
ciscum Foscarum ducem Thomæ Moceni-
co subrogatum, quod præter patrium mo-
rem declarât in area Marciana hastarû lu-
di & aurigationes frequêtes æditæ, & cer-
tè multa in eo viro erant, quæ maximè ad-
mirari possis. Virens videlicet ætas vix 50-
annum ingressa. augendi Veneti Imperij

intra Italiae fines, mira cupiditas: tantis con-
 ciones multae Thomae Mocenici Ducis in
 hunc usque diem extent. illi ex professo ad-
 uersantes: atque utinam ea tu ne oracula di-
 xeris, siquidem rei usus nos etiam in praesentia
 doceat, rei maritimae curam fuisse ceteris
 praeposendam. Non defuit summa illi li-
 beralitas, non in dicendis in Senatu senten-
 tijs incredibilis eloquentia, non animi in
 aduersis constantia, & praecipua quaedam
 de qua nunc agimus patientia. Quod duo ei
 praeciosa alioqui in hoc genere praecipua
 facinora facile declarent: & illud quidem
 prius, quod Iacobum filium suum praestan-
 tis iuuenem indolis captum, exquisitissimo ani-
 mo tulit, ut etiam cum in eculo ille tor-
 queretur, patetque non procul abesset, ut
 exaudire exclamantis vocem posset, eo-
 dem tamen vultu fuerit. Obiciebatur au-
 tem illi, Andream Donatum tunc praefe-
 ctum decemviralis consilij domum noctu re-
 deuntem lumenque praefertentem, eius consi-
 lio non longe a domo interfectum esse:
 quod postea falsum esse deprehensum est.
 Alterum est, quod cum quatuor & triginta
 annos Reip. dux praefuisset viuenti illi pu-
 blico patrum decreto abrogata est dignitas.
 Quam rem ille adeo patienti animo tulit, ut

principis vestibus indutus, læta in primis fronte, in maxima populi frequentia, descendens ex palatio, domum redierit. Cui superstiti, Paschalis Maripetrus dux successit, quod antea nunquam acciderat.

Externa.

POTERAM & Veneta complura, & innumera alia ex Christiana pietate sumpta in hoc loco reponere, sed à Valerij Max. vestigijs, quantum mihi licuerit, non abscedens aliquot externa subnectā, quæ patientiæ præcipuæ cuiusdam virtutis in homine futura sint exempla. Est enim hæc virtus, non modò veterum scriptorum, sed & recentium nostratium in primis testimonijs celebrata: quæ in aduersis maximè ferendis cum summa laude eminet, ab ipsa fortitudine tanquam ab matre profecta, cū ita ferimus ea quæ nobis aduersa sunt, vt non frangatur animus, non excādescamus, non deum ipsum accusemus, quod nepharium sit, non homines, qui malum inferāt conuicijs incessamus, sed humanæ conditionis memores, quæcunque euenierint, æquissimo feramus animo.

De Barbara virgine Nichomediensi.

n ij

NON possum certè, non Barbaræ puellæ
 virgini principem hac in parte deferre lo-
 cum, quæ à patre Dioscoride deducta, nul-
 lis blanditijs, nullisque minis adduci vn-
 quâ potuit, nec à Martio prætore, vt Chri-
 sti pietatem negligeret. Quod admiratus
 Martius, cohortationémq; patris etiam se-
 cutus, leuioribus primum tormentis, mox
 etiam grauioribus præ animi indignatio-
 ne puellam ipsam affecit, vt modò pedibus
 suspensam, modò brachijs, nūc etiam vbe-
 ribus subiecto interim igne, conaretur il-
 lam ab sententia auertere. Sed nunquam
 Barbaræ patientiam superare, vinceréve
 potuit, quin etiam læto vultu in patrem
 conuersa, ridentique similis patrem suum
 adhortata, vt à tanto in deum scelere tem-
 peraret, tantum abfuit, vt patrem filia le-
 nierit, vt illam propria manu interemerit.
 Ô Barbarum immanémque hominem, di-
 gnū cuius nomen nullis monumentis vn-
 quam celebretur. Est igitur Venetijs diuæ
 Barbaræ meritò ara posita, quam sanctis-
 simè inuisimus, eiúsque dies mortis nobis
 facer, vt ea potissimū die iuuenes aliquot
 patricij, in patrum principisque collegio
 sorte extrahantur, qui in maioribus comi-
 tijs ius ferendi suffragia habeant: si modò.

vigesimum ætatis annum expleuerint.

De duabus Boëmis mulieribus.

A C C E S S E R I N T ad Barbaræ virginis memorabilem insignemque patientiâ quæ ex animi vera virtute profecta sit, duæ Boëmiæ fœminæ, hoc in loco à me repetitæ, quæ præpostera quadam animorum obstinatione post Venceslai Boëmorum Regis mortem, varijs cruciatibus affectæ, nunquam reuocari potuere, vt Adamiticæ hærescos obliuisci vellent. Hæc autem hæresim introduxerat Gallus quidam, hoc nomine ex Picardia huc profectus, scelestissimam, & flagitiosissimâ, qui se esse simulans adoptiuû dei filium, alterumq; Adamum è cœlo missum, qui suaderet hominibus ac fœminis, vt nudi omnino ingredi vellent, fœminarumque concubitus communes essent. Cum innumeros in insula Linisij amnis coëgisset, nunquam, ab incepto destitit, sed à Gisca cum suis omnibus oppressus. Duæ tantum superstites fuere fœminæ, quæ asseruatæ propter partum, etiam æditis in lucem filijs, nunquam à tam pestilenti proposito varijs supplicijs affectæ auerti potuere, donec mortuæ sui memoriam reliquerunt.

n iij

De Hieronymo Olgiato Mediolanensi.

TE verò Hieronymus Olgiatus Adolescentem Mediolanensem vix duo & viginti annos natum, quānam in parte reponam, planè nescio. Patientiam certè tuam, & in ferendis tormētis animi magnitudinem, non possum non maximè prædicare in cœlūmq; tollere: qui publicè tortus in curru, cum duobus alijs cōiuratis, nullum vnquam signū turbati animi ædidisti, sed per medium à carnifice falce dissectus, facinus tuum & sociorum coniurationis laudando, animā expirasti. Quod si pro Christiana pietate tuēda, aliquōve facinore honestiori suscepto tam forti animo te præstitisses, certè in diuorum nostratium numerum, referri iure optimo potuisses. Sed quis laudaret legitimi principis interficiendi consilium abs te tādīu initū esse? tantāque audacia tentatum, aut vt in templo, inter ipsa sacra cum Ioāne Andrea Lamponiano, & reliquis ferro palam eū principem peteres, quo mortuo non terra Italia solum, sed vniuersa Europa mirum in modum turbata sit?

De duobus iuuenibus Antiochenis.

QVIS vos geminos Antiochenos iuue-
 nes laudare satis vnquam poterit? qui im-
 perante Diocletiano delati, quòd Christi-
 anam pietatem fouerent, quum varijs tor-
 mentis torquerentur, nunquam adduci po-
 tuere, vt veritatem animis receptam vn-
 quam abnegarent. Cæterum quasi crede-
 ret impius præfectus si mitius ageretur, fo-
 re, vt de sententia decederent, parato ingen-
 ti sacrificio, ignéque de more accenso, eos
 ad Aras adduci iussit: qui ridentes cõuersi
 ad sacrificij ineundi autores, nos, inquit,
 facîle vobis demonstrabimus in præsentia,
 quanta sit in nobis Christianæ pietatis vis.
 Statimque iniectis in subiectũ ignem ma-
 nibus vtræque, non prius abstraxere, quàm
 carne; & ossibus eorum consumptis, nihil
 omnino superesset. Quos tu igitur Scæuo-
 las obieceris, quos Regulos mihi iactaue-
 ris, quum duorum iuuenum facinus tam
 memorabile legeris, quumque hæc nostra
 euolueris exempla? Quorum innumera
 manus tibi legenda occurrit, vt quando-
 que mirari habeas temporum nostrorum
 calamitatem.

*De ijs, qui humili loco nati, clari
 euasere. Cap. II II I.*

n iijj

NVL LV S à me expectet hac in parte, vt patricij sanguinis viros repetam, qui in tanta equalitate simul iampridem agant, vt nō possis tecum nō mirari in vno eodēq; ordine tantam per tot annos concordiam, & in tāto ciuium nobilium numero summum semper tranquillitatis, & pacis studium: vt nemo ex patricijs obiectare alteri obscuritatem sui generis audeat. Vtar igitur plebei ordinis exemplis, qui secundus in ciuitate sit, vt eorum quoq; posteri sua laude, gloriāque minimè careant.

De Beltrando.

F V I T Marini Faletri principatu Beltrā-
 dus nomine, vir plebei sanguinis, sed tamē
 ipsi duci Faletro nō mediocri familiaritate
 coniunctus. Quum igitur dux ipse nefario
 scelere in patritium omnem ordinē (cau-
 sas autem tanti sceleris tunc repetere, nec
 temporis, nec loci fuerit) coniurasset, vt
 ipse solus regnū potiretur, Beltrandū hūc
 ipsum conspirationis cōscium, comitē-
 que ascierat, sexagintāque plebeis ho-
 minibus præfecerat, qui præscripta die in
 curiam venientes, cāpani æris sonitu coa-
 cti in patricos omnes ferrum stringerent,

omnēsque necarent. Hoc tam immane facinus Beltrandus, pridie q̄ res patraretur, ad Nicolaum Leonem patricium, & com-
patrem suum detulit, siue pœnitentia ductus, tam immanis ausi, siue spe maioris præmij illectus. Ad hunc nuncium consternatus Leo, diligētius Beltrando domi asseruato, aliquot sanguinis patritij viros in priuatam ædem cogit, réque planè patefacta per indicem, decemuirum consiliū vocat noctu: quorū autoritate statim innumera manus coacta, qui rei conscij fuerant supplicio statim affecti. Tum summa luce dux ipse conuictus sceleris, dignitate ipsa primum est priuatus, mox & ceruices illi meritò publicè abscissæ: quibus omnibus ritè confectis, conuenientes ipsi partes Beltrando indici primum veniam tribuūt: inde donec vixerit millenis aureis annuis donant, edēsque illi Marini Faletri Ducis ad apostolorum phanum dono dant, & (quod amplissimum erat) cum suis hæredibus in patritium ordinem est ascitus. Ceterum dum quadam animi peruicacia, fastūque, patres vt ingratos passim accusaret sæpe admonitus, nec ab incepto desisteret in exiliū moritur, qui dum locum ipsi non seruat præscriptum, Illiriūmq; ipsum

frequentius oberrat, tandem interfectus obijt.

De Raphaële Carefino.

MELIORE Fato, Fortunâque vsus Raphaël Carefinus plebeius, & ipse, primum in scribarum ordinem adscriptus, mox etiâ propter singularem animi vim & ingenij industriam, principatum eius ordinis adeptus, tantum constantia sua, fidéque reliquis præstitit, vt mox ab Andrea Contra-reno duce in patritium fastigium sit aduectus, gratissimûsque in patres ipsos dum superstes fuit, fœliciter non multò post obijt.

De Iacobo Parisoto.

QVIs non iure optimo dixerit Iacobum Parisotum duobus istis adnectendum esse, qui & ipse obscuro loco natus, dū puer adhuc nauticæ rei vacaret, paulatim per omnes dignitatis gradus in maritimis rebus euectus, à Petro Mocenico clarissimo rei maritimæ Imperatore in summum principemque locum aduocatus, quem Arabico verbo armiratum appellamus, ita se gessit, vt nullius post Imperatorem ipsum clarius, illustriûsque nomen, in tota classe

haberetur. Huius igitur forti fœlicique opera Mocenicus imperator semper vsus, Caramanica expeditione contra Turcas sic excelluit, vt huius potissimum ductu, Corycos vrbs Ciliciæ primum, mox seleucia ab Turcarum manibus erepta, cum ipsa Sichino aliisque aliquot castellis. Prætereo morum huiusce facilitatem animique præstantiam, insignemque munificentiam, celebrémque imprimis moderationem, vt nulla non laude dignus apud posteros habeatur. Vtinam superessent ex eadem familia qui testes huiusce tantæ virtutis hodie viuerent.

De Antonio Siculo.

T E V E R O Antoni Sicule cognomento (ex ea enim insula oriundus eras) Veneriis ortum educatúmque quis non maximè miretur, quum facinus abs te æditum maximè memorabile acceperit? Is enim maritimis artibus à primis annis imbutus, quum apud Calcidem ageret captus à Turcis diu cum illis seruitutem passus erat, omniáque eorum publica, priuatáque munia diligentius explorarat. Liberatus igitur à tã graui iugo lætus ad Mocenicum tunc classis Im-

peratorem adit, polliceturque illi sese paratum ad naualia incendenda, quæ Calipoli amplissima instructissimæque erant. Versatum sese in ijs locis ad aliquot annos ea mente, & animo, ut Christianæ pietati, & Veneto nomini in primis prodesset: petere igitur se ab illo, ut paratis, quæ tantæ rei necessaria essent, sese dimitteret. Quare cognita imperator structo statim nauigio venalibusque pomis referto (sic enim illi placuerat) superato facile Hellesponto Calipolim appulit, mercatorisque personam simulans, qui ea poma venderet, aliquot dies cuncta perlustrans tandem noctu perfracta naualis ipsius porta igne secum, & picem deferens magnam partem armamentarij eius incenderat, quum vigiles Turcæ tectorum fragore, flammeque sonitu exciti, eò conuolant, quod quum ille cognouisset, statim correpta fuga ad nauigiū redijt in aduersam Hellesponti ripam nauigaturus. Ceterum imprudens correpto nauigio picis incendio, quæ supererat, nonnullis flammis pereuntibus enatando cum aliquot euasit, in proximæque sylua se abscondit, interim quum Turcæ incendiij authorē perquireret facile enatatibus pomis nauigiisque reliquijs coniiciunt hunc unum fuisse;

qui tantum facinus patrasset, quem statim:
insecuti per proximam syluā vegistijs ex-
tantibus, captum ad Subbassam adducunt:
Calipolim, quem ille ad Othomanū prin-
cipem deducendum quamprimum curat,
ratus non numeris esse sui, ut in hūc ipsum
animaduerneret. Ad hūc igitur adductus,
interrogatusque cur tantum facinus ausus
esset, magna animi constantia respondit,
mirari sese, qui ex Christiano homine hoc
querat, an nescis inquit te vnum esse, quē
Christiani homines meritō summo odio
persequantur omnes? an verō dissimulare
potes acerrimū tuū in nos odium? qui pie-
tatem nostram tot annos crudelissimē in-
sectere? qui tot regna tot vrbes nobis ad-
emeris? qui tot populos tot gentes intere-
meris? qui denique nostrę pietatis finē vnū
tātū cogitas? in tuos quoq; ipsos summa i-
manitate. Princeps eius orationis vim iā nō
ferēs tantāq; indolē in vno iuvene admi-
ratus dissectū mediū interfici, in publicūq;
proiici iussit: hac re cognita senatus Vene-
tus & superstiti fratri annuū stipendiū sta-
tuit, & sorori, quę Venetiis agebat, dotem
imprimis honestam annumerari voluit.

De Maumethe.

NON possum certè sine grauissimo, & acerbissimo dolore animique cruciatu sceleratissimi, & flagitiosissimi hominis ad præsens meminisse: quippe qui nulla virtutis specie, sed dolo, pessimisque artibus tantum sibi nominis, & celebritatis vendicauit, ut non Asiæ solum, & Africæ vniuersæ, sed & magnæ Europæ parti persuaserit pro Deo se esse colendum. Is verò inter Arabas obscurissimis parentibus ortus, tū à puero ducendis, locandisque Camelis, operam impendens, viduæ nuptijs auctus Sergium nostratem monachum sibi fortè adiunxit, à quo vno persuasus, nos de Christo ridicula prodere: Iudæos verò, qui tum latè vagabantur, maximè impios, & innocentissimū virum supremo supplicio affecissent, sic ad regnū gentis primum aspirauit. Quod ut facilius efficeret, diuinitatem simulandam sibi duxerit. Duplici igitur hac arte usus, facilèque leuissimæ primum omnium genti re approbata, armis coacta latronum manu, principatū gentis, in qua natus erat occupauit. hinc copijs auctis bellum in Persas mouit, ut tamen prima acie victus, tum Sænitharum Arabum opibus adiutus, qui ab Herachio Byantino principe descuerant, victor.

Tantum iam illi imperij fortunâ elargita est, vt non solùm gentes omnes ad orientem positas ditioni suæ subegerit, sed hac tâta labe vniuersum orbem infecerit. Qui tâdem inter scorta vesatus assiduè, veneno consumptus esse creditur. In quo homine, nescias quid potissimum admirere, caliditatem primum ingenij, & vafritiam, an gētis illius tantum stultitiam, an nostrorum principum (quod verius sit) negligentiam atque socordiam, qui ingrauescentis tantimâli primordia non perspexerint, aut adultam tantam orbi labem armis (quod facile factu fuerat) tum non oppresserint.

De Tamberlane Scythia.

REQUIS non secundo loco, cum Tamberlanis nomen opēsque audierit, non maxime miretur, fortunæ in hominum genus debacchantis lusus? Certum enim exploratūque est hunc puerum in Scythia inter pastores editum, educatūque: qui adolescens ætate persuasis illis vt pecora venderent armâque sumerēt, ingenti mox eorum manu succinctus, quam omnem iu reiurando interposito sibi obstrinxerat, proximas vrbes occupauit. Tamen Persarum regnum inter fratres diuisum, auctis

mirum in modum rebus suis. Oppressis-
 que etiam astu, & dolo regijs fratribus, a-
 deò suum imperium auxit vt oriente bre-
 ui subacto LXX. milium militum nume-
 rum in castris semper expleuerit. Paxai-
 tique Turcarum principi congressus ad-
 stellam montem, qui maximis copijs illi
 occurrerat, memorabili prælio vicerit, cæ-
 sis omnibus eius copijs, eoque capto, quæ
 in cauerna adseruandum ita voluerit, vt
 eo adducto, quotiescunque equum con-
 scēderet, collum eius pede premeret. Mar-
 cantam postea urbem à sese Persas condi-
 tam innumerabili hominum multitudine
 repleuit. Illud interim præterire minimè
 debeo, moris illi fuisse, vt quotiescunque
 urbem aliquā inuaderet, vt primo die tē-
 torium album exponi sibi iuberet, quasi
 verò significaret deditibus sese ciuibz
 nihil omnino nociturum: quod si in alte-
 rum diem facere neglexissent, tum rubrū
 tentorium exponi curabat, veluti sangui-
 ne omnia repleturus, quod si in tertium
 etiam diem obstinati perstitissent nigrum
 fumosūque explicabat, veluti igne, fu-
 mōque quicquid superesset cōsumpturus,
 quod diligenter asseruari perpetuò vo-
 luerit. Huc adde c. L. annos. vix expletos
 quibus

quibus ille tantis præfuerit rebus nec sobolem tanti imperij in posteros suos transmississe.

De Othomano primo Turcarum principe.

ET SI prior ætate Othomanus fuerit, nō indignabitur tamen se Tamberlani postpositum. Hic enim agrarijs parentibus ortus principio generis obscurissimo, brevī tempore latronum in Bythinia, quæ sedes illi fuerat, comparata manu, vexare proximum quēmq; cœpit, mox etiam Castellum extruere haud longè à Prusia ausus, tantas vires sibi assumpsit, ut Græcorum etiam rebus infestus, partem multò maximam Asiæ ad se suosque traxerit. Orchanique filio post xx & vii i. imperij sui anno hærede relicto, ingentes opes, & Bythinia ferè totius sceptrum reliquit, id quod secundo Cæsarum nostratum libro legere etiam latius poteris.

De Sfortia.

IVCVNDIVS & legent alij hæc nostra, & ego in hisce referendis maiore cū voluptate certè versabor, nec verò vetustissima terræ Italiæ decora repetam, sed quæ auorum nostrorum memoria, clara illu-

striâque sunt habita posteritati lubens tradam . Dedit igitur exordium Iacobus Mutius Cotoniolæ natus, quod oppidum togatę Gallię iuxta Æmuliam viam hodie quoque visitur, obscuris parentibus, rusticęque vitæ assuetis. Qui militarem secutus artem adhuc iuuenis robore corporis inuictus, in quo vis præcipuè vulgata esset Sfortia ab omnibus inde dictus, Sfortianę familiæ postea cognomentū indidit. Is sub Boldrino prima stipendia faciens qui tunc in Italia clarus, illustrisque militiæ Imperator esset, breui sic euasit magnus & celebris, vt ad Ioannam Reginam Neapolitanā profectus post Baldrini mortem, breui ab eadem copijs omnibus præfectus, regnum ita foeliciter administravit, vt partis ex hoste trophæis amplissimis, multis ab ipsa oppidis in Appulia sit donat⁹, cuius regnū quoad illa vixit, Sfortiæq; paruit foelix sit habitū. Celebris igitur aliis atque aliis victoriis, Frâncisco filio relicto, qui paternæ virtutis æmulus Mediolanensem principatum primus adeptus est, dum ad Ternū annē transfret aduersus Brachium contendens submersus interiit.

De Francisco Carmaniola.

NON possum certè Franciscum Carma-
 niolā præterire sic appellatū, q̃ agrario pa-
 tre suillōque gregi intento æditus sit iuxta
 Carmaniolam oppidum: qui Philippo Ma-
 riæ Mediolanēsi principi charus in primis
 fuit, nam militari retam clarus illi strisq;
 habitus est, tamen si adolescens, bonus reli-
 quōque pecori alendo iuxētus primum, ut
 ab ipso Philippo duce Imperator creatus,
 breui Imperium illius mirum in modum
 auxerit & ornarit. Nec à pacis studijs ab-
 horrens, compositis bellis Genuæ, vrbi cū
 summa sua laude præfuerit. Vnde tantum
 inuidiæ flamma mox in illum inualuerit,
 ut inconstantiam principis veritus relictā
 etiam Mediolani vxore ad Venetos trans-
 fugerit, autor præcipuus apud Venetū Se-
 natū belli aduersus Philippum suscipiēdi,
 qua de re tunc in primis agitaretur. Præfe-
 ctus ergo vniuersis copiis Imperatoris no-
 mine in Philippum mouens, clarus multis
 victorijs, & præcipuè Maclo diensi tro-
 phæo insignis, quum in suspicionem ve-
 nisset quasi reconciliata gratia cum Philip-
 po, iam ad illum pararet transfugere, cap-
 tus, Venetiāsque ductus, pœnas meritis
 dedit, supremo supplicio ab ipsis Venetis
 affectus.

De Nicolao Picinnino.

QVIS diuinam prouidentiam in rebus humanis omnibus non præesse fateatur, quum acceperit Nicolaum Picinninū de breuitate corporis sic cognomento dictū, qui Lanio patre apud Perusium æditus, cuius etiam ignoretur nomen, tantū postea militari laurea clarus euaserit, vt nescias quem illi præferre in hoc genere possis: nam & in Hetruria aduersus Florentinos, & in Vmbria Picenóque cōtra ipsum Franciscum Sfortiam, eundemque in Cisalpina Gallia Venetorum imperatorem sicse gessit, vt quanuis variante interdum fortuna omnium iudicio rei militaris peritissimus haberetur, vt planè principatum illi tribuerent, qui tamen postea post exanclatos pro Philippo principe immensos labores, vt parum abfuerit, quin Philippus ipse imperiū amitteret, nī Picinninus ipse ad maxima quæque audenda ardens Philippi ré sustinuisset, qui mox ab eodem alienatus mori ipsum Picinninum Mediolani cœperit.

De Ioanne octauo Romano Pontifice.

PRÆSERVANT omnino sacrę res (vt par est) prophanis. Sed quando earum rerum commemoratio postremò loco repetita le gentiũ memorię tenacius inhæret, faciliusque infidet, & admirationem multo maiorem cogitantibus affert, nihil veritus vltimum locum hac in parte his attribuerim. Occurrit igitur primus Ioannes VIII. Romanus Ponti. qui sexum virilem mentitus, mulier nanque apud Anglos nata erat, Athenasque cum amatore suo profecta virili habitu sumpto, mirum in modum in omni literarum genere profecit, vnde mox Romam contendens, quum disputando sepeque orando magnam sibi ingenij, & eloquentię famam comparasset, mox in locũ quarti Leonis summo omnium Cardinalium studio subrogata, annos duos, mensisque quatuor vixit, nō sine omnium stupore. Donec facta grauida, dum circumuenta doloribus, Diui Petri Basilicam peteret iuxta Neronis Colosseũ peperit, tanta Pop. Rom. acclamatione exorta vt morietẽ statim loco exaugurato collocarint: variant tamen vti video scriptorum multorum sententię, qui ne Pont. dignitati detractum aliquid videatur, factum hoc constantissimẽ pernegant.

De Ioanne X X I I. Pont. Max.

N O N est, quod in hoc Pont. fallaciam aliquam, muliebrémve astum affore suspicemur. Certè tamen inter Gallos cerdone patre natum nemo negauerit : qui tenuiter educatus mox apud diuerfos præceptores ingenij fœlicitate excellēs iuxta ac clarus apud omnes fuerit. Hic pontifex creatus apud Auenionem cum Ludouico Bauaro Imperatore Germano. apertas inimicitias exercuit, dirisque Pôt. persecutus est, quod ille se Imperatorem citra suum assensum diceret: variè tamen iactatus, aliquot pseudopontificibus à Ludouico in eius locum suffectis, quū multos sibi vitę promitteret annos, recentis cubiculi ruina oppressus, pontificiæ dignitatis octauo mense interijt, non sine ingenti labore inter ipsas ruinas viuo adhuc inuento.

De iis qui à Parentibus claris degenerauerunt. Caput V.

De Baiamonte Teupolo.

N O N possum non sine ingenti summæque animi molestia mei, in præsentia meminisse viri huiusce patritij sanguinis, du-

cæque patre orti ad tantum facinus animū
 adiecisse, vt libertatem patriæ opprimeret
 tyrannidēq; eā sibi vni vendicaret. Cæso
 clarissimo omnium duce, cæsisq; Sena-
 torij ordinis viris ferè omnibus, qui sibi
 obistere auderēt, vt meritò hunc alterum
 Catilinā dixeris, qui tam claris maioribus
 æditus, ab eorum nobilitate degenerarit &
 (quod magis quis miretur) non defuerint
 multi Patritij ordinis, qui Baiamuntem ip-
 sum autorem tati sceleris secuti sint. Is igitur
 certa die aream Marcianam magna ma-
 nu ingressus, principem ipsum & reliquos
 patres obuiā habuit, qui rem totam antea
 rescierant, qui constantissimè illi occurren-
 tes adiuti etiam Vgolini Iustiniani, Clo-
 diæ prætoris opera, qui cum multis Vene-
 tias aduolarat, fortissimè pugnarūt, eo igitur
 fuso fugatōque, cæsisq; nō paucis no-
 bilibus libertas in suo gradu constitit, qui
 postea supplex facti tam nefarij petita ve-
 nia reliquique omnes qui conscij fuerant,
 partim securi subiecti, partim perpetuò
 exilio damnati.

De Marino Faletro duce.

¶ VI s verò, non maximè Marini Fale-
 o iij

tri Ducis simul admiraretur, & doleat, qui
 absens dux creatus in Andrea Danduli lo-
 cum, dum legati munere apud Pont. fun-
 geretur, Venetias rediens summo omnium
 gaudio exceptus est. Inito igitur principa-
 tu non multo post leuib. sanè de causis
 nefarium cōsiliū inijt, sui muneris obli-
 tus, simul & memoriæ clarissimorum Vi-
 talis, & Ordelaphi antea Falerorum Du-
 cum, vt patriam libertatem opprimeret, so-
 lūsq. ipse cæsis patribus regno potiretur.
 Quæ res diu occulta tandem per Beltran-
 dum Plebeium alioqui hominem, coniu-
 rationis vnum & ipsum conscium, & auto-
 rem, ad Nicolaum Leonem Patricium pri-
 mis tenebris defertur, qui statim rem tantę
 atrocitatis audiens & Marco Cornario, &
 Iacobo Cõtareno ad se vocatis omnia pan-
 dit, quorum consilio, & decem viris quàm
 primum adhibitis, & magistratibus nō pau-
 cis in priuatam domum conuocatis, coniu-
 rationis capita ex plebeis quā primum nō
 pauca capiuntur, supremoq; supplicio his
 affectis ad Principis ædes conuolāt, quem
 & ipsum capitali pœna damnarunt. Nec
 multo post Patritij ordinis aliquot, & reli-
 quis multis rei conscijs partim exilio, par-
 tim morte damnatis, tantum patriæ ocium,

quietémque restituunt, Marco Cornario Rempub. ducis nomine ex publico decreto gerente.

De Beltrando.

N V N Q V A M certè Plebeium hunc hominem huc inseruissẽm, nisi quòd suo indicio Marini Faletri Ducis facinus detexerit, veniáque impetrata quando consilij particeps fuisset, donatus sit in singulos annos millenis aureis, & ædibus ad Apostolorum ædem, ducis ipsius magnificentissimis. Insuper (quod maius fuit) in Patriciũ ordinem ascitus est. Quod quum ingrato planè animo accepisset, palamq; vt ingratisimos mortalium patres accusaret, sæpe admonitus vt incepto desisteret, tandem sui propositi pertinacissimum, in exilium ad decem annos Ragusium reiecere, quod quum ille minus seruasset in Pannoniam iter intendens interfectus esse dicitur. Huius exemplo facilè admoneri quivis potest multis sæpe mortalibus id accidere solere, & præcipuè ijs, qui obscuro loco nati sunt, vt fortunam sibi nimium arridentem ferre nequeant.

De Constantino Canascia.

LIBER

PLEBEI sanguinis hominem, nunc quoq; superioribus adijcere non dubitarem, qui in scribarum ordinem ascitus, mox decem virorum consilio præpositus, minime veritus est publica cõsilia publicis hostibus prodere. Quare à patribus explorata, ipse sui conscius maturius fugam arripuit, quem adhuc superstitem esse audio. Indignum planè Cauaschia familia, & parentum suorum, quamuis popularium laude, indignissimum certè eo scribarum ordine: ut quum Andreas Gritus, qui eo die abfuerat, decemviralibus arcanis illū esse præfectum audisset, melius, inquit, cum eo actum esset, si collo laqueum inuoluissent.

EXTERN A.

De Francisci Sfortiæ filiis.

VENDICAVERIT sibi iure optimo principem locum hac in parte Franciscus Sfortia, qui Mediolani principatū Philippi Socris sui morte legitimis heredibus vacuum propria virrute recepit, ipsumque principatum usque ad mortē sic suis moribus, domesticāq; disciplina, suis charus cæteris admirandus ad multos annos rexit, ut nō facile dixeris, quem veterum, aut re-

centiorum Principum, siue regum illi præponere possis . Bello enim longè clarissimus Dux , semperque ex hoste victor adeò clarus extitit, vt dictatori Cæsari par, Marcello ipso superior fuisse videri posset. Pacis autem artibus dom esticæque disciplina adeò illustris , & cælebris , vt exemplis suis virtutes omnes pietatem scilicet, & prudentiam, iustitiâque ipsam, fortitudinẽque animi exornasse, auxiliũque videri possit. Vt quicunque optimẽ principatus, imperiæque regere student, hunc vnum sequi & imitari debeant . Sed quis liberos eius siue Galeacium illius successorem, siue Ludouicum, Mediolani etiam ducem, hoc parente dignos censeat? Nam & Galeacius libidine furens, nullaq; virtute excellens, meritò ab Andrea Lamponiano cæsus in templo videri potest, & Ludouicus nulla religione, nullòque pietatis studio, fusus, fugatũque à Ludouico duodecimo Francorum rege, captus denique amisso principatu intra Francorum custodiã obiit . Nec verò Alexáder Pisauri princeps quamuis militaris rei studiosus dignus hoc patre numerabitur. De cæteris præter vnũ Ascaniũ quid dixerim nescio. Nãq; imaturo fato iuuenes functi mortis-

LIBER

que acerbitate, variisque casibus iactati,
nulla paternæ virtutis vestigia posteris re-
linquere potuere.

De Alphonso Rege eiusque Liberis.

¶ Hispani sanguinis Alphōsum regē,
quispiā fortasse dixerit nō indignabitur ta-
men Italia hunc vnum veluti alumnum
suum ad sese trahere. Nanque Neapolita-
num regnū adeptus, fuis fugatisque Gal-
lis, talem sese Principem in illis terris ges-
serit, ut Christiana pietas, veræque religio-
nis cultus in eo semper excelluerit. Nā de
eius iustitia fortitudinēq; animi, liberali-
tatēque, cæterisque virtutibus, quis vnquā
dubitare potuit? verum Ferdinandum eius
filium licet non legitimo matrimonio na-
tum, Regēmq; mortuo illi suffectum, quis
in album patris illum vnquam retulerit?
aut quis dignum Alphonso patre iudica-
uerit? nisi si quis eum regni successorē asse-
rat, cuius filius Alphonfus haudquaquam
a quo similis tandem à Gallorum Rege Ca-
rolo vita Regnōque priuatus est.

De Ludonico Pio Gallorum Rege.

ENITVERE certè in hoc ipso Rege

præcipuè quædã animi dotes, vt magni Caroli sobolẽ in eo verè agnoscere possis, unde præter cætera Pij cognomentum sibi asciuerit, huius verò liberi, & auo, & patre dissimiles, nulla non infamia notari possunt, quippe qui patrem suum in custodia habuerint, exutũque Regno clausum tenuerint duriori custodia, donec fremente vniuersa Gallia, & Germania inuicti tamẽ patrem liberum dimiserint, qui recepto regno multis virtutis exẽplis abundarit Stephano & Pascali Pont. Maximis ad sese venientibus tanta benignitate, & munificentia receptis, vt in hodiernum vsque diem cõstans memoria benefactorũ illius duret.

De Henrico Tertio.

NON accusauerit me, vt opinor Germania mea, si Henricum Tertium in hoc albo reposuerim, qui Henrici secundi filius, quum patrem clarissimum Imperatorem sortitus esset, à Patris vestigijs discedens, quamuis militari laude longè celeberrimus omnis humanitatis & pietatis expers, crudelem immanem in omnem sese exhibuit, qua immanitate vsque adeo præstitit, vt Henricus eius filius arma sumere in eũ sit coactus, captũmq; à se patrẽ

LIBER

perpetuo carceri mandare in quo & mortuus est. De quo latius in Cæsaribus nostris libro tertio egimus.

De Vinceslao Boëmiæ Rege Caroli quarti filio.

NE c ipsi mihi Boëmi, nisi fallor, insultauerint grauius, si Vinceslai regis eorū Germanorumq; Imperatoris hoc in loco meminero. Is auo patriq; haudquā similis, nec quicq; eorū indolis referens, quum imperij res omnes negligeret, luxui delitiisq; totū sese dederet, primū à Sigismūdo fratre, tum procerum omnium acclamatione, qui ferre tam ignaum principem non possent, Imperiali dignitate priuatus est, subrogatusque illi Robertus Bauarus principum omnium consensu.

De fiducia sui. Cap. VI.

De Petro Zeno.

NVNQVAM sanè dubitauerim Petro Zeno in hac parte laudis principem locū tribuere, qui maritimæ rei Imperator cum Pontificio Legato Smyrnam clarum olim Homeri natalibus oppidum, & totius Ionix olim caput, tunc à Turcis cum reliquo tractu Asiatici littoris possessum, non du-

bitauit aggredi: quinetiam Turcis ipsis cōgressus, qui occurrens magno agmine victor acie, urbem quoque ipsam expugnarit, in qua ipsa quum diutius moraretur publica rei causa, dum litatorio sacro intereffet, nihil sibi metuens iussis militibus suis occurrere tumultuantibus Turcis, nunquā adduci potuit, vt sacrum ipsum desereret, quare à magna Turcarū multitudine suis oppressis hostem insultatē, in templūmq; irrumpentem nō extimuit. Itaque cum pontificio legato superante eorum multitudine in ipso templo cæsus Deo Opt. Maxi. gratiam agens alta voce, expirauit.

De Carolo Zeno eius filio.

P A T E R N A E virtutis æmulator Carolus, quum à Senatu reuocaretur ex Græcia, vt laboranti patriæ præsens opem ferret, haudquaquam dubitauit patriæ mandatis obtēperare, & hostem Ligurem quocunque posset incommodo interim afficere. Itaque magna sui fiducia redijt, & vt Clodia Vrbs facilius sua opera expugnetur Bichinoniæ Naui Ligusticæ, omnium ea tempestatē longè maximæ cum suis triremibus iam pugnare non dubitauit. Quare scælicem sortitus euētū longo,

eruentoque certamine fatigatus, insuper etiam vulneratus, ad Andra m Contarenum ducem reliquosque patres ad nauigauit, magnaque vi auri argentique, quam ex ea naui capta cœperat, quum Principem & Senatum donasset, inde sua virtute, & ingenti fiducia dux & auctor fuit, vt expugnata Clodia sua in primis opera & consilio, Ligur hostis victus leges à Venetis acciperet.

De Andrea Contareno duce.

DEBENT Venetiæ multis variisque nominibus ipsis ducibus, qui octingentesimum iam ferè annum Reip. magna sua cum laude præfuerunt: sed duos in primis omni memoria dignos censuerim, Petrum videlicet Gradonicum, qui Teupulanam coniurationem quasi improuisam sua virtute oppresserit, & Andream Contarenum, qui variis à regibus & principibus vexatâ Remp. & à Ligure hoste penè oppressam capta expugnatâque Clodia, ingenti fiducia liberarit. Quis enim nesciat nostrarum rerum sciens, absentem illum, & inuitum ducem esse dictum, & post varias ingentesque clades, quas Respub. passa est, principatum in sui vestigio stabilitum? vt certè
author

author esse possim & natalis vtriusq; ducis publicè per annum celebrandi, & eius diei funus perpetuò colendi. Nam septuagenario maior Andreas minimè dubitavit classi vniuersæ præesse, & sæuiente in primis hyeme, Clodiam obsidere, in qua octo millia Genuensium erant, qui eam tuerentur. Qua tandem potitus Vrbe ductu auspicioque suo Calen. Iulij in urbem victor redierit, pace cum omnibus hostibus firmata.

De Petro Gradonico.

ERIT & suus Petro Gradonico Duci iure optimo loc^{us}, qui summa fiducia vsus, quum repente nunciatum illi esset, nihil tale expectati, Baiamontem Teupulū crastina die in aream Marcianam descensurū, armatorūque ingenti manu ducem, & reliquos patres interfecturum, vt ad se vnum patriæ tyrannidem traheret, missis statim nuncijs per urbem ad patricos euocandos, & literis ad Iustinianum Clodiæ prætorē scriptis, vt quàm celerrimè fieri posset, præsidio libertati esse vellet, ea fiducia Baiamonti aduentanti occurrit, vt eo victo celsiq; nō paucis Reip. dignitatem & charitatem vnus sustinuisse videri possit.

B

De Francisco Foscaro.

CELEBRIS est nostratium rerum monumentis, & aliorum scriptis ad Carauagium clades, quam Franciscus Sfortia Mediolanensium Imperator nobis intulerit lōgè calamitosissima. Nam & fugatus nostris præerant patritij ordinis ex more, & vniuersus exercitus fusus profligatusque est, quàm paucissimis omnino fuga seruatis. Id quum Venetias nunciatum esset, tantum abfuit, vt in consternata ciuitate Foscarus ipse dux præcipuè Gallici belli author conciderit animo, vt statim aduocato Senatu vestem purpuream indutus, vultu etiam lætiore, magnâque auri vi profusa, patres ipsos sit adhortatus, vt nequaquam humilioribus animis, aurum & argentum domesticum, & ipsi in publicum offerret, fore pollicitus, vt intra triduum Venetæ copię recuperarentur omnes, memorabili tamen euentu, quando Franciscus Sfortia victor, pacem à Venetis petierit, & Mediolanensium principatum Venetorum in primis opera adeptus sit.

De Leonardo Lauretano duce.

EXTANT adhuc plerique superstites, qui constanti fide dicere testimonium poterunt Lauretano principi, quanta fiducia fuerit illius, quum nuncium tam foedæ cladis accepisset, qua ab Ludouico Gallorum rege iuxta Abduam amnem affecti sumus, ut certè si quis secum animo reputet & Veneti principatus dignitatem ea tempestate, & reges omnes Christianos & principes, & Iulium secundum Pontificem irarum in nos plenum, non possit non in primis commoueri animo, ad tantam rei nouitatem, atque etiã secum tacitus admirari principis egregij virtutem, boniq; euetus, qui postea subsequutus est, fiduciam. Nam quotquot prius habuerant ciuitates intra togatam Galliam & Venetiam omnẽ cum ipsa vrbe Patauio amiserant Veneti, & in Piceno Arimino Rauennaq; & ipsa Fauentia pōtifici restituta. Appuliãq; magna ex parte à Ferdinando Hispaniarum Rege recepta, vix spes erat, etiam Patauio recepto maioris alicuius imperij in posterum futuri. Cæterum fuit ea principis Lauretani fiducia, & virtus egregia, ut tandem recuperato magna ex parte imperio, foeliciter in hunc vsque diem res Veneta sibi

constet. Ipse quidem memini ad tam horrendæ cladis nuncium totam noctem attonitum constitisse peruigilem, meminerunt & alij, qui oppugnatam urbem Patauium à Maximiliano meminerint, principum etiam Christianorum præfidijs fulto, sunt qui sonitum tormentorû in Patauina moenia ad arcem usque Marcianam exauditum in hunc usque diem horreant, qui hostes ipsos ad Margariam vicum insultantes, non sine ingenti trepidatione ex urbe viderint.

*De Aloysio Molino dñi Marci
Procuratore.*

QV I D in præsentia Aloysij Molini fiduciam memorem? quam salutaris illa, quam auspicata Reip. nostræ fuerit? Veneti enim intra quartam & vigesimam diem, (quod animus meminisse horreat) omne continentis imperium continuata clade amiserat, ut iam tantis elatus victorijs hostis Venetijs ipsis insultare videretur. Perterrita ciuitas, recuperandi in posterum imperij animum planè desponderat. Vnus hic in tanta rerum omnium perturbatione ingenti fiducia de urbe Patauio recuperanda (quippe quæ vna recepta afflictas Veneto-

rum opes multum subleuare posset) sententiam dixit, qua Senatus ac reliquæ ciuitatis animos mirandum in modum erexit. Misso igitur Patauium Petiliano Imperatore res felicissimè cessit. Vt nemo certè dubitare possit, hanc illi tantam animi fiduciam, ad Venetam rem ferè collapsam reparandam, dei Opt. Max. numine infusam.

E X T E R N A.

De Attila Hunnorum Rege.

AFFUIT certè Attilæ Hunnorum Regi ingens sui fiducia; nam coacto primùm ingenti exercitu ad ducenta & amplius armatorum millia, quum Galliam ipsam inuasisset, victusque ab Aëro Romanorū duce in campis Tolosanis esset, nō dubitauit tamen reparatis nō minoribus copijs Italiam ipsam inuadere, cuius vniuersę imperio faciliè potitus esset, nisi interuētu Leonis Rom. Pontificis territus potius quàm persuasus ab incepto destitisset, vt tamen vniuersam Venetiam, & vniuersam Carnorum oram fœdissimè vastarit, Aquileia ipsa vrbe clarissima per triennium obsessa, & ad internecionem Carnorū ciuium expugnata & capta.

De Carolo Magno.

NEC minor quidem Caroli magni extitit fiducia sui, qui inuitatus à Romano pontifice nimium Longobardis infesto, propter eorum insolentiam, non est veritus in Italiam descendere eo animo, ut Longobardos ipsos omni Italia expelleret, qui vniuersam Italiam ducentos & amplius annos armis vicerant, atque domuerat: quod incœptum fœlici successu non tamen sine periculo & graui labore capto Desiderio rege, expugnataque Papia fœliciter tandem illi successit, recepta omni ferè Italia & pace Romanæ ecclesiæ restituta.

De Genuensibus & Pisanis.

QUIS nescit in ipsa terra Italia geminas olim fuisse ciuitates Pisas videlicet Hetruſcas & Lygusticam Genuam? Quæ inter se finitimæ, vtraque tamen ingenti sui fiducia mari & terra bella diuturna gesserint. Cæterum illud memorabile de vtraque proditum, quod cum millesimo & ducentesimo sexagesimo secundo à partu virginis anno, dissidere animis cœpissent, sumoque apparatu vtrique populus bellum instrueret, missi sunt à Pisanis Genuam exploratores, itidemque factum à Ge-

nuenſibus eſt. Quæ res cum manifeſta v-
triſque eſſet, nec ipſe Lygur fiducia ple-
nus, nec Piſanus populus dubitauit explo-
ratoribus ipſis omnia manifeſta facere, in
apertoque eſſe. Itaque certatum vtrinque
eſt magnis diu viribus, incertoque marte,
tandem ab vtroque populo diſceſſum eſt.

De Giſca Boëmo.

SI QVIS fortè legit Aenæ Syluij li-
bros, quibus ille res Boëmicas ſatis elegan-
ter eſt complexus, cum alia mirabitur, tū
Giſcæ imperatoris nomen menti infixum
perpetuò fuerit. Qui clarus multis ex ho-
ſte victorijs & vtroque Inmine poſtea ca-
ptus, fuſiſque etiam ſuo ductu, proſliga-
tiſque magnis imperatoribus, ſummam ſui
fiduciam moriens prætulit. Nam inter-
rogatus à ſuis cuius auſpicijs militare poſt
mortem eius poſſent, ne Huſſitica hæreſis
laberetur, quam tanta virtute fiduciaque,
in eum uſque diem ſeruafſet, id respon-
ſum interrogantibus reddidit, quo certè
nemo imperatorum, qui in re militari ex-
celluiſſent, vnquam ſit uſus: excoriate in-
quit, me mortuo cadauer hoc meum, &
tympanum vobis ex hac ipſa cute confi-
cite, quo in prima acie ſemper vtamini, ſo-

p iiij

nitumque ingentem excitetis. Neque vero metuendum est vobis, ubi primum hostis audierit, ne in fugam conuertatur.

De Philippo Maria Mediolanensium Duce.

NE vetustiora exempla repetam, externaque Boëmicæque enumeré, facit Philippi Mariæ Mediolanensis ducis ingens fiducia qui Venetis, Florentinisque aliisque principibus bellum sibi indicentibus, nisi a Florentinis ipsis violandis abscederet, tales spiritus eamque sui fiduciam retulit, ut bellum forti animo indictum susceperet, sæpèque etiam memorabili euentu victor euaserit. Quod si duces inter se concordibus animis Picinninus videlicet Sfortia & Malatesta gessissent, facile potuissent imperij sui fines augere, & hostes suos retundere.

De Blasio Acfareto Genuensi.

H A V D certè dixeris, quid in Blasio Acfareto Genuensi tatum excelluerit, ut Genuensis populus hunc obscuro loco natum, fortunæque etiam inter tabularum scriptores versatum, classi suæ aduersus Al-

phonsum Regem Caietam obsidentē præfecerit, posthabitis tot clāris, illustribusq; viris, quibus ea ciuitas semper abundauit, rebúsque maritimis præcipuè excelluit. Præfuit tamen ille, & Alphonsum Regem, illiusque fratres prælio memorabili victos fusa fugatāque eorum classe, Genuam captiuos adduxit. Et ne maiore fiducia pugnasse illum censeas, Alphonfi oratoribus missis ad se, qui id maximè cuperent, vniuersam classem diligenter inspiciundam præbuit. Quin etiam & illud addidit naues aliquot plenas esse in sua classe preciosis mercibus, quas si seipso ab Alphonso Rege victo capi contigisset, vberiorē victoriam relaturus esset.

De Constantia. Cap. VII.

De Francisco Foscaro.

Est hæc certè virtus inter ceteras haudquaquam contemnenda, quæ in summis periculis sui specimen maximè illustre, & celebre efficiat. Hæc igitur in Francisco Foscaro Veneto duce illuxit, cui abrogato principatu, (quod nunquam antea euenerat) nulla alia sua culpa, nisi quod cum plures annos præfuisset Reip. iam senio confectus parum idoneus ei gerendæ videretur:

LIBER

constantissimè vultúque penè ridèti, purpurea etiam veste indutus, ex Palatinis ædibus, vniuersa inspectante vrbe, eúmque etiam admirante descenderit, Foscareasq; ædes suas ad diui Pantaleonis cupienti similis inuiferit.

De Carolo Zeno.

NON possum non & Carolo Zeno (tametsi non seruata temporum ratione) tantæ virtutis testimonium perhibere, qui ab inuidis accusatus quasi pecuniâ à Carariensi principe dono acceptam, in publicum nõ retulisset ærarium, carceri inclusus ea conditione, vt veniam petere posset, nunquam tamen adduci potuit, vt id per biennium faceret, quo toto inclusus vixit. Adeò innocentia ipsa constantiæ iuncta securum intrepidúmque redebat, conscius sibi & pecuniam mutuam ab eo acceptâ, & exulanti illi, quum in Gallia Cisalpina ageret optima fide persolutam, quum ipse Carolus Mediolanensem principatum, Galeacio duce ita volente suis penè auspicijs regeret.

De Antonio Grimano.

HABEBIT, & ætas nostra virtutis huiusce laudem in Antonio Grimano rei mari-

timæ imperatore, quem in ordinem redactū suffecto illi Melchiore Triuifano, captiuūque & nexum Venetias deductū nos & cæteri omnes vidimus, dum carcere includendus esset, tanta animi constantia præstantem, vt vix filium Cardinalem agnoscere videretur, qui patrem adhortaretur, vt hanc ipsam calamitatem forti animo ferret, nec dubitaret, quin in comitijs egregiè defensus dignitatem suam locūque retineret pristinum, filio respōdit, ego nihil hoc tempore aliud cogito, quàm vt Resp. iure suo & legibus vtatur. Nec verò multò post in exilium missus magno animo etiam casum illum tulit vt tamen violatis exilij terminis Romamq; ad filiū cardinalem proficiscens, non multò pòst sit patriæ restitutus, & procuratoria primùm dignitate donatus, mox etiā princeps declaratus sit, quo exemplo nescio an aliud inueneris memorabilius.

De Andrea Gritto.

D E D E R I T & huius virtutis exemplum memorabile Andreas Gritus, qui à primis annis à Turcis Byzantij carceri inclusus, Venetias postea liber solutusque veniens, magnis honoribus functus, variisq; casib-

bus aduersa reip. fortuna iactatus, à Gal-
liisque Brixiae captus eodem semper vul-
tu animique vigore sit visus, donec procu-
ratoria dignitate & ducis sublimitate do-
natus, princeps decem & sex annos per
summam constantiam egerit.

*De Dominico Triuisano diui
Marci Procuratore.*

NEMO mihi adscripserit, vel mendacij
crimen, vel adulationis suspicionē, si Do-
minico Triuisano procuratori viro admo-
dum insigni, & amplissimis honoribus cō-
tinuata serie perpetuo functo, de quē me
optimē merito, illique ipsi imprimis fami-
liari hoc testimonium præbuero. Quem
certē per immortalem Deum testari pos-
sum triginta & amplius annos eodem sem-
per vultus tenore à me visum, nec rebus
publicis adeo secundis elatum, nec priua-
tis aduersis fractum, filijs aliquot immatu-
ro fato etiam amissis, quin literis Latinis
semper plurimū deditus, vt quicquid il-
li priuati ocij, aut publici superesset, vete-
rum monumentis lectitandis impenderet,
donec post rem maritimam Imperatoris ti-
tulo fœliciter (vt tempora ipsa ferebant)
administratam, domum reuersus octuage-

nario maior nequaquam mutatus decesserit, relicto superstite vno filio, Marco Antonio, qui & ipse propter egregias animi virtutes procuratoria dignitate hodie fruitur.

E X T E R N A.

De populo Romano.

E R I T mihi nunc transitus in his externis referendis constantiæ exemplis, vt quâ superius singulos commemorarim viros, qui in hoc genere laudis excelluere, nunc vnius ciuitatis populum vniuersum repetam, quod certè maximè memorabile lecturis omnibus fore mihi persuadeâ. Populus enim Roma. Bellisarij ducis præstantissimi beneficio suis penatibus, natalique solo donatus, non dubitauit robur hoc animi aduersus Totilam Gotthorum regem præse ferre, à quo quum obsideretur ipse, etiâ munimenta vr̄bis frugibus iactis strata esse dicuntur, vt deditionis spem omnē Totilæ adimerent. Quæ res tantum valuit apud Barbarum regem, vt inceptum deferre cogeretur.

*De Martino Romano Pontifice**Maximo.*

QVIS me iure accusare vnquam poterit, si Martini Rom. Pont. insignis singularis constantiæ exemplum retulero? Qui nulla vnquam ratione adduci potuit, vt Cōstantio Imperatori morem gereret, qui monothelicarum hæresim ab eo exposceret in gratiam vnus aut alterius approbati. Verum Martinus & suæ dignitatis memor, & personę, quam sustinebat, non oblitus, adeo se cōstantē gessit, vt nō Olympidori vrbis præfecti, qui illū carceri incluserat, nō Calliopes Rauennatis Hexarchi precibus moueretur, quin potius æquo animo tulit se in ordinē redactō, lares Romanæ vrbis relinquere, & in perpetuo exilio agere.

De Gesualdo Longobardo.

NON possum certè non Barbaro homini & de terra Italia pessimè merito testimonium reddere inuicti cuiusdam roboris, & constantiæ. Gesualdus enim à Romualdo Beneuentano duce clam emissus, qui Beneuenti obsideretur à Constantio, ad Grimoaldum patrē vt obsessio filio suppetias ferret, quū nūcius patris reuertetur iā aduentantis, magnisque copiis obsidionē facilē ad primū hostis occursum le-

uaturi, captus à militibus Constantij, promittens fore vt si saluus incolumisque ad mœnia duceretur rē aliter Romualdo nūtiaret, ab hoste deductus ad mœnia exclamare cœpit, nequid Romualdus dubitaret iam enim patrem adesse, quod hostis quum audisset, ipsum Gesualdum inuicti animi, roborisque iuuenem, id quod ille expectare posset, interfecit.

De Ignatio Constantinopolitano Patriarcha.

N V N Q V A M fileri me authore Ignatij Constantinopolitani præsidis vehemēs animi cōstānsq; robur poterit, qui à Varada sollicitatus omni ope & precibus vt se anathemate solueret, quo implicitus erat meritò, quippe qui vxore priore repudiata nūrum suam matrimonio sibi iunxerat, moueri non potuit vt id faceret, quauis Varada ipse Michaëlis imperatoris patruus esset, & grauissimum quódque malum à scelestissimo homine expectare posset.

De Vigilio Tridentino episcopo.

T E V I G I L I constantissime pater, cuius ego sacerdotio iam tot annos fruor,

non patiar in obscuro esse qui Tridenti-
 nos illos tuos ad Christi pietatē omni stu-
 dio animique robore traducere cupiens,
 magnaque parte Tridentini soli vera pieta-
 te iam imbuta, cum superessent, qui idolis
 addicti essent, nec vlla ratione detrahi ab-
 incepto possent, tu vno atque altero co-
 mite eò profectus, simulachra omnia illa
 ærea manibus tuis deiecisti. Quam rē in-
 dignē ferentes supersticiosissimi homi-
 nes, nihil opinionem summæ religionis
 & pietatis de te veriti, præcipitque
 quòdam furore acti, in te vnum.
 exarsere, pluribusque icti-
 bus corpus tuum in-
 frustra disse-
 cuere.

*

IOANNIS

✿ IOANNIS BA-
PTISTÆ EGNATII,
LIBER QVARTVS.

De animi moderatione, Caput I.

EDERIT exordium
quarto huic libro præ-
cipuè ea in homine vir-
tus, quæ à nostris mode-
ratio modestiæque ap-
pellatur. Quæ vel ipso
nomine dictorū factio-

rūmque nostratum modum, temperatio-
nēmq; nobis præscribit, per quam pudor
honestus, clara & stabilem comparat au-
thoritatem, hanc Græci σωφροσύνην appel-
lant. De qua cum alia multa veteres Philo-
sophi meritò prodidere, tum verò nomen
ipsum à seruanda prudentia ipsa deductū
demonstrat: quasi nihil vnquam cum vera
virtute laudēque gesseris, nisi in hanc sem-
per oculum detorqueas. Libentissimè igitur
hac in parte versabor, quod domesticis
exemplis clarorum imprimis virorum abū-
dabimus. Dabit igitur exordium præcla-
ræ huic virtuti Ioānes ex patriciaca fami-
lia dux tertius hoc nomine, qui phano Di-

uo Cornelio & Cypriano extracto apud Medoacū egregij operis, non paucisq; rebus domi forisq; præclarè gestis, quū diuturniore morbo laboraret, ne Resp. Principe, qui eam gubernaret, in magna rerum occasione careret, Petrum Candianū subrogari sibi expetijt, cui etiam principis insignia propria manu lubens tradidit, mox ad proprios lares redijt. Iterum verò post Petri Candiani mortem populi precibus adactus principatu assumpto, nec diu principatum tenens dignitati cessit. Populo persuadens, vt omnino successurū sibi ducem eligerent, quo facto domum priuatam reuisit. Quibus igitur verbis hanc in hoc vno animi moderationem extuleris? Qui omnia patriæ tribuens principatum deposuerit bis. quod nunquam antea, nec postea in hunc diem contigit.

De Vrso Patriciaco duce.

HIC semper ita domi vixit cum summa pietatis & innocentiae constantiaque laude, quā declaratus dux sic semper obtinuit, vt monasterium Diui Felicis ad Amianos extruxerit, in quo mortuus postea sepultus iacet. Veteres scriptores nostri huius liberalitatē in pauperes, & in reliquos

munificentia præcipuè cōmendant. In patriam autem tanta animi propensione fuit, vt vndevigesimo principatus anno sponte sese eo abdicarit, quādo prægrauante senectate parē huic curę se nō esse cognosceret.

De Petro Vrscolo duce.

NON dubito quicunque hæc legerint veniam mihi daturos, si longius in huius du-
cis rebus explicandis versatus fuero: quippe qui domi militiæque longe clarissimus ita vixerit, vt faciliè in sui admirationem omnes trahat. Petro igitur Cādiano duce cum ipso filio Creso ducariōque incenso, magnæque Diui Marci templi parte congesta, hic vnus princeps subrogatur, magno totius populi consensu, qui ad ipsum Vrscolum frequens conueniebat penitus renuentē: neque omnino se tantę rerum moli parē exclamantem. Victus verò tandē precibus omnium, principis sceptrū inuitus penè sumpsit, remque publicā turbam Petri Candiani interitu, & tantis incendijs consternatam ita rexit, vt pacatiora omnia reliquerit. Sarracenos quoque interim ad vtranque Italiæ partē classe vagantes, qui Barrum Picentium urbem obsidebant, & Capuam ex altera parte

LIBER

vastabant, soluta prius obsidione Barrensi,
memorabili prælio maritimo postmodum
superarit. Reuersus inde ducarias ædes &
Marci euangelistæ templum exustum (vt
diximus) sua priuata impensa in ampliorem
formam restituit, & tabulam insuper mi-
ra arte confectam Byzantijs ad maximam ar-
tem collocauit. Diu etiam Marci corpus pau-
cis conscijs vbinam esset præcipue latere
vult. Mox ad veterem animi moderatio-
nem, spectatamque virtutem rediens, compo-
sitis rebus publicis oibus, quoad eius fieri
potuit, principatû deposuit: nocturne Gua-
rinum Aquitanum monachum secutus Ro-
mualdumque & Marino Rauennatibus mo-
nachis comitibus, vxore ac filio inscijs, cum
duobus generis Gradonico & Mauroceno
in Aquitaniam ad D. Michaëlis de Cussa-
no contendit. Et nequid non per summam
moderationem egisse videretur, ædes pri-
uatas suas, quibus ego nunc præsum Lau-
retani principis beneficio, diuersorium per-
petuum esse vult. Vixit denique apud
monachos in Aquitania non paucos an-
nos miraculis clarus, celebræque Petri Vr-
seoli nomen, in eorum tractu hodie
æquæ viget.

De Vitali Gandiano.

PATRI Petro duci, dissimilis Vitalis filius
dux subrogatur, statim à populo, qui Vita-
le patruo Gradense episcopo in patriam resti-
tuto Othoné Imperatorem Veneto nomi-
ni infestum conciliare precipue studuit, nec
multo post anno & mensibus aliquot vix
expletis, prægravate morbo monasticam vi-
tam complexus est, inque D. Hilarij phano
aliquot post dies vita functus sepelitur.

De Aureo Mastropetro duce.

Vix multis credibile futurum reor,
quum tot Ducum nostratium moderatio-
né animi acceperint, vera quæ scripta sunt
fuisse credant. Ceterum annales nostri, re-
liquique externi scriptores, qui de rebus
Venetis aliquid memoriæ mandarunt, ita
sibi constant, ut impium propè videri pos-
sit hac de re aliquando dubitatum. Post
multos igitur annos Aureus Mastropetrus
Dux creatus quadraginta virum suffragijs
in Ciani locum, quem sibi præferri voluit,
quum Dalmatium bellum adversus Iadrē-
ses gessisset (qui iam quartò à Venetis re-
bellarant) in Syriam ingenti classe Pisa-
nis sociis adversus Saladinum cōtēdit. Quo
victō Ptolemaidēq; recepta Venetias rediit
Friderico Enobarbo vita fūcto, qui princeps

in Saladinum terrestre bellum præcipue gerebat. Mastròpetrus igitur domū reuer-
sus, pacis etiam multis artibus illustris, ve-
terumque superiorum principum vestigia
secutus, Monasticam vitam amplecti ma-
luit, mortuusque non diu post, in Phano
Diux crucis sepultus iacuit. Quos igitur
tu mihi Romanos principes viros, quos
Græcos aut Athenienses obieceris, qui cō-
ferri cum his tot ducibus possint, hac ipsa
tanta animi æquitate & moderatione?

De Petro Ciano duce.

CLARVS certè fuit & illustris Sebastia-
ni Ciani principatus, qui Petrum filium re-
lictum post Henricum Dandulum ducem,
principem & ipsum habuit non minus ce-
lebrem patre. Multis igitur belli, pacisque
artibus insignis, Cretā insulā, quæ tunc pri-
mū Veneto nomini cesserat, sic administra-
re cœpit, ut Patricij sanguinis & plebei eò
familias nō paucas miserit, tanquam in co-
loniam: variisque etiam postea bellis agi-
tatum ita moderatus est, ut in hunc usque
diem pacata per dureret. Qui & ipse quum
fœliciter Remp. duos & viginti annos re-
xisset, florente Rep. spante sua principatu
se, abdicavit, priuatæque ædes repetens,

mortem non multò post appetiit.

De Iacobo Teupulo duce.

HABEBIT & suum hac in parte locum
 nō immeritò Iacobus Teupulus Dux, qui
 cum diutius oblatum principatum recu-
 sasset, charitate tandem patriæ victus, non
 potuit non illi obtemperare. Ille igitur
 post Petrum Cianum ducem domi suæ sa-
 lutatum, qui ægrotus iacebat in lecto, du-
 cariam sedem repetens, pluribus & maxi-
 mis confectis bellis, recepta etiam Iadera,
 quæ iam quintum rebellarat, legibusque
 etiã Venetis in vnũ corpus redactis Vata-
 cióque Lesbi domino nauali prælio victo,
 eoque Crete littoribus summoto, Bizantio,
 præterea ab obsidione liberato, hostium
 insuper superata classe, Gregoriũque Põ-
 tificem aduersus Fridericum constantissi-
 mè semper tutatus, vt filiũ Petrũ etiã Medi-
 olanẽsium prætorẽ captum à Friderico a-
 mitteret: vigesimo tandẽ post anno & ali-
 quot mensibus dignitate principis spon-
 te se abdicauit. Quum tamen prius, & D.
 Marinæ corpus ex Constantinopoli de-
 latũ Venetias summa pietate excepisset, &
 Gemellorũ eadẽ prius extruxisset in D. Ma-
 riæ Formosæ, & Diuæ Marinę finibus, vbi

LIBER

extra portam maiorem sepeliri voluit.

De Iacobo Contareno duce.

HIC pace cum Anconitanis inita, qui variante adhuc bello multa damna Venetis intulerant, post quintum principatus annum, quando ætate confectus, publicæ curæ parem sese minimè nosceret, sponte se imperio abdicauit: ut quâ animi moderationem ciuitas ipsa publicè semper retinuerat, exemplo quoque suo retinere posteris facilius possent.

De Francisco Foscari duce.

NON deerunt vel patrum nostrorum memoria, vel nostra ætate recentiora virtutis huius exempla: ut hæc ipsa ab incunabulis Urbis ad nostra vsque tempora publicè, priuatimque, & nata, & hinc perpetuo coalita videri possit. Celebris est igitur Francisci Foscari principatus, qui suo consilio quum Remp. fœlicissimè diu foris administrasset, nescio tamen quo fato domi eandem tranquillitatem seruare non potuit. Iacobus enim filio falsò accusato, & Hermolaum Donatum decemuiralis consilij præfectum, cum domum noctu reuerteretur, quasi sibi infestiorè interficiendum curasset, non

QUARTUS

perterre pater quum
tam audiret, non ali
et verum tanta animi
tū quidem hunc dolo
um quoque ipsum ind
damatum, quavis inno
cimo tolerat, & sese eti
nem relatum, quod u
rum in se hominum ol
in, puri modestia, fo
liciorum, id quod sup
tata leges.

De Antonio

non habent ann
vum per octingen
quod mox referam
namis claro maio
& diuinis opibul
maximè insignis,
Imperator, in qu
gesserat, & proce
natus fuerat, ite
maritime Imp
belli maligni
loponnensis o
publico deci
inclusus, &

erat certè pater quum tortū in eculeo
etiam audiret, nō aliquantum cōmo-
Verū tanta animi constantia, vt ne
quidem hunc dolorem prodiderit, si
quoque ipsum inde perpetuo exilio
natum, quāuis innocētem, æquissimo
no tulerit, & sese etiam postea in ordi-
redactum, quod inuidiæ maleuolo-
in se hominum obsistere non potue-
pari modestia, fortitudinēque animi
inuit, id quod superius, quoque anno-
m leges.

De Antonio Grimano.

NON habent annales nōstri exemplum
im per octingentos annos huic simile,
od mox referam. Antonius enim Gri-
nus claro maiorum suorum stemmate,
diuitiis opibúque & Cardinali filio
ximè insignis, quum ipse rei maritimæ
perator, in qua præclaras res in Apulia
fferat, & procuratoria dignitate mox do-
tus fuerat, iterúmque declarat⁹ totius rei
maritimæ Imperator, quasi sua culpa non
lli malignitate. Methonem aliáque Pe-
ponnessi oppida amisisset, in ordinem
blico decreto redactus, carcerēque etiā
clusus, & mox perpetuo exilio damna-

L I B E R

rus maioris consilij autoritate, neque vero multo post reuocatus, honestissimè eiusdem cōsiliij maioris decreto, rursusq; procuratoria dignitate donatus, deniq; princeps factus, semper eandem animi moderationem præ se tulit. Vt nunquam toto hoc vitæ tempore, neq; tres aduocatores viros longè clarissimos, & in his Nicolaum Michælem in suū locum sibi suffectum, à se reiecerit, sed sæpe benignè salutatis cum alijs, qui sibi inimici fuerant, beneficióque si vsu venisset, affectis, incredibilem laudē & sibi & suis perpetuò vendicarit.

*De Marco Molino D. Marci
Procuratore.*

CESSET nunc Romana ciuitas suum nobis obiectare Macedonicum Metellum, quæ mortuo Scipioni viro sibi inimico, publicæ laudis testimonium reddiderit, quæ homini vita functo inimicitias condonarit. Desinat etiam gloriosa Græcia tantum sibi placere, quòd Pisistratus Atheniensis Tyrannus, hominem sibi amicum, inter pocula se conuiuijs laceffentem æquo animo tulerit: quando in hoc genere laudis vno exemplo vtraque se-

se fac
Aly.
gato
nylen
Mar
min
oma
mo
rit
Q
m
c

facile victam intelligit. Erant autem
Iosepho Molino liberi sex mares, quum
quatuor immaturo fato Mortem oppes-
sissent, alter per summam iniuriam à
Marco Michaële Patritij sanguinis ho-
mine extinctus est. Quem casum (licet
innumum acerbissimum) præterea animi
moderatione tulit, ut nihil quoad vix-
it in homicidam ipsum grauius cogitarit.
Quin vita decedens superstiti filio testa-
mento mandauit, ne fratris necem vn-
quam vlcisci vellet. Quique etiam quum
ibi fraternæ cædis vindicandæ facultas
sepe ultro oblata esset, non solum vo-
untati paternæ piè obtemperauit, verum
etiam (quod immensæ, ac propè diuinæ
benignitatis fuit) recôciliandam gratiam
cum ipso iniuriæ autore quàm primum cu-
auit. Quumque ille sceleris reus, perpe-
tuo exilio damnatus, extra Veneti Impe-
rij fines eiectus esset: hic de eo reuocan-
do suppliciter ad decemuiros vltro adiit, at-
que enixè contendit, ut ille omnino patriæ
restitueretur. Hâc ingenui animi liberali-
tatem admirati in primis patres, in eius gra-
tiâ statuerunt, ut reus in agro Mistrino libe-
rè esse posset. Quis tantam animi virtu-
tem satis vnquâ laudare poterit? Quis iam

LIBER

conqueretur, nimum durè esse nobis præceptum, vt illatas condonemus iniurias, quum hoc vnum tam memorabile exemplum legerit? Meritò igitur ciuitas minime ingrata in demortui patris locum filiū procuratoria dignitate statim subrogauit, quod nusquam ante alicui cōtigerat. Nec illud sciens omiserim, nihil esse in tota Veneta Rep. quod ad eius felicitatem conferuandam augendamque magis conducatur, quàm hanc ipsam animi liberalitatem in mutuis iniurijs condonandis.

Externa.

HABD sanè negarim superesse, quod veterum monumētis sit proditum, si quis ea diligentius euoluat, plures extitisse cum Rom. sanguinis viros, tum alieni sanguinis non paucos, qui moderationē hanc animi cum insigni sua laude præstitere. Ceterum propositi instituti mei non oblitus in recentioribus quibusdam, quæ celebriora mihi sint visa, libentius immorabor. Vindicet igitur sibi principem locum Venceslaus Boëmiæ Dux, ad hanc moderationis laudem posteris cōmendandam, vel præcipuus, qui Boleslaum fratrem sæpius admonitum, vt ab inferēda iniuria temperaret,

imò re
villur
tis faci
per, n
per u
litum
neri
mel
reu

imò verò ab eodem publicè ferro petitus, vt illum tamen sibi occurrentem cum multis faciliè tollere potuerit, dimissum semper, nunquam flexerit, vt tandem ab illo per insidias, & principatu, & vita priuatus sit: magno omnium exemplo, quo admoneri possumus improbos homines vbi semel cupiditati sese dediderint, non faciliè reuocari ab ea posse.

De Belissario Patricio.

CvI quæso Belissarij patritij virtus non cognita est? qui a Iustiniano Principe missus, vt Italiam à Gothis occupatam vè dicaret, nunquam adduci potuit vllis, vel Gothorum minis, vel precibus, vt delatum ab his Italiæ regnum susciperet. Forti magnóque animo semper id respuit. Quibus non multo post ductu suo Iustiniani verò Principis auspicijs penitus ab omni Italia pulsus, fugatisque, quum ab Iustiniano reuocaretur in Græciam, ab iisdémque, qui supererant omni studio quæreretur, vt sceptrum Gothicæ gentis reciperet, summa animi equirete, & modestia semper eos à se reijecerit. Cessit verò sub principe nimis auaro, & cupido, simplex hic clarissimi viri reditus infeliciter. Omni enim dignitate

ab eo priuatus Bellissarius, oculisq; etiam
erutis, ad eam fortunæ volubilitatem re-
ductus est, vt supplex ille quotidianum vi-
ctū petere sit coactus ab his, qui in Sophiæ
templum frequentius conuenirent.

De Carolo Manno Frangonia.

Principe.

EXTAT quoq; Caroli manni Pini Re-
gis fratris principisque longè celeberrimi
factum haud sanè minus memorabile, sed
aliquanto foelicius, augustiusque quàm in
Bellissario suprà repetitum est in respuen-
dis Regni Frangoniæ fascibus. Inuitatus
enim vt alteram Frangoniæ partem quæ
illi fratris morte obtigerat, tantum absuit
vt eam expeteret, vt omni principatu ne-
glecto, statim petens Italiam Cassinati re-
ligioni sese addixerit. In qua multos an-
nos superstes, cum summa pietatis nostræ
bene piæque retentæ fama, non multò
post decesserit, vt nullis vnquam regno-
rū illecebris ab incepto reuocari potuerit.

De Iua Britania Rege, & Gelulfo.

NON possunt non duo Britanni Re-
ges me ad sese trahere, Iua, Gelulfúsque,
quando vterque relictis regijs infulis, for-

QVA I
tamenimo, & mo-
tizid extremum v-
zn. Et quoniam q-
is inferiora sunt fu-
le etiam magis mira-
plis ad sacra sese ve-

De Ambrojo

Epi

QVI: verò
partes tribuerit? C-
elle, præfecti titu-
vi dissidentes Mi-
religionis ergo c-
operantia præsti-
scopo omniū stu-
sperantium ver-
cultum sine vll-
Sed quum ille
concurrentis p-
vel inuitus sac-
ro est cur ego
tionem in T-
dem, quanti
virtutumqu-
celluit, vt c-
ligionis no-
numeretur

ti que animo, & moderato eremiticæ sese vitæ ad extremum vsque spiritum astrinxere. Et quoniam quæ sequuntur exempla nō inferiora sunt futura, imò verò fortasse etiam magis miranda, à profanis exemplis ad sacra sese vertat stylus.

*De Ambrosio Mediolanensi
Episcopo.*

Q V I S verò non primas Ambrosio partes tribuerit? Qui quū Mediolano præesset, præfecti titulo missus ab vrbe Roma, vt dissidentes Mediolanē. ciuium animos religionis ergò componeret, tam egregiè operam eā præstitit, vt mortuo vrbis Episcopo omniū studia in ipsum inclinarint, sperantium veræ, Christianæque pietatis cultum sine vlllo fuce ab eo traditum iri. Sed quum ille statim aufugisset, vixque concurrentis populi impetu repertus esset, vel inuitus sacre ædi præponitur. Nec verò est cur ego nunc tãtam animi moderationem in D. Ambrosio maiori cura laudem, quando ille omni literarum studio virtutūque genere ita ad hanc diem excelluit, vt cœlo donatus, inter quatuor religionis nostræ Principes iure optimo annumeretur.

*De Celestino V. Pont. qui dictus fuit
Petrus Maroneq.*

SYNT in hoc vno Pont. nō pauca memoratu digna. Primū quod Æfirniæ iuxta Sulmonem natus eremiticam vitam intra Italiæ fines sit secutus, deinde q̃ Nicolao IIII. Pont. mortuo sub interregnum pontificatus annorū duorū longè absens, nihilque tale animo agitans Pont. dictus à Cardinalibus sit: quod constanter tamen renuens ab initio, tādē Caroli Regis precibus ac minis victus rem suscepit. In quo tanto rerum fastigio positus, quum parum aptus atque idoneus tantæ rerum moli videretur, cœpit & ille cogitare, vt relicta dignitate tam graui, priuatam iterum vitam amplecteretur. Sed quum dubitaret vtrum cedere tantæ maiestati posset, amicis etiā admonentibus id ne faceret, Benedictum Caietanū ad sese accersit, cuius hominis ea tempestate ingenium doctrina rerūq; vsu præstans haberetur. Sed dum vaser calidusque Pōtificis cōsiliū probat, ea mente quasi abdicanti sese, ille succedere facile posset, relicta rerum amplissimarum cura in ordinem sese redegit, nihil cogitās, aut quid Rex ipse Carolus maxime vellet, aut

aut quid totius regni populi, & proceres expeterent, nihil denique memor ducenta & amplius hominum millia sibi affuisse, quo sacro die tantam maiestatem inierit. Cæterum illud est quod præcipuè mireris, quòd Benedictus Caietanus Pont. in eius loco creatus, hominem ad eremum redeuntem retraxerit, & perpetuo carceri intra Sulmonensem arcem donec vitam finiret clauscrit. Vastro admodum prætextu, ne Christiana res noui aliquid præ hominis leuitate pateretur.

De Nicolao primò Pontificæ.

N V N Q V A M certè superioribus annis defuere viri, qui christianam verà humilitatem secuti, ex animo summam pietatem & religionem in omni tempore complexi, Deum tamèn Christumque eius filiū, sanctumq; spiritum sincere in primis profiterentur. Inter hos verò quis nō maximè laudet, ac celebret Nicolaum primū hoc nomine Pontificem Max. qui Benedicto viro longè optimo, & ipse succedens hanc animi moderationē purè in primis, & piè retinuit? Vt quum sese Pontificem à Senatorio, sacroque ordine declaratum accepisset, statim fugam arripuerit, vixque tan-

dem post aliquot dies inuentus, adducti po-
tuerit, vt tantæ rei parem se futurum cre-
deret. Verùm obtestantibus omnibus deî-
que Opt. Max. prouidentia factum as-
ferentibus, non sine cunctatione assen-
sus est.

De Gregorio primo, Pont. Max.

NEMINEM vquam fore tam auersum
à sacrarum rerum lectione arbitror, cui nō
Gregorij hoc nomine primi Pont. religio
ac pietas à me repetita probetur. Qui Ro-
mæ natus à primisque annis semper inter
sacra pientissimè versatus, Pelagio secun-
do vita functo, totius cleri populique Ro-
mani consensu Pont. Max. est dictus. In-
uitus verò ille minimèque assentiens om-
nium votis, statim ad Mauricium princi-
pem Constantinopolitanum literas misit,
quibus illum rogaret obtestareturq; ne as-
sensum suū (quod tunc moris erat) presta-
re omnino vellet. Quare interceptis his li-
teris, scriptisq; ab vrbe prefecto alijs, Mau-
ricius, cui iampridem perspecta erat Gre-
gorij doctrina, ac pietas singularis, facile,
& libenter id Romanis tribuit. Erant ve-
rò in Gregorio dotes animi huiuscemo-
di, vt nescias quem illi adhuc æui præ-

seru-
sacra
n, &
totus
com-
tam
qua
dol-
est

ferre velis. Tantū erat enim in eo studium
sacrarum literarum tanta veræ pietatis cu-
ra, & religionis, vt noctes diēsque in hoc
totus esset. Nec plura de huius doctrina
commemorarim, quum extent eius hodie
tam præclari ingenij plura monumenta,
quæ facilè omnibus probent, nihil hac in-
dole præclarius aut diuinius nobis super-
esse.

*De Federico Marchione Bran-
denburgensi.*

Q V I s quæso mihi non lubens veniā de-
derit, si à viri sanctissimi commemoratione
ad Federicum Marchionem Brandembur-
gensē me transtulero? Tanta enim huius
animi moderatio fuit in aspernādo regno,
quod Pōlōni vltro illi offerret, Vladislao
eorū rege mortuo, vt non cōtentus reiectis
à se legatis qui hæc peterent, regē Cazimi-
rum fratrem Vladislai illis persuaserit eli-
gendum, qui tunc temporis Limaniæ etiā
præerat. Quod certe Federici factum, ita à
nobis literis mādātum est, vt admoneri fa-
cilimè possint homines, quantū modestiæ,
& rerum temperantiæ sit tribuendum.

De Ludowico XII. Gallorum rege.

11

LIBER

SEQUETVR Marchionis Federici memorabile factū, Ludouici duodecimi Gal-
lorum Regis non minus celebre, quódque
etiā posteritati sit in primis comédandum.
Nam mortuo Carolo octauo sine liberis,
quum illi successisset, qui cum grauissima
gessisset bella, captúsque ab eo carceri diu
mancipatus esset, regio fastigio gentis mo-
re inito, post Caroli mortem omnes qui in
eum hostili erant animo, benignissimè su-
sceperit. Quinetiam Auralium ciuem, quē
acerrimum hostem antea semper expertus,
quum à familiarissimo quodam suo bona
illius peterentur, in quæ inuaderet, si mo-
dò Rex ipse annuisset, tantum ab hoc con-
filio abhorruit, vt vltro ad se aduocatum
hospitio regio acciperet, insuper oblitum
sefe iniuriarum omnium fateretur, quas il-
le in sefe perpetrasset, post hácque sefe il-
lum in amicissimi locum habiturum poli-
ceretur.

*De ys, qui ex inimicis iuncti sunt ami-
citiâ, & affinitate. Cap. II.*

De Carolo Zeno.

VT omittam vetustiora, quæ sanè pluri-
ma sunt, & amplissima huiusce virtutis ex-
empla, exordium à recentioribus tamen li-

benignius sumam, Carolusque Zenus, vir sua
 tempestate clarissimus Venetæque Reip.
 præcipuum decus fœlix auspiciũ dede-
 rit: qui diui Marci procurator (quæ supre-
 ma a principe dignitas semper est habita)
 creatus, quum non multò post inuidorum
 quorundam improbitate magistratus illi
 abrogatus esset, carcerique per biennium
 inclusus foret, omnes tamen illos, & vnum
 præcipuè tanti flagitij authorẽ, quũ egro-
 tare cœpisset aduocandum Petro filio suo
 iussit, venientẽque tandem ita excepit,
 benignissimẽque allocutus ab eo petijt ne
 memor illatæ iniuriæ esse vellet, cuius ipse
 facillè obliuisceretur. Prædicans se vnum
 hoc dolere, quòd aduersa valetudine im-
 peditus non posset illi præstare, quod pol-
 liceretur: mandaturum se tamen Petro fi-
 lio, vt se vita functo omnem illi gratiam
 semper cumulatè rependeret.

De Francisco Foscaro duce.

NOTIVS est quàm vt pluribus comme-
 morem, Francisco Foscaro duci nequaquã
 id merito, dignitatem eam trium senato-
 rum præcipuè ambitione abrogatam fuisse.
 Qui summa contentione in decemui-
 rali consilio causam eam attributis patri-

bus egerint. Cum igitur descēdens ex ducario priuatas suas ædes repetiisset, suos omnibus pro iure suo admonuisse fertur, ne villo tempore memores esse vellent iniurię tam grauis illatę:quin potius dum tres illi superstites forent viri, optimè de eis mereri studerent, quando id sibi ingrauescente iam ætate & morbo, præstare nequaquã liceret, vt quarto post die moriendum illi fuerit.

*De Antonio Grimano qui
postea dux fuit.*

VIDIT nostra hæc omnis ciuitas, aut certè qui nō interfuere à fide dignis certatim relatum meminisse debent, quod quū ipsi Antonio Grimano in Græcia rei maritimæ aduersus Turcas imperatori publico decreto dignitas ea adempta fuerit, Nicolaus Michaël aduocator communis (sic enim eam dignitatem præcipuam inter urbanas appellamus) cum suis collegis imprimis causam eam ageret, cum summa totius ciuitatis admiratione eius in exilium mittendi maximè author est habitus. Vnde illi procuratoria dignitas accesserit. Ceterum cū mox ille maioris cū cōsiliij auctoritate restitutus patriæ foret, tametsi exilij

legem minimè seruasset, qui Romam ad filium Cardinalem profectus esset, reuerso tamen in patriam dum Nicolaus ipse procurator, non dubitauit domum illius accedere rogareque insuper ne prateritarum rerum memoria penes eum superesset. Statim ipse Antonius, eum complexus est, nec vnquam se memorem futurum in summa omnium frequentia, qui tunc aderant pollicetur : Ad hæc insuper addidit, non dubitaret à sese ea omnia petere, quæ sibi necessaria forent, omnia enim libentissimè semper præstiturum. Nec verò defuit vnquam illi etiam restituta sibi procuratoria dignitate, aut postea quàm dux Lauretano Principi suffectus est.

De Rep. Veneta.

QVIS verò quum hæc priuata libenter leget, non etiam publicè constanter seruatum libentissimè audiet? Nam bello, quod cum Philippo Mediolanensi principe gestum à Venetis est, Franciscum Sfortiam, quem infestissimum hostem senserāt Veneti sub Philippo ipso militantē, nō dubitarūt illum cum summa etiam illius dignitate recipere. Quem etiā mortuo Philippo duce, quum imperator ille Mediolanensium

LIBER

creatus esset, Carauagiensémque cladem grauíssimam Venetis intulisset: eum non multò post in gratiam receptum, vt principatum Mediolanensem consequeretur, enixè operam dederunt.

De eadem Rep.

AUDITVM esse multis reor, Carariensium principum nomen, qui Patauine vrbi aliquandiu præfuere. Sed cui etiam non cognitum quandoque est eos hostili plus quàm animo, plerunque in Venetum nomen extitisse? Cæterum sæpius receptos in gratiam principatum eum Venetæ Reip. beneficio diu tenuisse? Vnum tantum nunc Herculem Ferrariensem ducem retulisse hoc in loco minimè grauabor, qui etiam post bellum grauíssimum indictum, gestumque, pacéque mox secuta, Venetias sæpe petierit, hospitioque in ædibus, quas dono à Venetis maiores sui acceperant benignissimè semper sit acceptus, publicoque ære tota familia ipséque ad sese alendum donatus sit.

EXTERNA.

De Vespasiano Principe, & Licinio Mutiano.

GRAVES certè, & acerbæ feruntur illæ
fuisse inimicitia, quæ intercedebant inter
Vespasianum, bellum tunc gerentem ad-
uersus Iudæos, & Licinium Mutianū, qui
vniuersæ Syriæ, & Aegypto præerat. Quæ
tamen declarato Vespasiano Romanorum
principe Titi filij sui interuentu, ita breui
sedatæ sunt, vt perpetuum, & constantem
animi propensionem in Vespasianum Mu-
tianus semper retinuerit, & Vespasianus
optima fide cum illo perpetuò vixerit.

De Alphonso Legionensi, aliòque

Alphonso Castulonensi

Regibus.

NON dectant mihi vetustiora Romanæ
ciuitatis exēpla, quæ sanè attexere hîc co-
piose potuerim, verùm recentioribus com-
memorādis, quæ gratiora iucundioraq; le-
gētibus futura arbitrer, immorari placuit.
Duo igitur Hispani reges eadē in Hispa-
nia tēpestare florebant, Alphonfus Castu-
lonensis, & alter Alphonfus Legionēsis re-
ges, qui infestissimis inter se diu vixere ani-
mis, ij verò Heleonore opera postmodum
reconciliati, quoad vixere mutuo inter se
amore, cum omnium populorum admi-
ratione celebres sunt habiti.

LIBER

*De Roberto Viscardo Apuliae duce
& Nicolao I I. Pont.*

VENERAT NŌ multò ante in terrâ Itâ-
liam Robertus cognomēto Viscardo Nor-
manici vir sanguinis, vexabátque is interea
magnam Apuliae Calabriaeque partem ar-
mis, quam sibi & posteris parare studebat.
Hanc externi hominis audaciam penitus
tollere omni ope, ac studio Nicolaus Pŏt.
I I. enitebatur, quē etiam Pont. diris per-
sequi non dubitavit. Interea grauibz bel-
lis inter vtrunque exortis, ita tandem acci-
dit, vt Robertus ipse Pont. maiestati sese
lubens volēnsque subiecerit, & Nicolaus
ipse Robertum in gratiam receperit, dona-
tum iure, quod dicunt, feudi multis Apu-
liae & Calabriae oppidis. Quare Robertus
eiúsque posteri, Romanis Pont. magna ex
parte grati in primis beneficiique memo-
res vixere.

*De Carolo sexto Gallorum, & Ri-
cardo Britannorum Regibus.*

QVIS nescit inter Britannos, qui nunc
Angli dicuntur, & Gallos intestina diu
fuisse odia mutuísque bellis sæpe inter v-
trósque laboratum? sed Caroli tempestate

QVARE
Gallie regis, & Ric-
marie inter sese oc-
cipere, vt non mode-
rari, sed contracta-
runt, sed contracta-
tus rex Isabellam
uxorem duxerit, vt
mis diu vixerint.

De Ludovico Gi-
cipe, & Berna-

ERANT hi duo
nesita finibus im-
tres eos appellar-
men mutuus iniu-
dentes graua b-
dem inter vtrius-
Bernabo ipse n-
no data, qui n-
summa postea
chionem fouer-
trem annui cēf-
trinúsque ipse
uens obtinere

De Alphi-
philip

Gallia regis, & Ricardi Britannii exarsisse maximè inter sese odia: qui tamen nō multò post mutuis colloquijs agentes, ita sese gessere, vt non modò inimicitias deposuerint, sed contracta etiam affinitate Ricardus rex Isabellam Caroli ipsius sexti filia vxorem duxerit, vnde pacatis inter se animis diu vixerint.

De Ludouico Gōzaga Mantua Principe, & Bernabone Vicecomite.

ERANT hi duo Principes intra Italiae fines ita finibus imperij vtrique iuncti, vt fratres eos appellare quandoque posses, qui tamen mutuis inimicijs non multò post arduentes grauius bella inter se gessere, quæ tandem inter vtrunque ita composita sunt, vt Bernabo ipse nepte sua in vxorem Vgolino data, qui nepos Ludouici ipsius erat, summa postea charitate Ludouicum Marchionem fouerit, ea conditione, vt accipitrem annui cēsus loco daret Vgolinus, Feltrinūque ipse interim Lepidiregium viuens obtineret.

De Alphonso Rege Sicilia, ac Philippo Mediolanensi duce.

LIBER

NON poterant certè non vehementer admirari homines eius ætatis, qui sub duobus principibus istis agebant, tãtas sese discordias, tantaque odia inter Alphonsum Regem & Philippum Mediolanensem ducem extare, vt non faciliè persuadere illis posses, quod postea scelicissimè secutum est. Capto enim Alphonso cum duobus fratribus ad Caietam, multisque alijs Hispaniæ Principibus viris Blasij Acsaretis Genuensis, ductu Philippique ipsius auspicijs, postea Mediolanum captiui ducti reges essent, vt nunquam exolui liberarique eos posse crederes. Tandem non multo post à Philippo non solum dimissi omnes, sed etiã perpetuo inter se nexu vincti, quando nec Alphonsus Philippo, nec Philippus Alphonso, vnquam defuerit. Tanta enim beneuolentia, tantisque beneficijs mutuis dum superstites fuere, vixerunt, vt vtrunque eodem patre, eademque matre genitum crederes.

De Venetis, & Iulio Pont. Max.

NON possum equidem meminisse sine graui acerbissimòque animi dolore Iulij Pont. 11. qui Veneto nomini aliquãdo paternacharitate fauens, mox eisdem Venetis

infestissimus (nec causas interim tanti odij enumerauerim,) vniuersæ Europæ principes, ac reges in Venetum Senatum concitarit, quo regum fœdere inito victis Venetis ad Abdum amnem memorabili prælio, author ipse fuerit, & princeps, vt vniuerso imperio, quod in continenti nobis multos iam annos erat, potiretur hostis, finibus inter se diuisis. Quod tamen odium Dei Opt. Max. ope Iulius ipse non diu retinuit. Quare reconciliata gratia, cum aliorum legatorum Romam venientium, tū Hieronymi Donati opera, sic euenit, vt recepto magna ex parte Imperio in hunc diē in summa pace, & ocio Veneta Respublica floreat.

De abstinentia, & continentia.

Caput III.

VERSABITVR nunc oratio nostra, in ea exemplorū parte recēsenda, cui tu parata regna, & imperia, seruatāque & mirum in modum aucta imprimis tribuas. Quis enim nesciat si Veneris vsū intra limites suos cohibeas, & ipsi cupiditati non obediās, futurū vt omnia fœlicissimè mortalibus succedāt? Ipsa hæc enim abstinentia est, quā si à teneris annis adolescētes imbibāt,

prouectioréque mox ætate cōstantius retineant, facilem sibi ad omnem virtutē amplectēdam aditum parent, summāque sibi omnium beneuolentiā concilient. Exordior igitur ab nostro vno exemplo huiusce virtutis quod maximè memorabile sit, suisque numeris omnibus planè absolutum.

De Nicolao Iustiniano.

MIRA, & incredibilia penè visum iri quandoque dubito, quæ mox subijciam, & tamen ea sunt omnia, in quæ annales omnes nostri cōstātissimè inclinēt. Redierat Vitalis Michaël dux ex Græciæ prouincia, in qua bienniū fermè imoratus fuerat aduersus Manuelē Cōstantinopolitanū principem, redierátque cū ipsa classe penitus exhausta, vt nō nautæ, nō præfecti, non reliquus vllus apparatus superesset, siue pestilentia id ipsum accideret subitò exorta, siue aquis veneno omnibus infectis Manuelis opera, in quas Veneti incurrerent. Sed præter alia incommoda illud fuit longè grauissimum, quòd Iustiniana omnis familia ad internecionē vsque perisset, nemine domi relicto virilis stirpis, in quo familiæ restituendæ spes vlla foret, id quod

sæpe animo reputans Dux ipse tandem id occurrit superesse vnū Nicolaum, qui Benedicti religionē iam aliquot annos professus esset, sed & sibi vnicam superesse domi filiam, quam despōdere illi cuperet, si per Alexandri Pontif. Max. gratiam illi daretur. Cui petitioni Pontif. assensus est, restituendæ tantæ sobolis honestissima causa. Quare quum ex eo fœlici cōiugio mares liberi, & fœminæ aliquot æditæ essent (dictu mirum) & Nicolaus ipse, & vxor eius Fœlicia de ineunda religione iterum cogitare cœperunt. Sic igitur ad diui Nicolai in littore, maritus redijt, sacris iterum imbuendus, & vxor ipsa non longe à Torcello cœnobium extruxit, quod diuo Adriano dicatum esse voluit. Quanta igitur in vtroque abstinentia, quàm legitimæ Veneris vsus, vt nullis opibus, vt nulla cupiditate flagrâtes, in deum ipsum conuersi tantū, in recepta religione vterque decesserit?

*De Aloysio de Caballis, Patri-
cio Veneto.*

ERIT & hoc eiusdem ferè laudis exemplum, quod clarū celebréque Venetijs nostra ætate extiterit. Siquidem Aloysius

ipse, & ipsa vxor Patritij sanguinis, vno eodemque consensu, nunquam in vnum cōuenere, nisi sobolis procreandæ causa, vt quāuis simul hoc nomine iungerentur, nil tamen Venereæ licentiæ sit vnquam datū, interulis suis ita interim amicti, vt non facile altera alterum tangeret nuda corporis reliqua parte. Quas quæso mihi tu Veneris faces? quos ardores & ignes huic tantæ abstinentiæ tam alienatæ mentis conferre ausis? memor igitur frequenter esto, Aloysij vxorisque eius, quicumque ad hoc tantum decus contendis.

De Carolo Zeno.

VENIAM nunc ad alteram diuersissimam abstinentiæ partem, in qua certè ne scias plus ne honoris, & gloriæ insit, quàm in superioribus à me recitatis. Certè tamē ijs, qui in Rep. cū magna laude versari velint, ipsiusque Reip. legitimo vsu nulla sit necessaria magis, nullaq; quæ ī summis imperijs versanti occurrere animo sepius debeat. Huius rei exemplum Carolus Zenus insigne tibi perpetuæque memoria colendum præbuerit. Qui Patre Petro imperatore longè clarissimo æditus, quē Morbassanus Turcarum princeps ad Smyrnā
im-

improuiso tumultu fortissimè pro Christi Religione pugnans occiderat, statim à primis annis sic literis imbutus est cognatorum opera ingeniiq; felicitàte, vt adolescens apud Clementem Pontif. Max. qui tunc in Gallia Auenioni agebat, eam orationem habuerit, qua vna habita tanta admiratione Pontificem affecerit indole tam fausta captum, vt non dubitaret Patrèsem dignitatem illi demandare, quam ille aliquot post annis multis præclarè gestis in ea prouincia sua sponte postea reiecerit.

Ille verò non multo post ex Gallia Cisalpina (quod imperium in Cisalpinæ Galliæ parte lōgè amplissimum erat) vbi aliquot annos apud Galeatium Mediolani principem totius eius imperij custos verius quàm præfectus dicendus, qua de re aliàs egimus, in Patriam reuersus, post amplissimos magistratus innocentissimè in ea gestos, maritimis rebus omnibus imperatoris nomine præficitur, in quo se aduersus Genuenses acerrimos tunc hostes ita gessit, vt lustrata suo ductu, vastatq; magna ex parte omni Liguriæ ora, mox etià naui eorū cognomento Bichiniona, quæ ea tempestate, & magnitudine sua celeberrima atque inuictissima credebatur, opibus, suprà quàm

credi possit referta ab se expugnata, vul-
 neribusque aliquot insuper in eo praelio
 acceptis, ad Clodiam reuocatus à Patribus
 opportunè imprimis applicuit, si quidē ho-
 stis eam urbem ita occuparat, ut Contare-
 nus Princeps præsens, cum omni senatorio
 ordine & reliquis adesset. Primum igitur
 relatis coram, quæ à se gesta forent, mox
 Summa auri copia in principis totiusque
 Senatus conspectu exposita, quod ex ho-
 stili præda affecutus erat, eam operâ in ex-
 pugnandâ Clodiâ præstitit tum mari tum
 terra, imperator etiam exercitui datus quā-
 do Acutius dux Senatum fefellerat, ut non
 multo post fufis fugatisque omni ex parte
 Genuësis, Venetiæ ipsæ veterē suā liber-
 tatē & dignitatē retinuerint, ut meritò pa-
 triæ suæ pater dici, appellarique possit. Præ-
 tereo nunc ex Bucicaldo Gallico homine,
 qui tunc Genuësi præerat classi præclaram
 victoriâ iuxta Methonem partam, memo-
 rabilēque prælium æditum, & alia innu-
 mera eius facinora, quod iam senex Hiero-
 solyma ipsa insigni pietatis argumento pe-
 tierit, quod Cyprum insulam Ligusticis
 armis oppressam præsens ipse vindicarit,
 Regique cōclamata penè re, asseruerit: ex
 quibus tot tantisque rebus gestis filio tamen

suo, & nepotibus moriens eas opes reliquerit, quæ vix mediocrem ciuem sustentare alereque possent, vt vnus Caroli exemplo admoneri omnes valeant, quid quantumque patriæ debeamus ipsi.

De Petro Lauretano.

Æ M V L V M hunc ipsum Caroli Zeni ppè dixeris Imperatorē; qui Turcico bello rei maritimæ præfectus Imperatoris titulo Iulij Calendis insigni prælio classem immanissimam in nos hostis primus omnium superarit. Qui postea ad Rapalū Liguriæ Genuensium classem cum ipso Frâncisco Spinula Imperatore, cū aliquot præclaris ex Genua viris in captiuitatem redactis felicissimè oppresserit. Postremò domum reuersus procuratorq; creatus (quæ summa à principe dignitas habetur) classiariorum, qui ad tria milia & amplius conuenerant, vino incalescentem, seditionem turbulentissimam in area Marciana concitatam, quæ nullis magistratuum, aut principis imperijs sisti poterat, ex ædibus procuratorijs repente adueniens sua præsentia penitus sustulerit. Suspendio etiam nautis quibusdam priuato edicto affectis. Cuius quidē opes tantę talēq; sum-

f ij

mi alioqui ciuis extitere, vt vix hæredem inuenerint.

De Francisco Barbaro.

FLORUIT eadem tempestate Franciscus Barbarus Hermolai auus, diuersa tamen in parte laudis. Nam Græcis, latinisque literis instructus, partibusq; alijs præclarus, in Brixienſi prætura, quam gerebat Gallico bello, quod à Philippo Mediolani duce imminebat, id animi robur, eâ abſtinentiam præ ſe tulit, vt triplici circumuentus malo, per totum ferè præturæ ſuæ tempus, peſtilentia, & fame grauiffima, & acerrima, hoſtiſque arctiſſima obſidione vinci nunquam frangere potuit, cum ſumma etiâ Philippi ipſius reliquorumque hoſtium admiratione & laude. Namq; ingraueſcente peſtis vi, ædes eius vnicuique ſemper volenti patuerunt, ipſe accedente fame miſerabili, prandium, & cænâ in propatulo conuiuiſ etiam adhibitis Brixienſibus ſemper ſuſceperit, pane, vinoque appoſito ſibi tantum extera alijs largius exhiberentur. Vnde illi aduerſus hoſtē ſeſe oppugnâtem tantus amor, & charitas Brixienſibus omnibus acceſſit, vt matronæ etiam in manibus fortiſſimè pugnantes lætæque corâ

sefe illi ostentarent , illatâque vulnera æ-
quissimo ferrent animo. Quid tu igitur in
hoc viro non laudes? aut genus abstinentiæ
in eo nō prædices? Qui toto suæ præturæ
tempore, ne obolum quidem à Brixienfi-
bus vllis exactum esse voluerit , quem ipse
acceptum ferret. Fœlices Zachariæ filij &
Hermolai nepotis manes, fœlix & eorum
præsens vita, qui ab eo fluxere, quū tā illu-
strem abstinētēque virum, insignēque
patritium assignare patriæ possint.

*De Leonardo Lauretano Principe,
& eius liberis.*

N O N dubitabam defuturos fortasse mi-
hi calumniatores , qui (vt sunt mortalium
ingenia in malum proniora) quum memi-
nerint quantum Lauretano Principi, ac fa-
milix illi debeā, suspicari possint me plus
priuatis eius in me meritis quàm publicis
debere. Sed si pensitauerint secum reliquas
eius principis laudes , tum minus aliquid
datum à me ob ingenij tenuitatem facile
æstiment. Vtcunque sit dabo semper ope-
ram, vt veritati præcipuè studeam, de refe-
renda autem gratia alia in vitæ meæ parte
cogitabo. Fuit igitur Lauretani Ducis vita

LIBER

cum aliàs aliis laudibus insignis, tum verò hac vna abſtinentiæ laude memorabilis, quam etiam liberi eius, imitari retineréq; ſemper ſtuderunt. Neque enim munus donúmque aliquod inferri intra ædes ſuas publicas paſſi ſunt, nulla publicæ, nulla priuatæ pecuniæ veſtigia ſunt viſa, quæ iniuſtè obſeruari poſſent, & liberi quoque eius poſt xx. principatus patris annos conſantiſſimè dum viuerét ſunt amplexi. Vacabat ille ſemper publicæ dignitati, vt priuatæ gratiæ nihil vnquam tribueret, quod ſupplicia ex patriciis non paucis ſumpta facilimè declarant.

De Dominica Truiſano procuratore.

ſi priuato meo teſtimonio, ſi publicis muneribus, quæ ipſe Dominicus fœliciter obiit ad extremum uſque diem, credas, tecúmque diligèter reputes, non poteris nō gaudere tam præclari viri memoriã ſæpius tibi occurrere, qui vniuerſa Europa, & magna Aſiæ parte à ſeſe luſtrata dū publicis muneribus obeundis vacat, domi quoque magiſtratibus omnibus cum ſumma innocentie fama obitis, diui Marci procurator tandem totius ciuitatis aſſenſu declaratus

est. In quo etiam magistratu Imperatoria rei maritimæ totius maiestaté, sua summa cum laude adeptus est. Hoc vnum ad abstinentiæ eius laudem declarandam fortasse suffecerit, quum legationis munere apud Innocen. Pont. Max. fungeretur, illiusque Pontifex liberis amplissimas dignitates, & opulētissima sacerdotia vltro offerret, nūquam adduci potuit, ne absens postea quidem, ab ipso Pon. requisitus, vt aliquid dari sibi passus sit. Erant illi quidē liberi mares sex, erant priuatæ rei fortunæ non grandes, quæ tamē omnia pellicere eius animū non potuere, vt minimē mirandū sit si gratissima semper in omnes Veneta Resp. eādem procuratoriam dignitatem Marco Antonio eius filio assignandam curarit.

Externa.

N V L L V M certē mihi argumentū ad institutum à me opus, aut iucūdius, aut optatius occurrere scribenti poterat hoc vno ipso, quo sanē & christianæ veræ pietatis argumenta, ad tollendas duas humani generis teterrimas pestes auaritiam, & nimium veneris studium exempla continentur: in quibus primum sibi locum vendicauerit (antiquitate etiam ipsa temporum suffragante) Habraami nepos Iosippus.

f. iij

LIBER

De Iosippo.

HIC igitur fraterna ambitione doló-
que in seruitutem Ægyptijs datus, iuuenis
adhuc præstanti forma placere cœpit vehe-
mentius dominæ suæ, cui seruiret. Blan-
dicijs igitur, ac precibus, omnique alia hu-
iuscemodi arte adhibita, quum frustratâ se
neglectâmq; cōspiceret, mutato in odium
amore, marito detulit veluti illam in libi-
dinem cogere tentasset. Cui facilè credens
maritus quum grauib; pœnis ipsum Io-
sippum etiam atque etiam afficeret, neque
quicq; ipsa vxor hoc astu proficeret, tandè
re ipsa planè cognita (vti fermè vsu eue-
nire solet) adolescentis virtus, ac probitas
magis magisque enituit. Iuvene igitur hoc
ipso ad maiora rerum fastigia prouecto,
vxorèque ipsa à marito interempta, adeo
Iosippi nomen celebre, charumque fuit, vt
inter suos tandem agnitus, principatum fa-
cilè suæ gētis meritò sit adeptus regio suf-
fragio, & commendatione etiâ honestatus.

De Totila Gothorum Rege.

ADMIRABVNTVR sanè multi, quū
Iosippi adolescentis facinus, & tam memo-
rabilem eius continentiam legent. At verò

cùm Totilam Barbarum planè hominem,
Gothorúmque Regem, tam præclari faci-
noris æmulum audierint, quis (quæso) nō
obstupeſcat? Deſciuerat ab hoc ipſo Ro-
mana ciuitas, in cuius poteſtate aliquādiu
fuerat, quo nuncio ſuccenſus: armis ſtatim
correptis, coactaque ingēti ſuorum manu,
Romam urbē obſidere cœpit. Verùm in-
de re infecta in Cāpaniam abiens, Euboi-
cāsque Cumas vi capiens, quum in Roma-
nas matronas & virgines complures lon-
gè pulcherrimas (quæ fortè eò conuene-
rant) incidiffet, tantum abſuit ab illarum
pudore violando, vt omnes eas ſub diligē-
ti cuſtodia patriæ reſtituendas curarit.

*De Henrico primo Germano-
rum Imperatore.*

ET quoniam Totilæ Regis mentio à
me facta eſt, dabitur, vt opinor, hoc facile
mihi, vt Henrici primi Germanorum Im-
peratoris facinus longè celeberrimum, in
obſcurum per me non lateat, addito huic
Chinegundæ vxoris puellæ adhuc, illi nu-
ptæ, non minus memorabili. Vixere igitur
mutuo conſenſu multos annos, ita in vno
eodémque thoro, vt nec ille ſibi quicquā

maritalis in eā iuris vendicarit, & illa nulas amoris faces experiri vnquam voluerit. Quæ res eò certior exploratiórque nobilis esse debet, quòd mortuo marito vxoræque, plurima effulsere miracula, quæ tantæ tamque mirabili castitati testimonium cœlitus prædicerent. Quod ipsum in Almaricum quoq; Pannonū Regem qui primus Christianā pietatē inter eos regij stē-matis est cōplexus, incidit, quod certissimis literarum monumentis sit proditum.

*De Francisco Sfortia Mediolanensi
si postea duce.*

ACCESSERIT ad commemorationē tot regum, Frāncisci Sfortiæ præclarū illustréq; continentię exemplum, qui Florentini pōpuli adhuc iuuenis dux exercitus, puellā egregiæ formæ à suis captā, ad seq; ductā, noctu secum in lecto habuit. Cuius pudicitiam tentandam aggressus, quum gementem illam, obtestantēque audiret, ne se maritūque sui iura violaret, statim dimisit incolumem: ipsiq; marito, qui inter captiuos in castris erat, integram datis etiam muneribus non exiguis restituit. Hic enim adolescens à patre Sfortia acceperat, vt à triplici facinore ī primis abstineret. Primum ne alteri nuptā vnquam

attingeret. Tum ne seruum domi diu habitum, virumque iam factum verberaret. Quod si fortè incidisset, statim verò à se dimitteret persoluto illi omni quod deberet precio laboris operæque suæ. Postremò ne calcitronè equūvllū pateretur quo ipse uti vellet. Quæ omnia à patre Sfortia accepta, diligentissimè dum vixit obseruasse fertur.

De Clemente quarto Pont. Max.

CLAVDET Clemens quartus Ponti. Max. post tot reges, principésque à me cōmemoratos, non solùm pro dignitate illius, quæ semper prima habita est, sed rei quoque ipsius magnitudine celebrandum semper exèplum, quo vno avaritia nostrorum temporum coërgeri tenacioribúsque frenis cohiberi possit. Qui Narbonæ, in Gallia natus, iurèque consultus aliquandiu in patria insignis, mox verò Pon. Max. iure dictus est. Ad què quū duæ, mortua iā pridè vxore, peruenissent è Gallia filia, petètes pro patris ipsius dignitate maritos sibi dari: nonnulliq; alij propinqui præsto essent, qui grādia sacerdotia, & dignitates tribui sibi exposcerent, ita omnibus respōdit, vt quamprimum à se abirent, paternæque rei quod sibi reliquum superesset æquis portionibus inter se diuiderent.

LIBER

Quo responso, & filia in sacra loca Christo dicata concessere, & affines, cognatq; raptim natale solū repetiuere. Huc tu igit Alexander VII. huc Sixte Pont. huc Iuli intendite animum, hūc imitamini si potestis, nec Christianam rem vobis cōmissam, perditam penitus profligatāque esse patiamini.

De paupertate. Cap. IIII.

REM (vt video) longè omnium difficillimam, quæ tamen, si mortales aliquādo saperent, non cōtemnenda, sed passim ab omnibus amplectenda foret, vel quod Christum humani generis redemptorem Dei filium eius cōplectendæ autorem habeamus, certissimūque vitæ magistrum nostræ, vel quod suos discipulos amatores huiusce constantissimos habuerit: ne in presentia commemorem, veteres Ægyptij eremi cultores, & in his Principem Paulū, Antonium, & Hilarionem, innumerāmq; illam manum, quæ diu per tot secula flourerit. Nec verò nūc locus mihi est commemorandi Benedictos, aut Franciscos, aut Dominicos, qui Patrum nostrorum ætate, dote hac animi præcelluerūt, vnde illis felicitissima quæque contigerunt.

De Vrſo Patriciaco duce.

A G E nunc illuſtrium virorum exemplo, ad hanc laudem aſſequendam, vt accedere facilius omnes poſſint, breuiter demonſtre- mus. Eſto igitur princeps & caput huius amplectendæ virtutis Vrſus Patricia- cus Dux, qui Saracenico bello ſœliciffimè defunctus. Narentaniſque infeſtiſſimis ho- ſtibus domitis, cõciliatõque ſibi Vulperto Aquileiẽſi antiſtite, ne poſt hac vlla in Põ- tificem Gradenſem contentionis cauſa ſu- pereſſet, Réque publica optimè compoſi- ta, monaſticam vitam eſt amplexus. Quo exemplo admoneri omnes poſſint, nõ opi- bus, non auri copia, ſed paupertate, & ve- ra, quæ ſequitur ex ea, pietate, ad ſuperos promptum, paratúmque gradum eſſe.

De Petro Vrſcolo duce.

C O M M E N D A T A eſt ſuperius à me Petri Vrſcoli Ducis animi moderatio: ſed quis non videat, & hac in parte iuſtiſſimũ illi locum tribui poſſe, qui in ſummis opi- bus, fortunarúmque omnium ſœlicitate, relictã vxore & filio propoſitum animi ſui ignoſcante, vnus paupertatis ſtudio, præ- cipuam paupertatem induerit animum? A- quitaniam igitur petens, duobus generis

Mauroceno, & Gradonico comitatus, Romualdumque & Guarinum Duces tanti itineris secutus, cœnobio Diui Michaëlis de Cusano sese addixit, suisque generis discedentibus, dum maiorem fortunam illi sibi querunt, nunquam adduci potuit, ut opibus quamvis amplissimis, paupertatem non anteferreret cœptâ. Merito igitur post octauum, & decimum annum ibi peractum, miraculis clarus, cœlum, vnde venerat repetijt, celeberrima sui nominis inter eas gentes fama.

De Vitale Candiano duce.

QUI S vnquam credere potuisset Vitalem Candianum à populo Veneto paterna Ducis dignitate donatum iri, quem populus ipse atrocissimè trucidarat, cum latente filio nihil tale merito, & tamē in Vrseoli locum surrogatus totius ciuitatis studio, Rep. alioqui in ocio, & summa pace relicta, diui Hilarij cœnobium præponere tantæ dignitati non dubitauit, ut quando morbus ingrauesceret, moriendumque sibi cognosceret, paupertatis à se adamate beneficio, faciliorem reditum ad cœlestes sedes sibi fore probaret.

De Tribuno Atemo duce.

NON defuere certè huic Duci in suo principatu variæ ciuium contentiones ciuileſque Caloprinorum, & Maurocenorū discordiæ: quas tamen omni suo studio componendas curarit. Quibus compositis, quietis ocīque cupidus, paupertatisque fouendæ studiosus, & ipse diui Zachariæ cœnobio sese ita inclusit, vt ibi supremū finierit diem. Vt omnino fallantur ij mea sententia, qui coactū illum à populo, vt relinqueret ducis dignitatē asserant.

De Aureo Mastropetro duce.

TANTA fuit in hoc duce post Sebastiani Ciani fatum, (quem sibi propositū esse voluit) pietas, tantaque religio, & paupertatis retinendæ cura, vt post Remp. domi forisque per multos annos administratam, non dubitarit Monasticam vitam cunctis alijs institutis anteferre. Clam igitur deposita Ducis dignitate, Sanctæ Crucis cœnobium petijt, vbi hodie quoque sepulchrum eius visitur.

De Paulo Barbo procuratore.

NON grauabor hac in parte memoriæ Pauli Barbi viri Patricij Sanguinis clarissimi, posteritati tradere, proximumque tot

LIBER

ducibus à me relatis inferere. Vixit igitur hic nostra ætate magistratibus omnibus in summa innocentia defunctus, quos gratissima ciuitas demãdare optimis quibûsque soleat: quem tamen etiam diui Marci Procuratorem suis suffragiis esse voluerit. In eo igitur tantus opum, diuitiarûmque contemptus extitit, vt quanuis octuagenarius decesserit paupertatis tamen studium reliquis aliis omnibus antetulerit.

EXTERNAE

OFFERVNT sese certatim nobis, tot & tam insignia sobriæ paupertatis à religionis nostræ primordio, ad nostram vsq; ætatē exempla, vt vnde primum auspiciū sumā, cuiue imponam finem nesciam. Exordiar igitur ab ipsius Christi discipulis, qui summa fide præcepta eius coluere, vt neminem fore putem, qui nos vanitatis accuset. Petro igitur, & Paulo principibus Apostolorum, qui constantissimè Christi redemptoris instituta cõplexi sunt in præsentia omiſſis, quis nō primum locum iure Matthæo tribuat? Qui quæstuosissimum publicani munus à Christo vocatus reliquisset, ingentésque neglexisset opes, in eo ita proposito quoad vixit perduravit, vt nihil vnquã diuitiarum amplitudini tribuerit, Christi que

Christique acta, & mores diligentissimè perscribens, Apostoli & Euangelistæ duplici munere perfunctus, in cœlestes emigravit sedes.

De Bartholomæo Apostolo.

REGIO hic (quis vnquam crederet?) stemmate ortus, audita semel Christivoce, illi, fastui omni perpetuo dicto vale, reli-
ctisque regijs opibus adhæsit, vt nunquam postea ab incœpto diuelli potuerit. Hunc nescias an ipsi etiam Matthæo præponere velis, qui priuatum aurum suum priuatâ-
que opes contemnere ausus est, hic verò Rege natus, regiam stirpem, regiâsq; opes claritatêque nominis neglexit. Vt cûm-
que sit, insertus piscatoribus hominibus cultu, alia multò grauissima passus est: tû ne Christi discipulum sese negaret, coram regibus prius à capite ad calcem excoriari sese passus est.

De diuo Alexio Patricio Romano.

Q V A N T V M paupertas ipsa diuitijs antecellat, Quiritij sanguinis Alexius facile ostenderit, memorabilêq; mortalibus exemplum præbuerit. Qui Romæ præclaro genere ortus, ex vrbe Syriam petens, multos

que ibi annos paupertatis summo studio agens, mox urbem ipsam incognitus omnibus repetens, ab ipsis etiam paternis edibus quotidiana stipe alitus, in summa animi tranquillitate diu vixit. Nec vnquam ab vllō cognitus est, donec mortuo illo chirographum est inuentum, ex cuius contextu res omnis patefacta sit.

De Beato Francisco Asisiate.

PRAETERMISSIS in praesentia Paulō Eremiticę vitę autore, & Antonio, & Hilarione innumerisq; alijs, qui diu celebres in Aegypto vixere, praecipui paupertatis amatores: Franciscum vnum Asisiatem recentioribus saeculis aditum huc inferam, qui oblucente patre, paternasque opes sepius ostentante, Ioannis Bonimianui intra Italiae fines Eremiticam vitam profitentis, auctoritatem sequi maluit. A quo edoctus vnam paupertatem amplecti, sic diuino afflate spiritu, adeo postea claruit, vt nullo nunc loco sectatoribus illius non occurras: qui nudis ingredientiē pedibus, vnaque tunica contenti argentum ipsum, & aurum adeo negligent, vt nephas sit illis manibus suis contrectare. Quorum vitam principes viri, & nobilitate diuitisq;

præcellentes, colere in hūc vsque diem, & eorū vestigia sectari non dubitent. Nunquam inficias ierim Cassinatam familiam à diuo Benedicto institutā sanctam in primis, & verā, eximiāmq; religionis cultricē, ad hæc vsque tempora extitisse, incorruptāmq; sic hodie florere, vt eam certè non possis cum admiratione & laude nō persequi. Accedit ad hæc & ipse Dominicus diuini propositi vir, qui suos sectatores illustres, ac celebres cum vitæ sanctitate, tum doctrina non paucos habuerit. Sed nescio quo dicam fato tam diuturnam, tamq; constantem religionis nostræ pietatem, paupertatisque summum studium, nostra hac ætate non omnibus probari.

De diuo Nicolao.

P A T A R A Lyciæ vrbs, clara olim Apollinis oraculo, Nicolaum ipsum tulit. Qui parentibus ortus præclaris, & ditibus, post adolescentiam sanctè piéq; peractam, mortuo patre animum statim in Deū propensissimū habuit. Vsq; adeò vt iam tum adolescens, omni studio, veræ religioni ac pietati vacaret. Vnum est eius memorabile factum, præter cætera, quòd proximum sibi hominem de trium filiarum prostitu-

tione cogitantem, vnde sibi victum quæret, immisso clam per fenestram auri non leui pondere, à tam scelerato proposito re traxit. Vixit autem hic Mirensis episcopus summa religionis & pietatis laude, claruitque tumba eius magna miraculorum copia, donec multis post sæculis translatis eius ossibus, Barrum Italię urbem celeberrimum in hunc diem extet.

*De diuo Magno Heracliensi
Episcopo.*

OC CVR REBAT mihi hæc ipsa scribenti sæpe D. Benedicti memoria, à quo velut à fonte, reliquæ quoq; monachorū familię suū ortum suāmq; deriuarunt originē: sed Magnus ipse hoc nomine dictus, Antistes Heracliensis, de Veneta prouincia optimè meritis, nos ab hoc incepto retraxit. Cuius vitę sanctitas tantū apud Venetos valuit, vt diuinitus monitus existimetur, ad templorū varia fundamenta iacenda, quæ Venetijs hodie etiā visantur. Diu igitur Petro Oliuolési templi primum ab eo fundamēta iacta: mox suo studio, & impensa, D. Mariæ extructa est ædes, cui formosę cognomento sit. Nec seruatori nostro in oculatissima vrbs parte, extruēdi

templi cura studiúmque illi defuit. Par quoque alacritas in excolendis templis D. Iohanni Baptistæ Raphaëliq; archangelo, & duodenis Apostolis illi affuit, donec in summo paupertatis ardore moriens, cū summo totius prouinciæ dolore, & fletu, Venetias tandē trāsatus est: illiusq; ossa in D. Hieremię tēplo hodie iaceāt, quę sūma mortaliū frequētia piētissimē à Venetis colātur.

De diuo Gregorio Pont. Max.

N V N Q V A M te diue Gregori, vel propter excellentem animi tui pietatem, vel propter eximiā, pręstantémque doctrinam silentio pręterierim: qui nobili claroque loco inter Romanos senatores ortus, iam tum à primis annis eam indolē prę te tulisti futuræ bonitatis, & religionis, vt te iuuenem Romana omnis iuuentus summa virtutis admiratione ducem haberet. Quare non immeritò te Romana ciuitas inuitum, reluctantémque summa contentione & admiratione dixerit. Taceo nunc quam ingenij vim, taceo diligentiam tuam in bonis omnibus tuendis, eorúmque sanctē colenda memoria. Illud verò nunquam flere potero, vt Augustinus ipse doctrina in primis excellat, vt diuus Hieronymus lin-

t iij

LIBER

guarum peritia, & rerum copia præstet, vt Ambrosius summo pietatis studio floreat, tu certè inter quatuor vnus es qui humanæ vitæ, moribúsque optimè cōsulueris. Declarant id moralium libri à te scripti, declarant tua in D. Iob commentaria, & homiliæ in euangelia conscriptæ. Sed paupertatis tuæ studium in tanto Pontificatu constanter à te retentum, in mortis vsque diem, testatum posteris & ipse à me volui.

De verecundia. Cap. V.

ERIT certè ab ipsa paupertate foelicitissimus ad verecundiam, pudorémque transitus. Est enim pudor virtutum omnium tum priuatim, tum publicè custos, atque magister: quem si negliges, nihil vnquam cum laude tua egeris. Qui quanuis in pueris præcipuè requiratur, ita tamen per omnes ætatis gradus exigitur, vt etiam regna, résque publicæ reliquæque imperia decus hoc ipsum verecundiæ passim expetant.

De Francisco Dandulo, qui postea dux fuit.

FERRARIAM urbem, Veneti olim suis armis, suóque sanguine, ab immani

hoste planè receperant, suóque iure tuendam susceperant. Quod Clemens Pontifex, qui tum in Gallijs agebat, ferre satis æquo animo non poterat: quippe qui sui eam aucupij esse contendebat. Missis igitur oratoribus multis frustra ad leniendam Maximi Pontificis iram, qui Venerum nomen diris suis, & gravi anathemate insectabatur, profectus est ad eum publico nomine orator Franciscus Dandulas: qui obstinatissimū illum aliquot dies expertus, quum etiam interdum ab ipsius conspectu reiiceretur, in eam sententiam flexit animum, vt noua arte, nouique pudoris ratione seruata, ad prandētem Pont. in palatio quadrupes accesserit, flexo quantum potuit in terram capite, supplēxq; petens, vt Veneto senatui Pont. ipse parceret, veniamque daret, neq; enim se corporis habitum mutaturum, nisi prius Clemēs ignouisset ipse. Quare admiratus Pont. captusq; tanti pudoris & reuerentię nouitate, illum assurgere iussit, complexusque hominem, cape, inquit, exhibiti pudoris à me veniam, Ducique tuo, & Senatui scribito meo nomine, solutos eos mea omni posthac execratione, charissimósque mihi semper ab hoc die futuros. Quæ res

t iij

tam grata Senatui Veneto fuit, ut quamuis canis cognomento diceretur, ob commentu nouitatem, Princeps statim sit declaratus.

De Senatu Veneto.

SUSCEPERAT Patrum nostrorum ætate Dux, Senatusque Venetus bellum aduersus Herculem Ferrariensem Ducé Sixto Pont. Max. id annuente, & approbante. Susceperatque bellum hoc ipsum honestissimis causis in Herculem adductus. Quod cum gereretur ea spe, ut Veneti Ferraria breui potiri crederetur, Sixtus Pont. mutata sententia, Veneto nomini iratior factus, ut cum infestissimis etiam hostibus aduersus Venetos conspirarit, anathematique spiculum in eos intorserit. Non dubitauere igitur Veneti, veteri sua in Romanam sedem obseruatione, & oratores ad eum mittere, & facti veniam ab eo petere. Quod postea Sixtus etiam facile concessit, animo secum reputans, quanti hæc ipsa Venetorum verecundia facienda esset.

De eodem Senatu.

IMITATVS Iulius secundus Pontifex duorum exemplum, adeò Veneto nomini

iratus infestusque extitit, vt consuetis di-
ris Venetos petens, Christianos omnes
reges, ac principes ad bellum in eos susci-
piendum concitarit, quando Veneti, nec
Fauentiam, nec Ariminum illi reddere pa-
rati essent. Quod consilium, quum parum
læto euentu illis constiterit, non negle-
xere tamen, suorum etiam maiorum mi-
nimè obliiti, oratores ad Pont. ipsum, Do-
minicum Truifanum procuratorem, &
Hieronymum Donatum, & alios mitte-
re, qui vix iratissimi Pontificis animos fle-
xerint.

De eodem Senatu.

F A C I V N T tria hæc à me paulo ante
exempla obseruationis Pontificiæ maie-
stati exhibitæ, vt nō seruato etiam tempo-
rum ordine vnum illud adscribam, quod
maximè memorandum sit, omniūque se-
culorum memoria obseruandū. Cum Se-
bastianus Cianus dux Alexandrū quartū
Pont. Max. Venetijs latentem, propter me-
tum Friderici imperatoris lætum alacrem-
que acceperit, vt non dubitarit cum ipso
Friderico graues inimicitias suscipere, bel-
lūque cum eo periculi, & alex. plenum
gerere, vt Alexander ipse retenta maiesta-

te sua, omnesque mortales agnoscerent, quantum verecundiae, pudorisque, maiestati Pontificiae Veneti semper detulissent. Bello igitur feliciter confecto, pacemque cum Friderico inita, vidit spectavitque Veneta omnis ciuitas cum ingenti gaudio, in Aurea diui Marci aede, prostratum imperatorem ad Alexandri pedes, reconciliatamque inter utrumque gratiam. Qua ex re Alexander Pont. ab urbe discedens, Romamque petens, varijs amplisque insignibus & muneribus principem ipsum ornauit, quae in hunc usque diem exeunti principi tubarum etiam clangore & vexillorum varietate apparent.

De Augustino Barbadico duce.

CREATVS hic quadraginta virali iudicio dux in fratris Marci locum est Augustinus Barbadicus, vir vitae innocentia & grauitate senatoria insignis. Repulsamque tulerat Bernardus Iustinianus diui Marci procurator, literis, oratoriâque facultate celebris, ætateque ipsa, quam Veneti semper magnificere præponendus. Cæterum Barbadicus ipse adeo moderato animo sese in eum gessit, ut verecunde admodum Bernardum ipsum salutarit, dextramque iunxerit, illique

quoad ille vixit non parum verecūdiæ & obseruationis exhibuerit, & fratris charissimi loco semper habuerit.

E X T E R N A.

De Alexādrina virgine Aegyptia.

VENDICABIT sibi Alexandrina virgo principem locum, & id quidem iure optimo, quando in tenera ætate id exemplū detenti pudoris posteritati præbuerit, vt non faciliè par illi historiarum monimentis proditum inueneris. Siquidem hæc sextum decimum ætatis annum vix nata, ardentissimæque adolescentis in se flammæ verita, tumulto se veteri sponte inclusit, in quo duodecim annos constanter vixit, cibo capto in dies necessariisque alijs per rimulam sumptis. Interrogatæque sæpius ab ijs, qui escam ad eam afferrent, cur hoc cepisset concilij, cūrve tandiu immoraretur. Vereor, inquit, virgineum pudorem amittere adolescentis ardore nimio: quam animi corporisque verecundiam rebus omnibus anteferendam duxi. Nec prius inde amoueri voluit, quàm adolescentem fato functum pro certo intellexit.

De virginibus Aconitanis.

LIBER

OBSIDEBANT Sarraceni Aconem Syriæ oppidum, quod postea Ptolæmais est dictum: obsidebantque tantis viribus, ut paulò post urbem capturi facile videri possent. Id quod Aconitanæ virgines, quæ cœnobijs inclusæ degebant veritè, nares sibi singulæ abscissas voluere, ea spe ductæ, ut tanta vultus sui deformitate, hostes, si urbem cœpissent, mortem sibi potius quam stuprum inferrent. Sequenti verò die, quo capta vrbs est, perfidi hostes, conspectas tam deformes, omnes iugularunt.

De Michaële Imperatore Constantinopolitano.

RETVLERAT Imperator Constantinopolitanus Michaël multas præclarasque ex Bulgaro hoste victorias, qui finitimi Romani imperij finibus ex Scythia profecti, graues, infestique maximè forent. Sed postremò prælio victus, fugatusque ab ijs tantum abfuit ut pristina laude contentus esset, ut depositis imperij insulis mori maluerit, quam victorem insolentissimum hostem viuens audire.

De Francisco Sfortia Mediolanensi duce.

ECQUIS non existimet Frâciscum Sfor-
 am Mediolanensem Ducem, hunc ip-
 um animi pudorem potius retinere vo-
 uisse, quàm familiarium suorum quorun-
 lam intentatus preces sequi? Qui quum
 dhortarentur eum vt Guelfam factione
 minino tolleret, quæ illi eiûsque imperio
 nifesta imprimis esset: pudeat, inquit, vos
 ne Principem recens Mediolanensem to-
 tius populi consensu creatum, ad alterius
 partis internecionem adhortari, quæ hunc
 principatum volens mihi tradiderit. As-
 picite igitur canos in capite meo capillos,
 & nigrescentes ex alia parte. Quos præ-
 feram vt alteri alteris non inuideant? Et vt
 certè me eorum non pudeat, sic patiamini
 quæso Guelfos, & Gibellinos æquo iure
 sub me principe agere, qui pudorẽ vere-
 cundiãque semel animo cæptã hanc ex-
 uere animo non possim, nec debeam: si mo-
 dò vos me eum principem esse velitis, quẽ
 ab initio tanto studio elegistis.

*De Gothifredo Bolionio Lotharin-
 gia duce.*

DISCEPTABANT inter se duo san-
 guine iuncti de Lotharingie principatu Go-
 thifredus scilicet Bolioni⁹, qui postea Hie-

rosolymorū rex primus est dictus, ob eximia eius in christianam pietatē merita, & alter eius affinitate (vt diximus) iunctus, cuius nomen in obscuro sit. Ea igitur discipulatio tandiu tenuit, quoad singulari certamine de tota re decertandum sibi mutuo consensu statuere. In quo prælio Gothifredus ense suo perfractō ad capulum usque, cum omnes illum adhortarentur, qui præsentes aderant, vt consilium cœptę pugnæ deponeret, statetque amicorum iudicio, atque sententiæ, nunquam persuaderi illi potuit, vt id faceret: sed pudore quodam affectus & incensus, ensis capulo sic in hostem in currit, vt eum equo deiectū, terræque iacentem, suomet gladio facile interimere posset, quem sibi vendicarat. Cōuersus igitur in spectatores, Accipio, inquit, pacis condiciones nunc quæ offerebantur, siquidē hostē interimere iā possū: quod & statim abiecto gladio cōprobauit.

De eodem Gothifredo.

NON brevis spatij fuit pudor hic Gothifredo insitus, sed summo studio ad supremum vitę diem retentus. Declarantque hoc ipsum multa præclara eius facinora in hoc genere laudis constanter ædita: sed

illud in primis, quòd Hierosolymorū Rex primus creatus propter singulares eius virtutes, oblatū regni diadema capiti sibi imponi nunquam passus. Illud semper repetens, egone caput meum ornari hoc tam superbo fastigio in ea vrbe patiar, in qua Christus ipse humani generis redemptor, spineam coronam gessit?

De Amore coniugali. Caput V I.

CONIUGALIS Amor tantus talisque semper est habitus, vt ab orbis primordio statim insitus, creato ipsius Dei nutu primum homine omnium animantium præstantissimo, accesserit continuò scemineū Heuꝛę vinculum, diuino præcepto infixum homini: vt eam ipsam tanquam se vnum coleret, meminissetque semper ex suo illam latere proditā, vnde veluti à fonte reliqua summi Amoris & charitatis munia deriuarint. Sic igitur aucta est humani generis soboles, vt hunc ipsum retinere etiam atque etiam debeamus amorem, à quo bona cuncta nobis prodeunt. Rectè igitur Natura ipsa duce perpetuò intelligas insitum esse, vt parentes liberos suos præcipua charitate colant: contrā à liberis singularis pietas parentibus omnino tri-

buatur. Sicque paulatim illa humana societas sparsa, diffusaque in singulos sit, ut summa concordia inter nos agamus, vicissimque ita vita nostra ducatur, ut quod tibi contingere nolles, in alterum nunquam transmittas.

*De Vualberta Petri Candiani
ducis uxore.*

DUXERAT hanc secundo loco Petrus Candianus, priore uxore vita functa, ex Vitali principe Italico genitam. Quæ maritali fœdere ita illi est iuncta, ut filio ex ea suscepto nunquã non summo amore, summaque charitate sit illum prosecuta: donec illo à Venetis interfecto miserabili clade cum paruulo filio, quem fugiens ipse populi furorem secum in sinu perferebat. (Nec verò nunc cædis causas tam horrendæ longius persequar) superstes ipsa, quæ nunquã euadere tentauerat, mariti sui manes vlcisci studeret. Secuta igitur Vitalem priuignum, clamque Venetijs cum eo soluens ad Adheletam Othonis Germanici imperatoris uxore, quæ tum Placentiæ erat transfugit: neque prius inde discedere voluit, quàm desperata auxilij spe ab ipso Othone Principe, Venetias redierit. Ut tamen quod

quod illi superfuit vitæ, in summo imprimis dolore, animique mœrore, Petrum Candianum sæpe repetens, transegerit.

*De Bernardi Iustiniani prioris
uxore.*

IUVENIS hic in Iustiniana familia summae spei, præclaræque indolis, ex Quirina familia uxorem longè pulcherrimam animique dotibus præterea insignem, ita sibi iunxerat, ut foelicissimum illud cōiugium passim omnes ominarentur. Siquidem ex ea treis mares liberos suscepit, Leonardum videlicet postea Diui Marci procuratorē, & Marcum, qui primus Bergamo de Philippi Mediolanensis Ducis manibus à Venetis extorto, prætor designatus præfuit, cum tanta sui nominis dignitate, ut hodie quoque eius memoria celebris sit: & Laurentium postremò, qui à primis annis religionem ingressus, qua iam tum puer imbutus erat, Venetijs postea Oliuolensis Antistes declaratus, mōxque etiam Patriarchæ dignitate insignitus, moriens postremò inter diuos relatus est. Sed, ut ad id quod est instituti operis redeamus, quum Bernardus ipse maritus, Quirinæque uxor admirabili charitate inter se agerent, læti admodū

triplici hac ple, ita planè accidit, vt nescio
 quo numine Bernardus ipse iuuenis adhuc
 vita excefferit, relicta vxore, quæ quartū &
 vigesimum vitæ annum nondum exple-
 set: vt interea, vitam sæpe despondere ten-
 tauerit, maritumq; sequi, nisi affines illam
 & cognati diligenter obseruassent. Quare
 cōuersa ad filios tres, sub quorū specie emi-
 nebat pater, sic educare eos, & alere cœpit,
 vt christiana pietate dignos eos redderet.
 Qua ex re vigilijs, & ieiunijs quotidianis
 vacans, pauperumque cultui assiduè in ser-
 uiens, spectantibus singula quotidie libe-
 ris, cilicia veste pro interula tunica vtēs, lū-
 bōsque suos catena ænea cingens, sic disci-
 plina sua pignora instruxit, vt tria ciuitatis
 Veneræ numina enixa videri potuerit. Et
 certè in Laurentio ipso, quis hoc vnquam
 cōtigisse neget? Quum ille calendis Iulij
 ortus editusq; sit, quo die clarissimus dux
 Contarenius recepta Clodia, cū magna to-
 tius vrbis lætitia & gaudio, triumphans vr-
 bem est ingressus. Et quoniā Laurentij ip-
 sius meminimus, haud sanè dubitārim te-
 stimonium Philippi Ducis in Marcum ip-
 sum attexere: donec Bergomensem præ-
 turam gessit. Dicere enim solitus erat Phi-
 lippus ipse plus negotij sibi ex lanea Mar-

ci Ia
centi
re qua
iplan
Vene
veris
orati
blic
cur:
gè a
nar
dei

a
r
r
a
v
i

ei Iustiniani veste exhiberi, quàm ex ducentis cataphractis equitibus Venetis capere quotidie soleret. Nec verò Leonardum ipsum vnquam neglexeris, qui primus ex Veneta nobilitate, Latinis, Græcisque literis præcipuè claruit. Quare adolescens orationem pro Carolo Zeno funebre publico mādato habuit. Mox vir factus procuratoriam dignitatem ea tempestate longè amplissimam est adeptus, relicto Bernardo Iustiniano filio, literarum, & eiusdem dignitatis hærede dignissimo.

De Caroli Zeni Vxore.

N I H I L mihi optatius aut iucundius accidere potest, in omni studiorum meorū ratione, dum partim Græcis, partim Latinis literis vaco, quàm quum incido in viri alicuius præclari mentionem. Cuius virtutes resque præclare domi, foris que gestas quum lego, incredibile dictu est, quanta voluptate afficiar. Inter cæteros verò Caroli Zeni præclarissimi ciuis gesta cum versantur in manibus, ita planè accendor, vt nunquam eius mihi memoria excidat. Hic igitur, Helisabetha Iustiniana vita functa, quam vxorem sibi iuuenis adiun-

xerat, tréſque mares liberos ex ea ſuſceperat, dum iam ſenex ex Cypria provincia victor Venetias rediret, pulſis ex inſula Cypro Genuenſibus; ſuis auſpicijs, ſuóque ductu, aſſertóq; ſua opera legitimo Regi imperio, ré familiaré ſuá reperit collapſam, ac penè conclamatá. Quare inténdit animum lubens, vt Iuſtinopolitanam matronam, opibus generéque claram, ætatéque etiá ſibi nō diſparé, in vxoré duceret: quę familię alédę nepotibúſque adhuc teneris educádis præeſſet. Cuius fidé, & diligentiám, atque in ſeſe ſummam charitatem admirabūduſ, cū ſingulari prudētia cōiunctá ita planè cōplexus eſt, ita chará habuit, vt domi ſemper præ oculis haberet. Cæterum vt ſunt mortaliū res, nō in vno eodéque gradu ſemper conſtantes, non diu illi ſuperſtes incolumiſque affuit. Sic igitur tãto animi dolore affectus eſt, vt neque ipſe diu poſt vixerit, publicéque ſui funeriſ dies à duce, Senatúque omni Veneto, reliquíſque ciuibus, cum frequentíſſima omnium pompa celebratus ſit.

De Cecilia Barbádica.

NON caruit etiá maiorū noſtrorum ætas, hac ipſa cōiugij laude tam inſigni, Cecilia

Barbadica Philippo Védramino nupta, tantum doloris ex eius immatura morte suscepit, ut post mariti supremū diē nullis suorum precibus, nullis cognatorum obtestationibus adduci potuit, ut cibum caperet, sic igitur inedia vitam finijt, ut tamen immortalis eius sit futura laus.

E X T E R N A.

De Indorum vxoribus.

PLVRIMA sunt, quæ veterum monumenta scriptorum, certa exploratæque prodidere cum summa legentium admiratione. Illud verò, quod de Indicis vxoribus memoriæ traditum est, quis nō imprimis admiretur? quod ad coniugalem fidē, præcipuamque in maritos charitatem spectat. Accipient igitur omnes hoc nō sine stupore, & cordi animoque fixum semper habeant: mortuo namque marito, quum iam illi rogi institui cœptus est, vxores inter se certant (nam plures habere solebant Indi) quæ vna in rogi transcendens cum eo comburatur. Quæ igitur victrix declaratur nō sine ingenti lætitia, ac si in genialem transferretur thorum, flammæ lætæ excipit, moriensque ab omnibus tanquam supremam fœlicitatem adeptæ,

omnium voce laudatur, in cœlúmque extollitur.

De Panthea Abradata uxore.

VULGATVM hoc in Indicis vxoribus institutum, secuta Panthea Abradata Persæ coniux constanter est, quæ nunciata mariti morte, qui in prælio fortiter pugnas ceciderat, nequaquam consternata animo est, sed tenax propositi mortem delegit, ut eo pacto, maritales manes sequi perpetuò posset.

De Phila Demetrii regis coniuge.

MEMORABILE Panthæ facinus infixisse pectori suo Phila Demetrii regis vxor videri possit, quæ mariti clade cognita, qui victus ab hoste prælio Cassandriæ trepidus fugerat, nulla amplius recipiendi eius spe, mariti interitum minimè expectans, prior venenum hausit. Quasi verò Demetrio præferre hoc ostentareq; sui exemplo vellet, illúmque admonere, ut priuatus ipse regno, sibi superstes esse nollet.

De Ligarij Romani coniuge.

CELEBRIS est his, quæ Latinis literis mediocriter insudarunt, Syllanæ, Marianæque

proscriptionis memoria, qua inter cætera cautum erat: vt in eam tabulam relatum, nemo occultum esse vellet, quin statim nisi proderet pœna indicta: vt etiam si pater filium, aut filius patrem latentem non indicasset, mortis quamprimum pœnâ subiret, cum omni amissione bonorum. Seruatus igitur diu Quintus Ligarius ab vxore domi, ex proscriptis vnus, quum tandem à serua proditus esset, ad necemque adducere-
tur, minimè dubitauit vxor ministros statim sequi, precarique vt se simul cum marito interimeret. Quod quum neq; à triu-
uiris, ad quos clamâs perpetuò venerat im-
petrare posset, illa domum reuersa mortē statim sibi consciuit, nullum vt cibum vn-
quam capere voluerit.

De Paulina Senecæ vxore.

S V P P E D I T A T nobis huius exemplum argumenti, Paulina Senecæ vxor, quæ quū mariti sui sanguinem in balneo spargi pas-
sim videret, idque Neronis principis impe-
rio, qui nihil vnquam tale à Seneca præce-
ptore didicisset, nihil omnino verita, ean-
dem & ipsa pœnam suscipere voluit. Vt
quæ maritum viuēs nunq̃ deseruerat, eius-
dem moriētis vestigia perpetuò retineret.

v iij

De Annia Romana.

IMPONET finem suscepto à nobis argumento, Romanæ Annia prudens responsum, magnique animi factum. Nam amisso marito, quum iuuenem illam affines adhortarentur, vt iterum nubere vellet, quæ iunior adhuc esset constanter respondit nolle se pro certo nouum Hymenæum amplecti. Nam si iterum nuberet bonumque virum sortiretur, qualis prior ipse fuerat, semper se dolituram, quod eo marito carendum sibi esset: sin malum accepisset, nolle se torqueri perpetuò hac poena tam graui, quàm sponte sua sibi ascuiisset.

De Amicitia. Caput VII.

NULLVM quidem scribendi argumentum gratius, aut iucundius occurrere potuit, quàm, de amicitia ipsa, quæ, virtute excepta, principem sibi in hominum vita locum vendicat, quæ ab amore profecta, si alterum æquè, ac te ipsum diligas, nullus certior fructus, nullaque maior laus expectari potest. Ducta igitur à morum similitudine hoc tibi persuaferit imprimis, vt amici causa rogantis honesta, promptus alacerque sis, vt planè intelligere possimus hac vna sublata, nullam esse mortalium vitam, ac si So-

Iem, Lunámque de cœlo subtraxeris . Sequemur igitur (vt vno verbo dicam) Pithagoræ philosophi præceptum , vt idem velle, idémque nolle inter amicos præcipuæ beneuolentiæ vinculum sit . Damióque ac Pythiæ semper meminerimus, quorum alter vadem se pro amico in mortis periculo , Dionysio Siciliæ Tyranno præbuit.

De Veneta. Rep.

RETINUIT semper hoc studiũ Resp. Veneta, sanctè, purèque retinendæ amicitia, cum principibus præcipuè Constantinopolitanis, quos perpetuò bello pacèq; fouit, omnibúque officijs semper prosecuta est : donec variante imperatorio stemmate , rebúque Imperij illius ad pessimũ quémque delatis, sanctum illud amicitia nomen erga illos deserere sit coacta. Ita tamen, vt quandoque memores ipsi Veneti veteris suę in Græcanicum Imperium pietatis, non desierint, etiam in vltimo Graiæ gentis excidio suffragari.

De Andrea Dandulo duce.

CELEBERRIMVM est apud nos Andrea Danduli Ducis nomen , vel quòd

tertium & trigesimū vitæ annū natus Dux
est creatus, quæ dignitas veteri Venetæ gē-
tis instituto, senibus ferè demandari solita
sit, vel quòd renascētibus tū primū in ter-
ra Italia Latinis literis, eas ita excoluit iu-
uenis, vt plurimū laudis, & gloriæ inde sit
cōsecutus. Quare Frāciscū Petrarchā etiam
absentem maximè dilexerit. Venetiāsque
aduentatē summo cū honore semper susce-
perit, ædibus illi publicè assignatis in vr-
bis parte oculatissima, primoque loco illi
semper attributo, quotienscūq; in publicū
prodiret, post oratores regios p̄cipūmq;,
qui in comitatu adessent. Adhæc inter pa-
latinas ædes sæpe illū conuiuijs excipiens;
sic illum cōplecti visus est, vt summi in illū
amoris testimoniū, gratique in eum animi
iudiciū maximè præferret: quod, & Petrar-
chæ scripta hodie quoq; faciliè declarent.

De Carolo Zeno.

CAROLVS Zenus (hic enim mihi in
vario virtutis genere sæpe repetendus erit)
dum iuuenis adhuc esset, patria in ocio a-
gente, ad Galeacium Mediolani Principē
profectus est. A quo primū benignè
propter gentis nobilitatem, & Petri pa-
tris memoriā præclarā, ita excipitur, vt bre-
ui cognitus ab ipso duce, propter singula-

rem eius, virtutem, vniuerso principatui suo ab illo præficeretur: quæ adeo cōstanter, & iustè rexit, vt in hodiernū diem Caroli Zeni nomē inter eos populos viuat, ac floreat. Cæterū Galeacius Dux sic in eum cōuertit animū, sic illū cōplexus est, vt illi omnia deferret, illum beneuolentissimè semper exciperet, vitam illius, cum priuatam, tum publicam, morésque longè optimos maximè admiratus: vt quotièscunq; daretur occasio, semper cum eo esse vellet, omniāque ex Caroli consilio in tanta Imperij mole ageret. Neque verò quicquā illi Duci molestius, aut ipsi Carolo durius accidere vnquam potuit, quàm quum reuocante patria, natales solos reuifere coactus est: vt tamen alter alterius constantissimam & mutuam memoriam ad supremum vsque diem retinuerit.

De eodem.

Hic verò finito Ligustico bello, quod graue periculique plenum fuit, in Petrum Paulum Vergerium Iustinopolitanum, litterarū & eloquētix studijs florētissimū ea tempestate, facies sui amoris sic intorsit, vt vnum præcipuè coleret, vni omnia tribueret: domique semper, & studiorum so-

cium, & amicum charissimū habuerit: qui cum ita deniq; vixerit, vt nisi patriæ pietas illū distraheret, nunquam à se ne transuersum quidem vnguem seiungi pateretur.

De Petro Lauretano.

F V I T is semper clari nominis, & gloriæ apud omnes, imprimisque patriæ charus suæ. Námque Turcicam classē rei maritimæ Imperator primus ad Calipolim vinci posse docuit, & postea ad Rapalum Genuensem classē ita fudit, profligauitque, vt Franciscum Spinulam Imperatorem, illustrisque aliquot Genuenses ceperit. Cæterum ille Gallico bello, quod aduersus Philippum Mediolanensem ducem Veneti gerebant, virtutis suæ specimē, Brixie præfectus, in castrisque legatus exhibuit tale, vt obliuisci eius nominis Veneti nunquam possint. Illud verò nunc tantum à me repetetur, quod ad præsentē rem attineat. Audierat Blondi Flauij celebre per omnem Italiam nomen, cum sua summa laude à multis cōmemorari: quare tantæ virtutis literarum admiratione captus, sic omnem operam adhibuit, & studium, vt eum ad se Brixie traxerit, eumq; inter familiares suos ita habuit, vt summo-

pere cum diligere videretur. Nec vicissim
Blondus ipse minus virtutem tam egregij
virij admiratus, summamque in sese bene-
uolentiam contemplatus, suo omni studio,
& cura vnquā illi defuit. Cui à secretis in-
seruiens, sic deniq; probatus est, vt & illum
Veneta ciuitate donandum curarit, & Ve-
netis ipsis charum perpetuò reddiderit.

Externa.

L A E T A B A T V R olim Græcia quatuor
amicorū paria sibi vni affuisse summa sua
cum gloria: quasi verò parens ipsa nostra
Italia in hac arena cōtendere non possit, à
qua etiā longissimè superetur. Non erunt
igitur mihi nunc duo illi ex Pythagorica
disciplina referēdi, qui certè perpetua me-
moriam nō indigni sint, quāuis obscuro lo-
co nati, non Nisus, & Eurialus Virgiliano
carmine celebres. Sed Augustus ipse Cæ-
sar fœlix exordium amicitiae sanctissimè
cultę dederit, qui victo Marco Antonio ad
Actium nauali prælio, occupata mox etiā
Alexandria in publicum prodiens, magna
voce, vt exaudiri à corona circumstantium
posset, parcere sese dixit Alexadrinis, gra-
uiorūque etiam eorum culpæ veniam tri-
buere, tribus de causis: primū propter

vrbis conditorē Alexandrū, deinde ppter
 vrbis pulchritudinē ipsius, postremò vel i-
 primis Arii ipsi⁹ gratiā, quē etiā manu sua
 astanti multitudini ostenderit. Cuius vir-
 tutis, & bonitatis ergo, amicū eum sibi de-
 legerit, qui cum semper cōiunctissimè sit
 victurus. O tēq; quaterque beatum prin-
 cipem, qui in tanta rerū fortuna, Imperiūq;
 tam augusti fœlicitate, non dubitarit veræ
 amicitiae testimonium tam fidele præbere.

De M. Vlpio Traiano Imp. & Surra.

OPTIMVM, ac fœliciss. principem Au-
 gustū excipiet Marcus Vlpius Traian⁹, qui
 vitę bonitate, rerūmq; gestarum gloria nō
 minus insignis habeatur. Hic igitur anteq̃
 in Domitiani principis locum ascenderet,
 Surram inter alios præcipuum amicū ha-
 buit, qui falsò delatus ad illum, quasi in il-
 lum coniurasset, respondit delatoribus tā-
 tum abest, vt hoc credam, vt cras vestro
 etiam iudicio, vos illum absoluatis. Qua-
 re adueniente postea luce, duobus tantum
 servis comitatus cum Surra ipso cœnatu-
 rus domum eius aduenit, mōxque à cœ-
 na radi se ab eius tonsore voluit: quin etiā
 eius ab medico, qui præsens aderat, oculos
 diligentius inspicere voluit, diutiusque con-

tractari sibi illos passus est. Inde domū incolumis rediens, facilè Surrae calumniatoribus satisfecit. Ex eo tempore breui principatū adeptus, Domitiano principe sublatō, tribunū ipsum Surram declarauit, quē etiam alta voce admonuit districtum gladium illi tradens, vt si rectè imperasset, ad sese tuendum illo vteretur, sin verò minus rectè se gereret, ipsum ensē in se distringeret.

De Diocletiano, & Herculeio Impera.

POTIEBATVR rerum Romanique Imperij fascibus, Diocletianus, atq; ita imperabat, vt non facilè res nouas moliri aliquem posse intelligeret: & tamen Herculeium sociū asciscere sibi nō dubitauit, ad quod vix parētes dum viuunt, liberos suos aduocarent. Vixere igitur inter se diu tanta concordia, tantāque animorum coniunctione, vt (quod maximè memorabile sit) nullum eiusmodi exemplum in re Romana inuenias. Cum diu igitur floruisent præclaris vti victorijs, Herculeiūque ipse Diocletiano gratificari in omnibus studeret, vterq; tandē vno eodēq; die, Mediolani videlicet Herculeius, & Nicomediæ

Dioclitianus post vigesimum annum imperij infulas communi consensu deposuerat. Quæ res postea Dioclitiano fœlicius celsit, quum apud Salonas (Dalmatiæ hoc oppidum, ex quo ortus esset) ageret, horumque curam intenderet, tanta cōstantia, vt nunquam passus sit, se à quopiam ad imperij fasces reuocari : id, quod Herculeius auidius affectans (meritò fortasse quis dixerit) non multò post ferro à suis cæsus est.

De Philippo Mediolani duce, & Alphonso Neapolitanorum rege.

ERVNT ij duo in terra Italia principes, patrum nostrorum memoria, diu inter se infestissimis animis. Donec Philippus ipse Alphonsum regem cum fratribus suis auspiciis ad Gaietam victum Blasij Aclaretii Genuensis ductu, captiuum Mediolani vidit, penesque se aliquandiu habuit. Quo dimisso, regnòque ab eo recepto, sic inter se cōcordes vixere, sic mutuò sese dilexere, vt non desint autores, qui Alphonsum regem à Philippo institutum hæredè tradât, Mediolanensisque principatus successorem, scribant.

De liberalitate. Cap. VIII.

NON

NON possum non ingenuè fateri, laborem industriamque hanc meam, cum propter alia à me hætenus conscripta, tum ob ea, quæ de amicitia nostrorum temporum memoranda occurrerunt, periucundâ mihi extitisse. Ut intelligere possent, qui nostratia hæc quandoque legent, nunquam defuisse homines, qui etiam in hoc genere laudis maximè floruerint. Nec verò dubito non minori voluptati mihi futurum, quum liberalitatē ipsam persequar, si modò ea suis propriisq; vestigijs ingressa ad nos, rectè accepta fuerit. Erit igitur mihi liberalitas ipsa, quæ à iustitia proficiscens modò beneficētia à nobis, modò benignitas appellatur, in præsentia proponenda: quum aut nos sponte nostra in rebus maximè honestis prompti, paratique sumus ad benemerendum de amicis nostris, aut contrà, grati, memorésque accepti beneficij, meliore etiâ si fieri possit mensura reddimus. Quæ vitæ ratio præcipuè valeat ad hominum societatem maximè tuendam.

De Senatu Veneto.

ET quoniam publica priuatis anteponenda iure optimo sunt, Senatus Veneti præclara quædam exempla prius afferam,

quæ postea priuata iure suo subsequenter.
 Claruit verò semper hæc ciuitas hac ipsa
 beneficentiæ dote : quippe quæ gentibus
 omnibus vario euentu huc confugienti-
 bus, tanquam benignissima parens paruit.
 Quare cum multa sint veteris ætatis exem-
 pla, quæ ex Sabellici monumentis legenti
 cognita esse poterunt, ad recentiora, cer-
 tioraque transibo. Primi igitur mihi Sco-
 drenses Epirotici occurrent, qui à Turcis
 iterum atque iterum graui obsidione cir-
 cumuenti, quum fortissimè resisteret, An-
 tonium Lauretanum eorum præfectū, qui
 illis assiduè adesset secuti, virum alioqui
 omni virtute celebrem, nulli non periculo
 sese obiicerunt : vt eorum quoque vxores
 & fœminæ pro mœnibus starent. Secūda
 igitur oppugnatione, quum Turca hostis
 acriter instaret, neque vlla iam euadendi
 spes Scodrensis superesset, Turcis octa-
 uum iam mensem urbē obsidione premen-
 tibus, quum ferro flammisque hostilibus
 fortissimè restitissent, urbem ipsam Vene-
 ti Othomano principi dedere coacti sunt :
 inuitis (quod in se esset) ciuibz, qui mori
 etiam fame malent, quàm Venetis non pa-
 rere. In hos omnes Venerus Senatus lon-
 gè gratissimus, qui quadringenti, & quin-

quaginta superfuerant, præter vxores & liberos, Venetias aduenientes ita excepit, vt alios perpetuis salarijs donarent, alios oppidorum suorum arcibus præficerent, reliquos ad vnum nullo non beneficij genere persequerentur. Id quod antea etiam Calchidensibus publicè datum erat, quicunque huc incolumes appulissent.

De eodem Senatu.

Vt interim multa alia publicæ beneficiæ exempla prætermiserim, quæ ea tēpestate præclara & illustria extitere, nunquā certè Antonij Siculi iuuenis facinus, & Veneti Senatus gratissimum in eum iuuenē animum obliuioni tradam. Is enim iuuenis Othomanico bello à Petro Moce-nico maritimæ tunc rei imperatore missus Calipolim, vt Turciū nauale, domūmq; in eo oppido plenam omni apparatu nautico incenderet: tametsi res ipsa non omnino successit, quando Turcæ ad subitum incendium extinguendum, quod latè iam diffusum erat, aduolarunt. Quare iuuenis territus, suāmq; nauiculam repetens, quæ inter nauigādū improviso igne cōflagrat, captus denique à Turcis suis cum so-

cijſ, Othomani iuſſu interfectus eſt. Non poſſum equidẽ ſilentio inuoluere iuuenis ipſius captiui ad Othomanũ deducti ſummæ conſtantiæ, neſcio an dicam audaciæ plenum reſponſum: qui interrogatus ab Othomano cur id auſus eſſet, An ego, reſpondit, chriſtianus non tui nominis odio Turcicæque ſuperſtitionis tuæ contemptu hoc aggrederer? qui ſcirem principes omnes, ac reges chriſtianos illi præcipuo odio eſſe, ipſamque Chriſtianam pietatem adeo te perſequi, vt extinctam illam, penitũſque abolitam abſ te præcipuè ſtudeas? Venetijs igitur re tam memorabili nunciata, quàm primum Antonij fratrem adoleſcentem adhuc, & eius ſororẽ ampliſſimis donarunt muneribus, ſalario videlicet annuo fratri præſcripto, & ſorori, quotienſcunque nuberet, dote aſſignata non medio-cri.

De ciuium Venetorum in patriam liberalitate.

VIDERI forſan alicui minus curioſus rerum noſtratiũ potero, qui egregium ciuium, & maximè memorabile exemplum liberalitatis, quod Liguſtico bello ipſi ciues ediderunt immutato temporis ordine,

nunc ascribam. Satis autem constat dum Contarenius dux ad Clodiam recipiendā contendere vellet, quam Genuensis hostis expugnatam obtinebat, non paruam ciuium Venetorum copiam magnam vim auri argentique in publicum cōtulisse, ad aliósq; bellicos vsus, omnes se paratos obtulisse, vt Veneta dignitas, atque libertas stare: quorum magnam partem post pacē initam, patricio donarit ordine dux, & Senatus: & in ijs Iacobū Caballum, qui terrestri bello ea ferè tempestate summa sua cum fide, & laude præfuit. Supersunt adhuc Venetijs, ex ijs non paucę familię, quę honestissimum inter patricos obtineant locum.

De Carolo Zeno.

FACIT Caroli Zeni summa in patriam liberalitas, hoc difficillimo Ligustici belli tempore, vt præteriri à me memoria tam præclari facinoris sine graui piaculo non possit: qui prædam Bichinioniæ navis omnem ducentorum & amplius aureorum millium, duci & Senatui Clodiā obsidenti cum sua classe adueniens obtulit. Neque verò non præfectus terrestris omnis belli à duce declaratus, priuata domestica pecunia

LIBER

milites in seditione versos sæpe conciliauit. Omnem suam pecuniã liberaliter pro patria persolutam, pro certo credens, amplissimas liberis opes, & copiosum à se patrimonium relinquendum esse, quod pro patriæ dignitate, & gloria priuatim impensum à se foret. Poterã etiam hoc loco Robertum sanctum Seuerinatem inserere, poteram & Malatestæ familiæ reliquias, innumeròsque alios adscribere, qui à Senatu Veneto, pro eorum benemeritis amplissimis muneribus, in hunc usque diem sint donati. Verùm ad externa erat mihi transcundum.

EXTERNAL.

De Pipino Francorum Rege, Caroli magni patre.

EXCELLERE in Pipino rege plures, præclaręq; animi dotes: quas postea Carolus magnus eius filius ampliores reddidit. Illud verò in Pipino (ut cetera eius illustria gesta nunc omittã) summæ regiæque liberalitatis exemplum nunquã tacuerim, quod bis in Italiam aduersum Longobardos descēderit, Pontificum Maximorum adhortationem secutus. Quorum fractis

debilitatisque viribus, quicquid Italici soli is ademerit, Romanis Pontif. ultro donarit. Tametsi Constantinopolitani principes immensam auri vim Pipino obtulissent, si ea sibi restituisset, quæ sui iuris esse afferebant. Erat autem Hexarchatus Rauen nas præcipui usus, & commodi: præterea quicquid hodie intra Italiam Româdiolæ nomine appellamus, cum non modica Hetruriæ parte.

De Carolo magno Pipini filio.

AN verò Caroli magni liberalitas à me longè celeberrima fileri hoc loco poterit? Quando ille Adriani Pont. rogatu ad extinguendam penitus Longobardorum tyrannidem arma sumpsit, noménque Longobardicū ab vniuersa Italia sustulit, Desideriūque eorum regem captiuum abduxerit; habita imprimis Pontificiæ dignitatis ratione, regnóque Francorum in Italia sic constituto, vt vniuersum terræ Italię spatium, Cisalpinæ Galliæ meritò hodie nuncupetur, quod Padus amnis ambiat, quibus eximijs gestis in religionémque Christianam propensissimo studio, iure magnus imperatórque cum sua reliqua sōbole sit dictus.

De Paulino Nolano Episcopo.

QVIS tui Pauline Nolane antistes obliuisci vnquā poterit, aut quomodo te non duobus memoratis à me principibus iure adiunxerim? Fuerint quidem illi duo principes longè clarissimi, longèque potentissimi, quorum amplissime opes, atque diuitiæ in tam latis imperij sui finibus extiterint, quas etiam liberalissimè profuderint: te verò Pauline quo pacto, aut quo liberalitatis genere excelluisse dicam? Nouam enim esse oportet tui celebrandi rationē: quū nouo liberalitatis genere, ita sis vsus, quo ante te nemo, neque posthac in hunc vsque diem monimētis literarum celebretur. Fuerint ante te reges, ac viri opulētissimi, qui vera pietate tuenda pro libertate, pro patria, pro amicis ingentem vim auri atque argenti profuderint: tu verò inter Aquitanos ortus, paternas ampliores opes pauperibus erogasti, Nolamque urbem in Italiam petens, vrbi illi dignitate episcopus es præfectus, propter singularem nominis tui laudem, Cæterum quum Vandali ex Aphrica ingenti classe profecti, Genserico duce Romam urbem expugnassent, magnamque Campaniæ partem, Nolam-

que ipsam vastassent, abductis inde in Aphricam captiuis. Audi tu Pauline pater optime precor, audiant cæteri, qui Christianā pietatem sequuntur omnes, nouum, neque antea auditum liberalitatis exemplum. Abductus erat vnicus viduę parentis filius cum alijs, rogabatque illa supplex quotidie Paulinum, vt sibi redimeret filium, sed quum nullæ illi essent opes, deposito habitu in Aphricam nauigauit, inuentoque viduę filio, sese illius domino seruum tradidit, vt viduę parentis filius domum incolumis rediret. Quod vbi tandem Gensericus rescivit princeps, summo-pere admiratus, statim Paulinum ipsum cum reliquis Nolanis omnibus, in patriam restituendum curauit.

*De Serapione Aegyptio
monacho.*

CELEBRE quoque fuerit post Paulinū Serapionis monachi Aegyptij par in eadem laude factum. Qui sua veste, Euangeliorumque codice diuendito, vt pauperes aleret, se quoque postea vendidit, precioque accepto, viduam fœminam cum aliquot liberis fame laborantem iuuit, data illi omni pecunia, quam pro se recepisset.

De Alphonso Seniore.

N E C senior Alphonſus in hoc genere laudis prætereundus eſt, qui annulos retentos à familiari ſuo, quum fortè manus ablueret, diſſimulans poſtridie alios digitis inferens, quum ab eodem admoneretur vt deponeret, in aurem reſpondit: cum mihi reddideris, quos adhuc retines, tunc ego hoſce deponam, ridentique ſimilis ſtatim abiit.

De Alexandro V. Pont. Max.

V T à Pipino rege beneficentia exordium ſumpſit, ſic Alexandri quinti Pontificis Maximi celeberrima benignitas, finem huic imponet. Qui in Creta, inſula natus, minoritanæque familiæ à puero addiſtus, ingenij ſcèlitate, & literis maximè excelluit. Qua ex re Ioanni Galeatio Mediolanèſium principi cognitus, qui eloquentiæ vim in eo admiratus, quam cõtionabundus referebat, naturæque bonitatem illius obſeruans, ac liberalitatem, cã operam dedit, vt primùm Vincétinus declararetur epiſcopus, tum relictà Vicentia, Nouarienſi præficeretur ciuitati, mox Mediolanum euocatus, Archiepiſcopali

dignitate donatus est. Quinetiam postea
Pisani concilij auctoritatem secutus, quam
cardinalis ipse maximè probabat, ea cau-
sa vt schisma tolleretur trium Pont. omniũ
iudicio Cardinalium Pontifex Maximus
creatus est: qui morum elegantiam, eiũs-
que excellentem doctrinam, ingentẽque
eius liberalitatem perspexerant. Vtinam
verò diu ille summæ rei præfuisset, nam
Christianæ rei fortasse melius consultum
esset. Sæpe interim cum familiaribus
agens dicere solitus erat, diuitem
se olim episcopum, pauperem
verò cardinalem, mendicũ
ex nimia liberalitate
Pontificem esse, in
qua dignitate
octauo post
mense o-
bijt.

✿ IOANNIS BA-
PTISTÆ EGNATII,
LIBER QVINTVS.

De Humanitate. Cap. I.

NON possum sanè non
vehemèter admirari, ta-
citùsque mecum lauda-
re hoc ipsum Valerij
Maximi nostri scriben-
di institutum, quò po-
tissimùm in vario vir-
tutum explicàdo genere versetur. Verùm
tria hæc præcipua capita quibus amicitia,
liberalitatis, & huius, quæ in manibus est,
humanitatis exempla continentur, me im-
primis oblectant. Habet enim hæc ipsa hu-
manitas, ab homine dicta (quam tu mäsue-
tudini, & clementiæ, seu lenitati rectè ad-
iunxeris) ampla in se, & cõmunia vitæ of-
ficia. Vt vnusquisque facilè intelligat, &
præcipuè reges, ac Principes, vnde sibi cõ-
stantem amorem, & perennem gentiũ, ac
populorum beneuolentiã parent: dùmque
vixerint, ea retenta mortalium animos sibi
deuinctos obtineant. Fuit igitur hæc virtus

in Romano populo præcipua, & Venetis etiam ipsis nunquam non à primis vrbis cōditæ annis ad hanc ætatē culta. Quā rem plura à nobis, & varia exēpla studiose collata optimè demonstrant: illud interim obiter attingam, nostratia hæc studia, quæ humaniora nuncupentur, ab hoc humanitatis nomine iure deducta: quæ certè si bene à nobis colantur, adolescentiam feliciter erudiant, senectam ætatem capiant, atque delectent: in secundis rebus nobis ornamento sint, in aduersis perfugio, atque solatio, si domi tecum agas, si foris, si vigiles, atque etiam si rusticere, iucundissimi semper sunt tibi comites, qui capiant, quibûsque imprimis gaudeas. Colēt igitur hæc humaniores literas adolescentes, & præter alia historicorum, Poëtarum, Oratorumque mōimenta Latinè prodita, hosce Valerij libros assidue in manibus habeant, hosce euoluant, cum hisce ita pernoctent, vt quemadmodū Alexāder Magnus Homericam Rhapsodiā sub puluino semper habuisse dicitur, sic nos hæc scripta cōplectamur.

De Senatu Veneto in Cretenses.

EVI T Creta olim insula iam inde à sui

primordio in mari hoc nostrati, ad hæc tēpora maximè celebris, centumque vrbium fama clara, vt nauigandi palmam primi sibi vendicent, Minoë rege autore militiæ à pueris assueti : disciplina domestica olim adeò illustres, vt Lacedæmoni ab his viuendi legem sumpsisse credantur. Hæc insula à Metello domita, Cretici cognomentum illi tribuit. Floruit sub Cōstantinopolitanis principibus diu: quam tamen Sarraceni classe sæpe vastarint, donec recepta à Francis Venetisque Constantinopoli, Bonifaciōque Monferatenfi principi ab Balduino imperatore sorte data, eam ille Henrico Dandulo duci, & Venetis cesserit. Ex hac insula varia, & ampla documēta summa Venetorum humanitatis percipi possunt: siquidem eam sæpius rebellātem duces Veneti & Senatus ipse ita cōplexi sunt, vt deducta eò colonia patriciorum & plebeiorum Veneti sanguinis, constans in fide ad hanc ætatem māsērit. Calergis optimè de Veneto nomine meritis, & aliis Cretici sanguinis patricio ordine donatis.

De eodem in Iadrenses.

VI x cuiquam persuaderi interdum pos-

set, tātum benignitatis in ducibus senatū-
que Veneto affuisse, vt Iaderæ septies ab
imperio Veneto desciscēti veniam semper
tribuerint. Eiecerat illa suos pretores non
semel, Pannonas iterum, atque iterum, ma-
gnis propositis præmiis ad sese aduocarāt,
vario bellorum genere Venetū nomen sæ-
pe vexarāt, ceciderat in acie fortissimè pu-
gnans Ordelaphus Faletrus dux: steterant
pro Genuēsibus Ligustico bello, cum ma-
gna Illyrij parte, & tamen veniam peten-
tibus semper data est. Quam tu igitur hu-
manitatem, quam benignitatem Venetæ
parem ex Græcorum Latinorūque mo-
nimentis huic ipsi leges? Desciuere sæpius
à Romanis finitimi populi, graue bellum
cū Samnitibus per multos annos est gestū,
Capuam infestissimam habuere, pro reli-
qua Italia sæpe à Romanis certatū legas,
Carthago contra illos tria bella punica, so-
ciale denique bellum perniciosissimū in-
tra Italiæ fines sensit. Et quis non videat
grauissimas pœnas à deuictis populis sem-
per exactas? grauique seruitutis iugo ciui-
tates oppressas? Cum Veneti inuiti frequē-
tius bella gesserint, de victis verò nulla a-
lia trophæa, præterquàm summæ benigni-
tatis, & lenitatis retulerint.

De eodem Senatu in Ligures.

NVL LVM vnquam atrociorẽ, infestiorẽque hostem expertæ sunt Venetiæ Ligure ipso : qui quanuis ab Adriatico sinu nostro longè distaret, maritimis tamen assuetus velis, Venetique nominis æmulus, non potuit non acerbissimus esse, dum partim suis, partim alienis auspicijs bellum contra Venetos gerit. Cæterum ut alia in præsentia omittam, quis ignorat Andrea Contareno Duce bellum ab hoc hoste Venetis illatum, ut de libertate ipsa certatũ, non de imperij finibus videri possit? in hoc tamẽ ipso bello sic à Venetis potremò dimicatũ esse nemo nõ fateatur, ut summa humanitatis exempla in acerrimũ hostem semper sint ædita, & nouissimè ab Cõtareno Duce recepta Clodia, quatuorque milibus captiuorum receptis, in publicamque custodiam datis, sic publice, priuatimque sunt habiti, ut non faciliẽ crederes eum esse Genuẽsem hostem, qui Venetam libertatem penitus opprimere studuerit. Satis enim constat, & publicas eedes illis assignatas, vnde prospectus in canalẽ maiorẽ foret, & certatim à matronis singulis diebus allata ijs cibaria, ægrotantẽsque,

fi

fi qui forent, vario medelę genere leuatos esse, summa cura semper adhibita, ne quis neglectus esse omnino videretur.

*De eodem Senatu, in Herculem
Ferrarię ducem.*

FERRARIENSE bellum, siue sociale potius appellare mauis, quando vniuersa Italia in nos exarsit, cui non cognitum, celebratũque est? Sic enim biennio, & amplius id ipsum est gestum, vt ipsa Ferrarię capi, expugnarique à Venetis potuerit, si fides in Italię principibus affuisset, in quibus summa esse debuerat: & tamen in ita mox pace, Hercules dux, quum Venetias inuiseret, adeò benignè, iucundęque semper exceptus est, vt & ædes publicę iam pridẽ à Venetis donatæ, maioribus ipsius vario ornamentorum genere sternerentur, & ipse publica impensa cum omni comitatu suo magnificentissimè aleretur.

De Carolo Zeno in Genuenses legatos.

PACE cum Genuensibus in ita, postquã Clodia vrbs recepta est à Cõtarenò duce, bellóque atrocissimo finis est impositus, missi sunt Genuenses oratores Venetias.

Y

LIBER

qui & publicè Ducem, Senatûmque adirent, & Carolum Zenum priuatim inuiserent, quos ille tanta benignitate, & facilitate ita excipere solitus erat, ut non domi solum eos perquam familiariter haberet, verum etiam urbem cum ijs sæpe lustraret. Quinetiam dedita opera illos secû ad magistratus deduxerit, ad quos deprecaturus simulatè venerat, ut sibi veniam darent, multamque remitteret, quâdo eorum licitor gladium sub veste Caroli ipsius latentem sibi ademisset. Quum id difficilius impetrare videretur, interuenientibus oratoribus ipsis, qui suppliciter peterent, & gladium restitui, & multam remitti cui de patria tam bene merito, vix magistratus adduci potuit, ut ipsi oratores id impetrarent. Quæ tamen omnia fictè, simulatèque agerentur, ut Venetijs intelligerent, omnes legibus obtemperare debere.

De eodem Carolo Zeno.

EADÉM quoque fuit eiusdem Caroli Zeni in Franciscum Cararium humanitas, atque benignitas: cui principatu Patavino à Ioanne Galeatio Mediolanensi Principe deiecto, in exiliûmque ad A-

stam oppidum misso, reगतóque, Carolus fortè obuius factus est, qui tum Imperio vniuersi principatus præflet. A quo quum propter veterem amicitiam nõ paruam pecuniæ summam peteret, vt vitam produceret, seseque alere vnum posset, perlibenter illi, & quàm facillimè petitam pecuniæ summam numerauit, iussitque vt omnem operam à se expectaret, quæ prestari ab se, sua cum dignitate illi posset.

De Petro Lauretano.

NON deerant adhuc publicæ virtutis huiusce exempla, quæ referri à me iurè possent, vt in Catarios, Scaligerosque ipsos ædita complura enumerarem: ad hæc quantū semper Constantinopolitanos Imperatores Veneti duces, vniuersaq; ciuitas coluerit, omnibusque humanitatis officijs sit profecuta. Cæterum quum priuata letæturis magis profutura intelligerem, Petri Lauretani totius rei maritimæ Venetæ Imperatoris summæ benignitatis exemplū in Franciscum Spinulam Genuensium præfectū, aliquosq; eius cõsiliarios viros illustres, illi additos à Republica sua præteri-

LIBER

re sine piaculo non possum, qui ad Rapallitanum sinum victis Genuensibus captiuū ipsum Spinulam, & reliquos ad se adductos adeò benignè, adeò humanè excepit, ut illos penè fratres Lauretanos maiore aliquo periculo seruatos diceret, excepta est quandoque Spinulæ vox admirantis tantam animi lenitatem, atque clementiam, palàmque dicentis, neque in classe ipsa, dū Venetias veheretur, neque in ipsa ciuitate asseruatum, se captiuum esse, tanta Lauretani in omnes Genuenses animi lenitas fuit.

EXTERN A.

De Totila Gothorum rege.

PRINCIPEM sibi locum vendica-
uerit Totilas rex, quamuis Barbarus, & in
quem ne sensum, quidem humanitatis vl-
lum cadere posse crederes, nisi pro certo li-
teris proditum esset, quod Rusticianā Boë-
tij vxorem & Simmachi sororem, nullo af-
ficiendam supplicio, nullaque plectendam
pœna duxerit, quāuis accusaretur, illaque
minimè negaret Theodorici regis Gotho-
rum imagines, & statuas, vbicunque inue-
nire potuisset, summo studio deleuisse. Cē
fuit enim Totilas secum tacitus non esse

graviore pœna afficiendam fœminam, quæ Boëtij coniugis sui manibus, & Simmachii fratris, quasi parentare voluisset: quos certè Theodoricus rex ipse præter omne ius & fas interficiendos curasset.

De Iustiniano primo Imperatore.

CELEBrent quâvis Romani suū Paulum Æmilium, qui Persea Macedonum regem Albæ custoditum, vitæque postea functum, magna funeris pœpa extulerit: extollat laudibus & alios suos imperatores vrbs Roma, quòd in populi Romani hostes acerrimos omne humanitatis ius præ se tulerint, non facilè tamen ex iis, quempiam Iustiniano Constantinopolitano principi in hoc genere laudis prætuleris. Ille enim Vitigem Gothorum regem à Belisario captum, Constantinopolimque ex Italia ad se missum, non modò custodiri voluit, sed benigne à se acceptum, variisque muneribus donatum, & patricio ordine insignitū, finitimæ Persidos regioni regia fermè potestate, & titulo præfecit. In qua tâto cum imperio moriens, vix obliuisci potuit se regem non esse.

De Roderico Binaro Hispano equite.

HABEBIT & Hispania suum proprium-
que hac in parte decus, quo iure sanè opti-
mo, Rodericum equitem suum in hoc ge-
nere laudis maximè commendet. Qui ad-
uersus Mauros Bethicam occupantes, ma-
gno cum exercitu proficiscens, à Petro Ar-
ragonix rege impeditus est, ne tam hone-
stum, egregiùmq; facinus perficeret. Qua-
re occurrentem sibi magnis cum copiis pri-
mo congressu, non sine labore victum, ca-
ptiuum etiam regem habuit, sed humani-
tatis suæ, & clementiæ Rodericus esse du-
xit, & regi aduenienti occurrere, & illū be-
nignissimè salutare, seseque illi pro regio
fastigio submittere. Insuper verò magnis
etiam pro fortuna sua eum donare mune-
ribus, ei que statim, & liberè in regnum
remisso de sese omnia polliceri.

De Alphonso Castulonensi rege.

FLORVERE semper Hispaniæ non so-
lùm claris, illustribusque viris, verùm etiā
principibus, ac regibus longè clarissimis.
Inter quos præcipuum sibi vendicabit lo-
cum humanitatis, & clementiæ singularis
Alphonso Castulonensis rex. Ille etenim
deprehenso Bethici sanguinis virum in
castris suis, quī Maumetheum delirium se

queretur, idque tantum peragere festinabat, ut ipsum Alphōsum interimeret, quacun- que ratione posset, deprehēsum, cōfessumque tantum crimen, non modò pœna vlla non affecit, sed regiē planè vestitum, ac ornatum, & non mediocri pecunia succinctum dimisit. O humanissimum, & clementissimum regem, cuius exemplū tam memorabile, ne in priuatis quidem inuenias adhuc vllis.

De Saladino.

NEMINI qui regum nostratium ac principum gesta quingentesimum abhinc annum pro Christiana pietate legerit, ignotum, obscurūque Saladini Turcarū principis nomen esse potest. Fuit enim hic tantæ virtutis princeps, & morum elegantia, & rei militaris gloria, ut vix vnum, aut alterum, etiam Quiritij Romanique sanguinis imperatorē, conferre illi possis. Nā captis ab eo Hierosolymis, quū passim illi scēminarū vulgus, & matronarum comitatus occurreret, quæ, & maritos suos in acie interfectos deslerent, & supplices peterēt, ne pactam pro redēptione sua pecuniam, quæ illis nulla superesset, exigere vellet, tantā humanitatē erga illas exhibuit, tantamq; clementiā in eas præ se tulit, ut non

modo quicquā ab ijs extorserit, sed benignè ad se appellatas, numerata singulis pecunia, variisque muneribus ornatas ultro dimiserit: datis etiam ducibus, qui eas quocunque abire malent, tutò innocentèrque deducerent.

De Sixto tertio Pont. Max.

NEMINEM certè nostrū reor æquè admiraturum Sixti Pont. Max. Christi vicarij, Petrique successoris factum insigne, humanitatisque, atque clementiæ singularis plenum. Qui accusatus à Basso Romano patritio, interueniente etiā Placida vxore, varijs illi calumnijs obiectis, omnium iudicum sententijs, nullaque penitus variante absolutus est. Quare quum Bassus ipse, & vxor exulare ab vrbe cogerentur, primū Sixtus id à iudicibus deprecatus est, quod cum obtinere non potuisset, moruo non multo post Basso facilè ostendit animi sui benignitatem, & placabilitatem: namque eius cadauer Sixtus, quod in vrbe deferendum curauit, proprijs manibus ornavit, variòque genere supplicationum, & precum vsus, ipsemet sepulturæ tradidit.

De Gratis. Caput II.

IMMINUIT mihi quotidianum hunc

laborem scribendi meum, quod in ea vitæ parte stylus ipse versatur, in qua de ipsa virtute præcipuè agitur, quæ sanè ipsa quàm propria sit hominis, vniq̃ue sibi precium, in multas tamen distribuitur partes, variâsque appellationes. Et quamvis hæcenus de ipsa humanitate, & beneficètia à me diligentiùs actum sit, quæ certè pars multo iucundissima mihi fuerit, hæc tamen ipsa, qua grati animi vis elucet, nescio quo pacto mihi iucundior est facta: quis enim nesciat, si grati animi laus de medio tollatur, omnem vitæ societate, omnia officia sublata esse? Neq; enim aliud à nobis immortalis Deus magis expetit, quàm vt pro meritis illius in nos gratias persoluamus. Quid ipsa à nobis patria? quid parètes à liberis? quid ab amicis amici, magis aliud exoptât, aut exquirût, quàm vt cõstantissimè semper hunc ipsum, vt nūquam accepti beneficij memoria excidat præferamus animum? Vt si in ingratum fortè incideris, acceptique beneficij immemorè, nihil eo homine tetricius, nihil iniquius esse ducas. Siquidè ingrati animi vitium nullam secum virtutem perferre valeat.

De Senatu Veneto.

RETINUIT iam inde à sui primordio
perpetuo quodā tenore hanc grati animi
laudem Senatus Venetus, adeò cōstāter, vt
ne minimi quidē in sese beneficij vllō vn-
quam tēpore sit oblitus, Et ne alia vetusti-
ora nunc repetā, recentioribus explicādis
multò sanè libētius insistā, ab ipsa sacrorū
cōmemoratione ducatur exordium. Cavit
igitur Senatus sanctissimo iure, postquam
Teupulana coniuratio penitus sublata est,
vt eius diei æternam memoriam, sacrām-
pio cōstantique amore retineret. Inuisitur
igitur ab omnibus ordinibus D. Viti Pha-
num xv. Iunij mensis die, inuisit Dux, vni-
uersūsq; Senatus & populus, magna cum
pompa, & gaudio, persolutisq; gratijs rite
Deo Opt. Max. patres ipsos secū redeūtes,
intra palatinas suas ædes princeps publi-
eis excipit epulis.

De noui Ducis creatione.

vt prætermittam suo statōq; tempore
annuo varia diuorū tēpla celebri etiā Se-
natus pōpa inuisi, adiriq; solita, nemo non
scit, vbi primū in demortui locū princi-
pis, nou⁹ Dux sit à quadragīta viris dictus,
eū statim D. Marci sacrā ædē inuisere, sa-
crāq; ibi obire populūq; ipsum p cōcione

de superiore loco alloqui: tunc accepto sacramēto, persolutóq; sacerdotib⁹ ipsis de more munere, salutaráq; D. Marci ara, híc ad ducarias ædes, sacrísque omnibus rictè peractis priuatis suis negotijs incumbere.

De eodem Senatu.

Ne nostratia repetam exēpla eius generis, quo ciuibus suis optimè de patria meritis, grātissima semper ciuitas persoluerit, iustis magnísq; honoribus illis attributis, qui maritimis rebus præclarè gestis claruissent, transitū nunc faciā ad ea quæ nō minus illūstria celebriáq; sint futura quāuis peregrinis hominibus attributa sint, qui de nomine Veneto optimè mēriti, gratum ipsum Veneti Senatus in sese animū sunt experti. Cattæ igitur mellitæ, quæ ppter eius egregias virtutes, summúmque eius in Venetum Senatum studium vniuersæ rei militari præfecere Imperatorē, quis ne sciat primū viuēti illi maximas amplissimásq; gratias persolutas? Qui vnus mox Brixiam ipsam sua diligentia seruarit, hostium copias sæpe fuderit, tátamq; fidē támque constantē semper exhibuerit, vt meritò mortuo illi, & publicę exequię sint habitę, & eq̃stris statua Patauij ad D. Antonij sit posita,

LIBER

quæ hodie quoque non sine omniû expectatione spectetur. Cæterû nunquâ obliuiscar alterius exempli eiusdê generis, quotiescûq; meminerim Bartholomei Colleonis Bergomatis ciuis, qui & ipse sua ætate rei militaris gloria celebris, post magnas præclarasq; res bello gestas, summa etiam fide, & charitate in Venetos, quoad vixit Imperator rebus omnibus militaribus præfuit. Cui etiam morienti marmorea equestris statua ad Gemellorum, ædem sit posita: perpetuum omnibus, & exhibitæ in Venetum Senatum suæ fidei, & grati animi in eundem Senatus monumentum.

De Paulo Sabello.

EX T A T hodie Venetijs minoritanæ familiæ templum insigne, multos iam antea annos erectum, quod planè me admonuit, ne & Pauli Sabelli Romani sanguinis viri, & gratissimi in illum Veneti Senatus iudicij obliuiscerer. Hic enim virtute sua, & animi robore, & constanti in Venetum Senatum fide sic excelluit, ut & Carrarij principes huius opera præcipuè sint Patauina vrbe deiectioni, & Patauina vrbs diu antea Veneto nomini infesta, sit recepta. Quare Veneti illû varijs & amplis be

neficijs sunt cōplexi, & moriēti in eodem
tēplo (cui^o paulo ante meminimus) eque-
stris statua supra Sacelli ianuam erecta, ce-
lebris in hunc vsque diem habeatur.

De Iacobo Caballo.

Q V A M V I S à me tēporis ordo serua-
tus nō esse videatur, æquissimo tamē ani-
mo, vti spero, legētes ferent quū egregiam
Iacobi Caballi Veronensis industriā in re
militari, summāmq; illius in Venetū nomē
Clodiēsi in primis bello exhibitā accepe-
rint. Siquidē ille militari vniuersæ rei præ-
fectus, littorāq; ipsa cōtra Ligurē infestis-
simū hostem obseruare iussus, strenuè hoc
ipsum præstitit, multāque alia facinora in
eo bello edidit: vt illū Contarenus Dux,
Senatúsq; Venetus primū patritio ordine
donarit, cum suis omnibus hæredibus, qui
etiam hac ipsa tépestate hodie floreāt, illo
etiā insuper addito munere, vt quodcunq;
ille pro domestico vsu suo in vrbe infer-
ret, neque ipse, neque eius hæredes quicquā
in publicum censum referre cogerentur,
quod nulli Venetias incolenti, hodie sit
concessum.

*De XXX familiis patritio
ordine donatis.*

NIL mirum dixerit quispiam esse, si Veneti Senatus in vnum, aut alterum grati animi specimen extiterit: quid verò ille dixerit, quum audiet triginta familias plebei sanguinis optimè de Rep. Venetòque nomine meritas, difficilimo, eo tempore, patritio ordine omnes cum suis hæredibus esse donatas? Quarum hæredes in hunc usque diem insignes opibus, & dignitate, atque autoritate florent.

*De Ioanne Quirino, & Benedi-
cto Prunulo.*

NON patiar mihi, aut posteris elabi Ioannis Quirini gratissimi in Prunulum discipuli memoriam. Ille enim defunctum Prunulum præceptorem suum, & meum, cuius per aliquot annos frequens auditor fuerat, natu etiam grandior, sepeliendū curauit, monumētumque marmoreum mox in signe in Minoritana æde posuit: memor nimirum, & egregiæ illius bonitatis, & singularis, quam sub eo imbibisset eruditionis. Inuisant igitur locum studiosi iuuenes frequēter, vt hoc exēplo edocti, quantum discipuli ipsi præceptoribus suis debeant perpetuò meminisse velint.

De Marco Antonio Sabellico.

ET vt tandem à bellicis artibus, ad eas quæ pacis sunt redeam, Marcus Antonius Sabellicus testis omnibus esse poterit, quanta semper constantia Veneti hanc ipsam grati animi laudem retinuerint, quæ certè meo iudicio virtutum omniû laudatissima parens, & autor esse existimanda est. Ille enim extrerini sanguinis, quum Venetias venisset, variisq; in Italia locis summa sua cum laude Latinas literas professus esset, animum tandem adibuit ad decadas scribendas, quibus libris res à Venetis gestas, & ab vrbis primordio ad suam vsque ætatem, ornatè imprimis, & eleganter est complexus. Quare non dubitauit Senatus ducentis aureis nummis eum quotannis, dum viueret pro egregio hoc eius munere donare. Non possum hoc in loco, & illud silentio inuoluere, me quoque eiusdem Senatus decreto, post trigessimum meæ professionis annû, pari munere, quoad superstes fuero. insignitum.

De eodem Senatu.

FINEM imponent præclari duo Imperatores militaris rei huic parti, quum tamen plerique alij referri in hoc album à me non immeritò potuerint. Nemini

obscurum esse reor ex iis, qui hodie supersint, Carolum octauum Gallorum regem, post receptum propria virtute Neapolitanum regnū, quinquagesimum ab hinc annum redeuntem in Gallias, Tarensi apud Parmam acie superatum à Venetis, ductu auspiciisque Mátuani imperatoris. In quo prælio desideratis præclaris aliquot ductibus & viris fortibus, omnes eorū hæredes, Senatus Veneti decreto esse donatos, cum ipso Mantuano duce, perpetuis amplisque quoad viuerēt muneribus. Sed & Nicolaū Petilianum recentius nos ipsi vidimus, qui magnis, præclarisque rebus gestis, postremò vrbe Patauio recepta, seruataque mox à grauissima omnium obsidione Maximiliani imperatoris, Christianorumque regum, & principum, quum non multo post satis concederet, publico Venetiis funere elatus est, Duce Senatūque, & vniuersa ciuitate præeunte. Quem nos funebri oratione publicè prosequuti sumus. Quinetiā equestris statua in Gemellorū æde illi posita est, è regione alterius clari ducis Leonardi à Prato, cuius ob virtutē in Patauina oppugnatione præstitā equestris quoque statua visitur. Quæ res adhortari iam vnumquenque posset ad benemerendum de Veneto

neto nomine, certissima spe, benefactorum in Venetos memoriâ nunq̃ interiturâ.

E X T E R N A.

De Fla. Valerio Marciano Imperat. Constantinop.

SVBII CIENTVR in præsentia à nobis ea grati animi exempla, quæ in externis hominibus etiam florere, vt quum latissimè fines suos grati animi laus propagauerit, mortales ipsi ad hanc virtutem comparandam quotidie magis incalescant animis, quando etiam bruta quoque animantia referenda sunt à nobis, quæ virtutis huiusce ~~sentium~~ imprimis referant. Interim Fla. Valerius Marcianus, memorabili etiâ exemplo reponetur. Hic priuatis ortus parentibus, quum in Lycia ageret penes geminos fratres Tarcianum, & Iulium, hospes ab ijs benignè susceptus, præterquàm quòd obseruarant aquilam dormiēti Marciano superastātem, ab eiúsque capite expansis alis solis radios auertentem: quum inde discederet muneribus ab iis donatus, & pecunia adiutus Constantinopolim petijt, vbi Ariadnæ coniugis opera Zenoni cognomento Isaurico cōciliatus, eo mortuo, imperator est ab omnibus dictus. Qui.

LIBER

mox accepto imperij sceptro memor im-
primis Lyciorum fratrum, statim ad se eos
vocari iussit: vnúmque eorum Illyrico, al-
terum Constantinopolitanæ vrbi præfe-
cit. Accessit ad hoc, quod benignissimè
semper vtrunque apud se habuit, magnis-
que, & amplis muneribus (prout res po-
tcebat) semper ornauit. Dignus certè, qui
vel hoc vno nomine inter optimos princi-
pes adnumeretur, & certè nisi Eutichiana
labe infectus fuisset, maiore studio huius
numerus referri potuisset.

De Armirate Turca.

QVIS hoc grati animi exem-
libenter legerit, memoriæque suæ fixasse
voluerit? quum audiet Turcici sanguinis
virum, huius laudis expertè minimè fuis-
se? Is memor olim à Balduino Hieroso-
lymorum rege se acie victo, vxorem suam
à victore captam, eamq; ab omni labe ser-
uatam, quam in itinere grauidam ipse reli-
quisset, insuper seruis, & ancillis, & tento-
rio bene munitam? Destitutam igitur om-
nîque ope nudatam Balduinus rex sic fo-
uit, sic curauit, vt chlamidem suam illi in-
sterneret: magnisq; donatam muneribus,
citra vllam noxam ad maritum remitteret.

Postea, memor inquam tantę gratiæ, maritus ipse Turcarum princeps, dicto Balduino ab ipsis Turcis Romamque urbem immunitam confugiēti, ipse Armiras clam ad eum accessit, eoque admonito, ut se itineris ducem sequeretur, adeo fidus illi comes affuit, ut tutum in regiam urbem Hierosolymam incolumemque deduxerit. O grati animi homine barbaro clarissimum, quod omnes utinam sequerentur! adeo ab hac ipsa veluti à fonte, omnes virtutes nobis faciliores, & omnes vires occurrerent.

Genuensibus in Petrum Fulgosium gratissimis.

FLOREVERE quidem olim, & hodie etiā florent multis, præclarisq; animi dotibus Genuenses. Cæterum in Petrum Fulgosium memorabile eiusdem ciuitatis exemplum nunquam à me filebitur. Ipse enim classis præfectus in Cyprum insulam publico nomine missus, eam prouinciam adeo diligenter, & foeliciter administravit, ut inde recedens, magna abacta præda, Famagustam quoque urbem Genuensium imperio addiderit (præcipuum eius insulæ oppidum) quod adeo gratanter, læti-

LIBER

que Genuenses acceperere, ut ipsum ducem magna prædæ parte donarint, publicoque decreto decem aureorum milibus honestarint, tantæque victoriæ diem æterna memoria consecrarint. Ut tamen Fulgoso ipsi quotiescunque annuo ipso die ad minoritanam ædem publicè proficisceretur, omnes præirent in eo comitatu, urbis duce excepto.

De Leone I I I. Pont. Max. & Carolo magno Imperatore.

DUBIUS planè animi eram, quum in hanc partem referendam totus mente incubuissem, Leonè ne Pont. Max. Carolo, an Carolum imperatorem Leoni in hoc ipso referendæ gratiæ studio anteferrem. Nam tanta magni Caroli in Romanâ sedem benignitas excelluit, tam de ipsâ benemeritus est, ut meritò, & Christianissimi cognomen retulerit primus, & imperatoria dignitate à Leone I I I. Pont. Max. exornatus sit. Sic incertus, variûsque nesciebâ cui primas grati animi partes tribuerem. Certè Carolus ipse magnâ Italiæ partē à Longobardis tot annos oppressam, in Pont. Maximorum gratiam ita restituit, ut illum tamen pœnitere impensæ, tributæque gra-

tia nunquam potuerit. Contrà verò Leo Pont. accepti beneficij memor, eas illi gratias retulit, vt maiores, certè referri nō possent. Sed quoniam primum locum obtinuit ille, qui gratiam beneficiūque contulit, secundum verò ille, qui accepto beneficio semper de referenda gratia cogitat, vt etiam si par pari reddiderit, nūquam tamen obliuiscatur illius, qui collati beneficij autor, & princeps fuerit: relinquemus igitur in medio hoc ipsum in præsentia, & lecturi quandoque hæc nostratia, ipsa hæc constituent, & iudicabunt.

De leone gratiam referente.

CONSULENT iidem æqui, bonique, nisi fallor, omnes, si ab hominum relatione, & præsertim tam clarorum ad leonum feritatem, ac bruta animantia quædam transitum fecero. Id, quod à me eo cōsilio fiet, vt quum in brutis ipsis omnem penitus rationem, virtutisque ipsius sensum abesse sciamus, vnum tamen in quibusdam referendæ gratiæ studium relictum esse minime dubitemus. Neque verò hac in parte leonem ceteris animantibus præferre, huiusq; animantis memorabile facinus, quod Appion cognomento Polyhistor à se Ro-

LIBER

mæ in media arena visum prodiderit, po-
 steritati celeberrimum reddere pigebit. Il-
 le igitur quanuis in suis Ægyptiacis libris
 multarum rerū venditor esse potuerit (vti
 sunt, semperque fuere Græcorum homi-
 num ingenia) in hoc ipso tamen, quod à se
 in medio circo visum fateatur cum maxi-
 ma totius populi admiratione, neque ab
 alijs falli, nec alios fallere potuit. Erant i-
 gitur iam leones in prōptu non pauci, qui
 in ipsa arena homines dilaniarent. Erat &
 Androdus consularis viri feruus, sic morti
 destinatus, vt statim laceraretur (dominū
 enim dum in Aphrica ageret, propter ni-
 miam eius crudelitatem deseruerat pœnæ-
 que metu in Aphricæ specu triennio deli-
 tuerat) quum fortè ingressus Leo eo con-
 specto blandè benignèq; summissa etiam
 cauda ad eum accessit, tanto sui terrore, vt
 deuorandum se statim ab eo putaret. Sed
 quum ille sæpius pedem illi offerret, tan-
 quam medicam ab eo opem quæreret, ani-
 maduertit grauem esse Leoni in pede tu-
 morem, saniemq; vndiq; erūpere. Securi-
 or igitur animi factus, & stipē è pede euulsit
 mali causam, & diligentius accuratū à se di-
 misit. Cuius beneficij non immemor leo,
 qui tum fortè cum alijs aderat, statim sese

proripiens, ad Androdum à se visum concurrat, illumque benignè adiit, & quasi testari vellet, se esse memorem accepti beneficii, pedes, & caudā submittebat. Quæ res ex populi acclamatione vniuersi tantum admirationis exciuit, vt euocatus Androdus ad principem, subsequente semper leone, ab eo quæreret imperator, quidnam hoc esset rei, ille verò haud equidem scire se palàm fateri, ceterum meminisse à se leonem in specu curatum, qui nunc gratiæ memor seruare sese studeat. Qua re cognita perspectaq;, à principe dimissus est: hinc per urbem comitante leone, cum omnium studio visendi diu profectus est. Nec verò Syracusani Mentoris, aut Samij Elpidos leonum generositatem huiuscæque virtutis specimen testentur, qui duo, vt Plinius est author, quum Leones curassent, ab iisdem relatum sibi gratiam senserint, vt etià apud Samum, seruatoris Bacchi téplum ab ipso Elpide erectum sit, grati in sese leonis testimonium approbante.

De canibus.

FIDELISSIMVM homini animal esse canem, non solum erit testis, certif-
z iiij

simus C. Plinius, qui tot, & tanta suis libris
 omni memoria digna contexuit, sed vita
 planè omnis nostra testimonium illi præ-
 buerit, quum paucissimi hodie sint, qui ca-
 nem domi non alant. Vnū igitur volens,
 lubénsq; cōmemorauerim, quod Ambro-
 sius ipse non omitendum sibi duxerit, in
 iis libris, quibus senum dierum opus com-
 plectitur, fuisse. s. Antiochiæ canē, qui do-
 mini sui cadauer asseruans, vlulatu, & ge-
 mitu dolorem noctu testaretur suum. Cæ-
 terum superueniente luce, quum magna
 hominum multitudo conuenisset ad tantæ
 rei spectaculum, ab eodem cane latratu as-
 siduo petitum esse cædis autorem. Qua re
 deprehensa captus cædis patrator à multi-
 tudine, ad iudicemque deductus, non po-
 tuit non fateri à sese interemptū canis do-
 minum. Quare illo supremo supplicio af-
 fecto, facile nobis canis probauerit, grati
 animi vim sibi præcipuam adesse, benefi-
 ciique memoriā, nunquā interire. Qui ve-
 rò plura scire desiderat C. Plinium diligen-
 tius euoluat, qui veterum scriptorū vnus,
 multa, & magna fidei, gratique animi ca-
 num exempla prodidit.

De ingratis. Cap. III.

NON possum certè non inuitus immorari diutius in hac scribendi parte, in qua de ingratìs à nobis agendum est. Primum quòd hoc vitium tam latè, tamq; facilè in hominum genere pateat, quum natura ipsa nos alienissimos ab hoc ipso genuerit: vt nescias certè quomodo id euenerit, vt in hac ipsa virtute retinenda geniti, recordandi collatæ gratiæ, referendæque contumacissimi euaserimus. Quare vniuersos adhortari velim, vt benefici præcipuè sint, & referendæ gratiæ, qui beneficium acceperit, memor perpetuò esse velit. Cuius præcepti nobis insiti à deo optimo maximòq; si memores esse voluerimus pro certo nobis esse debet, & foelicissimam vitam nobis affore, & ab ipso funere ipsi cœlo quâ facilimè, veluti postliminio esse donâdos. Quando deus ipse non aliud ferè à nobis exigat, quàm vt grati memorésque simus, gratiæ, quam semel acceperimus. Sed iam ipsum institutum opus aggrediamur.

De Methamaucensibus.

VT INAM Methamaucenses aut Heraclensium retinuissent exemplum, qui de suis ducibus optimè meriti semper fuere, aut meliore fato Methamaucum imperij

Veneti sedes ab Heraclia translata esset. Neque enim nunc à me inter ingratos primi admirarentur, qui partim duces suos, aut oculis priuarunt, aut exulare coëgerūt: donec Valētini ducis auspicijs, relictis infauftis Methamaucis sedibus, Riuumaltum optimo augurio immigratum sit, quæ imperij sedes in hunc vsque diem fortunatissimè perdurat.

De Venetis in Riuumaltum translatis.

NON possum facere, quando mihi veritas ipsa proidenti maximè placeat, probatâque semper sit, vt non ingratum populi Veneti in duces animum, sub ipsa primordia translatae à Methamauco in Riuumaltum sedis non cōmemorem. Hic enim suo ingenitôq; furore duces treis vno eodémque ordine interfecit: duos cum ipso Centranico in exilium misit, Vrscolâmque familiam claris ducibus ornatam ab vrbe penitus exegit.

De Carolo Zeno.

FVERINT quæ superius scripsimus furentis semper populi, & insanientis iudicia, quid de Caroli Zeni carcere, aut de procuratoriæ dignitatis abdicatione dice-

mus
da S
Caro
sua,
bem
libus
Franc
Bichi
nism
prie
vota
que
men

ge
mi
str
Li
re
P
d
f
e

mus? Vix enim alterū reperias in hac sancta Senatorum copia, & dignitate, quem Carolo Zeno conferre valeas: qui virtute sua, animique magnitudine Clodiam urbem receperit, qui Ligurem hostem naualibus prælijs toties vicerit, qui Bucicaldum Francici sanguinis virum fuderit, nauimq; Bichinioniā omniū ea tempestate opulentissimā expugnarit, senexq; postremò Cyprum regnum, pulso Ligure ex ea insula tota suo regi afferuerit. Omitto quòd neque etiam satis exploratum, certumve crimen id fuerit, cuius accusaretur.

De Victore Pisano.

FUIT hic Pisana familia Venetiis longè clarissima ortus, animi magnitudine, & multarum rerum experientia Senator illustris, quique ob egregiam virtutem suam, Ligustico bello imminente, Imperator rei maritimæ totius declaratus sit. Is cum Polæ ageret Luciani Aurix Genuensium ducis insidijs partim, partim præfectorum suorum quorundam ignauia, victus prælio est. Id quod Venetus Senatus, & Dux adeò ægrè tulit, vt innocentem ipsum Victorem in carcerem traserit, vinculisque etiam ingrata ciuitas vinxerit: quem

tamen non multò post exposcente id ipsum assiduè vniuersa ciuitate inde exemerit, paucorumque Senatorum inuidia, ingratoq; in illum animo factum excusans, pristinae suae dignitati restituit, omnium tantò gaudio & lætitia, tantæque frequentia domum deductus, ut meritò non multo post, ex Senatus sententia, vniuersæ rei maritimæ præfectus sit. Qui nisi immaturo fato apud Sypontem decessisset, instructissima quidē classe, magna, certaque omnium spe præclara facinora edidisset. Non possum silentio inuoluere præclarum imprimis huiusce viri facinus, simul & dictum illustrius. Cum enim solutus carcere domum tanta cum frequentia rediret, quantam supra diximus, tum nauarchus quidam ex plebe rei maritimæ peritia celebris, illique proximus, adhortatus eum esse dicitur, ut tanto populi fauore usus, illatam in patres vlcisceretur iniuriam. Conuersus statim in illum pugno genam percussit, illud insuper addens, an ego patriæ decreta vnquam contempserim? illius, vlliúsque in me iniuriæ meminerim?

De Francisco Foscaro Duce.

ADMONITVS Baptistæ Fulgosij scriptis, præterire nequaquam possum in Fran-

ciscum Foscarum Ducem decretum Reip.
ingrati tudinis exemplū. Qui dux in Tho-
mæ Mocenici locū suffectus, cum quinque
& x x x. annos summa sua cum dignitate,
& Veneti imperij amplitudine rebus præ-
fuiſſet, quasi ingrauescente etate par tanto
honori esse nō posset, paucorum certè in-
uidia, publico tamen decreto, superstes ad-
huc summa dignitate priuatus est. Qui cū
ex Palatinis edibus purpurea veste succin-
ctus, magna ciuium multitudine astante,
decretūque publicum improbāte, in pri-
uatas ædes suas rediſſet, dolore animi in-
tra triduum obiit. Cuius mortem vniuersa
ciuitas ægerimè tulit: vt illum Paschalis
Mastripetrus dux, vniuersūsq; patritius or-
do ad minoritanam ædem summa cum fu-
neris pompa extulerit. Quem Bernardus
Iustinianus funebri oratione longè cele-
berrima laudarit, quæ hodie quoque ex-
cusa extet: monumēto etiā ad minoritanæ
ædis aram maximam, ex pario marmore,
aurōque purissimo illi extructo.

De Leonardo Lauretano.

vt interim in Antonium Grimanum vi-
rum clarissimum maioris consilij autorit.

ratem, nimis fortasse immaturam nunc o-
 miserim, id, quod eius non multo post ab
 exilio reuocatio, additæque procuratoriae
 dignitatis restitutio, inque Leonardi Lau-
 retani locū ducis eiusdem dignitatis mox
 declaret assertio. Quis nesciat Lauretanū
 principem longè celeberrimum extitisse?
 qui Ducis dignitati per viginti annos ita
 præfuerit, quatuor liberis iam adultis, vt
 eius prudentiam, ac bonitatem singularem
 dum vixit, nemo vnquā desiderauerit: præ-
 fertim verò temporibus illis Reip. maxi-
 mē infestis, quum accepta ad Abdum clā-
 de, de totius imperij Veneti incolumitate,
 diu dimicatum sit contra Iulium Pont. re-
 liquosque christianos omnes principes. Et
 tamen in hunc ipsum non ingrati fuisse vi-
 deri non possunt triū viri, qui mortuo prin-
 cipe creari solent, vt inquirant accuratius,
 ecquid contra leges ab eodem principe sit
 quādoque gestum. Quod quū illi acerbius
 aliquanto indagarent, nullūque omni-
 no superesset vestigium principatus non
 sanctē ab eo ac liberis, administrati, vix ab
 instituto decedere potuerunt, non sine to-
 tius ciuitatis postea querela, quod in me-
 moriam tanti principis, tam acres, tamque
 vehementes videri vellent.

De Francisco Carmaniola.

Q V A M vellem id mihi scribenti in primis dari, vt de ingratiss pauciora occurrerent. Sed versanti mihi hac in parte tot & tanta occurrebant exempla, partim ex veterum scriptorum lectione, partim ex his, quæ septuagenario mihi ad hanc diem cōtigere, vt interdum per immortalem deum huius me vitæ pigeat, ac pudeat. Quis est enim quæso hodie, qui collatæ in se gratiæ memoriā retineat? aut optimè de se meritis priuatim, vel publicè gratum animum tribuat? colimus certè opulentissimū quēque, vt ab eo frequentius beneficia recipiamus: sed eo planè animo, vt in vnū, alterūve diem beneficij accepti memores simus. Faxit verò Deus tandē, vt tollatur hæc pestis omnis virtutis ex hominū genere, quē admodum & reliqua in natura mala nulla sempiterna, diuina maiestas esse voluit. Utinam verò tibi Francisce Carmaniola mentem hanc Deus ipse tribuisset, vt tot, tantorūque Veneti Senatus in te meritorum memoriā retinere maluisses: qui obscurissimo loco natus inter Allobrogas,

quãuis non male meritis de Philippo Vicecomite Mediolanensium duce, quum eum fugiens, vt ingratum principem, vitæque tuæ insidiantem expertus esses, vitæbundus eius dolos, in Senatus Veneti tutelam, Venetias cum vxore & reliqua familia confugeris, quique te tanta benigntate exceperit, vt nihil iracundiam tanti principis veritus, tibi summâ totius Reip. suæ veluti mancupio crediderit. Quomodo igitur incescere animum tuum tantum nephas potuit, vt post claram victoriâ Macclodiensem tuo ductu auspiciisque ex hoste partam, Cremonam urbem è manibus elabi tuis paterere, aut classẽ Venetam in Pado agentem negligeres, & de tota re Veneta proditorem te fore Philippo principi sponderes? Id quod quum literis manu tua scriptis cognitum perspectumque foret, meritò tibi ceruix publico decreto, inter geminas columnas abscissa est.

De Theodato Gothorum rege.

VTINAM hoc ingratitude vitium in Barbaris tantum hominibus, & ab omni humanitate alienis inueniretur, & non tam latè iam per omne genus humanum serperet.

serperet, vt iactę radices conuelli etiam intra Græciæ, Italiæque fines haud quaquā possint. Quo in vitio Theodatus Gothorum postea rex, adeò implicitus fuit, vt nihil eo tetrius cogitari possit. Reliquerat Theodericus rex Gothorum Amalefuentam filiam, quæ in regno succederet cum Alarico filio superstite. Quo puero mortuo, nō dubitauit regina in Theodato studium omne suum reponere, Gothicęque regni fastigium vni illi credere. Quare Theodatus tanti beneficij inmemor, reginam Volsinienſi lacu statim inclusit, mox suo iussu strangulatam abiiciendam curauit. Quo sanè factō verbum illud vetus verissimum esse ostendit: quo maius beneficium in aliquem contuleris, ab eodem graue maleficium expecta.

De Alexio Comneno.

SI QVIS Græcorum annales recentiores diligentius euoluerit, in nullo hominum genere frequentiora, aut grauiora ingritudinis vitia inuenerit, quàm in Cōstantinopolitanis principibus, qui Cōstantino principi successere. Videas enim & filios in parentes, & in fratres fratres adeò

A

ſæuos impióſque fuiſſe, vt nihil deteſtabi-
lius, nihil ſceleſtius cogitáti tibi occurrat.
Nemo enim nescit ab Yſacio Conſtanti-
nopolis imperatore, Alexium fratré ſum-
mopere dilectum eſſe, quem etiam à Tur-
cis captũ magno auri pondere redemerit,
quẽ ſecum in ſumma gratia ſemper habue-
rit. Sed ò nefariũ planẽ hominem, qui mox
fratrem deiectum imperij ſciſibus, excœ-
cari iuſſerit, ſæuiſſimóque carceri iucluſe-
rit: donec Venetis, Gallicisq; armis adiu-
tus Alexius puer Yſacij filius, ipſum Ale-
xium patrum deiecerit, & cæco patri Im-
perij ſceptrum reſtituerit.

De Iuſtiniano Imperatore.

L A V D E N T Iuſtinianum principem qui-
cunque voluerint, quòd vetera legum mo-
nimenta ad nos qualiacunque tranſmiſe-
rit, eorum opera, qui clari ea tempeſtate li-
terarum huiusmodi ſtudio florebant: quã-
vis non deſint, qui illum ipſum literarum
omnium expertem prodiderint, quomodo
autem eius in Belliſarium ingrati tudinem
placido vlli animo ferre poterunt? quum
pro certo habeant in Belliſarium ipſum
ingratiſſimum omnium mortalium exti-
tiſſe. Qui in Italiam ab eo miſſus, vt Go-

thos, Vandalosque omni Italia pelleret, cum se Imperatorem gessit, ut quem illi conferre possis habeas neminem. Nam & urbem Romam recepit, & Gothos Italiae finibus expulit, ut Vitigem Gothorum regem captum Constantinopolim duxerit, & militarem omnem rem summa felicitate administraverit, ut nulla par oratio eius laudi excogitari queat. Hunc tamen redeuntem Constantinopolim, ingratisimus princeps eò redegit, ut captus etiam luminibus eiusdem principis iussu, quotidianum panem mendicare coactus sit. Id semper repetens, Bellisarius qui Persas vicit, qui Gothos Italia expulit, qui urbem Romam liberam esse curavit, diurnam stipem à vobis repetit.

De Narsete eunuchò.

P A R. propè laus eunuchi Narsētis esse poterat, sed felicior aliquanto quam Bellisarij exitus, si non ille fastum foemineum imprimis exosus, Longobardos in Italiam euocasset. Meruit ille quidem Italia erepta à Barbaris, assertaque in veterem libertatē, præclarum æternumque nomē, sed cum imperatrix Sophia illū redire in Græciam iussisset, ut Eunuchus lanæ pensaret.

A ij

LIBER

expleret, vide inquit, & dicito redituum
me statim, idque pensum exorsurū (quan-
do tanta ingratitudine mecum agit) cuius
illa, nec principium, nec finem inuenerit.

De Friderico secundo Imperatore.

SVPERERANT, sanè mihi, cum vetu-
stiora, tum recentiora huius vitij præcipuè
detestandi exempla: imponet tamè finem
in præsentia Fridericus secundus hoc no-
mine Germanorum Imp. qui vnus mor-
taliū ingratisimus cēseri meritò possit,
vt tamen si quis eius exitum secum expen-
derit, non possit non ab hoc ipso scelere
in primis abhorrere. Fuerat eius pater Hen-
ricus quintus Siciliæ regno à Cœlestino
III. Pont. donatus, fueratque postea pare
mortuo adnitentibus pontificibus rex Si-
culis datus, & puer adhuc Innocentij. Ho-
norijque Pont. cura sic educatus, vt impe-
rij quoque Romani titulum, & fastigium
Honorij studio sit adeptus. Sed quis vn-
quam tam grauiter Romanorum Pont. ma-
iestatem infectatus est? Quis verò Italiæ
maiorē vnquam vastitatem intulit, fa-
ctionibus Guelphorum & Gibellinorum
à se inuentis? quā re nihil Italico nomini
perniciosius, nihil calamitosius excogitari

potuit. Accessit ad hæc in Guelphicum nomen tam acre odium, vt neminem huius nominis, quoad eius fieri poterat, saluum superstitemque esse vellet. Sed nec Pontificibus optimè de se meritis, vllam vnquã acceptæ gratiæ memoriam pretendit, quin potius omni à se insectatione obnoxios semper esse voluit. Sed attendite scelestissimi hominis finem, infigitèque animis vestris, quæso per immortalem deum, quicumque ex professo ingratos homines odistis. Nam in Siciliam reuersus, quum prius tamen varijs cladibus affectus esset, anathematisque spiculo à Romanis Pont. meritò sæpe petitus, à Manfredò filio iacens in lecto atrocissimè necatus est, eo potissimùm tempore, quo se totius Italiæ regno potiturum sperasset.

De Iuda Iscariothe.

Q uo te Iudas Iscariothes verborum nimbo, aut sententiarum procella feriam? Qui mortalium omnium ingratisissimus, inter x i i. Christi discipulos ascit⁹, leuissima etiã de causa irritatus, & ea turpissima, quod scilicet pecuniam ex vnguento à Maria Magdalene oblato, pedibúsque Christi cir-

A iij

cum fuſo, vendicare tibi vni non potueris. Quare ſceleſtiſſimus is omnium mortaliũ, ad pontifices profectus proditurum illum pollicitus eſt, prætoriãque cohorte ſuccinctus, ad locum, qui illi notus erat, vbi Chriſtus ageret, peruenit. Cui occurrẽs etiam Chriſtus, quum amicũ appellaret, ne oſculum quidem eius auerſatus eſt. Ceterum capto, & vinculis alligato Chriſto à prætorianis militibus (qui audita eius voce, primum humi aliquandiu ſtrati iacuerant) ad Pilatũmq; deducto, ſtatim facti pœnitẽs, & argenteos, quos accepit, dimiſit, & iniquiſſimẽ à ſe factum prædicare cœpit, qui innocentiffimum domimum ſuum falſo accuſaſſet. Moxque præſumpta veniæ deſperatione, laqueo, quem ipſe ſibi cinxerat vitam finiit. O nefarium hominem, ô impium, & planẽ deteſtandum, qui ſaluatorem ſuum vel potius totius humani generis, à quo tam benignẽ acceptus fuerat, minimo precio accepto prodendum ſibi curauerit.

De pietate liberorum erga parentes. Caput I I I I.

Eſt quidem pietatis nomen tam veterum ætate, quàm his recentioribus ſæculis

vulgatum, & celebre: vt nihil ferè libentius audias, nihil iucundius accipias, quàm si quid piè gestum, factumque intelligas. Præcipua autem in hac ipsa vis illa, vt Deū ipsum in primis piè sanctèque colamus, ab eius vestigijs ne transuersum quidem vnguem feramur, huc hominum mens se attollat, hoc assiduè sempèrque meditetur. Quum verò hinc discesseris, parentes tui tibi occurrent, & patria, tùm fratres reliquique affines, & consanguinei, nec hinc excluderim amicum vnū, aut alterum bene de nobis meritum. Et ne prius discedā, quis non Virgilianum carmen per quamlibenter legat, suum Æneam audit hac animi dote maximè insignem, quum patrem Anchisem humeris suis elatum ab incendio liberarit, vt meritò non vereatur sese pium supràque æthera esse dicere notū, quod tanti in patrem officij obliuisci non potuit, filioque suo Ascanio hoc tam à se piè factū commendarit.

De Carolo Zeno.

N V L L A certè tanta virtus, nulla tam varia fuerit, in qua Carolus Zenus, Petri filius, ab ipso ætatis primordio, tenerisque (quod aiunt) vnguiculis, vsque

LIBER

ad supremum vitæ suæ diem, nō excelluerit. Quare mortuo patre viróque imprimis insigni ad Smyrnam à Turcis interfecto, quando à sacris nullo hostili metu auerti, auocaríq; potuit, Carolus ipse puer **VII.** ætatis annum agens deductus est ad Clementem Ponti. Max. quintum huius nominis, Auenioni tūc in Galliis agentē, apud quem eam orationem habuit, deplorans patris interitum, suámque in illū pietatem obtestās, vt Pont. ipse admiratus tantam in puero indolem, penes se aliquot annos habere voluerit. Quo Pont. tandem mortuo, ad suos domum reuersus, tanta pietate in patrem semper est vsus, vt eius memoriam frequētissimè repeteret, singulísque diebus sacris operatus, manes patris Deo commendaret, & domi agens inter suos nomē eius í ore semper haberet. Adhortatus liberos suos, vt infixā aui memoriam pectore gestarent, eiúsque virtutem patria id exigente referrent.

De Laurentio Iustiniano in Quirinam Matrem.

OBIERAT Bernardus Iustinianus senior relictā vxore Quirina: ex qua præter alios treis susceperat liberos, de quibus su-

perius à me dictum est. Laurentius igitur adolescens adhuc, videns matrem ieiunijs, orationibúsq; & elemosynis vacantē, ferreāque catena audiens lumbos cinctam, nec interim disciplinam domesticam neglegentem, maternæ pietatis æmulus semper cum ea impubes adhuc agere, clámque sibi lectum sternere, virentiáque ligna pro molliore pluma sibi subijcere, donec vale dicto matri, secutus præterea vocē nocturnam, monasticam vitam complexus est. In qua sic claruit, sic excelluit, vt patriarchali postea dignitate primus à Senatu Veneto donatus hodie inter diuos habetur. Scriptis etiam testatus, quæ hodie extant secutum sese veram pietatem, & matris exemplo, & virginis pollicitatione, quæ per somnium illi occurrit, quæ se sapientiam Dei esse diceret.

De filiis Marci Barbadicæ

Ducis Veneti.

PRIMVS in Barbadicam filiam aliqui claram semper & illustrem Ducis dignitatem intulit Marcus ipse Barbadicus quam tamen nondum anno finito præuentus morte reliquit, multæ in illo Duce animi dotes, multaque probitatis, & ingenij

bona: sed illud in primis nequaquam mihi
 contemnendum, quòd quatuor liberos re-
 liquit hæredes omni quidè laude dignos.
 Sed illi in primis, quod in Patrem summa
 pietate semper sunt vñ multo magis cele-
 brandi: vt nunquam ex quo ille ægrotare
 domi cœpit, ab eius thoro discesserint, om-
 nem illi operam exhibentes. Sed & mor-
 tui cineres vnà cum Augustini Ducis fra-
 tris, qui postea illi successit, sic in æde cha-
 ritatis (Barbadici enim ferè omnes ad diui
 Oribasij ædem penates habebant suos)
 collocarunt, monumêto marmoreo adeo
 insigni vtrique erecto, vt certè omnes, qui
 spectatum veniunt, magnificentiam ope-
 ris admirentur, ac (vt verius dicam) ob-
 stupefcant. Vt planè dici possit eos Vene-
 tias non appulisse, quibus hoc opus tam
 insigne spectasse non licuit.

*De filijs Antony Grimani,
 Ducis Veneti.*

VIX scio an vllum tale exemplum in
 veterum monimentis aliquando legerim,
 variantis imprimis fortunæ, quale in An-
 tonio Grimano patricij ordinis viro spe-
 ctatur. Fuerit celebre apud Athenienses
 Miltiadis nomen, nec Romæ minus illu-

stris præclarâque Camilli dictatoris memoria. Vixerat Antonius Grimanus fama opibûsque Venetijs insignis, cum primû rei maritimæ Imperator, prouincia satis fœliciter administrata, domum reuersus, procuratoria dignitate donatur, iterûmq; Turcico bello ad vniuersam Græciam liberandam classi Imperator datur. Non multo post abrogato illi imperio Venetias reuocatus. Quo tempore sanè licuit spectare, cum summa omnium, qui intererât administratione, filiorum in eum pietatem, & præcipuè Cardinalis eius filij, qui illi iuxta carcerem occurrens, patrem amplexatus lachrymabundûsque, ego inquit pater pro te, tuâque salute in publica vincula me conijciam: nec prius inde discedam, quàm audiero te publico absolutum iudicio. Cæterum à patre publicorû ministrorû opera diuulsus, petebat ab illis, vt se filium in carcere patri adiungeret, cui inservire ipse posset. Sed quum nō multo post maioris cōsiliij iudicio, in exiliû relegatus esset, ipsèque pater Romam aduolasset, relegationis suæ finibus nō contentus, sic à Cardinali filio excipitur, sic in summo gaudio, summâ pietatē præ se tulit, vt beatû ac fœlicē patrem esse dicerēt qui

talem filium sortitus esset. Qui mox in patriam restitutus, incredibili omnium gaudio, procuratorque Diui Marci iterum creatus, quod nulli unquam ante contigerat, denique in Lauretani Principis clarissimi locum, ipse dux eligitur.

De filijs Leonardi Lauretani ducis.

POTERAM sanè vereri, ne quispiam suspicaretur gratiæ à me aliquid priuatè datum, Lauretanique principis in me meritis attributum, quòd pietatis exemplo claudam hanc partem, repetito eius liberorum in patrem charitate: sed illud me consolatur, quod superstites multi adhuc viuunt, qui mihi testes optimi præcipuè illorum in patrem pietatis esse poterunt. Supererant igitur illi in principatu liberi tres, mortuo iam antea Bernardo adhuc adolescente, quum victis ad Abdum Venetis ab Aloyfio Francorum rege, Venetus omnis principatus penè cum vrbe ipsa Patauio est amissus. Non possum hinc commemorare publici huiusce vulneris totius ciuitatis mœrorè, illud tantum, quod ad rem attinet dixerim, ad tam subitum acceptæ cladis nuncium, tres ipsos filios ad patrem concurrissè, cumque vt forti animo esse vellet ad-

hortatos, paratósque se esse dicere pro dignitate publica tuenda omne periculum, atque aleam subire: non defuturas sibi priuatas opes, non reliquos consanguineos, qui præstò semper affuturi sint. Id quod audientes cæteri, qui aderant, tantum animis incaluere, vt statim de Patauina vrbe recipienda consilium initum sit. Cuius saluberrimi consilij, Aloysium Molinum summæ autoritatis dignitatísque virum præcipuum autorem fuisse tradunt. Eámque vrbem à Maximiliani imperatoris armis, reliquorúmque Christianorum principum obsidione cinctam foelicissimo euentu defensam, ad quam tuendam duo filij principis Aloysius, & Hieronymus, maiorque pars patricij ordinis, cum summo vniuersæ ciuitatis studio conuenissent. Ecquos alios duces expeteres? ecquæ aliorum auspicia, ductúmque libentius sequerere? quàm vbi vidisses geminos fratres, præcipua corporis proceritate, summaque alacritate tanto cum comitatu, vbi maior periculi alea foret aduolantes? Quare sic dijs fauentibus, non multò post Maximilianus Cæsar, Gallorúmque copiæ omnes, & Hispanorúm infecto negotio discessere. Quid dicam hoc in loco? redeuntibus illis ab

L I B E R

vniuersa ciuitate obuiam itum, quos plan-
 sus, quâsve in cœlum sublatas voces repe-
 tam? verum ad institutum reuertar. Gratu-
 labundo igitur patri læti alacresque liberi
 sese obtulerunt, datâque postea ab omni-
 bus opera, vt vetus Imperij dignitas omni-
 studio (quod factû est) recuperaretur. In-
 terim domi cum patre filij agentes, autore
 etiam Laurentio fratre, qui maior natu Di-
 ui Marci procurator postea creatus est, vt
 ipsi ad patris gratiam tuendam, ad pieta-
 tēque in eum summam ostendendam,
 nullis vnquam publicis officijs, nullis pri-
 uatis defuerint, omnes aduentantes sum-
 ma benignitate amplexari, omnes de Rep.
 benemeritos curare, vt pro sua cuique in-
 dustria meritò gratiæ referrentur. Donec
 vigesimo principatus anno, mortuo patre
 sub idem tectum priuatum ingressi, tres
 summa concordia inter se vixerint, donec
 mortali lege alter post alterû est subreptus.

E X T E R N A.

De Rosimunda Alboini regis uxore.

NON facilè fortassè persuaderi pote-
 rit legentibus, fœminas etiam in hoc ge-
 nere laudis excelluisse, quum tamen Rosi-
 mundam Alboini Regis uxorem, qui pri-

mus intra Italiam Longobardis rex prae-
fuit acceperit in maritū ipsum sæuiſſe, cui
vitam ademerit, quòd maritus ipſe Calua-
riam Commundi Patris ſui à ſe interfecti,
qua vinum biberet, (ijs enim poculis ute-
batur barbara gens, virtutem in bello ia-
ctabunda) tranſmiſſet, conſilium ſtatim
iniit, paternæ pietati plus tribuens, q̃ ma-
ritali thalamo. Qua re patrata patrẽmque
ipſum ulta Rauennam transfugerit.

*De Childeberto, & Clothario
Francorum Regibus.*

MOVIT Roſimundæ animum Patris
ab Alboino marito interfecti memoria, mo-
uit Clotildis matris præſentia Childeber-
tum, & Clothariū filios ex ſe genitos. Nā
quum acie iam accincti ſtarẽt de regno pu-
gnaturi, viſa ab ijs matre, quæ lachrymās,
in media acie adeffet, & arma, & contetio-
nem omnẽ quàm primū poſuere, concor-
dibúſq; inter ſeſe animis poſtea vixere.

De Ludonico Pio Francorum Rege.

CVI, quæſo, qui aliquando recentio-
ra monimẽta Chriſtianorū principū lege-
rit, ignotum nomen fuit Ludouici cogno-
mẽto Pij? Qui Caroli Magni filius, paternā

regni, & diadematis Imperatorij successor fuerit. Is igitur bellicis artibus clarus, neq; minus pacis gloria celebris, hoc cognomentum sibi asciuit: optimo iure, quod patri summo studio semper affuit, illius virtutem, & laudē imitari studuit, eiūsq; mortem acerbissimē tulit. In Christiana verò pietate tuenda adeò propēso animo, vt nihil illo studiosius esse potuerit: quem regis ardorem, & Christianissimi imperatoris affectum vtinam & subsequentes reges, & præsentes constantiùs retinerent.

De Metello Pio.

MOVIT certè animum meū recēns hoc in Francicis regibus Pij nomen, vt quando veræ pietatis laus virtutem omnem secum præferat, Metelli Pij apud Romanos, factū obliuioni mandare nequeam. Qui cum Patrem suum videret ab aduersarijs in exiliū iniustè pulsum, tantum precibus obtestationēque, & demum lachrymis apud populum Romanum valuit, vt patri suo viro alioqui clarissimo, reditum in patriam impetrarit.

De Alexio Imperatore Constantinopolitano.

HABEBUNT

HABEBUNT & Græci homines per
 me summam hanc pietatis laudem, quam
 posteris suis tradere iure possint, namque
 Isacio Imperatore Constantinopolitano,
 in ordinem ab Alexio fratre redacto carce-
 ri que incluso, & oculis privato, fortè ita
 accidit, vt Alexius puer Isacij filius, è tam
 scelesti patruī manibus elaberetur, qui fa-
 tigatis omnium principum Christianorū
 frustra animis, vt patrem suum ab iniuria
 tam iniusta vindicarent, tandem Gallorū
 principum & Venetorum armis in impe-
 rium restituitur, Constantinopoli vrbe re-
 cepta, & Alexio patruo fugato. Primum i-
 gitur adolescentis studium id fuit, vt patri
 pristina maiestas restitueretur, quem ipse
 suis manibus è carcere eduxerit, & impe-
 ratorio restituerit solio. Quamuis pater
 ipse cruciatus non diu vita potitus sit, cu-
 ius & mortem ægerrimè adolescens ipse
 tulerit.

De Pietate erga fratres. Cap. V.

FRATERNAE charitatis faces eò stu-
 diosius hîc repetam, quòd & puer olim in
 scholis acceperam, ingeniosissimo vate te-
 stimonium afferente, fratrum gratiam ra-
 ram esse, & quòd vsus ipse, multiplèxque

Latinarum Græcarumque lectio me do-
 cuit. Sed & illud me ad hoc scribendum eo
 magis incendit, quòd quum simus eisdem
 parentibus geniti, eademq; disciplina im-
 buti, sub eodémque tecto mutuo amore
 educati, quis vnquam credat eos in alios
 amicitiores fore, qui tantum amoris vin-
 culum contemnere audent? Accipiant igitur
 qui nostratia hæc quandoque legent,
 memorabile in primis hoc fratrum trium
 patricij ordinis exemplum, Iustinianæ fa-
 miliæ præsens decus. Fuere igitur Bernar-
 do Iustiniano seniori, tres filij mares, qui
 mortuo patre domi sub matre educati, tā-
 ta inter se charitate semper vixere, vt nihil
 admirabilius in vniuersa ciuitate foret.
 Mox verò quum Laurentius monasticam
 vitam secutus esset, non potuit tamen di-
 uersa victus ratio, vt nō semper eodem in-
 ter se animo, mutuóq; amore alter alterū
 coleret. Sic igitur Marcus ipse quamuis
 Senator egregius, sic Leonardus frater O-
 rator insignis, Latinisque, & Græcis literis
 instructissimus Castellana fratris Lauren-
 tij quotidie frequentabant, vt aut cum eo
 cœnarent, aut prandium sumerent: assidui
 postea quantum his licebat, familiaris ser-
 monis comites. Non possum autē pro tan-

ta eorum pietate non plura de iis referre, quanto dolore, quàmque graui superstes alter alterius mortem tulerit. Extat adhuc Leonardi Iustiniani epistola ad Franciscū Barbarum scripta, cum summa animi doloris testificatione, quam si quis legerit, nō poterit non summopere mirari.

De Marco Barbadico, & Augustino, qui ambo duces fuere.

FVERE fratres ij duo Francisco Barbadico diui Marci procuratore geniti, qui certè iam inde à pueris, tanta inter se charitate, ac pietate vixere, ut vterque semper sub eodem tecto vixerit. Quibus etiam ciuitas ipsa illorum inter se mutuū amorē admirata, paribus ferè dignitatis gradibus, vtrunque semper extulit: donec creato Marco procuratore duce, pacèque sub eius imperio, quamuis breui, cum omnibus Italiæ principibus stabilita, ingentiq; pestilentia vi leuata, à qua vrbs iādiu laborauerat, annonaque opulentissima omnibus ordinibus restituta, non multò post, nono principatus sui mense decessit, grauissimo cum totius ciuitatis dolore. Quē tamen statim aliqua ex parte leuarit, iussu facto in fratris locum Augustino ipso,

B ij

ut diuino quodam numine fratri florētissimus & ipse adiungeretur, qui sub eodem tecto & cubiculo, dum superstes foret, vitam princeps ageret. Qui certè inter optimos duces & claros adnumerari queat, imperij finibus auctis. Nam & Cremonam in Gallia, & Apuliæ oppida non pauca, & Cephalleniam deniq; insulam Veneto imperio adiecit. Extat verò quod dicimus, præclarum Barbadicæ familiæ monumentum apud ædem charitatis.

*De Francisco Foscaro duce, & Marco
Dini Marci procuratore
fratribus.*

ADMONUIT me posteritati hæc prudentem superiorum ducum memoria, ne penitus duorum fratrum pietatem hoc in loco negligerem, videlicet Frâncisci Foscarî clarissimi ducis, & Marci eius fratris, diui Marci procuratoris. Quorum mutua inter se charitas singularisq; pietas sua tempestate longè clarissima semper fuerit, id quod etiam supremo suæ vitæ tēpore perspicui, cognoscique planè potuit. Nam, id quod superius quoque repetiuimus, quum ageretur in decemuirali consilio magno patrum attributorum numero, de princi-

patu abrogando ipsi duci, nequa suspicio manare in vulgus posset, hoc ab ipsis agi, Marcum Foscarum fratrem singulis diebus eò aduocari iubebant, quem tamen, cubiculo inclusum diligentius asseruarèt, adactum graui pœna, ne quid tale proderet, qua ex re memor ille fraternæ pietatis, non multum post mortem fratris diem supremum obiit.

De filijs Leonardi Lauretani ducis.

N E M O vt opinor mihi oculato testi obiecerit, nisi idem & maleuolus, quum audiet Leonardo Lauretano Duci quatuor mares liberos affuisse, quorum inter se studium, & præcipuū amorem, qui familiarius domi agerèt, nō possent nō in primis admirari. Cū igitur domi parentē haberent oī virtute insignem, bonitatēq;, ac prudentia singularem, summāque in primis in deum, atque in patriam pietate, quis non intelligat ab hoc patre tanquam à fonte liberos eos emanasse? qui suauissimis aquis longelatéque emanarent. Vtinam verò fraternæ mutæ charitatis omnes meminerint, quum illorum benefacta recordabuntur. Nam etiam post patris obitum, qui tres superfuere, clari illustrésque Venetijs flo-

B iij

L I B E R

ruere, dum semper in quacunq; vite parte, cum alia extarent virtutis exempla in illis, tum verò fraterni amoris insignia monimenta, donec sub eodem tecto viuentes, sub eadēq; vita discedentes auitæ nepotibus gloriæ, & suæ laudis relictis, nunquam morituri cœlos peterent.

E X T E R N A.

De Agamemnone, & Menelao.

RELINQUAM in præsentia illos fratres, & studio, & iudicio suo in artibus sibi deligendis maximè diuersos, alijs verò vitæ coloribus, summa semper inter se pietate: quū immortalis vnus dimidia sui parte donarit alterum, qua amoris testificatione, nulla maior esse poterit. Veniāmque ad ea fraterni amoris exempla, quæ certioribus literarum monumentis sunt prodita. Quis enim est, cui Agamemnonis, Menelaique fratrum nomen ignotum est? Aut quis est, qui Agamemnonem natu maiorem, nesciat in gratiam Menelai fratris minoris natu bellum suscepisse Troianum? in eoque gerendo decennium perseuerasse? idque ipsum ob vnius forminæ decantatam libidinem?

De Aphricano maiore.

N O N possum non summi amoris in fratrem testimoniū Aphricano superiori hac in parte reddere: qui fratri suo victam Carthaginem Aphricanīque cognomentum primum, imperatoriāmque summam laudem, & triumphī tam præclari prætextam subiicere potuit. Quum enim animaduertet Asiā prouinciam à populo Romano nequaquam fratri demandandam fore, quòd minimè idoneum tanto gerēdo bello censeret, hominem Martiæ rei penitus rudem, procedens in medium, ne vereamini, inquit, decernite fratri prouinciam Asiā, cui me legatum fore polliceor. Quo dicto statim omnes in eius sentētiam iere. Meritò igitur Cornelie familie alterum Asiatici cognomen accessit, quod ille fratri suo labore, suāque industria tradiderit.

De Fulvio Flacco.

T A M E T S I multo maior sit Scipionis laus, quā Fuluij Flacci, adiunxerim tamen illi non inuitus, in hoc virtutis genere Lucium ipsum, qui secundo punico bello, quum fœliciter sanè ad Capuam aduersus Annibalem pugnasset, & fra-

B. iij

tri suo audisset à tribuno plebis diem dictam esse, quod ad Herdoniam eius ductu Romanus exercitus cessus foret, non dubitavit priuatam suam Lauream, certamque negligere, Romamque celeriter ad fratris salutem aduolare.

De Tiberio Cesare.

QUANTVM valeat sub eodem tecto fratres esse genitos, in eodem domicilio simul educatos, eosdem sæpius appellasse parentes, in eodẽ cubiculo, & lecto non paucos annos iacuisse, eosdẽ affines, & cognatos agnouisse, si quis Tiberij Cæsaris ingenium diligētius æstimarit, hoc facillimè dixerit. Qui sanè Tiberius ad fratris Drusi nuncium, quòd aduersa valetudine laboraret, ex Ticino vbi tunc erat, adeò præceps in Germaniã delatus est, Alpibus ipsis, non sine ingenti periculo, Rhenoque amne, vno tantum comite, superato, vt Drusum adhuc viuentem amplecti potuerit. Quem tamen paulò post mortuum pedes ipse incredibili squalore comitatus sit, sepulturæque mandarit.

De Pietate erga Patriam. Cap. VI.

QUANTA supremo illi numini à nobis

debeatur pietas, facile illi intelligent, quī primum hunc nostrum legerint librum, in quo de vera religione actum sit. Illud tantum in præsentia dixerim, etsi parentibus nostris omnia vitæ officia debeamus, si fraterni amoris arctissima vincula retinenda sunt, si cæteris hominibus sunt impendenda officia, vna tamen patriæ pietate hæc omnia ita contineri, ut post Dei præcipuum cultum, huic vni opes ipsas, huic honores, & dignitates nostras, huic denique vitam salutemque ipsam, forti imprimis animo impendamus. Quare meritò summam laudem, summumque decus illi semper sibi vendicarunt, qui hoc animo in patriam esse potuere. Erit igitur, princeps in hoc censu Ordelaphus Faletrus dux, qui post multa præclare gesta, domi forisque vitam patriæ impendit.

De Ordelapho Faletro duce.

NON defuerat dux hic principatus initio, Christianis rebus in Syria laborantibus: Patauinos memorabili prælio vicerat ad Bebiam turrim, sed & ipsum Illirium omne Veneto Imperio sua virtute adieccrat: quū postremo, ne patriæ suæ vnquam deesset, in ipsa acie fortiter pugnās pro Ia-

LIBER

derę mœnibus aduersus Pannonas mortẽ
oppetijt. Qua pietate sic omnia vitæ offi-
cia in eo enituere, vt nihil Ordolpho Fa-
letro Duce laudabilius, nihil gloriosius
hodie viuat.

De Henrico Dandulo.

N V N Q V A M certè possum mihi ipsi sa-
tisfacere, dum singulare virorum illustriũ
in patriã studiũ, vel (vt verius dicam) pie-
tatem repeto. In Henrici autem Danduli
ducis memorãda pietate etiam libentissi-
mè vaco, qui dux creatus, eo imprimis no-
mine, quòd Bizantijs legatus, captus penè
oculis, dum patrię dignitati studet à Ioan-
ne Comneno Principe Constantinopoli-
tano fuerat: statim omnem oram Illyrici
littoris, socijs Gallorum armis recepit.
Hinc in Gręciam profectus Bizantini Im-
perij maiestatem Græcis imprimis ademit:
Cretamq; insulã Veneto nomine quæsiuit,
quartamque Romani principatus partem
patriæ peperit: plura etiam in patriam offi-
cia, & ampliora præstiturus, nisi supremus
ille dies immaturo Venetis fato decessis-
set.

De Andrea Contareno.

SE Q V I T V R certè in hoc albo Dux

omnium clarissimus, & celeberrimus nūc mihi reponendus . Qui cum semel, atque iterum patriæ principatum recusasset, quē vltro ciuitas illi demandabat, quod fixum in animo illi erat, se principe patriā ipsam in graues calamitates incurfurā, id quod vates illi ipsi ante prædixerāt. Tamen exilij metu illi à Rep. iniecto supremam ipsi ducis dignitatem delatam suscipere, etiam absens coactus est . Quare nō multo post Ligustico bello implicitus , in quo tamen Ludouicus Hūgarorum Rex, & Carariensis præcipuas partes sibi vendicabant, nullo vnquam periculo deterreri potuit, vt ipse patriæ laborāti deesset. Fractæ erant primum Venetorum vires, amissa apud Polā urbem classe Victore Pisano Imperatore, nulla iam reliqua ferè spes tuendæ libertatis supererat, quum hostis ipse Ligur Clodiam urbem expugnasset, quūmq; terrestribus etiam copijs in ipsa littora passim insultaret . Sed ecce Dux ipse octuagenarius, id quod nemo vix sibi persuadere potuisset, instructa classe, quam vniuersa ciuitas priuatis tamen opibus cōpararat, sæuiente hyemē nauem cōscendit, Clodiāmq; urbem diu obsessam, post aliquot menses capit, multaque millia Ligurum Venetias

LIBER

secum abducit. Datâque mox hostibus pace, patriæ gloriam, & dignitatem fortissimè sustinuit. Quantam igitur in eo pietatem erga patriam extitisse dicas, quem animi ardorem, quam vim affuisse illi credas, qui rem penè collapsam cernens, non dubitarit tamen spiritum ipsum (si res ita posceret) etiam patriæ reposcenti impendere? Meritò igitur Deus tibi vni & patrio vniuerso ordini, reliquisque hanc tantam animi fortitudinem, hoc robur attribuit, ut sospes domû, incolumisque redires, pace parta: patriæque ipsi perpetuam æternamque tui nominis memoriam tantique beneficij monumentum relinqueres.

De Carolo Zeno.

QUOCUNQUE ad scribendum aliquod egregium facinus stilum verto, eò mihi statim occurrit Carolus Zenus, qui semper ubi de patriæ laude, & dignitate agitur, promptus imprimis, & alacer ad eam augendam, ornandamque accedat. Ipse igitur post Contarenum Principem iure optimo præcipuam sibi vindicauerit laudem, qui ad nuncium tantæ in patriam calamitatis, quum in Græcia ageret, statim aduolans, Bichinionia interim naui à se

expugnata, reliquæ se classi adiunxit, terrestribusque etiam prælijs iussu patrum præfectus, Clodię tandem vrbis recipiendæ, Ligurisque hostis vndiq; expellendi autor principisq; fuerit, tãtasque opes exhaustæ iam Reip. donarit, vt hoc nomine vel præcipuè Venetis ipsis res integra steterit. Discant igitur ij, qui in patriam ipsam summæ pietatis laudem expetere vnamquam voluerint à Caroli Zeni studio: certe nunquam fallentur ij, qui eius res gestas diligentius obseruarint.

De Victore Pisano.

T V L I T hæc ætas Venetijs plerisque patricij ordinis præclaros viros, cum belli tū pacis artibus claros: inter quos duo in primis florere Carolus scilicet Zenus (de quo superius actum) & hunc ipsum Victorem Pisenum Nicolai. q. clarissimi viri filium. Qui quidem Victor (vt interim Thadæum Iustinianum, & Ioannem Barbadicum prætermittā, qui & ipsi suo loco mox à me reddentur, propter nauatam egregiā Reip. operam eodem bello) declaratus imperator totius maritimę rei Ligustico hoc ipso bello, quum ad Polam ageret cum tota classe, congressus primū cum Lu-

ciano Auria Genuensis classis imperatore
 eo magno impetu interfecto, clarā victo-
 riam ex hoste retulisset, nisi & eum partim
 Ligur insidijs excepisset, partim Veneta-
 rum triremium quidam præfecti per igna-
 uiam deseruissent. Quæ ex re carceri inclu-
 sus, mox totius ciuitatis acclamatione pri-
 stinæ libertati restitutus, sub ipsam Con-
 tarenī ducis ad Clodiam profectionem
 quum Zenus abesset, vniuersæ maritimæ
 rei præficitur. Quo tempore virtus eius ita
 claruit, vt belli perfecti fœlicitas Zeno i-
 pso, & Pisano ducibus omnium consensu
 tribueretur. Nec verò multo post recepta
 Clodia aduersus eosdem Ligures vniuersæ
 classi præfectus, magno totius ciuitatis
 plausu dum Ligurem hostem ad Iaderam
 insequitur, inde in Apuliā nauigans duo-
 decim Ligusticas naues, quæ antea frumē-
 tatum in Appuliā contēderant, quibus graui
 morbo laboraret, persecutus, in Syptino
 littore diem supremū obiit: tanto nautarū
 omniū mœrore, vt nihil illis tristius, nihil
 calamitosius accidere potuerit. Sanè con-
 stat neminem vnquam gratiorem suis ciui-
 bus fuisse. Quo factum sit, vt viuum illum
 patronū vno ore omnes dicerēt, patrēmq;
 totius Reip. passim appellaren. Cuius ca

daueri Venetias relato, & ad Diui Antonij ædem deposito, Dux & vniuersa Ciuitas funus eius incredibili pōpa celebrauit. Visitur in hodiernum diem monumentum illius ad aram maximam positum, marmore, atque auro illustre, erecta etiam illi publice statua.

De Stephano Teupulo.

I V N G E N D V S his meritò Stephanus Teupula familia longè clarissima editus. Vir nostra ætate & belli, & pacis artibus illustris in primis, atque præcipuæ in patriam charitatis. Cuius opera neq; domi, neque foris mari terræque villo vnquam tempore Reipub. defuit. Cui etiam ob virtutem, singularémq; prudentiā totius rei maritimæ Imperium in summa omnium rerum difficultate sæpius commissum fuerit: suprema etiam cum potestate, vt tātum auctoritatis Reipub. gerendæ ipse vnus foris haberet, quantum domi vniuersus Senatus. Sed verò, vt innumera eius pro patria præclara facinora in præsentia omittam, Constantinopolitanam legationem nequaquā præterire possum, qua vna & in suscipienda eius in patriam pietatem, & in obeunda prudentiam præcipuè admirari queas. Nā

L I B E R

impetus ferocissimos Turcæ hostis alio-
 qui potentissimi, & eo tempore maximè
 Veneto nomini infesti, mira quadam inge-
 nij dexteritate adeò flexit, vt Venetis suis
 demum mites placatósque reddiderit. Vt
 hunc iure optimo Fabio dictatori compa-
 rare possis, qui patientia hostem sapius,
 quàm armis vicerit. Promouerint alij Ve-
 neti Imperij fines, auxerintque: hic certè
 omnia sua prudentia periculosissimo tem-
 pore cōseruauit. Quod profectò nūquam
 minoris virtutis habitum fuit. Huius quo-
 que tanta semper fuit in patriam charitas,
 vt nullum vnquam laborem suscipere, nul-
 lis quāuis præsētibz sese pro patria ob-
 iectare periculis dubitarit. Quin proxi-
 mis annis senio iam cōfectus, exigente id
 patria, classē conscendere minimè veri-
 tus, grauissimum onus, negotij atque aleæ
 maximè plenum, libenti alacrique animo
 subiit. Mox verò compositis pacatísque
 rebus omnibus, in patriam reuersus ingen-
 ti totius ciuitatis gaudio excipitur, vt ho-
 die quoque in summa omnium charitate
 floreat, filijs etiā eiusdē virtutis decoratus.

E X T E R N A.

De Dauide.

MON

NON possum certè non libentissimè
 versari in hisce referendis exēplis, quę pro
 patrię dignitate, & salute edita sunt, vete-
 rúmque scriptorum monumentis prodita:
 cui post Deū ipsum Opt. Max. omnia de-
 bemus officia: Quippe quę nutrix ac pa-
 rens nostra benignissima sit. Subeat igitur
 hoc in loco primum David ipse nondum
 adolescentia egressus, qui nō dubitavit (ta-
 met si derideretur ad omnibus) Philistæo
 militi occurrere, qui cum nullus ex Iudeis
 ex prouocatione pugnam suscipere aude-
 ret, (& tamen quis credat nisi sacrę literę
 id proderent?) insignem victoriam ex eo
 interfecto retulit, Iudaicęque gentis iniu-
 rias egregiè ultus ab eodem illatas, docuit
 posthac omnes, quotquot erant in exerci-
 tu Philistęum hostem cōtemnere, amplif-
 simaque trophea, & sibi & posteris spectā-
 da erigere. Qua ex re meritò factum est, vt
 Iesseæ proles stemma regium sibi, suisq; in
 multos annos vendicaret.

De Placidia Honorij sorore.

ERANT quidem in eadem hac gente
 huius generis exempla non pauca, quę pro
 suo iure repeti à me poterant: sed & reli-
 quę gentes nos ad se trahunt, quę & ipsę

virtutis huiusce palmam non neglectam à se præferant . Adestum igitur tu Placidia principis Honorij soror , Athaulphique Gothorum regis vxor, sed Romani, Quiritiique sanguinis Romæque vrbs præcipua vindex. Expugnauerat urbem Romam Athaulphus, secumque iam animo meditabatur, vt ea penitus euersa, cui nulla superesse vestigia vellet, alio in loco urbem cōderet, Athaulphiámque vocaret, nullique amplius Cæsares, sed Athaulphi, qui irasserent dicerentur. Id, quod vxor Placidia sentiens, tantum precibus, interdum etiam minis apud eum tandem valuit , vt mutata sententia, & Romanum nomen, & Cæsares posthac, Augustósque, qui sibi succederet appellari iusserit.

De Flacco Valerio Zenone imperatore Constantinopolitano.

NON facile plerique credent, tantam in recentium Græcorum ingenijs indolem affuisse, vt imperij infulas principes ipsi contemnerent, nè pietatem in patriam negligere viderentur . Sed Zeno Princeps. ipse iam pridem declaratus Constantinopolitanæque rei Imperator id approbarit : qui Constantinopoli discedens Calchedonensibus

bellū illatūrus, certos accepit nuncios Basiliscū fratrem imperij fasces ad sese trahere, fratremque Zenonem penitus negligere: ad quem nuncium, quū plerique adhortarētur illum, ut relicta vrbe Calchedonis obsidione, Constantinopolim quā primū repeteret, Basiliscique rebus, nondum satis firmis, imperium natu maior sibi vindicaret: ad eos omnes conuersus, tantum, inquit, abest, ut imperandi cupidus patrię ipsi, quę me genuit, bellum indicam, pacemque ac quietem eius turbem, ut iam nunc dimissis copiis omnibus in Isauriā me recipiam. Quo facto non multo post Constantinopolis ipsa, quasi grates Zenoni optimē de se merito latura, & Basiliscū reiecerit, & Zenonem ad sese reuocarit, ut aliquandiu rerum sit potitus.

De Farinata Florentino.

LABORAVIT iam pridem Florentina ciuitas variis, grauibusque discordiis: sed nulla factio ciuitatem magis exercuit, quam Gibelini, Guelphique nominis, mutuum inter se odium. Pussi igitur Gibelini à Guelphis Farinata duce, quum inter se diu cōsilia inirent quonam pacto post hac res suę firmare possent, multique suaderent

C ij

ex ijs, vt urbem defererent, sed Guelphos prius omnes de medio tollerent: exurgens Farinata, cōuersusque ad eos, Deus, inquit, faxit ne in tantam insaniam incurramus, vt patriam ipsam, quam saluā recepimus, euersam velimus. Stricto igitur gladio, nequaquam se dubitaturum professus est, eū, qui talia proponeret, paratum sese interficere, quippe qui pro certō haberet, patriæ incolumitatem rebus omnibus esse anteponendam. Vtinā tibi Farinata Deus ipse maximè fauisset, qui tantam in patriam pietatem præ te tuleris, vt etiam ea stante, florentēque, casurum te libentius esse diceres.

De Sarracenis, ad Antilibanum montem.

HACTENVS singuli pietatis in patriam suæ, me autore testimoniū habuerint: nunc verò rem nouam, & nunq̃ ante eam diem auditam, commemorare necesse est, vt intelligant mortales, quantam vim vana in primis Maumethis superstitio in eorū animis infixit. Erat ad Antilibanum Phœnicæ montē Sarracenicæ gentis princeps, quem Senis nomine appellabant. Hic crectis aliquot in eo monte Castellis, tantum

autoritatis sibi pepererat, ut ad sexaginta & amplius hominum millia essent, quibus ille præerat. Præcipuum verò dogma superstitionis id fuit, ut quotiescunque vellet, delegaret homines, qui in Christianos principes proficiscerentur, & hos præcipue interficerent nulla suæ salutis spe, qui virtute aliqua præcellerent, Sarracenicòque nomini obesse possent. Sic receptis Hierosolymis, quum Galli Syriam inuasissent, Montisferrati Marchio intra suum tentorium est cæsus, sic Gallorum reges, sic reliqui principes ab ijsce, qui Assassini dicerentur ferro sæpe petiti. Nouissimè verò nostra memoria Ferdinandus Hispaniæ rex Elisabethæque vxor vix periculum euasere, ab vno ex ijs, qui ex Genicæ regno profectus, in Hispanorum castra, faciliè vtrunque sustulisset, nisi errore ductus, tentoriumque viri ingressus, eum Regem esse credidisset, quem cum vxore ferro inuasit. O pietatem vanissimæ gentis, non certè omittendam, quæ sic sibi persuasisset, si clarissimos quosque viros ex Christianis, quacunque artè, & quocunque dolo sustulisset, magnam se laudem consecuturam, ad suamque Maumethem si fortè caderet, felices migraturam.

C iiij

LIBER

*De Parentū amore & indulgentia
in liberos. Cap. VII.**De Angelo Patriciaco.*

IVCVNDISSIMA fuerit mihi hæc ipsa proderenti de patrum in liberos amore, ac indulgentia commemoratio; cui suo quodam ordine progredienti nullam maiorem opem expetere possem, quam diuinam: siquidem parentum in liberos charitas, statim Dei Opt. Max. cultum subsequitur. Quomodo enim parentum in filios suos amor, & charitas constitit, si ab aura illa diuina discefferimus? Demus igitur vela istis ventis nos vocantibus, perspectemusque felicissimum cursum, si pari penè pietate, & deum ipsum, & parentes coluerimus. Vnde igitur scilicet exordium, huic tali tantoque argumento deduci à me poterit, quam ab Angelo patriciaco. Qui primus dux relictā Methamauco vrbe, in Venetas hæc insulas faustissimo sanè auspicio immigrarit, omniumque cōsensu postea cauerit, ut hæc perpetua, æternaque ducū Venetorum sedes esset. Qua igitur pietate in hæc loca eius aduentus celebrari potest, sic eadem etiam illius in liberos amor, & in-

dulgentia celebrabitur. Quum igitur duo illi essent liberi Iustinianus ætate maior, & Ioannes: Iustinianum ipsum ad Leonē imperatorē Constantinopoli legatum misit, Ioannem verò natu minorem collegam sibi asciuit, tametsi non nesciret superiores in Methamauco duces aliquādo à filijs graues tulisse iniurias. Rediens autem Iustinianus, ægréque ferens fratri imperium attributum, nec patrem inuisere voluit, nec paterni palatij fores adire, quod Angelus pater animaduertens, Ioannem ipsum Constantinopolim nauigare iussit, Iustinianūque cum Angelo filio principatus sibi socium asciuit. Vt tamen parente & fratre mortuo, reuersus Ioannes, ducariam dignitatem receperit, cui annos octo præfuit.

De Petro Tradonico.

EODEM animo, eadēque in filium pietate Petrus Tradonicus dux in Ioannis Patriciaci locum subrogatus, filium Ioannē, & collegam, viuenti sibi, & post mortem successorem instituit. Sed mortuo prius filio pater diu principatu functus dum à Zachariæ templo reuertitur, à coniuratis interficitur.

De Vrso Patriciaco duce.

C iij

LIBER

MVLTIS, præclarisque animi dotibus
 Vrsus patriciacus dux excelluit, qui in Pe-
 tri Tribuni Ducis locum subrogatus, pro-
 pter egregiū iustitiæ studium, summamq;
 liberalitatem, præcipuè verò in pauperes,
 charus in primis omnibus ciuitatis ordini-
 bus fuit, cæterū & ipse in filij amorem pro-
 pensior. Capto illo à Narentanis hosti-
 bus, quum à Constantinopolitano princi-
 pe magnis muneribus, protospatariisque
 dignitate ab eo donatus rediret, missis le-
 gatis operam præcipuè dedit, vt illum re-
 ciperet. Quod tandem consecutus est, ho-
 ste magna pecuniæ vi delinito, pluribûsq;
 alijs donis ornato. Tametsi nō desint scri-
 ptores, qui rem aliter tradant.

*De parentum seueritate aduer-
 sus liberos. Cap. I.*

De Candiano Duce.

VIX certè adduci interdum possum, vt
 credam parentes in filios disciplina seue-
 riore aliquando ita vsos esse, vt eos partim
 à se alienatos dimitterent, partim grauiore
 à se dānatos pœna afficerēt. Quū verò mo-
 numēta nostratia diligētius euoluo, incidi
 in Candiani Ducis seueritatē aduersus fi-
 liū Petrū necessariā: quē quū pater ipse in

principatus societate cooptasset, natu medium, ille neq; patris gratiã tantam, neque autoritatẽ veritus, statim patri ita aduersari cœpit vt inita cũ facinorosis quibusdam societate, sese vnũ principem neglecto parente cõstituere vellet. Quod cũ graue illi imprimis accidisset, seniorũq; omniũ ordo in parentẽ propensior esset: coactus tãdem est pater filiũ, quẽ sibi cooptauerat reijcere, & indicto exilio, ita eum finibus omnibus Venetis expellere, vt omnes iureiurando sese astringerent, nunquam se esse passuros, vt aut viuente patre, aut mortuo, illum Venetias reuocarent.

De Laurentio Celso Duce.

ABSENS Laurentius Celsus quadraginta virali suffragio Dux creatus, patre adhuc superstite, qui tum Venetijs agebat, quũ vniuersa ciuitas maximẽ lætaretur nouo ducis aduentu, patrẽ obuiũ nunquam habuit, qui filiũ Ducem incolumen gratularetur. Quòd scilicet ille iniquo ferret animo, se patrẽ ita filio occurrere debere, vt eũ nudato capite salutare cogeretur. Quasi verò nesciret quicquid honoris impendereur filio à patre, id publicæ maiestati non priuato vlli officio deberi. Cæterũ

LIBER

quanto pater haud satis civili animo sese
geffit, tanto magis pietas, prudensque cō-
siliū filij laudari debet: qui pileo suo in
fronte crucem auream affigendam cura-
uit (quod & reliqui duces in hunc vsque
diem retinent) vt crucis vexillo, non filij
dignitati reuerentiam exhibere videretur:
id quod pacatissimo postea animo pater
exceperit.

De Antonio Venerio Duce.

AFFIXERAT Ludouicus huius filius
amicæ suæ ianuis (cui etiam iam antea in
via publica occurrēti osculum inuitæ ob-
tulisset) bubula cornua numero non pau-
ca, indignatus illi, quod sese illa asperna-
ri videretur, quem ducis filium, plebei san-
guinis puella expetere debuisset. Ea res ad
Aduocatores delata, adeò graue insolēti-
que facinus est visum, vt quadraginta vira-
lis consilij autoritate captiuum Ludouicū
carceri incluserint, insupérq; dānatū per-
petuò afferuandū curarint. Pater verò An-
tonius grauiter illum ægrotantē quā acce-
pisset, mōxq; etiam pestilenti morbo labo-
rantē intellexisset, tametsi vniuersa ciuitas
soluendum esse filium tanto supplicio du-
ceret, nunquam tamē adduci potuit vt sol-

neretur filius, quæ res postea mortuo filio in summam totius ciuitatis admirationem omnium animos conuertit.

De Iacobo Frãcisçi Foscarì ducis filio.

INGER-TVS animi diu fui cunctabūdoque propior, an hoc Iacobi Foscarì exemplum hac in parte referrem: quod ex eo haud satis dignoscere possis paternæ nepietati, an seueritati potius tribuas. Fuit enim res ipsa alieni arbitrij, quæ tamen insigne posteris monumentum sit, quantum res humanæ incertæ variæque contingant, atque succedant. Interfectus fuerat noctu domum rediens decemviralis consilij præfectus præeunte funali, dum ex Senatu rediret, haud longè ab ædibus suis Hermolaus Donatus, vir ea tempestate longè clarissimus, nec de cædis autore satis constabat. Mouit id facinus tam inexpectatum, vniuersæ ciuitatis animos supraquâ quòd credi possit: quum nō multo post, Iacobus Foscarus Ducis filius, in suspicionē venit, quasi eo conscio, vel potius autore tam atrox cōsiliū initum sit. Nec deerant causæ, quæ id ipsum comprobare viderentur. Captus igitur grauissimisque tormētis diu tort⁹, quū interdū pater ipse filij clamores

exaudiret (sunt tamen, qui id ipsum dedita
opera factum suspicentur) nihilq; vnquā
cōfessus in perpetuum exilium est missus,
vnde reuocari nunquā potuerit, vt Vene-
tias inuiferet. Tametsi non defuerint, qui
cædis patratores detulerint, qui tamen ex
humanis discessisset. Æstiment igitur lectu-
ri secum, inclinéntq; animū in quam par-
tem malint, illud certè non poterunt non
vehementer admirari, neque principis pa-
tris auctoritatem, pro filio quicquam va-
luisse, neque tam immanis facinoris satis
exploratum iudicium fuisse.

*De parentum aduersus suspectos libe-
ros indulgentia. Cap. VII.*

De Michaële Donato.

ET SI plures repeti à me possent, qui
moderatè filiorum suorū insolentiā æqui-
oréq; animo tulerint, vno tamen exemplo
Michaëlis Donati patritij in præsentia cō-
tentus ero. Is enim filium suum indulgen-
tius in omni vitæ parte agenté, sæpius ad-
monens, vt resipisceret, victus tandem ni-
mia adolescentis pertinacia, publico eum
carceri includendum curauit. Quem ali-
quandiu ita asseruari voluit, vt nunquam

eum inuiferit, cibaria tantum consueta ad eum inferri passus. Mox tamen amicorum precibus, admonitionibúsque victus, quū præfecti carceris etiam multa bona de eo nunciarent, tandem dimisit liberum, domique secum habuit.

De Plebeio homine.

EODEM animo, quo Michaël Donatus in filium, plebei vir sanguinis in primogenitum fuisse dicitur: quem sæpius castigatum, atque reprehensum, quum incassum facere iterum atq; iterum animaduertisset, Aduocatorum autoritate teterrimo carceri micipauit. Verebatur enim pater, ne reliqui liberi iam adolescentiores, fratris nimiam natiu maximi licentiam, quod ferè vsu venire solet, & ipsi imitarentur.

EXTERNA.

De Carolo magno Gallorum Rege.

FVIT Carolo Francorum Regi, qui propter res domi forisque semper egregie gestas, magnus ad nostram vsque ætatem vnus dici meruit, Pipinus filius, iusto coniugio nequaquam illi genitus: quem pluri-

num semper amasse visus est. Is verò immemor paterni in se amoris, adeò rebelles spiritus in patrem gessit, ut quamvis illi veniam pater dedisset, quòd in eum cõiurasse primũ deprehensus pro certo esset, quippe qui patrem se in filium, non regem meminisse vellet, leuitate tamen ingenij in patrem iterum cõspirauit. Quod quum rescivisset Carolus, diu animi anceps, dubiũsq; quonam modo filium castigaret, eum postremò monasticæ vitæ addixit, memor adhuc paterni in filium potius animiq; regij.

*De Ludouico Francorum Rege
cognomento Pio.*

VIX mihi fidem facere potuere Gallorum Regum cõmētaria, externique etiam aliquot scriptores ex legitimis quatuor liberis, qui Ludouico merito ad hoc æui Pio cognomine dicto, fuere, tres in patris caput conspirasse: eamq; causam prætextam quòd Carolum natu minimum nimium diligeret, illũque reliquis fratribus anteferre videretur, Et tamen id pro comperito traditur (quod ego quoque in meis Cæsaribus secutus sum) Conspirarunt igitur in parentẽ, ita liberi tres, ut abrogato illi Imperio, ipsi rem omnem ad se tra-

herent, pater priuati vitam ageret. Quæ res tantum omnium animos incendit, vt restituto imperio pater rerum omnium iterum potiretur. Qui tandem moriens Lothariũ filiũ, & reliquos fratres æquis inter se portionibus hæredes reliquerit.

De Carolo septimo Gallorum rege.

B I S Ludouicus huiuscæ regis filius superstitute altero desciiuit à patre. Primò quidem per menses quatuor, cuius errori indulgentior pater facilè veniã tribuit. Iterum per quadriennium, & eo amplius, vt etiam ad Burgundionum ducem Franciscum infestissimum hostem transfugerit. Quem tamen pater ipse moriens cum aliqua veneni hausti suspitione, testamento hæredem regni reliquit. Tametsi domi minor natu filius superesset, qui fratri meritò anteferri potuerit.

*De parentibus, qui obitum filiorum
forti animo tulerunt.*

Caput I X.

QVOMODO per immortalem Deum deesse poterò Leonardi Lauretani Ducis Veneti veræ laudi, & celebrandæ constantiæ? Qui Dux ex quatuor libe-

ris iam grandibus natu, quum Bernardum filium, natu minimum, bonæ spei adoleſcētem amiſiſſet, idque præter omnem expectationem, adeò conſtanter funeris acerbicem tulit, vt quo die elatus eſt adoleſcens, Reip. non defuerit, quæ ducis præſentiam in re quadam grauiore tunc impriſis expoſceret.

De Luca Zeno Procuratore.

E C Q V I S non tuam Luca Zene fortitudinem animi non libèrer. repetat? Qui quū Mapheum filium iam virum factum, ductaque ab eo vxore honeſtiſſima & opulentiſſima, ſubito quodam fato amiſiſſet, eius mortem tam forti animo, conſtanti-que tulit pater ipſe, vt celebrato funere magna quidem pompa, poſtridie aditum omnibus fecerit adeūdi ſui, benigniſſimæ-que omnes ad ſe adeuntes exceperit, filij indolem, & virtutem imprimis laudando, reliquosque omnes adhortando, vt quicquid Deus, & natura ipſa nobis præſcripiſſet, id ipſum in bonam partem accipere vellemus.

De Dominico Truiſano Diui

Marci procuratore.

V N I V S filij Lucas ipſe Zenus D. Marci procurator

procurator interitū insigni sua cum laude fortiter tulit: cui rei præsens testis affui. Sed quis in Dominico Triuisano Diui Marci procuratore, viróq; sua tempestate longè clarissimo, quatuor liberorum mortem diuersis temporibus inflictam Triuisanę domo, semper eundem animum eandemque animi constantiam, ad reliquorum parentum exemplum non lubens referat? Erat ipse pater in summa dignitate constitutus, ipsaque ciuitas de illo sibi omnia pollebatur, quum vno, & altero funere fatigatus adolescentum filiorum, mox parto etiā pressus, adeò inuictum se præstitit, vt eundem vultum, eundemque animi tenorem, cum vniuersę ciuitatis admiratione semper præ se tulerit. Nisi tu fortè solatio illi affuisse dicas Marcum Antonium, natum maximum, summa bonitate virum, eique in eadem procuratoria dignitate suffectū, qui hodie quoque paternā virtutē referat.

E X T E R N A.

De Lamba Auria Genuensi.

N V N Q V A M certè suam, verámque laudem Genuensibus denegauerim, præcipuè quum meminerim Lambę Aurij literarum monumentis virtutem proditam. Qui

D.

LIBER

maritimæ rei imperator, fortissimè aduersus nos pugnans, filium præclaræ indolis quum amisisset, nihil tamen eo nuncio accepto de animi ardore inter pugnandum remisit: quin etiam pârta victoria filij cadauer in mare proiici iussit. Testatus nullum aliud clarius monumentum extrui illi posse, quàm in eo loco vbi fortiter pro patria pugnans obijisset.

De Marzucco Pisano.

HABEBUNT, & Pisæ suum post Genuam urbem hac in parte locum, quæ ciue suo Marzucco, & ipsæ exultant. Is nanque inter suos genere clarus, & aliquanto nouo facinore clarior: quum sese Minoritanæ familiæ addixisset, filium quem Farinatæ reliquisset, non multò post accepit à Betino Caprariensi interfectum. Id quod quî pro Christianæ pietatis, & religionis suæ cultu æquo animo primùm tulisset, mox etiam Betinum ipsum sibi occurrêtem, nō modò auersatus est, sed & dexteram suam dextræ eius iungens, abi inquit, atq; vtinā Deus tibi cedis veniam tribuat. Sic inuicti animi robore, minimè ultionis auidus, Betinum ipsum dimisit.

De Carolo VIII. Gallorum rege.

MINVS fortasse mirabile existimari poterit superius Marzucci Pisani exemplum, quando ille religionem professus, veram pietatem sequi videretur, si Caroli octavi Francorum regis insigne, & ipse exemplū cum animo suo reputet. Qui VII I. Francorum rex hoc nomine, quum vnicum tantum filium regij fastigij hæredem ex legitima vxore suscepisset, cum vnum paruum amisit, eo potissimum tempore, quo de recipiendo Neapolitano regno consilia inibat. Quo tanto vulnere affectus, nequaquam animo fractus est. Nam vt mortem filij sese æquiore animo ferre ostenderet, nec vestem vllam mutauit, & publicis ludis sæpe interfuit. Quasi adhortari reliquos principes vellet, vt forti animo ad bellum sese accingerent, classicūque, quod semel bellis acceperant animis, minimè se autore negligerent.

D ij

✻ IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII,
LIBER SEXTVS.

De Pudicitia. Cap. I.

VOMODO verò tecum
hoc in loco Pudicitia
agam? A qua virtus om-
nis, omnisque bene
viuendi ratio profici-
scatur. Si quidem pue-
rilis ætas, vel hoc vno
decore commendatur, Adolescentiæ fer-
uor corrigitur, iuuenilis ætatis ardor im-
primis emendatur: sine qua nulla vnquam
ciuitas firma stabiliſque eſſe potuit, nullū
imperium diuturnum, florēſque eſſe va-
luit. Merito igitur Romana ciuitas, ſub
Mineræ nomine, ex Iouis capite ſolum
prodeuntis, hanc vnam ſumma pietate co-
luit: huic Veſtales additi foci, qui æterni
adſeruarentur, vt ſi violatæ forēt, quæ Ve-
ſtæ ſacris præſent obẽundis, viuentes ter-
ræ viſceribus includerentur. Quare non
virgineos cœtus eos ſanctos eſſe qui te pu-
dicitiam duxit non coluiſſent. Grauiſſi-

mis pœnis illis affectis mortalibus, qui vel minima labete violassent. Ceterum exempla ipsa, quæ subiiciam, mortalium animos incenderint, ad eam constantius retinendam.

*De Anna Vitalis Michaëlis ducis
filia, & Nicolao Iustiniano
Monacho.*

REDIERAT Vitalis dux infausto sanè exitu domum, ex Cōstātinopolitana provincia, quem Venetus populus haud sanè lētis animis acceperat: tum q̃ classem magna ex parte laceram hostiū insidijs dimississet, tum q̃ Iustinianę familię viri omnes aut ferro, aut peste penitus obiissent, senibus tantum domi relictis, quorum ope reparari familia tā illustris non posset. Hanc inuidiam vt à sese auerteret dux, literis ad Pont. Alexandrum missis, haud egrè obtinuit, vt Nicolaus Iustinianus, qui monachum ad D. Nicolai phanum ageret, adolescēs, religionis initæ voto solueretur, cui Annam filiam vnicam in matrimonium iungeret. Quo facto, Nicolaus ipse, & Anna vxor, susceptis maribus liberis sex, tribusq; foeminis, mutuo consensu vterq; religionē repetiere. Ille ad D. Nicolai phanū regres-

D iij

LIBER

sus, ipsa cœnobia, sese includens à marito pri⁹ erecto, in loco qui de Amianis dicitur. Qua ex re faciliè æstimes, quantū illi pudicitiae tribuerint, quāq; ipsam summo animi ardore, constantiaque receperint. Nanque ubi reparandæ familiæ tam celebri operam dedissent suam, ad apicem ducemque virtutis omnis pudicitia sua spōte rediere.

De Quirina Senioris Bernardi Iustiniani uxore.

NVL LV M, certè præclarius seruatae constantissimè pudicitiae monumentum repeti à me vt opinor, poterit, quàm Quirine Senioris Bernardi Iustiniani. Quæ quidem & viuente marito, & eo postea mortuo, dum filijs educandis operam omnem impenderet (de quibus supra diximus) liberos suos lamina ferrea præcinctos esse curauit. Quid igitur admirabimur ab hoc veluti materno fōte treis liberos esse profectos, Laurentium, videlicet primum Veneriarum patriarcham, meritò inter diuos relatum, & Marcū ipsum, primum Bergomi prætorē, & Leonardum D. Marci procuratorem, eloquentiaque faciliè sui temporis principem, & Bernardi Iunioris Iustiniani postea parentem, tria veluti numina

Venetijs floruisse? Quando Quirina mater omni studio illos à pueritia Christiano lumine, suoque in primis exemplo, quum quartum & vigesimum ætatis annum ageret, à mariti morte erudiendos curarit. Instruentur igitur patres & matres in filios hoc exemplo, quo pacto eos à primis annis erudiant, qualésque ipsi esse debeant.

*De filio Antonij Venerij ducis
Venetiarum.*

NON minor fuisse Antonij ducis Venetij solertia in erudiendis liberis suis videri possit, quàm Quirinæ superior à me repetitæ. Qui filium iam iuuenem paternæ ac domesticæ disciplinæ penitus oblitum, publico iudicio punitum esse exquisitissimo tulit animo. Violatæ enim pudicitia in plebeia licet scæmina exemplum, quis non vehementius accuset, ac damnet: qui amata à se ardentius puellæ ianuis cornua bubula fixisset, illique occurrenti in via publicâ osculum inuitæ ferre voluisset. Qua ex re & illum perpetuo carceri, includendū curauit, nec vnquam dimissum esse voluit, quamuis grauitè ægrotaret, pesteq; grassante in carcere tandem obiisset.

De scæminis Scodrensibus.

D iij

LIBER

PATIENTVR æquo animo Venetię nostrę, Scodrenses quoque fœminas huc inferi, quę non multę sanè numero superstites, dedita Turcarum principi Scodra, ad nos commigrarunt. Quę sanè suę in patriam fidei memorabile exemplum Venetias intulissent. Tântum pudicitia excelluisse feruntur, vt apud nos Scodrenses fœminę summę cuiusdam pudicitię famam, & nomen in hodiernum vsque diem retulerint. Siue id ipsum domi acceptum huc referre voluerim, siue Venetę pudicitię in fœminis exempla celeberrimę animaduuerterim. Sanè cõstat summa semper fuisse laude dignas, neque vnquam de ijs infame exemplum esse exauditum.

De fœminis Germanicis Venetias euocatis.

POTERANT Scodrenses fœminę immigrantes Venetias certissimum pudicitię Venetę testimonium satis amplum perhibere, sed quod subiungam in præsentia de Germanicis fœminis Venetias euocatis, multo admirabilius fuerit. Venetę enim ciuitatis more introductum fuerat, vt singulis annis, certi quidam nũcij in Germanię fines mitterentur, qui iuniores fœmi-

nas ex locis illis stipendio certo cōducerēt, quæ iuxta carnificinam publicam vbi nūc diui Matthæi phanum est, prostarent, vulgique libidini inferuirent, certa mercede persoluenda, vt scirent mortales pro certo nihil esse in nostratibus fēminis quod meritò accusare posses.

De consilio decemuirali.

DV CENTESIMVS, & quadragesimus agitur annus, ex quo decemuiralis magistratus pro Reipub. salute præcipua creatus est: cui tria præcipuè vindicanda scelera sunt commissā. Et primum quidem illud fuit, vt nequis contra libertatem patriasq; leges noui consilij moliri possit. Alterum ne falsam monetam quispiam vllō modo excuderet. Tertium ac supremum, vt cauerent decemuiui, nequis temerario incœpto masculam venerem attentaret, vt ipsa pudicitia omnibus mortalibus constaret, quæ sanè crimina capitalia forent hisce, qui conuicti decemuirali sententia forēt.

De Virginum cœnobijs.

QVANTVM verò studium priscis Venetis adfuerit adseruandę omni ex parte pudicitie, vel hoc vno argumento doceri, instruique omnes poterūt, quod intra ipsos

LIBER

Venetiarum fines triginta, & amplius virginum cœnobيا visuntur longè celeberrima, quæ immortalī Deo perpetuam virginitatem voverint: gravissima omnium poena iis indicta, qui eam quoquo modo violare ausi essent. Quum verò tot numero sint tantæque sanctitate imbuta, sanè constat Zachariæ, & diui Laurentij antiquissima omnium esse, præcipuæque sanctitatis opinione planè augusta floruisse.

EXTERNA.

De Rodorico rege Gothorum.

OCCURREBANT mihi sanè immensa virginum agmina, quæ servato pudicitiae decore, iure optimo in cœlum translatae à nobis hodie summa pietate colantur. Sed nec iste in præsentia est locus, & institutū hoc nostrum, ac scribendi propositum aliud est, & maximè diuersum. Quare exemplum vnum vindicatae pudicitiae quod Christianorum hominum excidere animis nunquam debeat, maximè insigne, & memorabile lubentius commemorarim. Quod maximè ijs qui historiarum recentium lectione delectantur in primis probatum iri, non dubito doctis plerisque viris. Quum florebant igitur res Gothorum

in Hispania Rodorici regis auspicijs, nimia fœlicitate corruptus regis animus, ad violandâ Iuliani Tingitani principis filiâ, quæ apud suam vxorẽ in regia tũc agebat lōgè pulcherrima propensior fuit. Quod quũ pater filię literis accepisset adeò exarsit, vt Mamolinum totius Mauritaniæ, & Aphricę principẽ impulerit, qui superato Gaditano freto Hispanias ipsas inuaderet, promittēs sese illi præcipuũ belli adiutorẽ & socium. Quare instructis copijs Muza duce, Iulianóq; ipso præsentē transgressus mare, Sanctium primum Rodorici filium acie vicit, & occidit, pariq; fœlicitate Rodoricũ ipsum cum ingentibus copijs occurrentem fudit, & interfecit. Quo facinore ppetrato vniuersa Hispania in Maurorum potestatem celsit, præter Astures montanos, ad quos ex fuga non pauci se contulerant. Penset igitur secum quisque animo, quanti constiterit Hispanis omnibus Rodorici hæc Regis immensa libido: quãmq; acriter doleãt principes ingenio præstãtes sua pignora per vim corrumpi: quum meminerit octingentos annos Mauros ipsos in Hispania ad nostram vsque ætatem Maumethis auspicijs viguisse.

De Ediltrude Angliæ Regina.

LIBER

SVPER SVNT in hoc genere multa singularis pudicitie exempla, quę statim à me repetentur. Cæterum Ediltrudis Anglię Reginę, exemplum meritò hunc sibi vendicat locum, quę tribus Anglorum regibus nupta, certa quadam successione, non dubitavit maritis persuadere, vt pudiciam, & ipsi secum adseruarēt. Quod quidem ita contigisse fertur, vt de tanta hac re veteres scriptores non dubitarint.

De Ioanne Caserte Comite.

FVIT hic inter principes Siculi, Neapolitanique regni proceres, ex ijs vnus, qui Mamphredo Friderici filio sua virtute, & fortitudine vtrūque regnum asseruit. Huius tamen tam singularis beneficii immemor Mamphredus ipse, minimè veritus est Ioannis vxorem familiaris penes illum agentem violare. Quod quum Ioannes ipse rescisset, adeò grauiter tulit, vt ad Carolum Andegauensem primus transfugerit, viamque illi multo faciliorem aperuerit inuadendi regni. Quare quum Mamphredus primùm acie sit à Carolo victus, tum verò etiam cæsus, ipsius imprimis Ioannis opera, facilè omnibus constare debeat, neque principibus alienas vxores attentan-

das esse, neque subditorum pecuniam extorquendam, neque calcitronem equum alendum, postremóque seruum, quem domi habeas iam grandem natu non esse verberandum: quod si acciderit, quamprimùm dimittendum. Id quod memoriæ proditũ sit ab ipso olim Sfortia patre filium Franciscum (qui postea Mediolani princeps fuit) esse præcipuè monitum, vt constanter hæc ipsa præcepta princeps ipse meminisset. Quæ præcepta si Galeacius Francisci filius retinere secum animo voluisset, nunquam certè ab ipso Lamponiano tam inexpectata cæde oppressus esset.

*De Nicolao Estensi Ferrariensi
si Marchione.*

S E D quis per Deũ immortalẽ Nicolai Principis Ferrariensis factum non maximè laudet, in cœlũque extollat eius animi magnitudinem? Qui cum animaduertisset præsens ipse Parisinæ nouercæ vxoris suæ ab Vgone filio adolescente alioqui præclaræ indolis, pudiciã esse violatam, corruptaque cõiugij sui iura, & filium, & vxorem carceri inclusit, vt non multo post & filium & ipsam vxorem necandam curauerit: nec paterni affectus memor, nec

ipſius connubij appetentior.

De Ludouico principe Normandiæ.

P A R I exemplo memorandus mihi eſt Ludouicus Normandiæ Senefcalchus (quod nomē apud Gallos ſummæ dignitatis eſt) qui ſub Ludouico vndecimo Francorum Rege magni vir nominis Carolottam regis ipſius ſororem, coniugēque ſuam, in eodem lecto deprehenſam cum adultero Ioanne Lauerno, minimè quidem veritus eſt vtrunque ſtatim iugulare. Quod factum ne Ludouicus quidem ipſe rex grauius vnquam tuliffe videtur.

De Philippo Gallorum Rege.

A D E O pudicitia ſeruata decus mihi ſemper probatum eſt, vt iure optimo Philippum cognomento pulchrum Francorū Regem hīc inferere non dubitarim, qui ex tribus nuriſus innocentem vnā abſoluerit, duas verò criminis conuictas perpetuo carceri mancipauerit, ipſos autem adulteros, adeò acri pœna affecit, vt diſſecta prius cute, vtrunque ſuſpendio affixerit.

De Franciſco Gonzaga.

H A B E B I T & Gonzaga familia po-

stremum inter tot Reges, ac Principes locum. Nam Franciscus ex ea familia Mantuæ Princeps, quū pro certo rescisset vxorē suam Agnetem Bernabonis Mediolanēsis ducis filiam, sponte violasse matrimonij legitimi iura, non dubitauit eam capitali supplicio afficere: quod etiam nec pater improbavit.

*De iis, quæ liberè dicta, aut
facta sunt. Cap. II.*

EST sanè dicendi libertas in primis laudanda, si modò & tēporis & personarū habeatur ratio. Quod qui minus obseruarit, in vicium non solum incurrit, verum etiam grauissima vitæ pericula subit. Quare rectè fecerint illi meo iudicio, qui modum cum in cæteris omnibus rebus, tum verò hac ipsa in vitæ parte retinent. Siquidem virtus ipsa omnis, in mediocritate est posita.

De Henrico Dandulo.

PRIMVS hic certè hunc sibi locum vendicauerit Henricus Dandulus qui Sebastiani Ziani ducis tempore missus Constantinopolim orator ad Manuelem Principem, Veneto nomini infestum, quum

aliquanto liberius præ ceteris collegis publicam causam ageret, in grauissimum Manuelis odium incurrit, ut tandem illo ad se semel aduocato, seorsum ab alijs, candelas igneas eius oculis diu obiecerit. Quo facto Henricus ipse lumen oculorum penè integrum amisit.

De Pantaleone Barbo.

NON est mihi consilium ab Henrico Dandulo postquam discefferim, qui postea dux meritò in Aurei Mastropetri locum suffectus est, quique Bizantinum imperium ipsum dux cum Veneta classe, & Francorum auxilio de Græcorum manibus eripuerit, ab ipso Henrico longius abire: qui potuit imperator propter eius singularem virtutem Constantinopolitanus creari omnium sententijs in eum inclinantibus: nisi Pantaleo Barbus, vnus ex ijs qui aderant patritius Venetus, nimia libertate vsus ipsum fieri dissuasisset. Mouit ut opinor Pantaleonis fortassis animum, quòd vereretur ne nimia hæc fortunæ fœlicitas, Veneto homini grauius imposterum officeret, Græca gente, plusquam credi possit, in Latinum nomen infestiore.

De

De Francisco Dandulo.

QV IS per immortalē Deum non fando accepit memorabile factum Francisci Danduli ? Qui Venetus orator missus in Galliam ad Clementem Pontificem Max. ut eum infestiorē Veneto nomini propter Ferrariam receptam placaret: quum multa & varia secū agitasset cōsilia, neque à Pōt. ipso iratiore quicq̃ impetraret: inusitati facinoris obeundi, quod quidē neq; antea, neq; in hanc ipsam ætatē auditum sit, consiliū inijt. Nam quo tempore Clemens ipse cænaret, quadrupes effectus catenāque ferrea colo pressus, ad Pontificis pedes canis in morem sese substrauit. Quo nouo spectaculo Pontifex ipse attonitus, illum in gratiam recepit, Venetōque nomini iniuriam dimisit. Ut postea respublica Veneta grauissima & iucundissima illi fuerit, cui mortalium omnium congressum consuetudinēque interdixerat.

De Leonardo Venerio.

MISERAT hunc legatum Veneta Respublice ciuitatis principibus vnum qui Mediolani Philippo ducē mortuo āgeret, ut Mediolanenses, qui libertatem sibi vendica-

E

L I B E R

ueſant aduerſus Franciſcum Sfortiam, qui
eam armis ad ſeſe trahebat, communi ope,
& conſilio tueretur. Et erat quidem apud
Mediolanenſes ſumma Venerij autoritas:
námque & exercitus Venetus aderat, &
Dux Foſcarus nunquam ſe illi defuturum
pollicitus erat, quum Ioannes, & Gaſpar
Stampe coniuratione inita, rem ad Franci-
ſcum Sfortiã traherent. Quare hi ingenti
contracta manu, palatinas ædes per poſti-
cum ingreſſi, quas ab anteriore parte con-
iurati alij ſubibant, vbi libertatis tuendæ
præſides, cum eodem Venerio agerent. hic
igitur Princeps tumultu audito, quũ Gaſ-
par illi primus occuriſſet armatus, acerbè
nimium in illum & ſocios inuectus, accu-
ſatãque eorum vehemētius audacia, quam
ſe liberè mox reſpreſſurum minabatur, gra-
ui eorum ſupplicio. Qua ex re nihil terri-
tus Gaſpar primus in eum telum intendit,
moxque cum ſuis ſocijs vulneribus non
paucis affectum interemit. Qua ex re faci-
lè conſtare nobis poſſit, nimiam loquen-
di libertatem, non opportunè adhibitam
ſæpe grauius officere.

*De Dominico Piſano, Oratore Ve-
neto, apud Iulium Pontificem.*

ERAT iam pridem Venetis aliquanto infestior Iulius Pont. Max. quique Christianos principes omnes in Venetâ Remp. occultè armaret. Quo tempore Dominicus Pisanus pluribus iam honoribus functus, in patriam eiusdem Senatus Veneti decreto venit Orator. Qui causam diligenter agens publicâ, quâ grauius & acerbius sæpe ab ipso Iulio Pont. accusaretur, tandem semel stomacho nimium indulgens, tanta cum libertate illi respondit, vt nihil vehementius dicere potuerit, minabundus caueret, ne ex tanto dignitatis fastigio clericali habitum assumere cogeretur. Quæ libertas adeò Iulij Pont. animum pupugit, vt constantius Principum conspiratione, suâque in Venetos iracundiam perficeret. Ex qua ita contigit, vt ipsis Venetis ad Abduam amnem superatis, grauissima omnium calamitas Venetos oppresserit.

De Bernardo Capelio.

RELIQUE RAT Franciscus Capelius eques vir patrîtij ordinis insignis liberos mares quatuor. Carolum videlicet natu maximum qui iuuenis adhuc immaturo quodam fato subreptus est: & Bernardum

E ij

LIBER

ipsum proximum, qui ubi per ætatem honores aliquot affecutus esset, dum nimia libertate iuuenis adhuc vteretur, modò hunc publicè, modò illum accusans, minabundúsque etiam se in reliquos talem futurum: tandem decreto patrum, cui haudquaquam parendum sibi in animum induxerat, in perpetuum exilium abire coactus est. Nunquam suspicatus fore, ut in libera ciuitate, nimia libertas sibi officere posset.

De Leonardo Lauretano Principe.

VICTI erant Galli memorabili acie ab Hispanis Gonsaluo Ferdinando eorum Duce, venerátque Hispanus Orator ad Leonardum ipsum principem & patres victoriæ laureá nunciaturus. Aderátque eodem tempore Gallorum regis legatus, qui euocati in collegium, quum tristior alter, alter exultabundo similis affedisset, conuersus dux ad vtrunque, Ego, inquit, penes vos Pauli Apostoli verbis in præsentia positar: ut quando diuinæ voluntati nemo posset obistere, ita nunc fleam ego cum flentibus, gaudeam cum gaudētibus. Quo principis dicto, adeò omnis inuidia leuata est, ut Galli, & Hispani vicissim gratias illi agerent. Indéque discedentes, eius singula-

ris viri prudentiam imprimis admirarétur.

E X T E R N A.

De Agapito Romano Pont.

PROFECTVS erat Agapitus Romanus Pont. Cōstantinopolim ad Iustinianū Imperatorem, cum alijs de causis, tum verò, vt illum præsens adhortaretur, vt Gothos omni studio terræ Italiæ finibus eijceret. Quod quum sese perquàm libenter facturum polliceretur Iustinianus Imperator, contrà ab ipso Agapito princeps ipse vehementius petit, vt Euthichianam heresim approbaret, quæ tum maximè inualuerat, minasque insuper addidit Pont. nisi ipsi obtemperaret. Tum Agapitus ipse conuersus ad eum, ignosce, ignosce inquit Imperator quando id à me petis, quod pietati Christianæ maximè officiat, meminerisq; te Iustinianum principem esse, non Diocletianum, ad quem venerim.

De Bonifacio octauo Pont. Max.

DVBIVS animi diu fui vtrum hîc Bonifacij octauī Pontificis dictum, factumque liberius adtexerem, qui Gibellinæ factioni aliquāto infestior, quum prius Columenses ipsos armis euertisset, Archiepisco-

pum quoque. Genuensem occurrente sibi primo quadagesimæ die ad ædem sacram, vt cinerem à Pont. de more acciperet, ita planè excepit, vt mutata consueti carminis oratione dixerit, memento quia Gibellinus es, & Gibellinus moriere. Nec dicto cōtentus, sparsum cinerem in oculos illi obiecit.

De Inario Calchedonensi episcopo.

P R A E E R A T ea tempestate, qua Iulianus Apostata rerum potiebatur, Inarius apud Calchedonem episcopus, vir sanctitate vitæ & optimis moribus ornatissimus. Cui tum ita contigerat, vt ingrauescente ætate luminibus captus esset. Quum igitur significatum illi fore Iulianum adhuc superstitem esse, & in Fortunæ templo sacrificare, illéque vehementius coram multis appellasset grauitérque reprehendisset: ferunt tunc ipsum Iulianum re cognita exclamasse, nunquam tibi ô Inari, Galilæus tuus (sic enim Christum Seruatorem appellare solebat) visum tibi restituet? Quo dicto insolescentis Imperatoris vsque adeò commotus Inarius est, vt palàm fateretur sese Christo gratias agere, quòd eo tempore luminibus priuatus esset, quo Iulianum videre non posset.

*De diuo Ambrosio episcopo
Mediolanensi.*

NON paucos certè diui Ambrosij ætate vidisses oppidorum & prouinciarum antistites, qui vitæ bonitate & vera religione imbuti, hanc dicendi libertatem cōtra improbos principes retinerent, eorūque dicta seu improbè facta magno animo non dubitarent apertè arguere. Cuius rei vnus tu diue Ambrosi testis mihi certissimus adfueris: qui Theodosium principem alioqui clarum & illustrem, quum Mediolani ageret à sacri templi foribus repellere nequaquam dubitatis: quoniam ille apud Thesalonicensem multos Christianos nō auditos vno edicto interfici iussisset. Procul igitur hinc abeas princeps mihi charissime & tecum domi diutiùs cōgita, quid ad hoc tam graue delictum remedij adhibeas. Tulit verò Theodosius hanc à tēplo repulsam tanta animi æquitate, vt statim inde abiens domum redierit: vt nescias vtrum magis laudes vel potius admirere. Ambrosium ne ipsum tam libero animo fuisse, an Theodosij patientiam, qui ne minimo quidē dicto antistitem ipsum lacefferit.

De Gregorio undecimo Rom. Pont.

E iij

IVVAT me certè in præsentia in hisce exemplis repetendis immorantem, sacros præcipuè viros commemorasse, vt horum hominum imitatione discere eiusdem ordinis possint, & præstare id audeat, quod à viris sanctissimis frequenter usurpatū legent. Erit igitur Gregorij x i. Pōt. memoria aliquanto legentibus gratior ipso etiam factō maximè memorabili: quando ipsa vrbs Roma, terraque Italia veluti postliminio redeuntem Pontificem, vrbique suæ restitutum in hanc vsque ætatem acceperit. Ipse enim Gregorius in Gallijs agens, quò Romani Pontifices septuaginta, & amplius annos immigrarunt, occurrentem episcopū adhortari cœpit, vt quando tot annos abesset à suis sacris laribus eò tandem rediret. Cui tunc episcopus respondēs: ego verò inquit sanctissimè pater dictis tuis multo libentius obtemperarim, si viderem te exēplo tuo nos cōmonescere. Quo dicto in primis tempestiuo, & libero admonitus Gregorius, statim de repetēda vrbe Italiāq; cogitavit. Id quod nō multò etiā post fœlici sanè euēru re ipsa præstitit.

De Sixto Pont. Maximo huius nominis quarto.

F V I T Sixtus iam tum adolescens Sauo-
næ Liguriæ ortus, ex minoritana familia
vnus, qui ingenio literisque nō parum ex-
cultus, intérque Bessarionis Cardinalis lō
gè optimi familiares ascitus. Mortuo Pau-
lo Barbo Pontifex à Cardinalib. suffectus
est. Ad eum quum plerique ex suo ordine
gratulabundi accederent, ita sanè accidit,
vt Frāciscus Aragonius, illi imprimis olim
familiaris accederet. Qui quū palatij ma-
gnitudinem, pompāque, & eius ornatū
maximè admiraretur, vt non dubitarit Six-
tus Pont. argentea illi pocula, aureāque
supplectilem omnē liberius ostētare: quin-
ctiam, & illud addere Petrum & Paulum
Christi Apostolos nequaquā hæc ipsa or-
namēta ostensuros, tunc pari libertate Frā-
ciscus ipse Aragonius vsus. Ne tu quidem
Pontifex Maxi. Petri successor claudican-
ti dicere poteris, surge & ambula. Quo fa-
nè dicto admoneri Sixtus potuit, veterem
pietate adeò exoleuisse, vt nihil iam ex ea
nisi nomen superesset.

De Hyra Gallo militari duce.

F L O R E B A T Hyras hoc nomine prin-
ceps Caroli septimi Francorum Regis æta-
te, militari laude clarus, qui Anglis Galliā

vaſtantibus, ad Carolum venit, peti-
tum, vt laboratibus ſuis auxilio eſſet. Quem quū
ſæpius fruſtra fatigaſſet, Carolo ipſo inter
epulas, & conuiuia, reliquasque volup-
tes libentius verſante, quærentēque ſemel
Carolo ex ipſo Hyra, quiſnam illi vide-
retur quotidianis rerum tam lautarum ap-
paratus: Reſpondit, ego verò (vt hoc inte-
rim omittam) illud facilius dixerim, nemi-
nem à me regem eſſe cognitum, qui regni
ſui opes lætius amitteret. Quo ſanè reſpō-
ſo tam libero, relictis omnibus alijs rebus,
poſtmodum ſeſe Rex Carolus aduerſus
Anglos geſſit, vt illis Galliæ finibus ex-
pulis, & ipſe regno florentiſſimo potire-
tur, & reliqui in hunc diem reges ampliſ-
ſimo ſœliciſſimòque fruantur.

De Seueritate. Cap. III.

HABEBIT & ipſa ſeueritas ſuā hac in
parte laudē. Quæ omiſſa interim comita-
te, ac māsuetudine, prout grauiora ſunt ho-
minū errata, maiores ſpiritus ſæpe ſuſcepit,
ad emédāda flagitia, quæ vel in vno vel in
pluribus accidunt. Vt tamē ſeueritatis au-
tor relaxare frena ſuæ triftitiæ, & duritatis
poſtea poſſit. Quæ omnia ſubiecta à no-
bis exempla facilè patefecerint.

De Marino Faletro duce.

N O N possum non inuitus hac in parte primùm Marini Faletri Ducis meminisse, qui clarissima ortus familia, Dux insuper absens patriæ declaratus, tantum sceleris animo conceperit, vt cum popularibus quibusdam, plebeisque hominibus coniuratione inierit de libertate ipsa opprimenda, tyrannidēque inuadēda. Id quod quū patribus certum exploratūmq; fuisset, statim eo capto, crimenque suum confesso, supplicium publicè sumptum est. Vniuersa enim ciuitate spectante in summo Sclarum Palatarum gradu ceruices illi abscissæ sunt, bonaque publicata, decretūq; publico cautum, vt in maiori comitio, vbi ducum omnium pictæ spectantur imagines cum suis elogijs, nulla eius extaret effigies, tantūque atro colore locus illius obscurus esset, ea cū subscriptione, quæ testaretur Marini Faletri locum esse vacuum, cui duci propter ingens in patriā scelus, amputata publicè ceruix foret.

De Francisco Carmaniola.

P R A E F V E R A T hic terrestribus omnibus copijs Imperatoris nomine eo bello, quod cum Philippo Mediolanensium

duce gerebatur. Et erat alioqui is obscurissimo inter Allobrogos loco natus, Philippo principi antea quàm gratissimus. A quo postea, illius insidias vitabundus transfugiens ad Venetos, donatus ab ijs summa, quod dixi, dignitate, receptaque vxore & rebus omnibus suis à Philippo, Venetis id contendentibus, quum aliquandiu bene his operam præstitisset, mox mutata sententia, minimèque memor tot beneficiorum, quot acceperat, de Venetis deferendis, Philippoque principi inservièdo cogitare cepit. Quare Veneti sæpius ab eo delusi, variisque casibus vexati, literisque etià eius interceptis, quum Venetias euocassent, aliud certè simulantes sese agere, carceri publico includitur, cōfessúsque omnia, inter geminas colūnas edicto publico ceditur.

De filio Antonij Venerij ducis.

TRANSITVS nunc à me fiet à publica seueritate, ad priuatam, qua Antonius Venerius Dux in filium, alioqui egregiæ indolis vsus est. Qui adolescens publico iudicio dānatus propter flagitium, de quo suprà dictum est à nobis, carceri intrusus, quum peste etià laboraret, nunquam tamè à patre impetrare potuit, vt inde solueret-

tur. Quare mortuus cū totius ciuitatis luctu elatus est, mediocri etiā funeris pōpa.

*De militibus Roberti Sancto-
seuerinatis.*

O SEVERITATEM Reipublicæ Venetæ maximè memorabilem, quam nos ætate nostra vidimus. Discurrebant in Riualtina vrbis parte aliquot Roberti Sanctoseuerinatis milites, modò huic, modò illi infesti, sub primam noctis horam : quos quū publici lictores arcerent, admonerētque, vt ab inferenda iniuria abstinerent in libera ciuitate, tum verò violentiores facti, exclamare cœperūt, Roberte, Roberte Imperator, fertoprecamur opem militibus sic optimè de te meritis. Quare statim vinctis ad cōsiliūque decem virale deductis, sic in illos animaduersum est, vt deducti eodem momento in aream publicam, inter geminas columnas sint suspensi.

De Leonardo Lauretano duce.

& Senatu Veneto.

VICERVNT scelera nonnullorum patritij ordinis, benignitatem atq; clementiam Leonardi Principis, & Senatus: coëgeruntque eum, vt deposita interim huma-

LIBER

nitatem ad tuendam Reip. dignitatem feueritatem indueret animi. Quare quum eorū crimina sæpius delata forent, grauioræque flagitia, comprehenſi, conuiſtiq; ſupremo ſupplicio, publicè ſpectantibus omnibus ſunt affecti.

EXTERNÆ.

PER QUAM libenter ſanè in præſentia hæc ipſa ſeueritatis exempla repetam, quod præcipua eorum pars Pontifices maximos autores habitura ſit: quæ bonitatem eorum lecturis declarent, & reliquis pontificibus exemplo eſſe poſſint, vt pro vera religione, ac pietate tuenda minimè dubitent ſeueriorem hanc diſciplinam haurire animis.

De Constantino Pont. Maximo.

PRIMUM autem locum iurè ſibi vendicauerit Conſtantine Pont. Max. qui Philippum Conſtantinopolitanum Principem male de fide catholica ſentientem, sæpius ab ſe literis admonitum, neque vnquam reſiſcentem, ſeuerè admodum ultus eſt. Nam & dignitatem imperij illi ademit, & ne inter reliquos principes Imperatorèſq; nomē eius referretur edixit. Verum obſtinationē illius nimiàmq; animi

pertinaciã non multo post diuina prouidẽtia vindicauit . Nam anno vno mensibus sex imperij vix expletis, captus à suis, oculis primùm, tum vita priuatur.

De Innocentio primo Pont. Max.

L A V D A R I certè Constantinus Pont. maximè potest, qui pōtificia seueritate, ad quam necessaria temporũ ratio illum induxerat, quum accepisset Ioannem Chrysostomum patriarcham Constantinopolitanum ab Archadio Imperatore Eudoxię vxoris suę astu in exiliũ esse pulsum, Theophilũmq; illi ab eodẽ principe subrogatum, Archadiũ ipsum admonuit, vt Chrysostomum reuocaret ipsum, quod nisi quãprimum faceret, tunc sese & Eudoxiã vxorem pro certo sciret, extra communionem Christianam eiectos esse, in ordinẽque redactos.

De Nicolao Pont. Max.

S E D quonã piaculo seueritatẽ tuã Nicolae Pontifex Max. prætermittere poterõ? Qui re cognita, quod Lotharius Ludouici secũdi Imperatoris frater, iustã vxorẽ reieciisset, & alterã sua spõte superduxisset, adiuuantibus eũ tamẽ p̃sulibus Colonienf, &

Treuerensi, ipsum Lotharium non dubitauit diris pontificijs persequi, & duos illos sacros præfules in ordinem redigere.

De Gregorio septimo Pont. Max.

Nec Gregorij septimi seueritas præteriri vnquam silentio à me poterit, qui Henricum Imperatorem redigere in ordinem non est veritus, quoniam ille venalia omnia sacerdotia passim haberet, nec sæpe à pontifice admonitus à tam graui scelere temperaret, sed nec veniam petenti facile tribuisset, nisi id Henricus per mediâ hyemem nudis pedibus ad Canusij portas, vbi tunc Pontifex agebat zona insuper colum præinctus, supplicem sese pedibus ipsius publicè spectatibus omnibus exhibuisset.

De Alexandro tertio Pont. Max.

Eadem seueritate vsus est Alexander tertius Pont. Max. in Fridericum Ænobarbum Imperatorem, quod ille schismatis autor fuisset, vno atque altero pontifice superinducto. Nanque illum dignitate priuum, anathematisque spiculum in illum, & reliquos illi fauentes intorsit. Quem nō prius à tanto crimine absoluit, quàm Venetias deductus, Alexandrū Pontificem

tificem ipsum, in vestibulo diui Marci, cū principe & Senatu sedentem saluere iusserit, pontificisq; ipsius pedes osculatus sit.

De Castrutio Castracane Lucensium domino.

ERANT mihi pontifices alij, qui recenferi in hoc eodem albo à me iure optimo poterant, nisi Castrutij Castracani, Lucæ olim domini memorabile seueritatis exemplum me ad se vocasset : qui Mensarium Lucensem, quòd vrbe decoquens effugisset, breuique post pactus cum suis creditoribus redijisset, deductum ad se coëgit, in carceremque coniectum iussit debitam omnem pecuniam dissoluere . Siquid verò superfuit, totum in publicum redegit, eo perpetuo insuper exilio damnato.

De ijs, quæ grauiter dicta vel facta sunt. Cap. I I I I.

NON possunt quæ dicta grauiter factaque sunt ab ipsa seueritate disiungi. Dederint mihi igitur vti spero, veniam hæc ipsa quandoque lecturi, si tristioribus hisce referendis exemplis diutius immorabor. In quibus tamen polliceor multa non ingrata illis affutura : propter præcipuâ auto-

F

ritatem eorum, qui in hac laude versati esse creduntur. Habeat igitur primum hunc locum Henricus Dádulus, qui postea dux Venetijs creatus est. Hic igitur ad Manuele Comnenum imperatorem Constantinopolitanum, Veneto nomini infestissimum, missus orator, quum multa alia prudenter apud eum principem locutus esse dicitur, ut illum patriæ reconciliaret, tum verò illud grauissimè addidit, ut meminisset Sybillini carminis iam pridè vulgati: futurum nō multo post, ut Andria orti Constantinopolitani imperij fasces, sceptraque ad se traherent. Quod tam graui dicto adeo excanduit Manuel, ut illi intra cubiculum euocato æneum vas candens obiecerit, quod inspectare diutius voluit, ut eum oculorum lumine priuaret. Quam pœnam ita passus est, quamuis grauius laborarit, ut præcipuus ille autor fuerit imperij ad Gallos transferendi.

*De Francisco Dandulo Oratore ad
Clementem Pontificem.*

TENTARANT sæpius Veneti, idque frustra, ut Romanum pontificem Clementem sibi iratum, infestumque propter Ferrariam receptam, pluribus ad eum missis

oratoribus reconciliarent. Postreimò verò missus est & Franciscus Dandulus, qui eo animo profectus est Auenionem in Gallias (ibi enim pontifices Romani aliquot egerunt annos) vt quacunque ratione fieri posset, ipsum Clementem pontificem sibi patriæque conciliaret, Cúmque incassum multa variæque tentasset, tandem id consilij iniit, quod omnium mortaliũ animos implere admiratione possit. Veste enĩ mutata quadrupedísque canis habitu sumpto, zona in catenæ modum etiam collo victus, ad prandētis mensam Clemētis propius accessit, pedibúque eius aduolutus, neque habitum, neque animum præsentē sese mutaturum testatus, nisi Venetā Rempublicam, Pont. ipse prius in gratiam recepisset. Tantum rei nouitas, neque antea visa, aut audita grauitas, animum Pontificis perculit, vt statim surgere eum iussum admiserit, seque omnia facturum, quæ petiisset annueret, quòd & factum est. Quare illi Veneti gratiam rei tam optatæ referentes, ducem in Superanti mortui locũ, canis cognomento illi indito ex quodā facti (vt ita dixerim) miraculo sibi præfecere.

De Stephano Contareno.

F ij

CREATUS hic in Petri Zeni locum Senatus iudicio, qui maritimæ rei rectè peragendæ in Benaco lacu præesset, quâdo res aduersæ nunciaretur, statim suscepta provincia, domum est profectus, euocata de superiore ædium parte vxore: Scias, inquit, me Benacensi oræ præfectum, Senatu ita iubente: tu igitur omnia domi parato curatôque, vt præsto sint, quæcunque mihi necessaria futura sunt. Atque intra paucos dies aut lætum à me partē victoriæ nunciū expectato (id quod campani æris sonitus ex Marciana turri tibi significauerit) aut mortis meæ literas: quibus tu cadauer hoc ipsum auitæ sepulturæ mandes. Quæ vox quæso grauior esse potuit, ad testandam suam in patriam charitatem? cuius dignitate, aut gloria nihil sibi charius, aut iucundius esse profitebatur.

De Antonio Grimano.

SINGULARIS opinor atque incredibilis duûm in Dandula familia Senatorum virtus, ac grauitas plerisque videri possit: sed quod nos audiuius, & vidimus, non minus admirationis secum afferet. Si quidem Antonij Grimani ab exilio reuersi grauitas ipsa egregia fuit: qui Nicolaum

Michaëlem (acerrimum sui accusatorem) vbi primum domū redijt, & reliquos eius collegas duos, Pisanum, & Sanutum, eos auidè complexus omnes, Nicolaum verò ipsum summopere laudauit, quòd pro dignitate ipsius, quā gessisset constantissimè publicam causam tutatus. Addens quòd optaret Respublica, similes illi vt plures semper haberet. Sed enim, & Dux in locū clarissimi Lauretani creatus, eum occurrentem sibi primum saluere iussit, omnia de se ipso illi pollicitus. Extant adhuc literæ ipsius ad ipsum scriptæ plenæ summę grauitatis, & amoris.

De Andrea Gritto duce.

SUCCESSIT in Antonij Grimani locū Andreas Gritus, cuius virtus & in patriā merita, præclara & egregia imprimis extitere. Cæterum vt id agam, quod præsentis est operis, & instituti, ea nunc omittā, quæ ad rem præsentem minus attinent. Illud in præsentia maximè memorabile tacere minimè possum, quod quum nunciatū illi esset absenti, Constantinum Cauaciam, vnū ex quatuor scribis, à decēuirali cōsilio delectum, qui locus honestissimus in primis sit, summæque inter plebeios dignita-

LIBER

tis, Utinā inquit patres ipsi maturitus Reip. consuluisse: nam laqueum video Constantini collo, hoc ipso decreto appensum esse. Quod & sanè illi contigisset, nisi exilio suo pessimè de Rep. meritis fugā artipuisse. Quid hoc principis responso grauius esse potuit? Nanque operā eius quandoque expertus, publico munere facilè ingenij prauitatem, & pessimos eius mores deprehenderat.

EXTERNA.

De Vgone Cæsariensi equite Gallo.

MISERAT Almaricus Hierosolymorū Rex Vgonem Cæsariensem principem virum, militia clarum, oratoris nomine ad Baldacensem Caliphā, vt res inter Christianos & Sarracenos componerentur, discordiæque, ac bella sedarentur. Verum quum ipse Caliphas nudam suam dexteram Vgoni porrigere nollet, sed tantum vestem suam contrectare iuberet, præcipuè verò quòd christianus esset, auersus procul à Maumethis sacris, nunquā adduci Vgo potuit, vt id faceret: quin bellum denunciāns quàm primum se discessurum pollicitus est. Qua ex re Calipha territus inui-

tatum ad se benignè excepit: virtutem hominis admiratus, dextrâq; simpliciter iuncta fœdus sanxit.

De Sergio I I. Pont. Max.

PER QUAM libenter equidem exempla Romanorû Pontificum si qua occurrunt, prosequor: si modò ea huiuscemodi sunt, quæ veterem religionem ac pietatem referant. Quale Sergij Pont. extitisse literarû monumentis est proditum. Nam quum Ludouicus à Lothario patre confors imperij factus esset, Romamque ille venisset, imperij insignia accepturus, Italiâque omnem varijs vastasset cladibus, susceptus tamè ab eo benignè, ad D. Petri fores, vbi Pont. ageret, magna cum populi pompa deductus est, qui à Pont. exceptus, clausis tamen foribus diui Petri, conuersûsq; ad illum Sergius, summâque grauitate vsus, Si venisti, inquit, ad nos deposita feritate, qua ferè vniuersam Italiâ populatus es, argentee statim fores tibi patebût, imperiûq; fasces à me quamprimû accipies: sin verò eo animo es, vt nō christianum principem agere velis, hinc quamprimum discedito, mēque Pontificem Christianæ pietatis assertorem arreptum primum diripito. Ad

F iij

quam vocem, quum Ludouicus ipse sese Pont. pedibus subiecisset, osculatúsque eos foret, benignæque se omnia facturum respondisset, statim pontificis iussu parere fores, admissúsque ab illo perhumanè, omnibus imperij insignibus donatus est. Quare inde postea discessit, vt pacatissimo agmine in Gallias redierit.

De Gregorio septimo Pont. Max.

NON filebimus Ildebrandi quoq; Pont. Max. qui Gregorius septimus est dictus, grauitatis plenum exemplum in Henricú Germaniæ imperatorem. Nam quum relatum illi pro certo esset, Henricum venalia omnia habere sacerdotia, minimè dubitauit statim eum admonere, vt à tam perduto facinore temperaret. Nam etsi nullas adhuc literas à Constantinopolitano principe recepisset, interminatus est tamen fore, vt diris pontificijs illum infectaretur, imperatoriámque maiestaté illi abrogaret.

De Rodulpho Imperatore.

FVERAT hic dum tenuiores res eius essent, in Ottochari Boëmorū regis familia magistri nomine. Cæterum quum multis

variisque virtutibus corporis & animi excelleret, imperator à Germanis declaratus (tantum virtus eius excelluit, vt in hodiernum diem) annum ferè trecentefimum, eius familiæ gloria perduret, & in primis Carolo principe, qui hodie maximè viget. Sed (vt ad Rodulphum redeamus) nō poterat æquo animo ferre Otthocarus, hanc tantam viri subitam tamque repentinam maiestatem: sed amicorum suasu victus Otthocarus ad ipsum Rodulphum profectus, benignè ab eo excipitur. Ita tamen vt statuto die ad sese salutandum in tentorium conueniret, vt à se iusiurandum acciperet imperatore. Quare eò profectus genua flectens, dum iurisiurandi verba repetit, collapsis tentorij ornamentis omnibus, quæ de industria comparata fuerant, in conspectu omnium, visus est Rodulphi genua tangens. Id quod postea Otthocarus vxoris suæ etiam contumelijs irritatus, ægerri- mē ferrens, bellum illi indixit, sed à Rodulpho victus acie mox interiit.

De Genigemi Otthomano.

RELIQVERAT Otthomanus Turcarum princeps liberos duos mares, qui post eius mortem imperij totius hæredes, quū

parum inter se concordēs agerent, à Baifethe fratre pulsus Genigemi Rhodum fugiens, petijt : inde ad Innocentium Pont. captius missus, quum aliquot post dies, vt Pont. saluaret deductus esset, nunquā adduci potuit, vt pontificis pedes oscularetur, sed apprehenso eius humero, Cardinalibúsque tantum complexis, sic ita inde discessit, vt etiam in homine Turca facti grauitatem admirari posses.

De Iustitia. Cap. V.

IN nulla commentariorum huiuscemodi parte libentius versatum me memini, quàm in iustitię ipsius laude præcipuè commemoranda. Quæ certè communis omnium virtutum parens, si rectè à nobis colatur, vt omnes amplectamur virtutes efficit. Prima autem huius virtutis pars est, vt deum colamus, altera, vt patriam reliquis omnibus studijs præferamus, tertio loco, vt parentes ipsos summa pietate diligamus tum agnatis, atque affinibus reliquisque mortalibus suum cuiq; ius suppeditemus. Rectè enim sacris est proditū literis, beatos esse, qui semper iudicia custodiant, & iustitiā ipsam in primis diligant: ne quis vnquā abs te etiā inimicus vel tua, vel aliena

opera te autore vel cōscio circūuentus sit.

De Venetorum iustitia.

N V N Q V A M certè inficias ierim, Romanam ciuitatem per multas ætates in ipsa iustitia excolenda vnam præ ceteris excelluisse: quippe quæ pro certo sciret, & amplissima imperia præcipuè parta retentæque ipsius iustitiæ assiduo cultu, & amplissima quæque regna, non facilius corruisse, quàm si iustitia negligatur ipsa. Quare nos Venetis referendis exemplis, relictis vetustioribus intenti, primùm illud reliquis præponemus, quod celebre sit, omnibûsque gentibus maximè memorabile. Erat Andronicus senior Bizantinus imperator, qui à Michaële filio pulsus, Venetis id præcipuè satagentibus, quòd senex, certûsque imperator inops, egénsg; terras omnes oberraret sollicitus in primis, vt fasces imperatorios toties instè repetitos, tandem reciperet. Id quod Veneti animaduertentes, primi illum susceperè, & quamuis Ligusticis opibus Michaël filius obsisteret, ne deserti quidem ab ipso Andronico, qui Liguribus ipsis adhæserat, ab illius tutela discessere, donec septuagenario maior Andronicus ipse decesserit.

LIBER

De iisdem Venetis.

RECEPERANT Veneti Tenedum, illique insulæ Ioannem Mutatium præfecerant, qui dum sibi, suisque insulanis nimium placet, statuerat nec Venetis ipsis repetentibus, neque alijs principibus vlllo modo restituere, & si arx ipsa dirueretur. Quod ipsum inter Genuenses, & Venetos composita pace Allobrogici ducis opera conuenerat. Quare grauissimo in eum decreto patres decreuere, & illum perpetuo exilio damnandum, & ordine patritio penitus, eiiciendum. Quinetiam, Fantinum Georgium paratæ classi præfecere, qui Mutatium ipsum per septem & amplius menses obsedit, intra arcem, quâ fame victus nuncijs Allobrogici ducis tandem restituit, cum summa admiratione Genuensium ipsorum, qui tantâ iustitiæ vim in Venetis ipsis summis postea laudibus extollerent.

De iisdem Venetis.

ACCERSIERANT Veneti Sebastiani Ciani ducis auspicio, cum ex alijs orbis partibus extruendis nouis edificijs insignes præfectos, tum ex Constantinopolitana vrbe vnum, amplissimis premijs inuita-

rant: qui omniū iudicio omnibus alijs ea
tēpestate præferebatur, vt aureā diui Mar-
ci ædem, omnium quæcunque extarent ce-
leberrimam, ab ipsis fundamentis extrue-
rent. Quod quum Græcus homo præsti-
tutum sese polliceretur, ea tamē conditio-
ne, vt absoluto ab se opere, ad æternam sui
memoriam, pateretur dux ipse senatúsque
in oculatissima templi parte statuam mar-
moream sibi poni: non dubitauit Cianus
dux ipse, & patres id pro certo polliceri.
Inchoato igitur ab se opere, quū iam præ-
cipuam templi partem absoluisset, quum
dux, & reliqui patres adessent, nimia qua-
dam ingenij leuitate elabi sibi ex ore pas-
sus est, se quidem multo celebrius templū
ipsum fuisse extructurum, nisi inter ipsum
opus occurrissent plura, quæ illū pruden-
torem fecissent. Ad quem subridens dux:
nec nos inquit contrā omnia, quæ de sta-
tua petieras, integra tibi dabimus. Quare
illi in vestibuli fronte marmoream statuā
collocarunt, manu ad os obiecta quasi illū
dicti sui pœniteret. Illud interim hoc in lo-
co præterire minimè possum, templi ipsius
apparatum tantum, talémque hodie exta-
re, vt nemo sit, qui, quum omnia diligen-
tius perlustrarit, non fateatur, omnibus

CREATUS hic in Petri Zeni locum Senatus iudicio, qui maritimæ rei rectè peragendæ in Benaco lacu præesset, quâdo res aduersæ nunciaretur, statim suscepta provincia, domum est profectus, euocata de superiore & dium parte vxore: Scias, inquit, me Benacensi oræ præfectum, Senatu ita iubente: tu igitur omnia domi parato curatôque, vt præsto sint, quæcunque mihi necessaria futura sunt. Atque intra paucos dies aut lætum à me partē victoriæ nunciū expectato (id quod campani eris sonitus ex Marciana turri tibi significauerit) aut mortis meæ literas: quibus tu cadauer hoc ipsum auitæ sepulturæ mandes. Quæ vox quæso grauior esse potuit, ad testandam suam in patriam charitatem? cuius dignitate, aut gloria nihil sibi charius, aut iucundius esse profitebatur.

De Antonio Grimano.

SINGULARIS opinor atque incredibilis duûm in Dandula familia Senatorum virtus, ac grauitas plerisque videri possit: sed quod nos audiuius, & vidimus, non minus admirationis secum afferet. Si quidem Antonij Grimani ab exilio reuersi grauitas ipsa egregia fuit: qui Nicolaum

Michaëlem (acerrimum sui accusatorem) ubi primum domū redijt, & reliquos eius collegas duos, Pisanum, & Sanutum, eos auidē complexus omnes, Nicolaum verò ipsum summopere laudauit, quòd pro dignitate ipsius, quā gessisset constantissimè publicam causam tutatus. Addens quòd optaret Respublica, similes illi vt plures semper haberet. Sed enim, & Dux in locū clarissimi Lauretani creatus, eum occurrentem sibi primū saluere iussit, omnia de se ipso illi pollicitus. Extant adhuc litteræ ipsius ad ipsum scriptæ plenæ summę grauitatis, & amoris.

De Andrea Gritto duce.

SUCCESSIT in Antonij Grimani locū Andreas Gritus, cuius virtus & in patriā merita, præclara & egregia imprimis extitere. Cæterum vt id agam, quod præsentis est operis, & instituti, ea nunc omittā, quæ ad rem præsentem minus attinent. Illud in præsentia maximè memorabile tacere minimè possum, quod quum nunciatū illi esset absenti, Constantinum Cauaciam, vnū ex quatuor scribis, à decē uirali cōsilio delectum, qui locus honestissimus in primis sit, summæque inter plebeios dignita-

LIBER

tis, Vtinā inquit patres ipsi maturius Reip. consuluissent : nam laqueum video Constantini collo, hoc ipso decreto appensum esse. Quod & sanè illi contigisset, nisi exilio suo pessimè de Rep. meritis fugā artipuisset. Quid hoc principis responso grauius esse potuit? Nanque operā eius quandoque expertus, publico munere facilè ingenij prauitatem, & pessimos eius mores deprehenderat.

EXTERNA.

De Vgone Cæsariensi equite Gallo.

MISERAT Almaricus Hierosolymorū Rex Vgonem Cæsariensem principem virum, militia clarum, oratoris nomine ad Baldacensem Caliphā, vt res inter Christianos & Sarracenos componerentur, discordiæque, ac bella sedarentur. Verum quum ipse Caliphas nudam suam dexteram Vgoni porrigere nollet, sed tantum vestem suam contrectare iuberet, præcipuè verò quòd christianus esset, auersus procul à Maumethis sacris, nunquā adduci Vgo potuit, vt id faceret : quin bellum denunciāns quàm primum se discessurum pollicitus est. Qua ex re Calipha territus inui-

tatum ad se benignè excepit: virtutem hominis admiratus, dextrâq; simpliciter iuncta foedus sanxit.

De Sergio I I. Pont. Max.

PER QVAM libenter equidem exempla Romanorû Pontificum si qua occurrunt, prosequor: si modò ea huiusmodi sunt, quæ veterem religionem ac pietatem referant. Quale Sergij Pont. extitisse literarû monumentis est proditum. Nam quum Ludouicus à Lothario patre confors imperij factus esset, Romamque ille venisset, imperij insignia accepturus, Italiâque omnem varijs vastasset cladibus, susceptus tamè ab eo benignè, ad D. Petri fores, vbi Pont. ageret, magna cum populi pompa deductus est, qui à Pont. exceptus, clausis tamen foribus diui Petri, conuersûsq; ad illum Sergius, summâque grauitate vsus, Si venisti, inquit, ad nos deposita feritate, qua ferè vniuersam Italiâ populatus es, argenteq; statim fores tibi patebûnt, imperiûq; fasces à me quamprimû accipies: sin verò eo animo es, vt nō christianum principem agere velis, hinc quamprimum discedito, meque Pontificem Christianæ pietatis assertorem arreptum primum diripito. Ad

F iiij

quam vocem, quum Ludouicus ipse sese Pont. pedibus subiecisset, osculatúsque eos foret, benignæque se omnia facturum respondisset, statim pontificis iussu patuer fore, admissúsque ab illo perhumanè, omnibus imperij insignibus donatus est. Quare inde postea discessit, vt pacatissimo agmine in Gallias redierit.

De Gregorio septimo Pont. Max.

NON filebimus Ildebrandi quoque Pont. Max. qui Gregorius septimus est dictus, grauitatis plenum exemplum in Henricū Germaniæ imperatorem. Nam quum relatum illi pro certo esset, Henricum venalia omnia habere sacerdotia, minimè dubitauit statim eum admonere, vt à tam perduto facinore temperaret. Nam etsi nullas adhuc literas à Constantinopolitano principe recepisset, interminatus est tamen fore, vt diris pontificijs illum infectaretur, imperatoriámque maiestaté illi abrogaret.

De Rodulpho Imperatore.

FVERAT hic dum tenuiores res eius essent, in Ottochari Boëmorū regis familia magistri nomine. Cæterum quum multis

variisq; virtutibus corporis & animi excelleret, imperator à Germanis declaratus (tantum virtus eius excelluit, vt in hodiernum diem) annum ferè trecentefimum, eius familiæ gloria perduret, & in primis Carolo principe, qui hodie maximè viget. Sed (vt ad Rodulphum redeamus) nō poterat æquo animo ferre Otthocarus, hanc tantam viri subitam tamque repentinam maiestatem: sed amicorum suasu victus Otthocarus ad ipsum Rodulphum profectus, benignè ab eo excipitur. Ita tamen vt statuto die ad sese salutandum in tentorium conueniret, vt à se iusiurandum acciperet imperatore. Quare eò profectus genua flectens, dum iurisiurandi verba repetit, collapsis tentorij ornamentis omnibus, quæ de industria comparata fuerant, in conspectu omnium, visus est Rodulphi genua tangens. Id quod postea Otthocarus vxoris suæ etiam contumelijs irritatus, ægerri- mē ferrens, bellum illi indixit, sed à Rodulpho victus acie mox interiit.

De Genigemi Otthomano.

RELIQVERAT Otthomanus Turcarum princeps liberos duos mares, qui post eius mortem imperij totius hæredes, quū

parum inter se concordēs agerent, à Baïse the fratre pulsus Genigemi Rhodum fugiens, petijt : inde ad Innocentium Pont. captius missus, quum aliquot post dies, vt Pont. saluaret deductus esset, nunquā adduci potuit, vt pontificis pedes oscularetur, sed apprehenso eius humero, Cardinalibꝫque tantum complexis, sic ita inde discessit, vt etiam in homine Turca facti grauitatem admirari posses.

De Iustitia. Cap. V.

IN nulla commentariorum huiuscemodi parte libentius versatum me memini, quā in iustitię ipsius laude præcipuè commemoranda. Quæ certè communis omnium virtutum parens, si rectè à nobis collatur, vt omnes amplectamur virtutes efficit. Prima autem huius virtutis pars est, vt deum colamus, altera, vt patriam reliquis omnibus studijs præferamus, tertio loco, vt parentes ipsos summa pietate diligamus tum agnatis, atque affinibus reliquisque mortalibus suum cuiq; ius suppeditemus. Rectè enim sacris est proditū literis, beatos esse, qui semper iudicia custodiant, & iustitiā ipsam in primis diligant: ne quis unquā abs te etiā inimicus vel tua, vel aliena

opera te autore vel cōscio circūuentus sit.

De Venetorum iustitia.

N V N Q V A M certè inficias ierim, Romanam ciuitatem per multas ætates in ipsa iustitia excolenda vnam præ ceteris excelluisse: quippe quæ pro certo sciret, & amplissima imperia præcipuè parta retentæque ipsius iustitiæ assiduo cultu, & amplissima quæque regna, non facilius corruisse, quàm si iustitia negligatur ipsa. Quare nos Venetis referendis exemplis, relictis vetustioribus intenti, primū illud reliquis præponemus, quod celebre sit, omnibūque gentibus maximè memorabile. Erat Andronicus senior Bizantinus imperator, qui à Michaële filio pulsus, Venetis id præcipuè satagentibus, quòd senex, certusque imperator inops, egensque terras omnes oberraret sollicitus in primis, vt fasces imperatorios toties iustè repetitos, tandem reciperet. Id quod Veneti animaduertentes, primi illum susceperè, & quamuis Ligusticis opibus Michaël filius obsisteret, ne deserti quidem ab ipso Andronico, qui Liguribus ipsis adhæserat, ab illius tutela discessere, donec septuagenario maior Andronicus ipse decesserit.

LIBER

De iisdem Venetis.

RECEPERANT Veneti Tenedum, illique insulæ Ioannem Mutatium præfecerant, qui dum sibi, suisque insularis nimium placet, statuerat nec Venetis ipsis repetentibus, neque alijs principibus illo modo restituere, & si arx ipsa dirueretur. Quod ipsum inter Genuenses, & Venetos composita pace Allobrogici ducis opera conuenerat. Quare grauissimo in eum decreto patres decreuere, & illum perpetuo exilio damnandum, & ordine patritio penitus, eijciendum. Quinetiam, Fantinum Georgium paratæ classi præfecere, qui Mutatium ipsum per septem & amplius menses obsedit, intra arcē, quā fame victus nuncijs Allobrogici ducis tandem restituit, cū summa admiratione Genuensium ipsorum, qui tantā iustitię vim in Venetis ipsis summis postea laudibus extollerent.

De iisdem Venetis.

ACCERSIERANT Veneti Sebastiani Ciani ducis auspicio, cum ex alijs orbis partibus extruēdis nouis edificijs insignes præfectos, tum ex Constantinopolitana vrbe vnum, amplissimis premijs inuita-

rant: qui omniū iudicio omnibus alijs ea
tēpestate præferebatur, vt aureā diui Mar-
ci ædem, omnium quæcunque extarent ce-
leberrimam, ab ipsis fundamentis extrue-
rent. Quod quum Græcus homo præsti-
tutum sese polliceretur, ea tamē conditio-
ne, vt absoluto ab se opere, ad æternam sui
memoriam, pateretur dux ipse senatúsque
in oculatissima templi parte statuam mar-
moream sibi poni: non dubitauit Cianus
dux ipse, & patres id pro certo polliceri.
Inchoato igitur ab se opere, quū iam præ-
cipuam templi partem absoluisset, quum
dux, & reliqui patres adessent, nimia qua-
dam ingenij leuitate elabi sibi ex ore pas-
sus est, se quidem multo celebrius templū
ipsum fuisse extructurum, nisi inter ipsum
opus occurrissent plura, quæ illū pruden-
torem fecissent. Ad quem subridens dux:
nec nos inquit contrā omnia, quæ de sta-
tua petieras, integra tibi dabimus. Quare
illi in vestibuli fronte marmoream statuā
collocarunt, manu ad os obiecta quasi illū
dicti sui pœniteret. Illud interim hoc in lo-
co præterire minimè possum, templi ipsius
apparatum tantum, talémque hodie exta-
re, vt nemo sit, qui, quum omnia diligen-
tius perlustrarit, non fateatur omnibus

antiquissimis operibus, & recentioribus cum ipsa Tarpeia arce esse antefendum. Quod etsi parergon videri multis possit, non dubitem tamen plures fore, quibus quàm gratissima templi ipsius sit futura explicatio. Est igitur templum ipsum, nō tam magnitudine & vastitate sua, ut plerāque alia, quàm ornatu insigne, & in primis augustum. Quod si primum ingrediare crucis figuram præferre videatur: cuius anguli in altissimas cōsurgunt testudines. Quarum fastigia, ut reliqua templi facies, plumbeis tegulis operata, ad centum viginti stadia ex alto ad urbem nāvigantibus inter eminentissima vrbis ædificia occurrant. Superbissimi ad id fornices, mira inter se arte cōeūtes totam molem fulciunt. Illud non possum nō vehementer admirari, unde tanta vis auri Venetis ipsis affuerit, quod tanto operi impenderent. Nā quicquid operis est à media templi parte purissimo fulget auro, quod musino opere ita variatum est, ut quocunque oculos vertas, insigne in primis occurrat. Recedunt tantum in ipso testudinum conexu Græcanici operis vetustissimæ imagines, mœsta quadam venerabilique præsentia, horrorem cum religione mixtum

ſpectantium animis inferentes. Quod ſi ad alias ſpectandas templi partes animum cōuertas, marmoreę vndiq; tabulæ, ad pauimentū vſque ipſum, varij marmoris occurrēt. Quæ tanto artificio ſunt ſibi adinuicem compoſitæ, vt eadem inter ſe ſimiles videri poſſint. Sedilia quoque ipſa circum ædem marmorea, ita diſtincta, vt deſatigato iam tibi cuncta perluſtranti, quietem, & ocium parent. Hic tibi pauimentū liceat intueri vermiculato opere, marmoreis fruſtis ita diſtinctum, vt tantum extruendi templi ſtudium in cœlum meritò tollas. Columnæ verò complures Parij lapidis, vel Tapſici aut Numidici tibi interim adſurgant iure optimo admirabiles, cū duplici ſuggeſtu marmoreo, vnde ſacerdotes ſæpe emineant. Sic enim cautum publico decreto fuerat, vt quicquid egregij operis Veneti ipſi nauigantes quocunq; terrarum ambirent, non dubitarēt idipſum Venetias deferre, ad æternam templi aurei memoriam, vtque nulli impenſæ omnino parcerent. Quod ſi ex templo egrediare, veſtibulūque ipſum ſubeas, quis per immortalē deum ſtupor non te inuadat? Cuius aurei fornices trecentis, & amplius fulciuntur columnis, nō magnitudine ſua

magis, quàm colorum varietate conspicuis, intercolumnia, & quicquid in area ipsa operis est, cum ipso pauimèto marmoreis tabulis pro tectorio renitet. Quod si superiorem vestibuli partem ex area ipsa conspicias, ecce tibi equi quatuor ænei, diuerso statu varióque occurrunt, qui veteris operis insignia planè referentes, studium insignie ciuitatis ipsius secum præferant. His operosum tépli supercilium incubat senis sese pinnaculis explicans: quorù singula in tabernaculi speciem surrecta, singulas habent ex candido lapide statuas, nudi genis, aliáque verò splendidissimi aspectus simulachra, suo quæque statu operibus inserta, miro quodam modo, ipsam pinnarum exornant intercapedinem. Idem opus excellentissimum, eandémque speciosissimá materiam, tam dextrum, quàm læuum latus habet.

De Catta melita.

ECQUAE maior certiorq; iustitiæ laus cèferi poterit, q̃ si optimè de te meritis gratias referre studeas? Fuit Catta melita obscurissimis parentibus Narniæ natus, sed militiæ longè clarissimus dux postea euasit. Qui quum operam suam in terra Italia diuersis

diuersis principibus præclaram exhibuisset, à Veneto Senatu postea imperatoria dignitate ornatus, talem, tantumq; se præstitit, tantum militari peritia, tanta in Venetos ipsos fide, & charitate enituit, vt vnus opera & Brixia durissima hostium obfidione sit erepta, & reliquus principatus in suo gradu Venetis constiterit. Quare Veneti, & viuentem amplissimis beneficijs semper sunt prosecuti, & mortuo statuam equestrem Patavij erexerunt, quæ ad diuî Antonij ædem posita meritò ab omnibus visitur.

De Bartholomeo Coleoneo.

CVI quæso Venetias venienti spectatissima Gemellorum ædes Ioannis & Pauli non occurrat? In quorum area, marmoreus colossus cum equestri statua Bartholomei Coleonis erecta, periucundè spectatur: vel operis ipsius admiratione, vel memoria tanti viri non statim capiatur? Qui Bergomi natus satis clara familia, militarique laude insignis, Venetorum imperator hinc creatus, tanta cum fide tantæque constantia & gloria militaris disciplinæ perpetuò excelluit, vt nunquam vllum parè illi ferè inueneris. Qui etiam moriens Senatû

G

LIBER

Venetum heredem instituit. Quare gratissimi patres ipsi statuam eam erectā esse voluere, quę præter alia persuadere cuius possit, à gratissimo senatu omnia semper expectanda esse.

De Petro Mocenico.

ET NE à templi ipsius memoria longius discedam, occurrent tibi Venetorum dum aliquot monimēta insignia, sed præcipuum extiterit Petri Mocenici. Qui maritimæ rei imperator, Græciam vniuersam sua virtute libertate donarit, Cyprium insulam in suo vestigio seruarit, Epirum, & Scodram oppidum à durissima Turcarum obsidione liberarit, semperque quoad præfuit, Turcas ipsos represserit

De Nicolao Vrsino, Venetorum imperatore.

SI QVIS diligentius templum ipsum perlustrarit, interioraque illius cognoscere maluerit, Nicolai Vrsini Veneti Senatus imperatoris publicum monumentum aspiciet, quod illi Lauretanus Dux, patrēque posuere: posteris futurum exemplum rerum ab eo præclarè gestarum. Siquidem il-

le pluribus pontificibus & regibus Italicis, & rebus publicis egregiam operam semper nauauit. Nouissime Venetis ipsis per quindecim annos, clarissimis partis victorijs, adeò charus fuit, vt recepta vrbe Patauio, mox etiam à durissima omnium obsidione liberata, moriens nō multo post, summum sui desiderium posteris reliquerit.

De Senatu Veneto.

N V N Q V A M certè prætermiserim memorabile illud consilium Andreæ Contareni ducis, & patrum, qui cum seruandę patrię Clōdiensi bello aduersus Genuenses plura remedia excogitassent, illud vnū præcipuè iniere, quod sanè nemo inficias ierit, rectum in primis extitisse, vt triginta familię plebei sanguinis, in patritium ordinem cooptarentur, eorum videlicet qui præclariorem operam ad patrię salutem comparandam attulissent. Quare incensus omnium animis, vniuersa penè ciuitas ita inflammata est, vt plerique priuato suo stipendio, nouas naues ipsi extruxerint, quibus ipsimet præessent, alij ingentē pecunię vim in publicum dono dederint. Nec defuere, qui seipios cum liberis, & reliqua familia grauissimis qui-

G ij

búsque periculis obiecerint . Bello igitur tam graui foelicissimè perfunctus ipse dux & patres ad Clodiam , & ea vrbe recepta captiuorúmque Genuensium , & aliorum non parua manu Venetias abducta : tunc dux ipse senátusque omnis memor promissæ fidei, & iustitiæ, semper ab hac ciuitate constantissimè retentæ , triginta familias in amplissimum ordinem cum suis hæredibus asciuere . Et quoniam non deerant, qui bene de patria adhuc essent meriti, reliquos publico ære annuo ex suo arbitrio donarunt, vt non desint tot iā annos, quibus id ipsum publicè persoluatur.

De Michaële Mauroceno.

MICHAEL Maurocenus, qui postea dux in Andreæ Contareni locum creatus est, omnibus exemplo esse poterit, quanta iustitiæ vis insit eorum animis, qui patriæ ipsi omni studio, atque ope rectè semper cōsuluere, nihilque illi negatum vnquam esse voluere, quod necesse esset ad eius retinendam dignitatem . Is nanque ex Syria rediens quum amplissimas opes ibi comparasset, Rhodum insulam cum ijs appulsus incolumis, ibi accepit patriam ipsam in summo posito esse discrimine, neque vl-

lam eius seruandæ spem superesse. Quum igitur illum multi adhortarentur, vt diuenditis mercibus, ingentique thesauro cōflato, aliò se reciperet, Ego ne inquit tam graue facinus, & scelus hoc tempore aufferim? Vt laboranti tam grauius patriæ desim? Diuendam igitur perlibenter omnia, & quicquid inde conflauiero pecuniæ, id totum in patriæ salutem impendam. Mox celerrimè comparata naui aurique & argenti copia succinctus, Venetias appulit, nec ducē patrēsq; passus est celare cōsiliū suum. Pecunijs igitur omnibus profusis, quæ magna ex parte summo vsui publicè fuere, meritò Contareno duci subrogatus est, vtināmque diu frui ea dignitate licuisset, siquidem intra menses quatuor obiit.

*De Francisco Balduino Patritio
Veneto.*

D I V E R S V M omnino Frācis̃ci Balduini à superiore facinus facilè ostenderit iustitiæ vel præcipuum munus esse, malos ciues, malèque de patria meritos, grauissimis affecisse pœnis: quod Franciscus Balduinus meritò probauerit. Qui ciuium opulentissimus iuris vim, æquique in tanta

G iij

LIBER

ciuitate ferre non valens, animum adiecit ad libertatem, si fieri posset, opprimendam. Re igitur variis artibus, & cōsilijs sæpe ab illo frustra tentata, quum dux, ac patres id rescissent, captus in minoritana æde etiam sacratissimo die Iouis sancto, tantæ audaciæ pœnas meritò luit. Iure enim eo statim mortuo bona eius omnia publicata sunt. Quinetiam & illud additum, ne quis in Balduina familia nobilitatis munere perfungi posset: ianuæque domus illius perpetuo die, noctûque pateret ac Diui Symeonis cognomento parui Diuique Marci effigies supra ianuam semper astatet.

EXTERNA.

*De Sancio Castulonensi rege, cui
Desiderati cognomentum fuit.*

FLOREBANT vno eodémque tempore reges in Hispania duo, vnus quidém Sancius Castulonensis, cui Desiderati cognomentum fuit: alter Legionensis Ferdinandus. Qui quum in Pontium Principem Hispanum arma sumpisset, magnamque partem principatus sui illi ademisset, Sancius, hoc ferre æquo animo non valēs (cū illum Pontius propter egregiā eius virtutē, & nauatam pluribus bellis operam erat

expertus) maximis copijs aduersus Ferdinandum fratrem bellum mouit. Quod sciens Ferdinandus, statim in Sanciꝝ fratris castra paucis comitantibus peruenit, causaque à fratre cognita quæ illi honestissima visa est, immemor Pontij in se iniuriarum, fratrémque insuper magnopere laudans, q̃ primum dimissa belli cura, domum redijt: rebus omnibus, quas ademerat Pontio restituitis.

De Ferdinando rege Arragonio.

NON possum non ipsis Hispanijs testimonium reddere seruatae in primis iustitiæ. Cui enim quæso paulo humaniori non maximè probetur Ferdinandi Arragonij regis pietas, & iustitiæ cultus? Qui Castulonensis regni tutor à fratre relictus, quum nepotem summa virtute, fidei suæ comendatum optimè tueretur ac regeret, charusque in primis omnibus Castulonensibus esset. Sed ij veluti pertæsi puerilis imperij, ad ipsum Ferdinandum regem constituendum omni studio contendebant. Cùmque dies locusque statutus esset, quo ipsi Ferdinando, & ipsius hæredibus sceptrum, & regias infulas traderent: ecce ipse superueniens Ferdinandus, regia chla-

G iij

myde laxiore succinctus, qua puerum ipse
clam gestaret, in concione acclamantibus
omnibus Ferdinandum regem Castulonē-
sem, eiusque hæredes, reiecta regia chla-
myde puerum ipsum humeris colloque
insertum ostentans, En inquit exclamans,
hic, vester rex cui sceptrum, cui regias ser-
uatis insulas, qui planè Castulonēsum re-
gum præcipuus sit futurus. Quare hoc
veluti miraculo attonita concio, tantæque
admiratione capta, regiâque animi mo-
derationem admirans, & iustitiam, regem
ipsum puerū excepit, Ferdinando ipsi fœ-
licissima quæque deprecabūda. Potest quis
summam pecuniæ vim aspernari, potest sa-
cerdotia opulenta reiicere, regnum autem
tantum ac tale, sine scelere oblatum, quis
vnquam respuat?

*De Tancredo Normando An-
thiochiæ principe.*

ERIT vti spero Ferdinandus Arrago-
nius Rex in ore omnium, qui nostratia hæc
aliquando legerint: nec verò Tancredus
Normandici sanguinis vir filebitur. Qui
Antiochiæ præfectus capto Boëmundo pa-
truo, principatum ipsum Antiochensem,
summa diligentia ac fide rexit. Adeo verò

augendæ studio rei, vt aucto etiam principatu magnâque auri atque argenti vi coacta, patrum suum Boëmundum inter Saracenos captum iustis vindicijs liberarit: eique statim Antiochense imperium optima fide restituerit.

De Balduino Hierosolymorum rege.

ACCIPERAT hic Antiochensem principatum sibi oblatum à ciuibus, absente Boëmundo iuniore. Quem quum armis, etiam fortissimè aduersus Turcas tueretur, fortè ita accidit, vt victus acie à Turcis caperetur. Sed quum biennio post ea pecunia restitutus esset, aduenienti puero non dubitauit ciuitatis imperiũ, & reliqua omnia illi tribuere, iustitiæque cultum rebus alijs omnibus anteferre.

De Saladino Sultano Ægyptio.

NULLVS VTI reor iurè nos accusauerit, si Maumethei delirij sectatorem vnum Saladinum hîc inseruero: qui maximis semper rebus gestis, clarissimisque ad extremũ vitæ ita floruit, vt eius nomen perpetuò celebrandum nobis sit. Atque vtinam huiusmodi reges sortita esset Christiana pietas: foelicius enim res nostræ sese haberēt. Cæterum hæc aliàs Saladinus igitur maximus

& amplissimus inter Maumethanos Principes, vel eo nomini; quod Hierosolymitanum regni fastigium nobis ademerit, ut nunquam sit à nobis postea receptum, claris victorijs aduersus nos partis celebris, celeberrimus verò capto Guidone Lusignano Cypri Insulæ rege, & alijs non paucis principibus Christianis, quos omnes apud se humanissimè habuit, facileque postea dimisit. Sed est illud eius facinus non minus memorabile: quod recepta arce per biennium à se obsessa, quam Christiani milites tuerentur, qui coacti fame illam restituere, eos omnes summa humanitate excepit, vxoresque singulis suas tribuit, suaque pecunia multas ex ijs captiuas redemit, magnoque auri pondere eos donauit, incolumisque domum dimisit. Tantam in illo virtutem admiratus, nescias quibus laudibus non insignem principem hunc laudes,

De Florentino populo.

HABEBIT & suam laudem Hetruria, eiusque caput Florentia, si exemplum in primis iustitiæ, ab ea cultæ, quod patrum nostrorum memoria accidit, meminimus sæpe. Siquidem quum Pac-

cia familia ciuitatis primaria infesta in primis Mediceæ esset, consilium id inierat, vt Iulianum & Laurentium fratres, vel in templo diuæ Reparatæ, interimerent. Quod quum tandem confecissent, Iuliano interfecto, Laurentio non leuiter vulnerato, ciuitas ipsa adeò indoluit, vt coniuratos quoscunque potuit graui pœna affectos statim sustulerit: Iacobúmque Paccium, Pisanúmque Archiepiscopum suspendio affecerit, reliquámque omnem Pacciam familiam perpetuò exilio damnarit. Vt sanè mirandum sit, aut Paccios tandiu in ea coniuratione perseuerasse, aut nihil vnquam Iulianum, Laurentiúmque fratres rescuiſſe, quum res multis mortalibus credita foret

De fide publica. Caput. VI.

NON erit certè multum in iustitiæ cultu, nisi fides ipsa cum priuatatum publica iustitiam ipsam fuerit cōplexa. Meritò igitur ipsi fidei suus statim dabitur locus, quæ vna societas hominū vel sola cōtineatur, vt si in infidū, ac perfidum incideris p̄ certo scias nihil tibi vnquam rectè cessurū. Adeste igitur huc Veneti, atq; ea fidei exempla prodite, quæ exhortari reliquos mortales.

facilè possint, ad eam retinendam summo studio semper esse contendendum.

De Dominico Michaële duce.

OBSIDEBATVR terra, marique Ioppe Syriæ vrbs, magna contentione, in continentique, præerant Gallorû Duces, Hierosolymitanusque Varimundus Pontifex: Veneti verò Dominico Michaële Duce suo, omni opera mari adnitebantur, vt eam expugnarent. Verùm quum Galli trepidi in castris agerent, quod cum ingenti exercitu nunciaretur Sultanum Ægyptiû adfuturum: tum verò multitudo palam voces in castris iactare cæpit, esse sibi inde abundum, soluendamque obsidionem, quâdo ipsi soli grauissimo discrimini obijcerentur: Venetos enim facilè inde in pacatum abituros, quibus mare ad fugam pateret. Id quod quum Michaëli duci annunciatum esset, tametsi primò commotus animo, mox tamen solertius cogitans, consilium id iniit, vt nauium remi omnes in Gallorum castra deferrentur (non desunt tamen, qui reuulsas trabes ex singulis nauibus prodant) Id quod Varimundus aspiciens, & reliqui duces, maximoperè sunt admirati. Ad quos cōuersus dux ipse. Au-

diui, inquit, frequenter, penès vos iactatū esse, Venetos vbi hostes aduentassent à cōtinenti statim obsidionem soluturos sine vllō periculo : ne igitur de fide nostra, & cōstantia in posterum aliquid vereamini, quum ad vos hæc fugæ instrumenta sint à me delata. Agite igitur, vt decet viros fortes, & posthac Venetam fidem prædicate. Quo dicto exclamantibus cunctis, Venetōsque summis laudibus extollentibus, intrepidè cuncti ad obsidendam urbem rediere. Quæ non solū à nostris capta, expugnataque est, sed & quanta semper ab initio Venetorum fides esset, memorabili declarauit exemplo.

De Senatu Veneto.

ACCEPERAT Franciscus Sfortia, à Philippo Mediolanensium duce Blancam eius filiam vxorē, haud sanè legitimo thoro natam. Cremonāque urbem, Cremonensēque agrum omnem in dotem acceperat. Igitur celebratis nuptijs profecturus in Vmbriam, atq; Hetruriam cum exercitu, Cremonam ipsam Venetæ fidei cōmendauit. Illi verò perlibèter curam eam suscipere ; nec dubitarunt bellum etiam cum Philippo gerere, qui iniquissimo fe-

rebat animo, se focerum à genero suo contemptum esse, Venetósq; ipsos intra suos etiã fines sibi esse celebri tutela prepositos.

De eodem Senatu.

CESSERANT Veneti diuturnum græuëque cum Genuensibus bellum in Græcia. Cæterum pace tandem inita, idq; Allobrogum ducis opera, ita tamen, vt Veneti ipsi præsidium ex Tenedi arce reuocarent, eãmq; Insulam omnino liberam relinquerent, qua in re datæ fidei memor Venetus Senatus, quàmprimum iussit Ioannẽ Mutatium arcis præfectum inde cum omni præsidio Venetias redire, quod quũ obstinatus ille minimè fecisset, & Genuenses ipsi Venetam fidem in dubium vocarent, Florentinósq; pro hac re fideiussores appellarent: non dubitauit senatus Venetus, validam classem instruere Fantino Georgio duce, qui omni opera ac studio pulso inde Mutatio arcem eam euerteret, integrãmq; insulã eam Græcis restitueret. Cuius præcepti memor Fátinus Georgius, nõ prius inde cum classe discessit, quàm dura obsidione plurium mensium ad deditiõnem Mutatium ipsum premente etiam fame, compulerit. Quæ res, & Genuensi-

bus ipsis, & reliquis omnibus memorabile
fidei Venetæ exemplum esse posset.

De eadem ciuitate.

S E D quænam seruata fidei à Venetis
exempla singularia iam referam? Quum
pæssim inter Christianos principes, eisque
subditos vulgatum planè esset; quicquid
apud eos non faciliè solui posset seu publi-
cè, siue priuatim, id statim communi con-
sensu remissum esse Venetias, vt bonorum
Venetorum iudicio (sic enim appellabāt)
dissolueretur. Huius rei innumera subijce-
remus monumenta. Iam verò quid dicam
principum virorum ac fœminarum testa-
menta penes Diui Marci procuratores ho-
die extare, quibus illi supremas volunta-
tes suas commendarint. Sed & illud nun-
quàm siluerim, in hodiernum vsque diem
à regina Daciæ, quæ Barrum in Apulia
præclarum oppidum dotis nomine pos-
sideat, ingentem pecuniæ vim Venetias
transmitti voluit, quæ à sacris viris patri-
tiisque diligentius asseruetur.

De Procuratoribus

Diui Marci.

EXTANT hodie Diui Marci Procura-

tores, supremæ dignitatis penes Rempub. Venetam: qui ferè duces, vbi cōtigerit principem ipsum diem suum obire, declarari soleant. Horum autem præcipuum est munus, vt ciuium testamēta summa fide tueantur, ac colant, exequendāque in primis curent, quæ testamentis suis adscribenda, vita functi mādarent. Quorum fides tantum breui eluxit, vt etiam apud exteras gentes plerique principes viri (quod diximus) & fœminæ tutores eos esse iusserint. Quare & Scalana viridis, quæ hoc nomine sic dicta sit, extat hodie celebre testamētum penes ipsos, Luchini vicecomitis, & Lucie eiusdem filiæ, & Dominici Malatestæ Ariminensis principis.

De Viride Scalana.

NON possum huic fœminæ, è Scaligerorum illustri familia ortæ non lubens testimonium summæ in Venetum nomen fidei, & beneuolentiæ perhibere. Quæ quum supremum vitæ diem obiret, non parentis in se voluntatem, non mariti principis erga se amorem secuta, procuratoriam fidē, & Veneti nominis autoritatem & patri & marito præposuit. Siquidem testamenti tabulis immensam auri vim procuratoribus ipsis

ipsis annumerari iussit; quæ singulis annis pauperibus ab his distribuenda esset, id quod hodie quoque ab eisdem summa fide seruetur.

De Luchino, Lucia, & vicecomitibus.

F V I T Lucia Mediolanensis principis filia, quæ Angliæ regis filio nuptui data sit. Hæc verò moriens, testamenti sui tabulas ita conscripsit, vt ab ipsa Britannia multum auri, & argenti mittendum Venetias curaret, quod singulis annis Diui Marci procuratorum fide, præcipuè certis locis à se descriptis, distribueretur. Id quod, & Luchinus vicecomes, & ipse supremis suis tabulis iusserit. Extant testamenta penes nos vtriusque, librique singuli, quibus iam tot annos constet distributæ pecuniæ, prout ipsi voluerant summa cura, & studio.

De Dominico Malatesta Ariminensi principe.

E R I S & tu Dominice princeps fidei Venetæ testis vel maximus, qui supremis tuis tabulis, non paruam fundorum & agrorum manum Diui Marci procuratoribus testamento moriens legaris, ex quibus di-

H

uenditis, quicquid pecuniæ cogi posset, (quæ sanè immensa fuit,) id totum partim sacris viris, qui litatorium sacrum obirent: partim reliquæ egentium turbæ numerarétur. Id quod procuratores ipsi præcipua pietate, & fide quoad per Pontificem Iulium licuit præstitere.

EXTERNA.

De Genuensibus.

HABEBIT hoc in loco Genua ciuitas suum seruata præcipuæ fidei locum, quæ varijs diu iactata casibus, discordiisque, & intestinis bellis diu laborarit, naualibusq; tamen clara rebus, à multis etiam principibus summo studio expetita, non dubitauit tamen in Carolum Neapolitanum regem, infestissimum sibi hostem memorabile seruata fidei exemplum posteris præbere. Nam inuitatus Carolus à Guelfa factione, quæ tunc in patriæ exilio agebat, ut in Genuenses bellum moueret, qui tum illi scedere iuncti erant, arma statim sumeret, quin etiam ut grauiore iactura Genuenses afficeret: regio edicto iussit, ut quicumque Genuensis intra regnorum suorum fines inueniretur, quamprimum bo-

na eius omnia diriperentur, publicoque carceri includeretur. Quod tametsi Genuensis populus præter omnem spem suâ, sit passus, vt tamen iñti fœderis cum rege obliti non esse videretur, fidemque semel datam retinerent, promulgari vbique iusserunt, omnes qui sub regis imperio forer, qui intra fines suos vbicunque terrarum agerent, per quadraginta dies saluos incolumisque futuros, quo temporis spatio se, & sua seruare tutò possent.

*De Gregorio Pontifice, &
populo Romano.*

MAGNI refert ad pietatem ipsam, cultumque vitæ omnem rectè obtinendum, quem pontificem populus aliquis sortitur. Id quod exemplo hoc Romani populi facilè comprobetur, qui Gregorium pontificem virum sanctissimè secutus, datam semel fidem constâtissimè retinuit. Nam & Transmundum ad se confugientem perbenignè recepit, & Luithprandum ipsum, cum magnis copijs aduentantem, Romamque ipsam acerrimè oppugnantè forti animo studuit, donec pace inter eos inita, Transmundus incolumis saluusque intra imperij sui fines rediret. Vt

H ij

certè hoc ipsum laudare vehementius in Romano populo possis, qui in tam graui discrimine, datam Transmundo semel fidem, tam sæua tempestate seruare maluerit.

De Saladino Maurorum rege.

SALADINVS Maurorū rex, qui Hierosolymitanum regnum Christiano nomini tandem vniuersum abstulit, multis animi dotibus excelluit. Id quod scriptores fermè omnes nostri testari studuerunt. In hoc verò principe fides maxima excelluit: quippe qui quum munitissimum castellum à Christiano homine eius præsidente recepisset, qui diu ab eo obsessus, multaque pericula passus, tandèmq; ingenti fame coactus deditionem fecerit, ea conditione accepit, vt ipse cum suis omnibus inde abiret. Saladinus ipse sic amplexus eū est, sic vniuersos etiam fouit, (tamen si sciret necessitate coactum esse,) vt non solū incolumem cum reliquis omnibus esse voluerit, sed & castelli præfectum inter familiares asciuerit, eūmq; semper inter præcipuos amicos habuerit. Quinetiam abiurare Christianæ fidei sacramenta nolentem, magnis tamen præmijs, & amplif-

simis ornatum muneribus dimiserit, ad suosque redire sit passus, cum ijs omnibus qui salui euaserant.

De Brixianorum fide in Venetos.

D I G N A est Brixia Cisalpinæ Galliæ vrbs præcipua, quæ seruata fidei nomine multum laudis, & gloriæ præter cæteras dotes mereatur. Nam quum à Philippo Mediolanensi principe diutius obsideretur, fameque, & peste intus etiam laboraretur, prætor Francisco Barbaro, & præfeto Christophoro Donato, constantissimè sese & urbem tuentibus: tantum abfuit, ut de vrbe dedenda Brixienfes ipsi vnquam cogitarint, ut omnibus obsessi malis urbem tamen tutati sint, donec Catta Melita imperator cum summa rerum omnium difficultate, obsidione soluerit. Visitur, adhuc in aurea diui Marci æde oblatum vexillum à Brixiensibus, tantæ fidei testimonium.

De Almenone Arabe Tolletano rege.

I N C L V S E R A T Sancius Rex Hispanus Alphonsum fratrem cœnobio, monasticamque vitam eum sequi iusserat, uti solus, mortuo patre, regnis Hispaniæ potius.

H iij

LIBER

retur, eúmque custodiri diligentius iusserat, ne fortè inde effugeret. Cæterum quí tandem Alphonfus inde clam abfugisset, seseque fidei Almenonis Maurorum regis Tolletaníque principis recepisset, tantum abfuit, vt Christianum hominem reiecerit, regia stirpe iuuenem, vt eum sit imprimis amplexus, illúmque præcipuo amore semper sit profecutus. Et cum non multò post Sancius ipse rex sine liberis decessisset, peterétque Alphonfus ab Almenone, vt paterina, fraternáque regna reciperet, illum benigníssimè missum fecit: tametsi amici familiarésque omnes Almenonis dissuaderent, admonentes eum, vt totius Hispaniæ Mauri quàm facillimè potirentur imperio, quando nullus superesset hæres & timeri præcipuè posset, ne Alphonfus ipse receptis regnis, Mauros omnes expellere ex Hispania contenderet. Cæterum datæ fidei memor, eum ita dimisit, vti Tolleto perpetuo abstineret, páxq; perpetuò inter vtrunque foret. Id quod ab vtroque seruatum esse constantíssimè prodatur.

De uxorum fide erga maritos.

Cap. VII.

*De Francisci Foscari ducis
clarissimi uxore.*

DUXERAT Franciscus Foscarius dux
uxorem secundo loco , priore mortua, ex
Nana familia , cum qua diu dux vixit , &
ex qua sobolem quoque suscepit. Verum
abrogato illi principatu , publico patrum
decreto (qua de re antea diximus) satis cō-
stat, in Foscareas ædes reuersum illum in-
tra triduum diem suum obiisse . Quem
quum patres publico funere efferri vellēt,
ad Minoritanum templum, ipsa vxor nū-
quam adduci potuit, vt factum hoc proba-
ret, sibi esse dicens & opes, & voluntatem
optimam erga maritum , vt id ipsum præ-
staret. Cæterum quum patres ipsi constan-
ter in proposito essent , minasque illi gra-
ues intenderent , nisi illa cadauer exhibe-
ret, nūquam flecti valuit, vt ab eo discede-
ret. Cūque exclamaret sese graui admo-
dum à patribus atque Rep. iniuria affici,
quòd viro suo , tā bene de patria ipsa me-
rito , iusta soluere sibi vni non liceret,
tandem per vim domi inclusa est, extra-
ctūque cadauer , summa pompa pa-
tres efferendum curarunt. Quo facto,
tristis illa semper , & vehementius in dies

LIBER

plorans, nunquam quoad vixit, quieuit:
indignabunda semper, viuentem illum,
& sentientem, tam graui iniuria affectum,
nec mortuum tamen sine publica nota se-
pultum.

EXTERN A.

De Sarra uxore Abraha.

REVOCANT nos ad se in hac ipsa ve-
terum vxorum fide repetēda sacrae literæ,
reuocātque ita vt Sarrae Abrahami vxori
princeps tribuatur meritò locus. Quum
enim illa maritum iam senescentem, sese-
que grauem annis aspiceret, non dubitauit
marito Abrahamo persuadere, vt Agari
ancillæ domesticæ, & adolescentulæ adiū-
geretur, ex qua facilius illi soboles parare
posset. Quod etiam facilimè contigit, Nā
grauida facta Hismaëlem filium habuit,
quem cum matre lubens volēsq; sum-
mo amore profecuta est, virum Abrahamū
suum in vtroque semper respiciens.

De Liuia Augusti uxore.

NULLVM sanè exemplum seruatae
erga maritos pietatis inuenies par Liuiæ
Augustæ, quæ à marito transiens in Au-
gusti Cæsaris potestatem, (quando illam

vxorem acceperat Jita illi indulſit, vt ipſa-
met puellas adhuc teneriores, quibus im-
penſius oblectabatur Auguſtus, deduce-
ret. Non minus Auguſtum ipſum con-
ſtantiffimè ſemper ad ſupremum vſque
diem amarit, vt meritò priuignum Tybe-
rium ſuum plurimum interdum dilexerit,
illúmque imperij ſucceſſorem habuerit.
Illud nos interim Liuiæ exéplum admo-
neat, quod conſtanti omnium ſcriptorum
fide memoriæ proditum eſt, in triumvirali
videlicet proſcriptione, vxorum erga ma-
ritos fidem omnium ſemper fuiſſe, liberto-
rum mediocrem, ſeruorum quàm pauciſ-
ſimam, filiorum verò in parentes, nullam
omnino exitiſſe.

*De Octavia. M. Antonij triumviri
uxore, eiufdem Auguſti ſorore.*

FVERVNT in Octavia Auguſti prin-
cipis ſorore, præclarę inſignéſq; animi lau-
des. Quæ nupta Marco Antonio triumui-
ro, quū ſub belli ciuilis initia Romam ad
fratrem ab ipſo marito remiſſa foret, con-
ſtanti in eum fide ſemper exitit, nec reuo-
cari vnquā fratris autoritate potuit, vt An-
tonij penates deſereret. Quinetiam An-
tonium ad Cleopatram confugientem,

LIBER

plorans, nunquam quoad vixit, quieuit:
indignabunda semper, viuentem illum,
& sentientem, tam graui iniuria affectum,
nec mortuum tamen sine publica nota se-
pultum.

E X T E R N A.

De Sarra uxore Abraha.

REVOCANT nos ad se in hac ipsa ve-
terum vxorum fide repetēda sacrae literæ,
reuocātque ita vt Sarrae Abrahami vxori
princeps tribuatur meritò locus. Quum
enim illa maritum iam senescentem, sese-
que grauem annis aspiceret, non dubitauit
marito Abrahamo persuadere, vt Agari
ancillæ domesticæ, & adolescentulæ adiū-
geretur, ex qua facilius illi soboles parare
posset. Quod etiam facilimè contigit, Nā
grauida facta Hismaëlem filium habuit,
quem cum matre lubens volēnsque sum-
mo amore prosecuta est, virum Abrahamū
suum in utroque semper respiciens.

De Liuia Augusti uxore.

NULLVM sanè exemplum seruatae
erga maritos pietatis inuenies par Liuiæ
Augustæ, quæ à marito transiens in Au-
gusti Cæsaris potestatem, (quando illam

vxorem acceperat) ita illi indulſit, vt ipſa-
met puellas adhuc teneriores, quibus im-
penſius oblectabatur Auguſtus, deduce-
ret. Non minus Auguſtum ipſum con-
ſantiſſimè ſemper ad ſupremum vſque
diem amarit, vt meritò priuignum Tybe-
rium ſuum plurimum interdum dilexerit,
illúmque imperij ſucceſſorem habuerit.
Illud nos interim Liuiæ exéplum admo-
neat, quod conſtanti omnium ſcriptorum
fide memoriæ proditum eſt, in triumvirali
videlicet proſcriptione, vxorum erga ma-
ritos fidem omnium ſemper fuiſſe, liberto-
rum mediocrem, ſeruorum quàm paucif-
ſimam, filiorum verò in parentes, nullam
omnino extitiſſe.

*De Octavia. M. Antonij triumviri
vxore, eiufdem Auguſti ſorore.*

FVERVNT in Octavia Auguſti prin-
cipis ſorore, præclarę inſignéſq; animi lau-
des. Quæ nupta Marco Antonio triumui-
ro, quū ſub belli ciuilis initia Romam ad
fratrem ab ipſo marito remiſſa foret, con-
ſtanti in eum fide ſemper extitit, nec reuo-
cari vnquā fratris autoritate potuit, vt An-
tonij penates defereret. Quinetiam An-
tonium ad Cleopatram confugientem,

LIBER

semper est affecuta: ut non desineret tamē
interim eum monere, ne ciuile bellum tan-
to studio gereret, néve patriæ excidium
pararet.

De Giberti Corrigiensis uxore.

NUNQUAM mihi tantopere veterum il-
lustrium foeminarum fidei in maritos pro-
babuntur exempla, ut si patrum nostrorū
ætas insigne aliquod exemplum rei tam
præclaræ habuerit, ipsum illud huc non
transferam. Quis igitur ignoret Giber-
ti Corrigiensis nomen? Quis non eius
uxoris fidem erga illum summopere admi-
retur, dignamque suprema laude non lu-
bentissimè legat? Hæc enim ipsa Rosei
Rolandi soror, quum maritum suum Gi-
bertum Parma per factionem pulsum sci-
ret, nunquam tamen fratris Rolandi pre-
cibus adduci potuit, ut maritum desereret.
Quin potius nudis pedibus, passōque ca-
pillo nesciente fratre, ad eum extra urbem
confugit. Quem complexa adhortari non
destitit, ut forti animo esset, nec fratrem
suum respiceret, se enim eo animo ad eum
confugisse, neque ab illo vel vestigio vn-
quam discessuram, quæcunque illi fortu-
na immineret.

*De mutatione morum & fortuna.**Cap. VII.*

MIRABITVR fortasse aliquis, quòd de seruorum in dominos fide nulla à me mentio quando Valerij Maximi vestigia præcipuè sequor, hac in parte fiat. Sed ille mihi aut veniam lubens concesserit, aut re ipsa melius expèsa consilium meum probauerit: quū animaduertet seruorum Venetis ipsis nullum vnquam vsum extitisse. Trāsibimus igitur ad eos, qui in Rep. florere viri, qui tamen morū mutatione magnā sui posteris admirationē reliquerint.

De Petro Candiano Duce quarto.

ERAT is iam quartus in ea familia princeps, & viuentis iudicio patris, & totius ciuitatis assensu, propter egregiam adolescentis indolem, in tantam dignitatem ascitus. Qui tamen non multo post mutatis moribus, & fortuna, tantum sibi conflauerit odium, & patris, & totius ciuitatis, vt non multo post, in exilium sit missus, huic decreto fauente etiam patre. Cæterū eo non multo post mortuo, reuocatus ab exilio vniuerso populo id ipsum

LIBER

exigente, iterum Reip. præfuit magnâ eorum lætitia, qui eius adolescentiæ annos meminerant. Nec verò ille opinionem ciuitatis fallebat, tâta erat illius erga Remp. & reliquos ciues moderatio, atque comitas. Cæterum bis vertente anno, murato planè ingenio, primùm vxorem legitimâ, & filium ex ea susceptum dimisit, & Valdradam Guidonis Italici principis filiam, paternis bonis succinctam sibi iunxit, quæ in paterna aula genita, diùque versata maiores quosdâ spiritus marito tacitè ita substituit, vt iam ille tyrannus non princeps haberi posset. Quum igitur omnes veterum principum bonitatem, & prudentiam in eo desiderarent, tandem ita euenit, vt totius ciuitatis conspiratione iure optimo sit oppressus, petitusque primùm incendio, dum cum paruulo filio tantum discrimen euadere tentat (quod ipse sibi persuaferat) per auersam à tumultu partem fugiens, in infestiorum multo turbam incidit, quæ nullis eius precibus flexa, & ipsum, & infantem sustulit eiùsque cadauer in macellum exportauit, quod canibus esca foret. Quamuis Ioannis Gradonici opera in diui Hylarij ædem clàm sit postea delatum.

De Boëmundo Tempulo.

NEMO suis vnquam aut opibus, aut gratia, aut authoritati tantum tribuat vendicetque, vt sibi persuadere possit, vt si de ipsa patria male meritus fuerit, id illi consilium bene vnquam, feliciterque sit cessurum. Legant hi sacrarum literarum volumina, legant Græcorum res gestas, euoluât Romanę ciuitatis monimenta, suorum quisque temporum memoriam repetat neminem certè inuenerit tanti facinoris sibi conscium, non grauissimas acerbissimasque persoluisse pœnas. Id quod tibi quoque Boëmonde in mētem venire debuerat, quid clarissima familia natus, patre quoque duce genitus, atque ab adolescētia tua patrię charus, nūquam certè tanto scelere inquinare te debueras, nisi fortè Sarmatici sanguinis mater, notam hanc hereditariam tibi reliquerit. In hoc igitur vno homine fortunam mutatā, mutatōsque mores pristinos facillē videas, qui in patrię libertatē penitus tollendā conspirarit, eo animo, vt duce patribusque interfectis, ipse sibi tyranidem astrueret, cum aliquot nobilibus, qui tantam eius amentiam, & infamiam secuti sint. Dedit igitur meritō pœ-

nas, dederunt & reliqui tanti furoris commites, quando alijs aut subito securi percussis, aut in exilium missis, ipse quoque Boëmundus exularit, donec merito sit ab externis hominibus interfectus. Celebris est adhuc Venetiis tā nefandi sceleris memoria, multis patrū indicijs, vel quod primum inuisitur à principe patribusque, & ab vniuersa ciuitate diui Viti templum, vel quod ipsius Boëmundi ædes, quæ in Riualtina sede positæ erant, in publicum macellum sint conuersæ, in hunc usque diem: vel quod decemvirale consilium, à quo publicæ dignitatis & libertatis fastigium pederet, tum primum institutum sit: cautumque etiam ne in centum annos vni familiæ, quæ cum ipso Boëmundo conspirarat præcipuè, aditus ad decemvirale esset, vel denique, quod familiæ ipsius insigne sit penitus immutatum, hoc etiam decreto addito, vt nemo Venetiis, aut in albo, aut quouis, alio loco nomen ipsius Boëmundi retineret.

De Marino Faletro Duce.

c v i vnquam persuasum esse poterit, Marinum Faletrum ducem ex clarissima familia natum, Reipub. quæ ipsi lōgè gra-

tissima, quem sibi maximis honoribus or-
 nandū vniuersa patria delegerat vt eū ora-
 torē Venetū apud Pont. agentē ducē sibi
 in locū celeberrimi nominis Andree Dan-
 duli ducis creandum non dubitarit. Et ta-
 men ille, quum omnem ætatem cum sum-
 ma laude transegisset, declaratus princeps,
 non dubitauit in patriæ libertatem con-
 spirare, idque ipsum haud sanè iusta cau-
 sa. Quare illi meritò publicè abscissa est
 ceruix, & in maiori comitio, locus inter
 duces datus illi non est.

*De Michaële Steno, qui postea
 fuit dux.*

F V I T in hoc adolescente vita aliquā-
 to liberior, atque in luxum, & nimiam li-
 bertatem propēsiō: sed mox mutatis mo-
 ribus & fortuna cum ipsa iuuentute, ita
 nimiam licentiam castigauit, vt summis ho-
 noribus, grandi iam ætate functus, Vero-
 na, & Patauio Veneto imperio adiectis,
 maritimisque etiam rebus auctis, principa-
 tu suo tertiumdecimū post annum ita fun-
 ctus est, vt Antonij Venerij ducis in co iu-
 stitiam non desiderares, nec Thomæ Mo-
 cenici prudentiam, ac bonitatem, quē prę-
 cessit requireres.

L I B E R
E X T E R N A .

De Augusto casare.

POTERVNT ij, qui nostratia hæc ali-
quando legerint, ex hoc vno perspicere;
quantū valeat, quāmq̃ue varia sit hæc mo-
rum naturæq̃ue vis, in hac ipsa vitæ parte.
Nemo enim nescit ipsum Octavium, qui
postea, iure optimo Augustus est dictus, &
primis adolescentiæ annis, postquàm ab
Apollonia, interfecto Cæsare redijt, bel-
lis ciuilibus per viginti annos crudelissi-
mè esse versatum, non illum pietas in Pa-
triam, non senatus, nō populi Romani au-
thoritas continere potuit, nullæ illum le-
ges, nulla iura tam sancta, nulla hominum
in se se merita, nulla religio inhibere po-
tuit, quominus sæuissimus, maximèq; im-
manis haberetur. Omitto nunc D. Bruti
Cof. insectationem, omitto Hyrcium, &
Pāsam Cofs. pari fato cēsos, Antonium in
fugam conuersum, non pessimè de se me-
ritum. Quis triumviratum eius, cum M.
Lepido eodèmq̃ue Antonio ictum non in
primis hoc nomine excretur? quòd cen-
tum & quadraginta Senatorum proscri-
ptionem scelestissimam fieri passus est? &
in hac vnum Ciceronē optimè de se meri-
tum,

rum, vel vt verius dicam alterum paren-
tem adscribi non dubitarit? Sed quonam
loco Philippensem aciem, aut Sex. Pom-
peium in Cilicia, aut M. Antonium ad
Actium promontorium, reposuero? in quē
mouens, quum in Asinium Pollionem in-
cidisset Brundusij, adhortareturq; , vt se-
cum aduersus Antonium pugnare vellet,
planè ita respondit Asinius, maiora esse
Antonij in sese beneficia, quàm vt eum
pro hoste habere posset, interea daret Au-
gustus sibi ocium, ne ingratisimi hominis
subiret nomen. Cæterum finitis postmo-
dum bellis ciuilibus, atendamus quæso,
quanta in illa morum secuta sit mutatio.
Sepulta etiam externa, reuocata vndique
pax, sopitus vbique armorum furor, resti-
tuta vis legibus, iudicijs autoritas, senatui
maiestas, imperium magistratuum ad pri-
stinum redactum modū, prisca illa & anti-
qua reipub. forma reuocata, redijt cultus
agris, sacris honos, securitas hominibus,
certa cuique rerum suarum possessio, le-
ges emendatæ utiliter, latæ salubriter, se-
natus sine asperitate, nec sine seueritate le-
ctus, principes viri triumphis, & amplissi-
mis honoribus functi, hortatu principis ad
ornandam urbem delecti sunt, consulatus

LIBER

supra vndenos nullus vnquã illi placuit, domini nomen ne à familiaribus quidem audire vnquam potuit, nec dictaturam oblatã sibi à populo sæpius admittere vnquam voluit, vt vnum planè sese ciuem esse perpetuò meminisset. Bella verò quęcunque aut Oriēs, aut Septentrio in Germaniis mouissent, nec non Hispanias præsens interdum ipse sic sedauit, vt quę perducentos. & amplius annos Scipiones aliosque duces Romanos fatigarūt, quę tot consules, tot prætores fugarant, vt iam de summa imperij, cum Romanis contendere viderentur, sic pacauit, vt nulla in hominum animis feritas iam superesset.

De Dino Paulo Apostolo.

N E M O planè qui Christianam pietatem profitetur, diui Pauli nomen cum ipso Petro Apostolorum principe, ignorat. Cuius ingenium iam à prima adolescentia, dum Iudaicę superstitioni indulgeret, tam sæuum, atròxque in Christianã pietatem fuit, vt quum Stephanus lapidibus peteretur, inter principes tanti sceleris gaudens lætúsque adnumeraretur. Mox verò mutatis moribus, mutatòque inge-

nio, sic de Christiana pietate benemeritus vixit (vt reliqua nunc præclara eius opera taceam) vt Christum ipsum semper in ore & corde perferret, meritóq; religionis nostrę princeps habit⁹, Romę sub Nerone pro Christo mortem obierit.

*De diuo Augustino Aurelio, Episcopo
Hypponensi.*

POTERANT innumera à nobis exempla huiusce generis repeti, si Christianos annales euoluere maluissem. Sed quoniam illustrissima quæque proponere in animo est, nemini dubium, vt opinor, sit, quin inter antesignanos attingam principem Aurelium Augustinum, qui postea Hypponensis etiam episcopus fuerit. Hic verò, Monica matre natus Christiana, parentibus obscuris, ingenio longè clarissimo, Manichæam heresin quam tum à primis annis imbiberat, quam etiam acerrimè defenderat, diui Ambrosij præceptis admonitus animo neglexit, & ad verā pietatem regressus, sic eam postea illustrauit, sic tutatus est, adeò ornauit, vt meritò sibi inter omnes nostros, primum locum vendicaret. Vt enim omittam Hypponensem

LIBER

Episcopatum, inuito illi demandatū, quousquisque hodie est, qui conferri illi iure possit? nā si tam fœlicis ingenij monimenta, tam sibi constantis euolvas, neminem certè inuenias, quem ipsi Augustino præponas, siue ingenij vim, siue acumen, aut præstantiam rerum scriptarum æstimes. Siquidem tam vera est in eo pietas, talis fides, tanta eius doctrina, & eruditio, ut nemo sit, qui vel transuersum vnguē ab eius sententia discedere auit.

De Alphonso secundo, Neapolitanorum Rege.

EXTABANT immensa penè virorū, ac fœminarum agmina, quæ in hoc albo referri possent, si hoc vnum in præsentī opere tantum agerem. Quapropter recentiora patrum nostrorum exempla libentius sequar, & vnum Alphonsum secundū Neapolitanum regem attexam. Qui Alphonso maiore natus, à sua iuuentute paternæ omnis virtutis æmulator, reique militari præcipuè addictus, Hydruntē à Turcis expugnatam, suo in primis studio receperit, præclarāque alia monumenta ædiderit. Mox in omnē desidiā delapsus, sic regios omnes spiritus bene agendi con-

tudit, vt ad primum aduentū Caroli Francorum regis trepidissimus, regnum Ferdinando filio reliquerit. Nihil regnum tam præclarum à parente Alphonso partum, nihil tot præclaros duces, quos secum haberet, nihil filiorum præclaram indolē, nihil posteritatis memoriam veritus, in Siciliam insulam aufugit, fracto adeò imbellique animo, vt breui, diem etiam suum obierit.

De sublimitate, à statu humili.

Cap. VIII.

ERAT superius de fortunæ morumque mutatione dictum, quod omnes perlibenter legerent, sed non minus iucundum futurum legentibus arbitror, quod in manibus nostris in præsentia est. Perpulchrum enim erit & hoc ipsum legere, vt intelligant omnes virtutem ipsam, veramque laudem, bonorum omnium causam, si quis rectè appeteret, cuius ordini esse posse. Sumemus autem auspiciū à Ligustico bello, quod à maioribus nostris ad Clodiam gestum est, primūque locum vindicauerit sibi Raphaël Carefinus: qui Scribarum per eam ætatem princeps (quem magnum appellāt hodie cancellarium) humili sanè

Loco, plebei óque natus, propter eius egregiam virtutem, studiúmque patribus impensum, in patriciorum ordinem meritò est ascitus, cum suis hæredibus, siqui legitimo loco nati editi forent.

De Iacobo Caballo Veronensi.

SI QVIS diligentius Venetos annales euoluerit, ille verò secum maximè letabitur, quòd animaduertet neminem vnquam de Veneto Senatu benemeritum ab eo ordine fuisse neglectum. Semper enim in optimè meritos de se dux ipse senatúsque omnis, vti pares gratias referret adnixus est. Id quod faciliè hoc quod subiiciam exemplo comprobabitur. Fuit igitur Iacobus de Caballis patria Veronèsis, Clodiensi bello tanta tàmque præclara virtus eius in Rempublicâ Venetam, tantum bene de ea merendi studium, vt perfecto bello, quum illum rediisset, princeps patrè que ipsi illum propter egregia merita, hæredesque eius, in patritium ordinem asciscèdos curarint: hoc etiam, quod nescio an vlli alij contigerit addito, vt ipse liberis que omnes, perpetuò, vectigalibus omnibus pro rebus fortunisque suis essent immunes.

De Bartholomæo Coleoneo.

S E D quis vnquam poterit obliuisci, vel potius non libéter meminisse Bartholomæi Coleonei Bergomatis? Qui sua virtute militarique sciétia, ac fœlicitate, tantum apud Venetos valuit, vt illum gratissimi patres patritio donarint ordine: semperque propter egregiâ eius fidem in magno precio habuerint. Quare ille testamento condito, & gratum se, ac memorem Veneti nominis ostédit, & ipse dux, ac Senatus, quo tantæ virtutis monumentum perpetuum foret, in Gemellotû æde marmoreum sepulchrum, & statuam illi equestre in eadem Gemellorum area, (quæ hodiæ quoque visitur) erexit.

De Narsete Eunuchò.

F R E Q V E N S fuit in Oriète penes Parthos, & Persas Eunuchorum vsus: qui primum ad fœmineam sobolem tuédam, domesticósque parietes ab omni impudiciæ labe seruandos haberentur. Mox, ij quodam fato suo ad maiora ita contendere, vt omnibus priuatis publicisque negotiis, semper præessent: quin etiam gerendis grauissimis bellis, amplissimisque prouinciis præficerentur. Quod hominum genus

ad nostros etiam translatum, magnis rebus non sine magna sua cum laude interfuere. Quare Narsetem minimè mirandum est, ab Iustiniano principe in Italiam missum, qui incredibili fœlicitate, summâq; virtute Gothicum nomen vniuersa Italia expulit, clarissimique Imperatoris nomen sibi vendicauit. Vtinâ verò Imperatoris vxor modestius ad eum ex Byfancio scribens, quum Neapoli ageret, non iussisset illum ad texendam telam, ducendamque lanam reuerti, ne obliuisceretur veterum Eunuchorum instituti. Quæ vox inflammauit adeò incéditque Narsetis animum, vt iam de vocandis in Italiam Longobardis consilium inierit: affirmâs se iam telam texturum, cuius finem illa nūquam explicaret.

De Eugenio Tyranno.

NIHIL humilior, aut sordidior fuit hoc ipso Eugenio: quippe qui primùm pueros erudierit literarum elementa, paulatim verò à Theodosio principe delectus in eorum numero, qui à secretis agerēt, varijsq; negotijs se immiscens, tandem ad tyrannidem ineundam animum adiecit. Quod si occasio fortunâq; melior illi aspirasset, haud dubium erat, illum diutius imperio

potiturum.

De Francisco Carmaniola.

IN nullo fortuna magis luisse videri potest, quàm in hoc ipso Francisco, quem passim omnes Carmaniola ab oppido, in quo genitus est apud Allöbrogas, nuncupabant. Natus igitur rusticanis parentibus, militiam mox secutus, sic breui enituit penes Philippum Mediolani principē, vt non dubitaret Philippus summam rerū illi tradere. Cuius ductu maximas & amplissimas victorias ex diuersis hostibus, sit adeptus, Mediolanensēque imperium auxerit. Verū non multo post, mutata Carmaniolæ sors est : siquidem inuidia in illū graui exorta, Philippus ita illum odisse cepit, vt ille coactus relicta Mediolani vxore, rebúsque omnibus suis neglectis, vix ad Venetos transfugerit. A quibus benignè exceptus, Imperatōrque copiarum ab eisdem dictus, præclarā victoriā ad Macclodium fuso profligatōque Philippi exercitu, superatísque præclaris eius ducibus primū sit cōsecutus, Brixia, Bergamōq; opulētis Cisalpinæ Galliæ ciuitatibus, Veneto nomini additis. Neque verò non sic confirmatis Venetorum rebus, vt inter cla

LIBER

riſſimos ſuæ ætatis duces haberetur. Cæterū malo quodam ſuo fato, quum ad Philippū inclinari cœpiſſet eius animus, proditionis conuiſtus, iure optimo à Venetis ſupremo ſupplicio fuit affectus.

De Catta Melita.

NATVS hic Narniæ humilioribus etiā parentibus, qui fornacariā artem exercerent: mox militiam profeſſus inter Imperatores Italicos ſibi primas vendicauit. Venetorum autem dictus Imperator, ea fide ac ſcælicitate bellū contra Philippum Mediolani principem geſſit, vt præclaras inde victorias atque trophæa retulerit. Tandem verò à gratiſſimo ſenatu equeſtri ſtatua donatur.

De Nicolao Picinino.

GENUIT hunc Peruſia ciuitas, ſed ita genuit, vt obſcuriſſimis parētibus ac penè ignotis natus eſſe prodatur: qui ſub Brachio duce militiam ſecutus, tam breui clarius, celebriſq; Imperator in terra Italia eſſeſtus eſt, vt nihil illo clarius aut celebrius diutiſſimè fuerit. Fuſi ſæpe ingentes hoſtiū exercitus ab illo, Venetum nomen illi præcipuè infeſtum, ſeruatum Philippo vicè comiti planè imperium.

De Magno Sfortia, Iacobo Attendulo.

FLORVERE in terra Italia complures, ex quo Alberici Cunij militaris disciplina restituta Italiae est, (nam sexcentos & amplius annos externo milite vfi sumus) florere inquam præclari, illustresque duces Italici nominis: qui intermissam longo interuallo militiae laudem, plenissuffragijs ita restituere, vt abeant Fabij, Camilli, & Scipiones, Marcelli, & Cæsares, quibus iusto Marte conferri nostrates ij recentiores facile possint. Sed quis Iacobum Attédulum Cotoniolæ gentium Attendula familia satis obscura (qui postea Sfortia propter insitam ingenio vim, quæ nulli cederet dictus est, vnde Sfortiadum familia postea nuncupata sit, longe clarissima) quis inquam non hunc cæteris omnibus præferat? Satis igitur constat hunc ab initio fortuna tenuiore æditum, vt diximus statim militia clarum celebrémq; suis Imperatoribus extitisse. Nam postmodum & Neapolitani regni diu assertor fuit, quavis interdum varia fortuna sit vsus. Summa etiam fide, summæque liberalitate & reliquis virtutibus excellēs omnib⁹ charus,

admirādúsq; etiam hostibus fuit. Hic pō-
tificiæ dignitatis vindex, Romam ipsam in
libertatem asseruit, magnos præclarósque
duces acie sæpe vicit, Franciscum Sfortiam
Mediolani ducem genuit, reliquorúmque
liberum sobolem præclaram reliquit. Ni-
si Aterni amnis vi absorptus esset, dum ad-
uersus Bracchium properat Aquilam obli-
dentem, maximum, amplissimúmque no-
mé summæ virtutis, & fœlicitatis, suæ Ita-
liæ, suísque posteris reliquisset.

De Michaële Attendulo.

ECQVIS non Cotoniolæ togatæ Gal-
liæ oppidulo non sese debere plurimùm
lubens, volénsque fateatur? quum præter
Sfortiam ipsum præclarámque eius sobo-
lem, quæ vno Francisco Sfortia Mediola-
ni principe gloriatur, Michaëlem Atten-
dulum quoque ædiderit? Qui præter alias
res præclare gestas dum Florentinos, aut
Romanos pontifices tuetur imperator, no-
uissimè vniuersis copijs à Veneto Senatu
præfectus, dum aduersus Mediolanenses
in Cisalpina Gallia bellum gereretur Phi-
lippo duce vita functo, fœliciter & summa
fide sanè omnibus illis præfuit, quâuis ipse
Franciscus Sfortia Mediolanensibus co-

pijs præfset. Cæterum non possum non prius illud adscribere, fuisse scilicet ea tēpestate viros in primis illustres militari gloria non paucos, quorum nomina nūc repetere non indignum duxerim. Erat in castris Venetis, Michaël Attendulus ipse princeps, erant in eisdem castris Ludouicus Gonzaga, Bartholomæus Colco, qui non multo ante ad Venetos trāsierat, Gentilis Leonefius, Tyberius Brádolinus, Ioānes comes Romani sanguinis, Guido Rāgonius, Albertus Bodienfis, Cēsar Martinnengus, Nicolaus Guererius, & cū his ad duodecim equitum millia, ac vis peditum ingens, in Francisci vero Sfortiæ Attenduli castris vigeabant & hi, quos nominare nō pigeat, Alexander Bosius, & Corradus fratres Rubertus Seuerinas, Franciscus & Iacobus Piccinini, Gulielmus Monferratenfis, Carolus Gonzaga, Aloysius Vermius, Ioannes Tolentinus, Christophorus Torrellus, & Bartholomæus Quartarius, Erantq; in his castris sexdecim equitum millia, qui omnes obscuro loco nati intra Italiæ fines militari virtute clari, celebrēsque habebantur. Dum verò Frānciscus ipse Carrauagium obsideret, variarētque sententiæ complurium an obsidione leuandum

esset oppidum, Michaël ipse auersatus eorum sententiam, qui nequaquam leuandā obsidionem aperte censerēt, cum loci iniquitate, tum hostium numero ac robore. Tandem ex legatorum sententia, & aliorū ducum, post diturnam grauēmq̃ vtriūque exercitus pugnā victi sunt Veneti memorabili acie, vt tamen Michaëlem ipsum Senatus Venetus semper magni fecerit, eiūsq̃ consilio sit vsus, donec ille supremum obierit diem.

De varietate casuum. Cap. IX.

POTERAM hīc aliquot Heraclianos commemorasse duces, qui varijs iactati casibus, posteaquam principes creati fuerāt, luminibus demum partim excœcati, partim interfecti, supremum vitæ clauferunt diem. Poteram non paucos Venetę ciuitatis p̃cipes fortunę telis eiusmodi oppressos, sed recentiora huiusce rei exēpla plus valitura reor, ne homines secundiore fortunę aura, plus nimio elat, aliquando amplius de se sapiant, sibique tribuant, quā par sit.

De Nicolao Pisano.

NIHIL hoc ipso Senatore sua ætate

clarius, nihil illustrius fuit: qui memorabilem victoriam naualem classis imperator circa Corsicam insulam cōtra Ligures retulerat. Idem ad Caristum Eubœæ eosdē summa fœlicitate opprefferat. Qui tandē non multo post ab ijsdem Genuensibus circa sapientiam (quæ non longe insula à Methone est) ita oppugnatur, vt cum tota classe Venetus imperator opprimeretur, captiuusque Genuam duceretur.

De Andrea Dandolo.

P R A E E R A T vniuersæ Venetæ classis, quæ nonaginta, & amplius triremium numerum expleret, Andreas Dádulus publicæ rei negotijs multis, cum domi, forisq; celebris, tum naualibus prælijs non paucis dux insignis. Tanto igitur apparatu nauium instructus apud Corcyram nigram Liguri hosti congressus, iam victoriam in manibus habere videbatur, quum ventorū aduersa vi iactatus, & quindecim Ligusticarum nauium occursum improviso ex insidijs oppressus est. Qua ex re iactati Veneti oppressique ita sunt, vt vniuersa classis partim capta, partimmersa fuerit: ipseque etiam Andreas sit captus. Qui dum captiuus Genuam duceretur, patriæ suumque

casum ingemiscens, spiritum tandē emis-
sit, suo capite sæpius prætoris puppi illiso.

De Victore Pisano.

Q V I D memorabilius hoc vno totius rei
maritimæ præfecto, qui Nicolao patre na-
tus, quū præclaras victorias ex diuersis ho-
stibus patrię peperisset, paternoque nomi-
ne illustris maximè censeretur (quasi fortu-
na ipsa vno, eodémque loco semper stare
sciat) Lygustico ad Clodiam bello exar-
descēte vniuersæ maritimæ rei præficitur,
omnium votis, atque suffragiis. Quare in
Polensi littore cum tota classe quadragin-
ta penè triremium agens, Lygurem ipsum
hostem expectaret; & omne euentum ani-
mo constantissimo, paratissimoque, sic vel
præfectorum quorūdam ignauia, vel for-
tunæ varietate, fatoque subito est oppres-
sus, vt vniuersam classē amitteret, Vene-
tiāsque cum paucis veniens carceri inclu-
deretur. Qui mox totius populi voto ex-
petitus, classi vniuersæ præficitur, magna
certaque omnium spe præclari alicuius fa-
cinoris, nisi illum repentinus morbus, &
ex eo improuisa mors sustulisset.

De Nicolao Canali.

R E C E N T I O R

RECENTIOR adhuc memoria Nicolai Canalis, qui Turcico bello, quod cum Othomano gereretur classi præpositus: Petróque Mocenico maioribus comitijs antelatus Chalcydem insulam diu obsessam acerrimè tutatus est. Mox nescio quo fato quum multa tentare posset, negligentior redditus, eam magno cum detrimento Reip. Venetæ & totius ferè christianæ pietatis excidio amisit. Qua ex re domum reuocatus abrogato illi imperio: carcerique inclusus, in perpetuum exilium mittitur, & sanè fuerat iam à primis iuventæ annis apud vniuersos gratiosissimus, ita vt semper præmaturè amplissimis honoribus sit functus.

E X T E R N A.

De Romano, Imperatore Constantinopolitano.

SVMETVR exordium à tanta principis dignitate, qui Imperatorio stemmate fulgēs, ab initio statim cum magna sua laude Byzatinæ rei præfectus, quippe qui summa liberalitate, & beneficentia erga omnes vteretur, non multò post victus à Sarracenis acie, captusque, quum rediisset, magna auri vi hostibus data, ingenium non mul-

LIBER

to post mutauit, avaritiæ præcipuè studio-
sus, & in omnes odij plenus. Sic igitur fa-
ctū est, vt Zoæ vxoris infidijs, & Michæ-
lis Paphlagonis adulteri dolo, imperio vi-
tæque miserabiliter breui spatio priuare-
tur.

De Belisario.

NULLVM certè futurum exemplum,
vel hac in parte, vel reliquo in opere ma-
gis memorabile reor, sæpiùsque mortaliū
animis voluendum, quàm hoc ipsum Be-
lisarij, quod mox subiiciā. Cuius res bello
præclarè gestas si quis accuratius cogitet,
vitæq; finem animaduertat (cui mendica-
ta stipe viuendum fuit) non poterit nō sta-
tim cohorrescere, fortunamque ipsam cre-
dere nihil aliud esse, quàm incertum, va-
riūmque rerum humanarum casum: cui si
quis vnquam plus æquo tribuit, ille verò
maximè deceptus est. En igitur Belisariū
tibi affero, qui deuictis Persis vltrāque Eu-
phratis ripam deiectis, non multò post in
Aphricam à Iustiniano missus, Vandalos
omnes ex ea terrarum parte eiecit, Gili-
meremque eorum regem cœpit, deque eo
postmodum triumphauit. Hinc in Italiam
ab eodem principe missus, Gothicum om-

ne nomen contudit, Romam libertate donauit, de Vitigine Gothorum rege apud Rauennam capto, Gothisque ipsis omni Italia pulsus triumphauit, omnibusque in prouincijs maximè insignis semper extitit. Et ecce fortunæ (si qua est) vim subitam vique credibilem. Nam captus oculis, in Sophiæ templo panem mendicare quotidie coactus est: frequenter hac voce usus: Panem Belisario dato, quem nūquam virtus, sed fortuna deseruit.

De Othone secundo Imperatore.

SE Q V E T V R Belisarium ipsum Otho secundus Imperator Germanici sanguinis vir, certe felicioris fortunæ, sed vario rerū euentu sepe exagitatus. Hic igitur delectus à Germanis Imperator in patris locum, quū multa bello præclara gessisset in Italiam descendens, dum Calabriam recipere studet, ab ipsis Græcis acie vincitur, profligatusque scapham inscendens, (quæ littori proximè aderat,) à pyratibus incognitus capitur. Ab his tamen magna vi auri redemptus, Romamque reuersus, ibi nō multo post moritur, præclaro monumento in diui Petri æde extructo.

De Radagasio Gothorum rege.

L I B E R

N V N Q V A M omiserim Radagasi Gothorum regis hac in parte casum, maximè memorabilem, qui cum ducentis Gothorum milibus in Italiam euocatus, Honorij principis ætate, cùm in summa spe principatus Italici retinendi versaretur, apud Fefulas in Hetruria à Stilcone ita oppressus est, vt bello famèque coactus, & suos omnes amiserit, & viuus in Stilconis potestatem ipse Radagasus venerit, magno fortunæ ludibrio: vt qui sibi totius Italiæ & orbis imperium vendicare posse videretur, tam breui spacio victus catenis ad Stilconem infestissimum hostem duceretur.

De Ludouico Sfortia, Mediolanensi Duce.

L E G A N T quæso frequenter hi omnes Ludouici Sfortiæ Mediolanensis ducis insignem maximè casum, vt erudiri possint omnes, nihil esse tam incertum, tamque varium quàm sit hominum vita. Nam Ludouicus exemplo cunctis esse poterit certissimo, quantũ credere rerum fœlicitati quisque debeat. Natus enim clarissimo patre, fratrèque Galatium sortitus, Mediolanensem & ipsum ducem, fato iniquissimo functum, dum sese successorem fratri am-

bit, principatúmque etiam armis ad se trahit, Simoneta ingratisimo sublato, nepotibúsq; pessimè à se habitis, dux tandem creatus, aliquótque annos rerum foeliciter potitus, sua stultitia, nimiaque sapiétię appetitę cupiditate, à Gallis primùm imperio pulsus, iterúmque ab iisdem captus, perpetuo carcere intra Gallias vitam finiuit, vt ne filij quidem ipsius superstites imperio sint potiti.

✻ IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII,

LIBER SEPTIMVS.

De foelicitate. Cap. I.

NON deerant si fortunę varietaté, & inconstantiam retulisse mallet; idq; in magnis clarisq; viris, & imperatoribus innumeris prestare poterá, quibus doceri deberent mortales, quãuis illa sese læta iucundáq; ostentaret facie, nõ tamen nos illi itatim debere credere, quę tam lubrico saxo

K .iij

LIBER

immineat, assiduóq; rotatu voluatur præceps. Quare omittatur hæc ipsa pars, & ad secundioré fortunā, felicitatēq; intendamus animū, quæ quidē vt parciore sit, & angustior, non deerunt tamen exempla præclarorum aliquot virorum, qui Venetum nomen longē latēque illustrent.

De Henrico Dandulo duce.

ET si nulla, vsquam fuit tam solida felicitas, quam aliqua contumelia non violet (cuius rei Plinius ipse sit author) solabitur tamen me hæc ipsa nostrorum commemoratio, quod nihil tale in Henrico Dandulo duce inuenire poteris. Qui dux in Aurei Mastropetri locum creatus, quadraginta virali suffragio, Veronensibus ipsis, qui Venetis impedimento erant, ne Athesim fluvium peterent, denunciaverit, vt urbis Venetæ posthac ne vterentur cōmercio: quare statim illis recōciliatis Veneti cuncta faciliè tribuere. Idem monetam argenteam (cui grossi nomē fecit) primus excudi iussit, octonis taxatam assibus: in cuius altera parte Iesu Christi in throno sedentis spectatur imago, in altera quidē parte D. ipse Marcus visitur, assistente illi duce. Interim Pisani ipsis ré Venetā turbantibus, sic oc-

currit, vt ad Methonem eos nauali pręlio vicerit, recepta iam antea Pola vrbe, quam illi occuparāt, captisq; tunc eorum duabus onerarijs nauibus: quibus postea pacē auidē petentibus dedit. Successit postea non multō post maior quędam belli moles, quę longē felicissimum ducem ipsum reddiderit Henricum. Nam Galli duces aliquot Venetias cum ingētibus copijs ap- pulerant, vt Syriam ipsam peterent, quos dux ipse benignissimē excepit, & pecuniā classēque ingenti iuuit. Quorum auxilijs Henricus dux & Iaderam felicissimē receperit, & Alexium puerum Yfacij Imperatoris filium, quem frater carceri incluserat, oculisq; priuarat, & Alexium, inquam, ipsum fuga in castra lapsum in imperium restituerit, fugato illius patruo. Quinetiā interfecto puero Alexio, qui cū patre carcere eduēto rerum potiebatur, à Murciphlo, qui imperij fasces, clam inuaserat, interum Constantinopolim bello recepit, Murciphlóq; ipso fugato, quū ipsum illū Gallorum omnes duces imperatorem dicere vellēt, cōstantissimē renuit, ipsas Venetias rebus omnibus anteponeus. Mox verò Balduino principe omnium consensu dicto, magnāque Imperii Constantino-

K iij

LIBER

immineat, assiduóq; rotatu voluatur præceps. Quare omittatur hæc ipsa pars, & ad secundiorē fortunā, felicitatēq; intendamus animū, quæ quidē vt parcior sit, & angustior, non deerunt tamen exempla præclarorum aliquot virorum, qui Venetum nomen longē latēque illustrent.

De Henrico Dandulo duce.

ET si nulla, vsquam fuit tam solida felicitas, quam aliqua contumelia non violet (cuius rei Plinius ipse sit author) solabitur tamen me hæc ipsa nostrorum commemoratio, quod nihil tale in Henrico Dandulo duce inuenire poteris. Qui dux in Aurei Mastropetri locum creatus, quadraginta virali suffragio, Veronensibus ipsis, qui Venetis impedimento erant, ne Athesim fluvium peterent, denunciauerit, vt vrbis Venetæ posthac ne vterentur cōmercio: quare statim illis recōciliatis Veneti cuncta facilè tribuere. Idem monetam argenteam (cui grossi nomē fecit) primus excudi iussit, octonis taxatam assibus: in cuius altera parte Iesu Christi in throno sedentis spectatur imago, in altera quidē parte D. ipse Marcus visitur, assistente illi duce. Interim Pisani ipsis ré Venetā turbantibus, sic oc-

currit, vt ad Methonem eos nauali prælio vicerit, recepta iam antea Pola vrbe, quam illi occuparât. captisq; tunc eorum duabus onerarijs nauibus: quibus postea pacē auidē petentibus dedit. Successit postea non multò post maior quædam belli moles, quæ longē felicissimum ducem ipsum reddiderit Henricum. Nam Galli duces aliquot Venetias cum ingētibus copijs ap- pulerant, vt Syriam ipsam peterent, quos dux ipse benignissimē excepit, & pecuniā classēque ingenti iuuit. Quorum auxilijs Henricus dux & Iaderam felicissimē receperit, & Alexium puerum Yfacij Imperatoris filium, quem frater carceri incluserat, oculisq; priuarat, & Alexium, inquam, ipsum fuga in castra lapsum in imperium restituerit, fugato illius patruo. Quinetiā interfecto puero Alexio, qui cū patre carcere eduēto rerum potiebatur, à Murciphlo, qui imperij fasces, clam inuaserat, iterum Constantinopolim bello recepit, Murciphloq; ipso fugato, quū ipsum illū Gallorum omnes duces imperatorem dicere vellēt, cōstantissimē renuit, ipsas Venetias rebus omnibus anteponeus. Mox verò Balduino principe omnium consensu dicto, magnāque Imperij Constantino-

K iij

politani parte Veneto nomini quesita, & Patriarchali dignitate perpetuo parta, Cre tam quoque insulam Veneto imperio adiecit, senioque confectus in atrio Sophiz cum summa dignitate sepultus obiit. Quē igitur tu mihi Macedonicum Metellum feliciorē dixeris? Quippe qui clarissimus magnis domi militiaeque muneribus, iniuriā sibi grauissimam illatam ab vno tribuno plebis vlciſci nunquam potuit, neque eius triumphales liberi. Quem Cornelium Syllam felicitis cognomine gaudentem, qui tam seua in suos proscriptione sit usus, cōmemores? Quid Augustum ipsum mihi obieceris, tot tātisque domesticis calamitatibus oppressum, vt etiam hostis sui filiū Imperij successorē relinquere sit coactus? Quum ipse Henricus absens Rainerium filium publico decreto Reip. præfecerit.

De Petro Lauretano.

GAVDERE sanē, ac potius letari Venetiæ poterunt, quod non vno Henrico Dādulo gloriari velint, in quo foelicitatis exemplum summæ desiderari expetique valeat. Nam statim nobis Petri Lauretani memoria nomēque occurrer, hac in parte præcipuæ foelicitatis, qui ad Calipolim

Turcicam classem rei maritimæ præfectus primus vicerit. Idem memorabili nauali bello ad Rapalum Franciscum Spinulam egregium belli ducem in Ligustico mari congregi sibi ausum, insigni felicitate nauibus non paucis captis, Venetias captiuū adduxit, cum octo triremium gubernatoribus, consiliariisque tribus. Quæ sanè victoria eo celebrior sit habenda, quòd Genuensium ipse imperator familiariter in summo honore sit habitus: curatūq; postea ab eo, vt in patriam restitueretur. Quid commemorem excitatam seditionem in area Marciana à classiarijs remigiòque, quod frequens ex Histria, Dalmatiàq; cōuenerat, in supplementum Padanæ classis, quā vnus ipse Petrus Lauretanus suo aduentu compressit? Nam quum proximas ædes aræ incubantes incoheret, D. Marci procurator, audito tumultu, licet ægrota- ret aliquantum, in ipsum forum descēdit: cuius audito nomine statim turba illa, quæ in paniceas tabernas, & olitorias, aliasque ædes impetum fecerat, dilapsa est, & quam non Ducis Imperium, non decemuirū autoritas, non satellitum copiæ auertere potuerunt, priuati viri gloria atque maiestas sic subito impulit, vt nullus superesset

eorum, sed trepidi omnes in latebras confugerint.

EXTERNA.

De Francisco Sfortia.

POTERAM Carolum Zenum clarissimum in re militari ducem, Thadæum Iustinianum celeberrimum ad Clodiam: poteram quidem alios non paucos huc repetere: sed reuocabant me exempla recentia duum præcipuè illustrium virorum, quos nemo non, qui hæc nostratia legerit, mortalium felicissimos intra Italiæ fines fateatur. Vêdicet igitur sibi primum locû Franciscus Sfortia qui Iacobo Attédulo genitus, qui postea Sfortia sit dictus, iam tum adolescens, clarus militari gloria celebrisque fuit. Victo enim Bracchio ad Aquilâ, eiûsque exercitu profligato, mox in Neapolitano regno semper victor, restituta re Pontificibus Romanis magna sibi Piceni parte addita, tum Philippi Mediolanensis principis dux optimè de eo meritus, sed mox ab ingratisimo illo discedens, quod Blancam filiam sibi in vxorem promissam negaret, Veneti nominis Imperator, amissum penè Cisalpinæ Galliæ Imperiû, Venetis suo ducto, auspicijsq; restituit. Inde

imperij sui exacto tempore, Philippo ob
infirmam eius virtutem reconciliatus, du-
cta ea vxore Florentinis maximè laboran-
tibus præcipuam opem tulit. Iterum Phi-
lippo mortuo dum soceri imperium repe-
tit Veneto nomini aliquanto infestior (nā
ad Carrauagium Venetas copias Medio-
lanensis Imperator fudit) Mediolano mox
potitur, tantūmq; autoritate, felicitatēque
sua valuit, vt in summa concordia & pace
Mediolanensem principatum diu Florens
retinuerit, & filijs suis fruēdum in summo
otio reliquerit. Si modò liberi, Ludoui-
cūque ipse, paternas virtutes retinuis-
sent.

De Laurentio Medice.

N O N grauatè feret, opinor, Franciscus
Sfortia Laurentiū Medicē sibi parē in hoc
genere laudis à me introductū, qui & ipse
Florentiæ dum vixit principatum tenuit à
maioribus suis sibi traditum. Qui præter-
quàm quòd Paccianam coniurationem ab
initio passus est fratris funere & vulnere
suo grauem imprimis, tamē postea cla-
ruit multis animi dotibus. Nam sa-
pienter, moderatēque sese gerens, bel-
lum à Sixto Pontifice & Ferdinando re-

ge illatum singulari prudentia à se repu-
lit, quum non dubitasset ad Ferdinandum
ipsum, sibi infestissimum solus accedere,
vt eodem autore belli quoque suspiciōe
omnem tolleret. Pace igitur parata singu-
lari sapientia sua reconciliatōq; Pontificis
animo, sic literas bonasque artes cœpit ex-
colere, vt princeps ille Demetrium Chal-
condilam Græcarum literarum professo-
rem egregium, publico stipendio condu-
xerit. Vnde egregij clarique literis viri tū
primū floruerunt. Qua re animaduersa ab
ipso Laurentio, quod feliciter successisset,
doctissimos quosque viros Florentiam ad
se euocatos, singulari beneuolentia est cō-
plexus, & in his Ioannem Picum, Miran-
dulæ ducem, virum longè doctissimum,
Marfilium Ficinū Platonis longè studio-
sissimum, & Angeli Politiani ingeniū in
primis admiratus: bibliothecam quoque
Græcam, & Latinam perinsignem insti-
tuit, filio etiam suo, qui postea Romanum
Pontificatum est adeptus, fœlix.

Sapienter dicta aut facta.

Cap. II.

ADMIRABVNR, vt opinor, omnes

quicumque isthæc legent, & in primis Frâncisci Danduli consilium laudabunt, veluti sapientissimi viri, patriæque amantissimi. Qui legatus à Veneto Senatu missus in Galliam, vt iratum infestumque animum Pontificis Clementis in Venetos molliret, quod à multis frustra tentatum antea fuerat, quum omnes artes aggressus esset, nihilque omnino profecisset, nouo consilio, & longe prudētissimo vsus prandenti Pōtifici quadrupedē sese obtulit, catena ferrea collo innexa. Quæ res Pontificis animum adeò commouit, vt statim illum re impetrata dimiserit, consiliūque viri tam prudētis maximè laudarit. Quod factum canis illi cognomentum, quum in patriam rediisset, re cognita indidit, vt meritorè postea princeps sit creatus.

De Francisco Foscaro duce.

MVLTÆ sunt, & præclara Francisci Foscarī dicta factaq; sapiēter: sed illud imprimis, quòd quum Franciscus Carmanio-
la summo mane ad eum venisset, causamque quæreret, cur totam noctem Senatus habitus esset, qui paulò ante dimissus erat: ecquis alius, respondit, quàm tu autor fuisti? Sed quum statim cognouisset potuisse

LIBER

illum suspicari de suo interitu actum (qui secutus mox est) egim⁹, addidit, de tuis laudibus, deque tuo augendo stipendio, donandoque tibi oppido ubi malle. Ita igitur nihil amplius suspicatus mali Carmaniola, à satellitibus, qui iam conuenerant, retentus est, carcerique inclusus, nec multo post supremo supplicio affectus.

De Thoma Mocenico.

NUNQUAM sine graui piaculo possum omittere quanta fuerit Thomæ Mocenici ducis sapientia, nunquam non libentissimè meminerim, idque ipsum posteritati tradiderim, ut semper aduersatus sit Francisco Foscaro suadenti ut bellum pro Florentinis, proque augendis imperij Veneti finibus contra Philippum Mediolan. principem in continenti susciperetur: publicumque hoc studium rei maritimæ proponeretur. Quod utinam & per ea tempora seruatum esset in nostram usque tempestatem. Quis enim per immortalem Deum, hodie saltem non intelligit Venetias ipsas intra maris ambitum positas eo fato Deique Opt. Max. numine conditas, ut maritimas res omnibus aliis præferrēt? Extant adhuc conciones eius aliquot grauissimæ habitæ

in senatu, hac ipsa de re tanta copia, tantâ-
que grauitate in hanc sententiam; quas si
quis quandôque leget, hunc ducem longè
clarissimum fuisse intelliget.

De eodem Thoma Mocenico.

AGE VERO quis non huiusce ducis me-
morabile factum perpetua memoria di-
gnū censeat? in quo summa sapientia, sum-
mâque bonitas, atque in ipsam patriâ cha-
ritas elucescat. Nam moribûdus iam con-
uocatis intra cubiculum suum aliquot ci-
uitatis principibus, quos certò nouerat
creando principi intra quadragintâ viros
præfuturos, ad eos conuersus, ita breuiter
locutus est: Ego inquit patres non multo
post moriar, Francisco Foscario in primis
æquus, sed patriæ tamen ipsi multo bene-
uolentior: quare vos singulos seorsum ro-
gatos velim, vt ad me iuxta thorum adue-
nientes, non grauemini clam sententiam
promere vestram, quem mihi successorem
daturi sitis, id quod certè in primis scire a-
ueo, pro mea in patriam pietate. Quare
singuli ad eum venientes, quum maior eo-
rum pars in Franciscum Foscaram pro-
nior appareret: intellexi, inquit, patres opti-

L I B E R

mi sententias omnium vestrum: ex qua re
video faciliè plurium sententias in Foscarum propensiores, itaque in promptu est vobis omnibus perspicere, quo semper in Foscarum animo fuerim, nunquamque in illum odio laborauerim, sed pro patriæ charitate eius sententiæ de bello suscipiendo semper aduersatus sim. Quare Deum immortalem precor iam moriens, vt opinionibus vestris faueat, patriæque dignitas, & incolumitas perpetuò vobis hæredibusque nostris æternè extet.

E X T E R N A.

De Matthæo Vicecomite Mediolanensi.

POTITI sunt diu rerum imperique Mediolanensis Vicecomites, & potiti sunt quidem rerum satis scèliciter. Inter quos celebre nomé Matthæi fuit, qui principatu illo non paucos annos cum summa scèlitate functus, post modum à Martino Turriano pulsus, Veronam confugit, penesque Scallanos principes non paucos menses securus egit. Postea verò Benacum petens, frequènsque in his locis versatus, quum interrogatus esset, quidnam ageret in loco Turrianis tam propinquo, neque satis tuto, quo animo ibi esset: eo, respondit,

dit, animo hic adsum, vt piscationi vacem, interea, dum id mihi contigit, quod quero, nec despero futurũ, vt præualente Turrianorum superbia, studium hoc meũ fœlicem in patriam reditum præstet, quod nõ multo post illi successit. Nam turbantibus omnia Turrianis prægrauantẽque eorum superbia, restitutus mox est Matthæus ipse Henrici imperatoris opera, quum Turriani ipsi inter se non satis concordēs agerẽt. Decẽmque annis functus imperio, Galeatium filium successorem reliquit, & propter rerum magnarũ gloriam, magni cognomentum in hunc vsque diem tulit.

De Cosma Medice.

P A R I quoque fato, atque fortuna v-
sus est Cosmas Medices vir lōgè sua tem-
pestate clarissimus, qui & ipse à Strocianis
quandoque in exilium pulsus, quum ad
Benacum, & ipse ageret, à Pallantis nun-
cio quãdoque requisitus, quidnam ibi so-
lus ageret, prudentissimè sanè respondit,
se se gallinæ incubanti frequentem adesse,
vt eius postea fructu potiretur. Cuius re-
sponso nūcius ille in risum conuersus, nõ
animaduertit viri prudentissimi respõsum

eo tendere, ut de reditu in patriam assidue cogitaret, quod non multo post senatus Veneti ope consecutus sit.

De Saladino Aegypto.

FUIT Saladinus princeps Aegyptius (id quod vix persuaderi possit) dum vixit longè clarissimus. Nanque imperij sui fines in primis auxit, & felicissimè diu rerum potitus, Christianorum quoque opes ita in Oriente oppressit, ut Hierosolymis captis Christianum nomen in hunc usque diem ex Syria eiecerit. Ille verò moriens in summa rerum felicitate testamèto suo præcipuè cauit, ut interula tunica linea, quæ gestare solebat, vertici prælongæ hastæ affigeretur: exclamaréque assidue, qui lanceam gereret, hanc vnam esse reliquam tunicam, quæ illi ex tantis opibus, tantòq; imperio superfuisset. O vocè præclarâ dignamque in primis quam insolentissimi principes frequentissimè in animo repetant: nobis omnibus vita functis, nihil omnino superesse, nisi siquid bene, sanctèq; gesserimus.

De Pio secundo Pontifice.

VACENT nunc mihi quæso sacerdo-

tum qui supererunt aures, vacent etiam reliquorum mortalium, vt Pij secundi Pontificis Romani vocem attendât, qui in mores præsentis seculi sui intendês animum, superiorisq̃ue ætatis disciplinam frequentissimè recordatus, quod ad sacerdotes ipsos attineret, dicere solitus erat, iusta sanè de causa per ea tēpora, interdictas esse sacerdotibus nuptias, sed iustiore restitui nunc iisdem posse. Nouerat enim tunc sacerdotia liberorum copia consumi, perdi- que, nuuc verò ita firma, stabiliâque red- dita, vt nihil addubitandum sit.

Vasfrè dicta aut facta. Cap. III.

De Carolo Zeno.

NIHIL fuit Venetiis ea tempestate, qua Genuenses Clodiam nobis ademerât, Carolo Zeno. clarius: de cuius laudibus dicta sunt à me plura superius, & mox dicenda supersunt. Illud verò nunc quomodo silentio inuoluam, in hoc genere multo celeberrimum, vbi honestissima eius vasfrices explicabitur? Pace nanque inita inter Genuenses, & Venetos, quum Ligures oratores Venetias venissent, frequentésque ad Caroli Zeni ædes venirent, quasi ad ciuitatis principem, admiratione-

summa affecti, illum omnia moderatissimi
 ciuis munera obeūtem, domi animadu-
 rebant. Quod Carolus ipse animo saepe
 voluens in vafriem conuersus sapientiz
 plenam, deduxit quadam die à Marciana
 area ad Riualtinum petentem magno sa-
 nè domestico comitatu, vt constare posset
 illis magnum Venetiis omnium ordinum
 esse consensum, neminēque esse in hac
 ipsa ciuitate, qui supra ciuis mediocri for-
 tuna aliquid saperet. Cōuenerat autem cū
 Riualtino magistratu, dedita opera, vt ob-
 uium ad se suum satellitem mitteret: cui pu-
 gionem ipse, vel inuitus traderet, quem ge-
 stare solitus erat, simulque ipsum euocaret
 ad pœnam, quasi supra cinem sese gereret,
 qui ferrū per urbem secum deferret, quod
 lege iam pridem prohibebatur. Tradito
 igitur pugione satelliti, à quo etiā ad ma-
 gistratum euocabatur, conuersus in lega-
 tos ipsos rogare cœpit, vt secū proficisce-
 rentur: quibus perbenignè pollicentibus,
 rectā tendit ad præsides, qui viso Caro-
 lo grauius & penè acerbius in illum inue-
 cti, propter pugionem ipsum penes se re-
 tentum, mulctam etiam illi grauem indi-
 xere. Qui mox à Carolo legatisque exo-
 ratī ægrè concesserunt, vt Carolus tutus

domum dimitteretur: quibus ille reuertēs, multa in ea sententia connumeravit. nihil in vrbe superesse, in quod non omnes vno ordine conspirarent.

De Petro Lauretano.

CONVENERANT iam quadraginta viri, qui ducem in Thomæ Mocenici clarissimi principis locū sufficerent. Nec dubium vlli erat quin Petrus Lauretanus senator longè clarissimus maritimæque rei celeberrimus, iam multis victoriis Imperator, votis omnium crearetur. Id, quod patricius vnus ex his considerans, qui Frācisco Foscaro maximè fauebat, in concionem ascendens, Petrum Lauretanum amplissimis extulit laudibus, dignūque in primis illum esse, qui huic dignitati præficeretur. Quinetiam se vnum ex iis esse, qui illum cunctis præponeret. Sed cum esse temporum statum Turcis ab Oriente instantibus, qui iā Constantinopolim expugnarent, ex alia Genuēsibus, qui Philippi Mediolanēsiū ducis partes tuerentur, vt vno Petro Lauretano Respublica maximè indigeret, qui maritimæ rei præfesset omni, cōtra tot, tātōsque turbines rerū, vt nisi vno eius præsidio tot mala fisti non facile

LIBER

possent. Differrent igitur hanc in Petro Lauretano hoc tempore sententiam: & alium, quemuis ducem declararét, cuius oratio & autoritas tantum valuit, vt Foscarius ipse, quod maximè optabat sit affectus.

De Francisco Foscario.

INCLINABANT non paucorù studia in hunc ipsum Foscaram, qui vniuersæ Reipublicæ præesset: sed recentior eius ætas multorum vota retardabat (alterum enim, & quinquagesimum ætatis vix agebat annum) quæ res maiorem quadraginta virùm partem ab hoc proposito auocabat, multis longè senioribus, qui Mocenico principi succederét, adhuc extantibus. Effecit tamen prudens vaserque Foscarius, vt voti sui compos tandem esse. Qui quum in quadraginta virùm numero aliquot essent, qui illi vni præcipuè studerent, effecit cum iis, vt in suffragando minimè sibi fauerent, nisi quum ille annuisset. Quare conuersus in alios omnes, hoc vnum sese ab illis petere agebat supplex, vt suo tantum suffragio dignum illū in cēserent, qui summæ rei præesset, turpe enim & ignominia plenum sibi videri, si diui Marci

procurator, sempérque de Repub. optimè meritus, vix tria, aut quatuor suffragia referret, quum in nomen eius iretur. Quod si semel supra dena numerare posset, sese id æquissimo animo laturū. Quod quum illi ex animi sui sententia obtigisset (nemo enim rem tam equam negare ei poterat) nactus opportunam, vt sibi videbatur occasionem, annuit fautoribus suis ne deessent, sed omni opera ac studio, sibi adessent. Euntibus igitur omnibus in Frâncisci nomen, astu, & arte id adeptus est, vt quinque & viginti suffragia sortiretur, qui numerus tunc temporis in eligēdo duce satis esset. Quapropter stupentibus omnibus dux salutatur. Sicque Francisci versutia, & astus extorsit, quod vna illius ætas recentior negasse hætenus videretur.

E X T E R N A.

De Ioanne viij. Pont. qui fœmina inuentus est.

Vix adduci possum tantum astus & calliditatis in puella vna Britannica inesse potuisse, vt patrijs laribus relictis, virenti adhuc ætate, Athenas studiorum causa proficisceretur, virumque mentita,

LIBER

habitu, & omni vitæ ratione, sic postremo in literis proficeret, vt quicumque cum ea progrediretur, aut disputando, aut simul viuendo scælicitatem ingenij, ac potius diuinitatem admiraretur, obstupescerétque. Quare Athenis soluens, Romamque petens, ingenio callido, & vafro mentita semper se virum esse, tantum gratiæ apud omnes cõsequeretur, vt mortuo Leone quarto Pont. Max. in eius sufficeretur locum, Ioannésque septimus diceretur. Quod nisi biennio post grauida dum Lateranensem edem inuifit, victa dolore peperisset (quod iam omnibus scriptoribus cõstare video) quis crederet in vna fœmina tantum fallaciæ, tamque constans mendacium simulati sexus, tamdiu perdurare potuisse?

De Nicolao Picinino.

RECENTIOR erit memoria, aliquantoque fœlicius Nicolai Picinini cuiusdã noui inusitatique astus cõsilium, quod ille sua ætate rei militaris Imperator celeberrimus, Philippique Mediolanensis ducis studiosissimus, apud posteros reliquit, qua de re nequaquã addubitare possis, quin memorabile sit, vafrumque viri illius monumentum. Victus enim acie à Frãncisco Sfor-

tia Veneti Senatus Imperator, quum Gardam oppidum fuga circa Benacum lacum petijſſet, videns nullam ſuæ ſalutis ſpem, quoniã ſaluus ad ſuos ire minimè poſſet, nec Gardæ oppidulo ſatis fidere quiret, nouum facinus & ante eam diem inauditũ eſt aggreſſus: vt ſacco inclufus à Germanico milite per Sfortianorũ caſtra ferretur, quaſi is panem ad ſuos deferret, vt tandem euaserit. In quo ſanè viro haud facilè ſcias, cui rei primas partes attribuas, Fortu- næne plus nimio fauenti, an miniſtri fidei, qui vitæ ſuæ periculo ſaluũ incolumemq; illum eduxerit, an potius nimix Picinini fiducia, qui dum Sfortiam plus æquo per- timeſceret, non dubitarit quoduis discrimen ſubire.

De Stratagematis. Cap. I I I I.

E F F I C I T ſumma, egregiãque Garo- li Zeni virtus, vt in quamcunque partem ſtilũ vertã, ille mihi ſtatim occurrat. Quẽ certè ſi alterum Camillum dixerim, Venetæ vrbiſ ſeruatore, rectè ſanè nuncupa- uerim. Cuius opera recepta Clodia liber- tas ipſa Reip. conſtitit. Sed quoniam vete- rum ſtratagemata in re militari maximè il- luſtria ſunt, & ea præcipuè quæ pro patriæ

libertate geruntur: Caroli Zeni primùm illud explicabitur, quod memoria maxime dignum habeatur. Siquidem is Robertum Recatensem qui in Venetis castris merebatur ductoris nomine, quique etiam plurimos milites sibi fauentes haberet, ex toto Piceno lectos, sic ultus est primùm, ut nequaquam de eius fide dubitare videretur: quem passus est in Clodiam ingredi, adhibito ei comite, cui Carolus ipse crederet. Cuius opera re ipsa planè percepta, & Robertum ipsum sustulerit, dolo in Venetos omnia peragentem, & Genuenses coegerit statim deditionem facere. Quare effectum est, ut Veneti rerum potiti, gloriæque pleni domum redierint, contraque Genuenses ipsi in summa rerum desperatione adacti, pacem à Venetis oblatam, magna cum sui ignominia acceperint.

De Nicolao Pisano.

NICOLAI verò Pisani stratagema, quis non maxima laude dignum censeat? Qui in Caralitana Sardiniae insulae sinu Antonio Grimaldo Genuensium Imperatori congressus, nihil maiori studio, maiori que contentione agendum sibi duxit, quam ut navium suarum numerum dissimula-

ret. Die igitur pugnae dicto, Iohanni Sanuto mandauit, ut decem cum nauibus de industria abscedere videretur longius, quod à Genuensibus ipsis conspici facile potuit. Cæterum ut in occulto agens in ipso pugnae ardore instructus prestò adesset. Sic igitur re composita, hostes aggressus ipsos, qui non segnes prælium & ipsi ciebant, sic vtrinque pugnatum est, ut tandem superueniente ex improviso Sanuto, Genuenses memorabili acie sint victi, ipsèque dux Grimaldus vix euaserit, vniuersa ferè classe aut capta, aut submersa. Ut facile appareret, Bosphorana pugna, Ligurum ipsum non tam virtute, quam locorum opportunitate Venetis obstitisse. Fuit ea pugna Genuensibus ipsis adeò infauista, ut tunc primum libertatem suam Vicecomiti præfuli Mediolanensi tradiderint.

De Petro Lauretano.

MEMORABILE imprimis, & insigne stratagema Petri Lauretani fuit, quo primus ipse vniuersæ rei maritimæ præfectus Imperatoris nomine Turcicam classem ad Calipolim oppressit. Othomanus namque, capta Constantinopoli, classem ingentem ad Calipolim comparabat, in qua

LIBER

una spem unam inuadendæ Italiæ reposue-
rat. Quare Petrus admonitus statim eo cū
vniuersa classe sua profectus, sapius Cali-
polim inuisens, non multis cum nauibus,
vt Turcā ipsum in certamen traheret, tan-
dē id affecutus est, vt instructissimus Tur-
carum præfectus ad eum venire proposue-
rit, id quod intelligens Petrus instructam
reliquam classē præcepit se sequi, ita ta-
men, vt Turcæ rem intelligere nō possent.
Congressus verò quum paulatim reliquæ
naues adessent, veritus id Turcarum præ-
fectus, ne plures multo conuolarent, in fu-
gam ita vertitur, vt vniuersa classis Turci-
ca, tum primū aut caperetur, aut disijce-
retur, abrupta Othomani principis spe Ita-
liæ reliquæque Christianæ pietatis classē
inuadendæ. Quæ tanta res effecit, vt calē-
dæ Iuliæ celebres nobis & sacre in hunc
vsque diem habeantur, tamen & Carariē-
sis principis clade insignis, & Andree Con-
tarenī ducis in vrbeni aduentu, post rece-
ptam Clodiam grata memoria celebretur.

De eodem Petro Lauretano.

IDEM aliquot post annos aduersus Ge-
nuenses Imperator à Senatu declaratus,
quibus cum bellum erat gerendum, classē

instructa in Ligusticam oram eo consilio profectus nauigauit, vt Ligusticam oram populabundus, Genuenses ipsos ad nauale praelium exciret. Quod cum illi facile praestitissent, delecto classis principe Francisco Spinula, qui aduersus Venetos clarus alioqui vir, rem gereret: ita planè accidit, vt ad Rapalitarum sinum vtraque classis cōueniret. Quare quum praelij gerendi tēpus iam imminere cerneret, simulata fuga retrocedere coepit, donec insequētibus Genuensibus, secutus ventorum afflatum foeliciorem, conuersis nauium proris sit pugnari coeptum, ibique partim virtute suorum, partim consilio secundaque aura adiutus, ostendit suo quodam stratagemate pellectum hostem superari commodè posse. Quum igitur graue immineret certamen, iussit aliquot nauibus praetoriam Genuensium primū aggređi, sic planè effecit, vt & triremis ipsa praetoria opprimeretur, & ipse Spinula dux, cum aliquot egregijs viris caperetur. Id quod reliqui Genuenses quum animaduertissent, in fugam statim conuersi abeunt, relicto Spinula duce. Quem captum, ad seque deductū Lauretanus, cum aliquot consiliarijs perbenigne recepit, nec multo post Venetias dedu-

LIBER

cendum terrestri itinere tutò curauit.

De Petro Mocenico Venet. duce.

NON possum certè sine scelere prætermittere Petri Mocenici clarissimi Imperatoris aduersus Turcas res gestas, tæti virtute magis, quàm actu summa cum scelicitate egerit. Primùm etenim Turcarum omnem maritimam regionem cœpit, & Cyprum Insulam ab imminētis seruitutis iugo eripuit, Smyrnam expugnauit, Scordiam Epyro seruauit, multaque alia præsentivi, & cōsilio ita præstitit, vt meritò postea dux omnium suffragijs declaratus sit. Vt interdum Cæpionis Coriolani, qui eius res gestas conscripsit satis ornate, nō possim non mirari, vel potius desiderare prudentiā: qui hæc ipsa, quæ plurima excidisse necesse est, non recensuerit stratagemata.

EXTERNÆ.

De Catta Melita.

DABITUR primus hic locus Cattæ Melitæ, qui quauis infimo loco, apud Narniam natus, inter egregios rei militaris Imperatores ætate sua adnumerari meruit, cū propter eximias animi ei⁹ dotes alias, tum propter egregiam summamq; hominis fi-

dem : qua cum semper enituiſſet , Veneto etiã Senatui, & Foſcaro principi ad vitæ calcem eximiam præſtitit . Vt meritò illi equeſtris ſtatua Patauij, ad Diui Antonij ædem publico nomine ſit poſita . Huius igitur ſtratagemata multa fœliciffimo eue tu recenſeri poſſent : ſed illud nũc tantum aſcribam, quod Brixia profectus cum copijs, vt Veronam contenderet , montano quidem itinere uſus, memorabili aſtu euaſit . Nam quum in eum locum perueniſſet, qui nulla militum virtute, nullo robore ſuperari poſſet, hoſte ſibi obiecto, nouo ſtratagemate fugæ ſimulatæ ſaltum penetrauit . Ex quo tutò inde cũ toto exercitu Veronam tandem re incolumi peruenit .

De Franciſco Carmaniola.

N E C minoris cenſendum eſt laudis Frã eiſci Carmaniolæ Venetorum ducis facinus & aſtus, qui ad fallendũ hoſtẽ, ſuũ iuſſit militem in caſtris nō contēnendi nominis , prouocare ex hoſtium copijs vnum, certa die ad ſingulare certamen , quod in frequenti uſu tunc temporis eſſet . Futurum id ſuſpicatus , vt hoſtiles copias nihil tale metuẽtes eo temporis ſpatio facilẽ id

quod euenit) profligaret. Quare inito inter eos certamine, quum duces quoque ipsi veluti ad spectaculum concurrissent, magnaque turba militum ferè inermis præstò adesset, ille suis clam intra castra instructis inopinantes hostes ita aggressus est, vt duces ipsos Sigismundum Malatestam, Nicolaum Picininum, Franciscum Sfortiam, & Angelum Pergulanum insignes eam pestate penè cœperit. Certè ea clade affecit, vt fuso disiectoque passim hoste, Philippi ducis res in manifestum discrimen totius imperij sui inciderit.

De Francisco Sfortia.

PRAEERAT tunc Philippi ducis vniuersis copijs Franciscus Sfortia dux, qui iam pridem animū adiecerat ad Veneram classem, quæ tunc in Pado ageret. Vt igitur eundem Carmaniolam astu falleret, militibus suis aliquot transfugarum ad eundem Carmaniolam missis, qui significarent paratum esse Sfortiam ipsum cum vniuersis copijs clam Carmaniolam inuadere: vt ille postea hoc nuncio in armis esset, nec auerti interim aliò posset. Sfortia verò noctu comparatis clam militibus, classem suam in Pado conscendit, improuisos Venetos

netos ipsos adortus, classem vniuersam ferè dissipat, nec Carmaniola à nostris in subsidium euocatus, illuc contendere est ausus, veritus Sfortiæ insidias, ne imparatum se, incautumque ille aggrederetur.

Alind Francisci Sfortiæ.

FUIT & eiusdem Sfortiæ astus in Francisco Piccinino Nicolai filio, quo cū in Piceno bellum gerebat sanè memorabile. Cum. n. Sfortia Piccininū superiorē & loco & viribus timeret, ne in se conuersis signis facilè illum in fugam verteret, nouo stratagemate, lixas vniuersos, & reliquam turbam militarem intra proximum nemus latere iussit, quæ speciem ingentis exercitus præ se ferret. Id quod Piccininum facta ab eodem Sfortia impressione celerimè in fugam vertit, victoriàmque in primis opportunam retulit.

*De Christianis Ptolemaidem
obsidentibus.*

INOLEVERAT Sarracenis ipsis mos quidem memorabilis, vt literas columbarum ventri affixas ad suos transmitterent. Quum igitur Galli, Veneri Duces Ptole-

M.

L I B E R

maidam obsiderent, quam mox deditionē facturam non dubitabant, ecce columba supra castra volans conspecta est. Suspicari igitur aliquid inesse noui principes ipsi, sublato clamore ita eam exterruerunt, vt intra castra conciderit, inuentęq; Sultani literę, quę significarent illum statim affuturum. Alijs literis colūbæ affixis Sultani nomine columbam dimisere, quę adhortarentur Ptolemaidas se nequaquam venturum : quare dederent urbem, id quod quamprimum effectum est.

De Grimoaldo duce Beneuentano.

•

NON deerit Grimoaldo Beneuentano duci hac in parte suus locus, qui Ticinigenis, Aripertique liberos Longobardorū regis fouens, quum audisset Gallos magnis cum copijs Alpes transmisisse, ipse simulata fuga castra sua cōmeatus omnis generis plena, & præcipuè vini reliquit, in quę irrumpentes Galli circa vesperum, quum se largius epulis vinóq; inuitassent, in somnū conuersi passim sunt. Quos nihil tale metuentes aggressus Grimoaldus, magna ex parte cecidit, atque fugauit.

*De Repulsis. Cap. V.**De Francisco Foscato duce.*

SÆP E ac diu mecum dubitavi, qua ratione, quum de repulsis agerem Valerium ipsum omni studio sequens, nostratia hæc posteris traderem. Sed utcunque sit, quantâ fieri à me poterit cura, & obseruatione, veritatem vnâ adamans rem exequar. Obiierat diem suum postremum Thomas Mocenicus clarissimus dux, erantque ea tempestate viri patricij nō pauci celebres, qui ad hanc dignitatem ciuitatis studio nō paruo euocarentur: inter quos Franciscus Foscatus procuratoria dignitate insignis vnus erat, qui præstare cæteros videretur, si non ætas recentior illi obstaret: vicit tamen sua quadam beneficentia, & arte. Petro Lauretano, & alijs senioribus repulsis, præter multorum spem, dux creatus est. Quem certè principem magnificere debemus.

*De Christophoro Mauro
Duce.*

ERANT in Christophoro Mauro multe præclaræque virtutes, quæ dignum illum in omni sua ætate, quibusuis honoribus

M ij

faceret. Sed illud præ cæteris maximè memorabile, quod Christianæ pietatis præcipuus verusque cultor haberetur. Nam & penates suos præter cætera sacro Cœnobio extruendos dedicavit. Id quod hodie quoque non sine omnium admiratione spectatur, in quo cœnobio Diui Francisci religio in primis hodie eniteat. In qua sanctæ familia, cum semper aliàs insignes aliquot religione viri præstiterint, Bernardinus tamen Senensis eadem tempestate floreret, qua Christophorus ipse iam D. Marci procurator insignis haberetur, cui constanter affirmaret futurum ut post mortem Foscari principis ipse dux crearetur in eius loco. Cæterum abrogato principatu Foscaro ipsi, quum summa principis dignitas repulso Mauro Paschali Maripetro demandata esset: admirabundus ipse tacitus secum Bernardini vaticinium irridere, quod tamen veritatis plenum fuit. Siquidem Maripetro successor est datus, qui illo abrogato viuentemque successerit. Utinam verò immortalis deus longiorem huic principi vitæ usum, & Romano Pōtifici ad Anconem sedenti esse voluisset. Facile enim Turcarum imperium eorum ductu, & auspicio in obscuro iacuisset.

De Petro Mocenico.

N O N potuit non mirari vniuersa ciuitas eisdem comitijs Nicolaum de Canali, virum alioqui clarum, & literis, & alijs multis animi dotibus, sed maritimæ rei haud sanè satis peritum, præpositum fuisse Petro Mocenico, qui aduersus Turcas imperator contenderet. Quem postea Chalci de amissa, cum summa ignominia reuocarent, ipsūque postea Petrum Mocenicum in eius locum præfecerint, qui multis præclarisq; gestis domum reuersus, dux postea iure optimo declaratus sit.

De Bernardo Iustiniano.

N E M I N E M hodie superesse arbitror literis aliquanto cultiorem, cui Bernardi Iustiniani nomen & virtus ignota sit. Qui Leonardo patre genitus diui Marci procuratoris literis Græcis atque Latinis ornatisimi, quique patri ipsi omni virtutis genere successerit, in Rep. ipsa magnis variisque honoribus ornatus, nullamque unquam repulsam passus, procurator deinde diui Marci, in locum clarissimi viri Petri Mocenici creatus. Marco igitur Barbadioco principe vita functo, quum haud dubie omnis ciuitas Bernardum ipsum cre-

andum acclamaret, tulit tamen repulsam Augustino fratre illi suffecto, vel quòd breuissimus fuit ipsius Marci principatus, quod præter omnium spem euenit, vel quòd, & ipse frater multis honoribus functus, & procurator etiam dictus, non indignus hoc tanto fastigio creditus est.

E X T E R N A.

De Gabriele Condulmario.

QVIS non fortunæ vim, cum res humanas secum animo versat, in primis adiretur, sic sæpe nobiscum agitantis, vel (vt verius dicā) nobis insultantis, vt nihil hæc nostra vita sortiatur, quamuis egregium, amplumque sit, quod ipsum magnificas vel potius contemnere non debeas. Id verò tibi Gabriel Condulmarius facile approbarit, qui Romanā curiam secutus, Senensisque Episcopus, à Gregorio vndecimo Pontifice Romano declaratus, ab ipsis Senensibus statim reiectus repulsusque est. Quem tamen non multo post eadem ætas Pontificem Romanum vidit, & venerata est in Martini locum suffectum. Vt ridere interdum secum potuerit, quum Senensium iniuriæ tantæ meminisset. Fuit enim Pōtificatus ipsius vel maximè insignis. Nā

& Italicas res, cum suas, & Pontificias, & reliquorum Italiæ principum inter se discordias satis sceleriter sedauit, tum quòd Græcorum imperatorem Ioannem Palæologum, & reliquam Græciam in Italiam exciuit. Vbi Florentino concilio peracto, & ipse Constantinopolitanus princeps, & Patriarcha, cum sacris reliquis viris præsentibus interfuere, subscriptioneque sua comprobarent, quod ad eam diem summa animorum obstinatione aduersati forent. Illud verò etiam non præteriero, Bessarionem antistitem Nicenum propter singularem eius eruditionem, & bonitatem, in Cardinalium cœtum ab eodem Eugenio ascriptum, in quo numero præcipua cum authoritate & laude, ad supremum usque diem vixerit.

De Leontio Antiocheno Patriarcha.

POTERAM hoc in loco nō paucos huius ordinis viros, qui repulsam aliquādo passi, non multo post maiores multò honores sunt adepti comemorare, eisdem repulsis, atque reiectis, qui illos præcessissent antea: sed vnus hoc in loco mihi satis erit Leontius sacerdos, qui priuati ordinis vir dānatus à Pōtifice, nō multo post nō solū loco

M iij

suo restitutus est, sed etiam Antiochenum Patriarchatum est adeptus. Magnum fortunæ exemplum : quippe qui in ordinem redactus deinde in eam dignitatem sit euectus, ut inter diui Petri apostolorum principis, & Ignatii successores, adnumerari possit.

De Theodosio Saguntino Episcopo.

DE TVR & hoc in loco par ferè exemplum Theodosij, qui sacerdotij dignitate priuatus ab Eugenio Pontifice, mox restitutus à Gregorio quarto, Saguntinæ præfuit ecclesiæ non mediocri sua cum laude & cum Saguntinorum omnium vñu non vulgari.

De necessitate. Cap. VI.

VIX certè adicere animū potui, ut hoc in loco necessitatis truculentissima tela, quæ ciuitatem nostram penè contuderint repeterem, quippe quæ reficere memoriā superiorum malorum viderentur, quæ etiā si externi legant, non possint non animo cohorrescere. Est quidem necessitas ipsa, quod diffiteri non possumus, sæuum, asperūque nimis interdum in rebus humanis telum, quam certè ut nunquam lau-

des aut probes, etsi sælicior aliquando sequatur euentus. Deum igitur immortalem assiduis precibus fatigemus, ne vnquam vel publicè, vel priuatim hæc ipsa necessitas nos aliquò impellat. Vel si semel etiam contigerit, huiusce rei memoria quamprimum ex animis elabatur, ita vt posteri gratulationem nullam sentiant deploratę huiusce salutis. Erat virginiei partus annus millesimus trecentessimus quadragesimus secundus, quum in Bartholomæi Grado-nici locum subrogatus est Andreas Dandulus, idque præter constantem ciuitatis morem, iuuenis admodum, natus videlicet annum xxx. id quod tamen, & ciuis probitatem & virtutis cuiusdam admirandę indolem in eo principe facilè arguat. Fuit enim & literis suprà penè quàm tempora illa ferrent, ornatissimus, & vitę colore omni adeò florens, vt omnia eius dicta, factaque reuocari ad optima vitę exempla possint. Hic igitur dux facilè demonstrat quanta sit necessitatis interdum vis, cui nulla virtus nullaque bonitas queat obistere. Quippe qui primum in vrbe senserit grauisimum terrę motum: quo vno tantum concussa est vrbs ipsa, vt ex omni parte ferè corruerit, sacrarum certè ædium

turres interdum inter se distantes testimonium dixerint. Primum enim diui Syluestri magno interuallo à fundamentis corruit: nec non diuorum Vitalis, & Iacobi, qui ad Luprium esse dicatur, fastigium dimisere & ad Angeli Phanum terribili specie acclinauit, Basilij leuum templi latus à culmine corruit. Id quod non sine admiratione in hodiernum vsque diem spectes. Accessit ad hoc malum tam graue, & fammes ipsa longè grauissima, nec postea defuit pestilentia, quæ sortita initium ab extremo septentrione, grassatâque per vniuersum orbem cum magna terrarum vastatione, non multo post Venetias ipsas quoque irrepsit, vt à principio vis morbi sit cognita, mutuo se amore inuisentibus se inuicem opemque ferentibus prout vsus exigeret. Verùm paulatim inualecente sic deseuijt malum, vt vix centesimus euaserit. Quæ causâ effecerit, vt lata lege promulgatum sit, vt quicumque Venetias per id tempus migraret, bienniûmq; perseveraret, ciuis Venetus haberetur. Quum etiam dux ipse non multo post obiit anno duodecimo peracto, & ne quod malum deesset, Marinum Faletrum successorem habuit.

De eadem civitate.

QVANTVM necessitas ipsa mali vrbi intulerit, facile quiuis hactenus percipere potuit; hic nescio an maiorem necessitatis vim irruisse dicam Ligustico bello, quod ad Clodiam longè immanissimum est gestū, in quo sanè bello ita vexata Resp. est, vt & multiplex hostis vndique instaret, & amissis omnibus ipsam denique Clodiam Ligur hostis occuparit, in ipsisque aquis nostris & stagnis Ligur hostis insultabū-
dus vbiq; immineret, de vrbi ipsius excidio penitus cogitans. Quare coactus Senatus & ducem ipsum sæuiente hyeme septuagenario maiorem classi præfecit, ad vindicandam Clodiam, & triginta familias, quas populares appellant, in patriciū ordinem asciuit, vt maiori constantiorq; animo libertatem ipsam tueri quisque vellet. Ad hæc fames valida sic urbem opprimebat, imminente vndique hoste, proximisque omnibus dissidentibus, nihil vt iā superesset vnde alerentur ciues. Quæ tamen res feliciter ducis robore, & Senatus constantia postea cesserit.

De eade n vrbe.

LIBER

SENSIMVS intra hæc nostratia stagna hætenus acerbissima necessitatis tela: quid illud nōne grauissimum dixerimus, quū Scodram ipsam iam pridē obfessam à Turcis, cedere eisdem coacti sumus? In qua vix vnus diei superesset cibus & potus, quadringentique adhuc superessent cum ipsis fœminis, qui Venetias reducti, beneficiisque ingentibus affecti, mori intra mœnia sua mallent.

De eadem ciuitate.

DIV multūmq; mecum tacitus animo agitaui, utrū hoc ipsum, quod sequitur attexerem, quod vtinam malorum sit postremum. Quis enim adhuc non meminit Abduana clade nos ita afflictos Iulij Pont. in primis opera, vt nihil nobis in cōtinenti iam superesset imperij: Vrbe etiam Patauio ab hoste oppressa. Qua postea recepta, ingenti totius Reipubli. studio, Aloyſij Molini viri clarissimi ac sapientissimi consilio, sic eam tutati sumus, repentina Maximiliani Imperatoris obsidione circumdatam, vt non multi superessent domi Patritij, & præcipuè principis nati, qui non eò conuenerint, tantūmq; eorū opera, & studio effectū est denique, vt Ma-

ximilianus ipse cum ingēti exercitu, re penitus desperata, domum discesserit.

E X T E R N A.

De Balduino Imperatore Constantinopolitano.

VENDICAVERIT sibi primum locū inter externa Balduinus Imperator, qui vsque adeo necessitate rerum omnium, & præcipuè pecuniæ oppressus est, graui hostium obsidione intra Byzantina moenia compulsus, vt primū sacra templorum vasa, tum reliqua ornamenta distraxerit. Plumbum deinde, quo superiorum ædium sacrarū partes tegebantur abstraxerit. Nouissimè, ne quid mali deesset, vnicum filiū Venetis etiam tradiderit oppignorādum, id quod (vt opinor) stomachum legētibus omnibus mouerit.

De fame Italica.

Sed vt redeam ad nos ipsos, intra Italiæ fines, quis nesciat Gotthicis temporibus Romam urbem ipsis Gothis sic eversam fūditus vt ne vllus quidē ingrediēti Bellisario qui illū reciperet occurrerit.

sed nec occidentem Gallum audieris. Hoc adde reliquam Italiam, & præcipuè Cisalpinam Galliam, tanta famis necessitate laborasse, ut mater filij carne à se interfecta vesceretur. Id quod Darius Antistes Mediolanensis memoriæ mandavit.

De Barulana fame.

OBSIDEBANT Galli Gōsaluum Agidariū ab initio intra Baruli mœnia, quod Apuliæ oppidum nequaquam contēendum sit. Obsidebant autem tanta animorum obstinatione Galli Hispanū hostē, ut nihil omnino intra oppidū inferri posset, quare Gōsaluus, & reliqui milites de scutis suis pellem trahere sunt coacti, quibus excoctis accurratius vterentur, frumenti reliquorumque cibariorum loco.

De precio Asinini capitis.

QUIS quæso lecto hoc exemplo summæ necessitatis primū non rideat, mox secum animo voluens quanta sit necessitatis huiusce tyrannis non tum demum ingemiscat? Asininū caput octingentis denariis argenteis, quum Samaria Syriæ ciuitas grauissimè obsideretur, vāniisse? Sed tandem reuocemus stilum hac parte, & ad

alia minus tristia transeamus.

De testamentis quæ rescissa sunt.

Cap. VII.

De Publio Virgilio Marone.

ADMIRABUNTUR fortasse non parū ij, quibus nostratia hæc legendo occurrerint, quum Publij Virgilij Maronis exemplum hac in parte à me propositum viderint, in quo vates, eminētissimus duodena Aeneidos volumina comburēda testamento iusserit. Quasi verò indigna posteritatis lectione censeret, quibus supremam manum non imposuisset. Quod certè eminentissimi poëtæ iudicium non posset non summis laudibus extollere, si integro animo extremam eius sententiam exquiras, tecumque voluas. Quid enim Aeneide ipsa præstantius? quid excellentius? quid diuinum magis? vt meritò Papius poëta suam Thebaidem admoneat, ne diuinam Aeneidem tentare auderet, sed longè eam sequeretur, eiúsque vestigia adoraret. Quod nequis vnus tantum poëtæ testimoniū negligere audeat, faciet Augusti principis lōgè maximi iudiciū, vt qui

deatas ad se testamenti tabulas, statim re-
iecerit, iusseritque diligentius eas asserua-
ri, nequis vnquam in huiusmodi sententiã
transiret. Nō possum autem præterire hoc
in loco Augusti principis carmen, quo su-
premi vatis iudicium omnino repudiat,
quod tale planè est.

*Ergo ne supremis potuit vox inuida verbis
Tã dirũ mādare nephas? ergo ibi in ignes?
Magnãque doctiloqui morietur musa Ma-
ronis?*

Et paulò post.

*Frangatur potius legũ veneranda potestas,
Quàm tot congestos noctesque diesque la-
bores,
Hauferit vna dies: viuat Maro doctus vbique*

De Ianuario presbitero.

TRANSEVNTIBVS nobis in præsen-
tia ad recentiora huius ætatis exempla, oc-
currit memorabile Augustini Episcopi in
Ianuarij sacerdotis testamentum iudiciũ.
Quiquidẽ in terra Africa natus, & alitus,
quum magnam vim pecuniæ non satis ho-
nestè partam cœnobio cuidam supremis
testamenti tabulis relinqueret, cui admini-
strãdo Augustinus ipse præesset, irritas o-
mnino

mnino eas fecit, & ad geminos sacerdotis liberos, legitimè illi æditos legatam pecuniã trãstulit. Iustius esse censens, vt paruuli filij inopes qualemcúnque parentis hæreditatem potius adirent, qua sese sustentarent, quàm vt opulentum Cœnobium, quæsitam fortasse malè pecuniam caperet.

De Aureliano Carthaginensi episcopo.

ADMONET nos Augustini memorabile decretũ, ne Aureliani episcopi Carthaginensis obliuisci velimus, qui Carthaginensis ciuis satis opulenti testamentũ irritum fecerit. Legauerat autem is Ecclesiæ vniuersa bona sua seruato tamen vsu fructu sibi dum viueret: cui post testamèti tabulas, filij nati fuerunt. Quorum ille nequaquam meminisse voluerat, quasi verò impium fore credidisset, si quæ bona sacra semel esse statuisset, ad liberos recens genitos transferret.

*De Ludonico Patauino Cardinali
ac Patriarcha.*

FACIT exemplum superius Aureliani episcopi à me repetitũ, vt ætati nostræ quoque fauens iudicium Pauli secundi Pont. Max. non aspernandum duxerim. Ludo-

N

uici enim Cardinalis Patauini testamenti tabulas ex parte ea irritas esse decreuit, in quibus ille magnam suorum bonorū partem, cum graui seculi infamia reliquerat. Siquidem Paulus Pontifex, & sibi qui testandi ius reliquerat, & ætati suæ consultū esse maluit, sacrorūque hominum bona, quibus illi diu erant vti, dissipari nequaquam voluerat. Vtinam verò exemplum hoc ipsum nostra hac ætate perduraret.

De testamentis quæ rata manserunt.

Cap. VIII. De Ludouico Cortesio.

RIDICVLVM videri poterit omnibus supremum Ludouici iudicium: qui testamenti tabulis suis, quum hæredes legitimè instituisset, iis tamē hoc oneris imposuit, vt cadauer perducētes vrbanī omnes tubicines eum sequerentur. Quod cum hæredibus suis graue alienūque à dignitate sua videretur, non tamē adduci potuere, quin volūtatem illius approbarēt, ipsasque Cortesij exequias, magno longoque tubicinum cantu perpetuo celebrarent. Sæpe animo voluētes supremas hominum voluntates, quoad eius fieri possit, sanctè esse seruādas.

De Antonio Leonino Genuensi.

VT accusare Ludouici Cortesij factum nequaquam possis, sic certè Antonij Leonini Genuensis ciuis, prudens sanè consiliū magnopere laudes. Qui graui valetudine iam senex laborans, familiam omnem suam seruilem ad sese euocans ita allocutus est (quando nemo domi esset, qui consanguinitatis vinculo illū colere studiosius posset.) Adeste huc omnes, & erectis animis attendite, quæ dicā, Ego iam senex morbo etiā grauiore oppress⁹, vos omnes, admoneo, vt mihi diligentem operā adhibeatis omnes. Nam si morbi vim euasero incolumis, vos omnes liberos esse iubeo. Quod si aliter contigerit, vt mihi moriendum omnino sit, vos omnes eodem seruitutis iugo obnoxiose esse velim.

Qui aduersus opiniones hominū heredes habuerunt. Cap. IX.

De Constantio Imperatore.

VENDICAVERINT sibi locum hunc principes, quorum princeps Constantius multo maior, Constantinūque filius dum variis & grauib⁹ certaminibus grauatus, imperium obtineret, Iulianum fratris filium apud Persas tunc agentem, Augustumq; militari factione, ductū, dum

N ij

LIBER SEPTIMVS.

contra illum magnis copiis contenderet, grauique interim morbo opprimeretur, apud Mopsucrenem ad Tauri montis radices moriens, Iulianum infestissimum sibi hostem, & de religione Christiana male meritum, hæredem testamento instituit.

*De Philippo Maria, duce
Mediolanensi.*

QVIS in hoc principe non éandem, parémque fortunam admiraretur? Habuerat is duces rei militaris clarissimos, & de se optimè meritos, habuerat Franciscum Sfortiam generum Blanchæ filiæ suæ maritum, cui semper viués fauere visus est: & tamen moriens neglectis omnibus sibi cōiunctissimis, nec filiæ suæ memor, infestissimum sibi antea Alphonsum Arragonum regem imperij totius hæredem reliquit. Vt omittam alienigenam illum, nec Italici sanguinis satis amantem.

✠ IOANNIS BA-
PTISTÆ EGNATII,
LIBER OCTAVVS.

*Rei quibus de causis absoluti, aut dam-
nati sunt. Caput I.*

De Carolo Zeno.

IX certè fieri potest, vt
à Caroli zeni memoria
stilus discedat, si quod
tâdem occurrit, vel va-
riâtis fortunę, vel præ-
stantis virtutis insigne
aliquod exemplū. Ac-

cipiant igitur posteri quod Carolo Zeno
memorable in primis contigit. Qui post
pręclaras res domi, forisq; gestas, accu-
satus quasi pecuniam à Francisco Carario
accepisset, quam constabat ex illius libris,
quos ipse Carolus exhibuerat, non esse
persolutam, tametsi Carolus re ipsa pro-
baret datam illi in exilium agenti ab se mu-
tuo: non valuit tamē tantum vel viri ipsius
autoritas, vel innocentia, vel Patauū ipsū
sua in primis virtute receptum, quin con-
demnaretur, & in carcere bienniū ageret,

N iij

LIBER

procuratoria dignitate in superpriuaretur. Fuit igitur ea constantia vir, ut per annos illos duos nunquam supplex alicui fuerit, nihil sibi remitti de carceris poena expecterit, totumque illud biennij spacium in literis, doctorumque hominum consuetudine, qui frequentissimi ad eum ventitabant, consumeret.

De Victore Pisano.

FVERAT hic ipse Victor variis Reip. temporibus rerum maritimarum gloria, & laude vir sanè celebris, sed Ligustico bello ad Polam quum imperator maritimæ rei præesset, victus à Luciano Auria Genuensium præfecto. Idque certè non sua ignavia, aut imperitia, sed quorundam præfectorum negligentia. Statim carceri includitur Venetias reuersus, condemnandus, quasi suo ductu, & auspicio, non aliena culpa victus esset. Cæterum quum Genuensibus hostis quotidie magis instaret, instructaque valida classe, iam Clodiam, & proxima quæque loca occupasset, coeptæ sunt audiri in vrbe voces, Pisanum ipsum in tanta rei necessitate unum qui summæ rei præficeretur. Quod quum patres quotidie magis exclamari audissent, rei que necessitas

id exigere præcipuè videretur, Victorẽ ipsũ publico decreto carcere soluendũ censuerunt. In quo homine illud quoq; maximè memorandũ esse videtur, quod in ipso carcere sacerdotẽ aduocarit, reũq; se suorũ criminũ de more nostro professus est, ita tamen, vt & patriæ, & priuatis hominibus omnibus veniã tribueret, nunquã sese iniuriæ illus memorẽ fore. Qui mane sequẽtis diei carcere solutus, Nicolai inuisit ædem, sacrĩsq; ritè litatis, eucharistiam sumpsit, móxq; hilari frõte patres adiit, pollicitus se & sua omnia pro patriæ dignitate, & libertate, memorem perpetuò fore. Quare dux & patres mox illũ summæ rei maritimæ præficientes, tanta lætitia vniuersos afecere ciues, vt vniuersi gratulabundi in Arcem Marcianã cõuolarint, illũmq; domum deducerent, omnem suam operam pollicentes.

De Antonio Grimano.

IDE M aut parum quidem diuersum à superiori videri legentibus poterit, quod de Antonio Grimano, qui postea dux fuit, exemplum mox referam, quod vnum novum inusitatũque in Veneta Republica, nostra ætate contigit. Is igitur cum

N iiij

bello Turcico Imperatorem in Peloponneso ageret, ingenti classe nescio quo fato, & Methonem oppidum, & reliqua continentis Græciæ castella amisisset, clasísque etiam Turcica incolumis abiisset, domum reuocatus est, carcerique inclusus coactus est causam suam agere in maiori comitio. Relegatusque intra Dalmatiæ Insulas, indicta pœna, si fines violasset. Cæterum ille, quū aliquot dies priuatus omni dignitate ibi egisset, mox ad filium Cardinalem transfugit, cuius etiam opera adiutus, ab exilio reuocatur, dignitasque illi procuratoria primū restituitur. Hinc defuncto Lauretano principe longè clarissimo, illi subrogatur dux.

De Iacobo Foscaro.

HVC dicta dies est, quòd frequentius amplissima oblata munera recepisset, quæ recipere principis familia nequaquam poterat. Quod quum negare non posset, in exilium est missus, Crætæque Insulæ finibus inclusus. Verum ille dissimulata aduersa valetudine, quum apud Tergeste diu substitisset, tandem domum reuocatus est. Idem postea etiam accusatus, quòd Hermolai Douati autor interficiendi fuisset.

set, quamuis tortus, nunquam id falsus est. Quòd certè etiam falsum postea deprehensum est, graui tamè exilio iterum dānatur.

E X T E R N A.

De Athanasio Episcopo.

VIDERI nostra hæc commentatio legentibus maioris certè momēti poterit hac in parte, quando ad diuū Athanasium nūc oratio propius accedat, vt non possis non vehementer admirari, ea tempestate tam sceleratos, & impios non paucos extitisse, qui Christianam pietatem profiterentur, & qui ausi sint hominem singulari pietate ac doctrina, vt omittā patriarchali dignitate insignitum, falsi criminis nomine in iudicium vocare: tanta animi peruicacia, vt illum latere in cisternæ fundo non paucos annos coegerint. Qui tandem Dei Opt. Max. auxilio re ipsa verissimo postea indicio comprobata, sic constitit, vt & illi scelestissimi sint deprehensi, qui Athanasij nomen detulerant, contraque D. Athanasius celeberrimus euaserit. Cuius corpus ad nos Iustinianorū opera delatū, Iudaicæ vico, sanctæque Crucis templo, penes vestales optimi nominis pia sanctitate colitur.

De Bricio Turonensi Episcopo.

QVIS non diuinam prouidentiam præesse in rebus humanis interdum nõ dubitet, quum tacitus secum admiretur Bricij Turonensis Episcopi, qui diuo Marciano successerat, casum? Accusatus enim à perfidis scelestisque, quòd seruam suam violasset, quæ domi suæ pepererat, quum ille constanter id negaret, neque illa tamè serua delictum inficiaretur, in exilium tamen iudicum iniquissimorum sententia actus est. In quo septem annos ita vixit, vt tandè postea patefacta re, duobus successoribus intra hoc spatium vita functis, pristinae dignitati etiam nollès sit restitutus, hodièq; ad hæc, inter diuos nostrates colatur. Viuat igitur apud nos diui Athanasij memoria, viuat & floreat Bricij Antistitis nomen, vt utrèque autoritate sua sanctissima innocentissimum quenque tueri possit, & valeat.

De diuo Ioanne Chrysostomo.

TERTIVS accedat diuus Ioannes Constantinopolitanus antistes, ob auream loquendi vim Chrysostomus cognomento dictus, qui certè primum locum hac in parte meruisset, si non ætate posterior fuisset.

Is igitur conuocata Synodo Constantino-
polim, principis etiam autoritate, Theo-
philum Alexandrinum Antistitem euoca-
rat, quem grauissimorum criminum in
Christianam pietatem reum Synodi iudi-
cio damnandum exhiberet. Ille verò quum
Constantinopolim venisset, magna suorū
manu comitatus, tantæ fuit audaciæ, vt &
ipse intra urbem concilium celebrarit, ad
quod ipsum Ioannem citare non dubita-
rit. Cæterum quum nihil superesset, vn-
de Chrysostomo negotium faceret, vt in-
uidiam illi apud principem cōflaret, qua-
si Augustam vxorem eius Iezabellem in
publica concione nuncupasset, iussu prin-
cipis in exilium actus est. Sed quum gra-
uis terræ motus urbem ipsam statim con-
cussisset, vniuersæ ciuitatis studio vir in-
nocentissimus suæ sedi restituitur. Quod
tamen diu obtinere non potuit, prægra-
uante inuidia, quòd populi consensu, non
principis autoritate, non synodi senten-
tia, in suam sedem rediisset. Quare vita
functus exul Chrysostomus, diem supre-
mum obiit.

*De Narcisso Hierosolymita-
no Antistite.*

LIBER

PLURIMA sunt in te Narcisse, quæ nos admirari imprimis debeamus, sed illud præcipuum fuerit, quòd falsò accusatus, triúmque testium dictis falsis oppressus, iudicum sententiæ quàm celerrimè obtemperasti. Relicta enim sede, quam per multos annos obtinueras, in tua deserta ita cõcessisti, ut non faciliè ab ullo inueniri posses. Quo tempore diu delitescens aliquot successores habuisti. Cæterum, conuictis mox testibus, grauib. supplicijs, ut primus ex his cum vniuersa domo conflagrauit, alter, regio morbo correptus obierit, tertius luminibus sit captus. Quibus pœnis sese singuli antea obstrinxerant, si falsum testimonium coram iudicibus dixissent. Narcissus tandem inuentus pristinae dignitati restituitur: quam ita postea rexit, ut eius memoria apud posteros diutissimè floruerit, insigni etiam miraculo honestatus. Qui aquam sanctissimæ paschalis die, quando oleum defecisset, infundi luminibus iusserit. Quæ quamprimum in oleum versa sic est accensa, ut omnibus spectaculo esset. Cuius rei Eusebius in suis chronicis attestatus, reliquias nonnullas ad suam usque ætatem perdurasse.

De priuatis Iudicijs.

*De Gregorio Neocæsariensi
Episcopo.*

POST QVAM publicis iudicijs priuata iure optimo subnectuntur, vnum hoc insigne in primis in fronte collocari debere visum est, in quo sanè multa mirabilia cōtigerint. Erat Gregorius Neocæsariensis Episcopus sua tēpestare maximè celebris, vel vitæ sanctitate, rerum vsu, atque prudentia. Hunc fratres duo diu inter se contententes de lacu vnde pisciū copia sanè multa caperetur, iudicem delegēre, qui suis discordijs finem imponeret, vnde grauius inter se odia ad eam diem exercuissent, multiq; etiā interfecti essent. Ille verò nō pauca frustra expertus, vt fraterna beneuolētia restitueretur, quum omnia incassum tētari à se vidisset, nec fraternæ gratiæ restituendæ locum esse, vtrūq; ad ipsum lacum deduxit. Duobus igitur fratribus & multis præterea rei euentum cupidè expectantibus, Gregorius ipse erectis in cœlum manibus Deū precatus est, vt huiusmodi liti finem imponeret: quod statim subsequutum est, vt & aqua in lacu nulla superesset, nec piscis nataret amplius vllus.

De Aimo Sabaudia comite.

SUBNECTAM certè eo libentius inter externa iudicium hoc Aimi Subaudiz ducis: quando Venetorum memoria in re tandem confecta intercedit. Contendebat inter se fratres duo Manuel, & Andronicus vter eorum patri succederet, qui Caloianes dictus Byfantij tunc rerum potiebatur. Et Andronicus quidem ad certam imperij spem alendam Genuensibus præcipuè fauebat, quibus Tenedum insulam dono dari à patre omni ope studebat: contra Manuel in Venetorum gratiam maxime adnitebatur, qui arcem à se constructam obtineret. Quum inter se in primis fratres disiderent, Aimum Sabaudiz ducem supremum arbitrum delegere. Qui prudenter omnia agens, fratribus quum persuadere nihil omnino posset, finem tandem suo arbitrio imposuit: ita ut Veneti arce diruta domum recederent, nec Genuenses insulam vlllo modo retinerent.

Quæ mulieres literis & eruditione præstiterunt. Cap. II.

NEMO certè, nisi idem iniquissimus, me reprehenderit, quod tantisper à Valerio nostro discesserim, ut quod caput inscriptum est ab illo, quæ mulieres apud

magistratus pro se aut alijs causas egerunt, ego (quum nullum apud nostrates huius impudentiæ extaret exemplum) ita inscripserim.

*De Cassandra fidele vir-
gine Veneta.*

NEMIMEM tàm audacem, tàmque temerarium fore arbitror, qui Cassandræ fidelis Venetæ exemplo a me repetito, plus certè patriæ amori, quàm veritati tributū putet, quum adhuc supersint, qui Cassandram ipsam viderint in Gymnasio Patauino, disputantemque audierint. Hæc igitur puella ingenij dotem præferens, non literis tantum sed musicę studio delectata, cū summa omniū admiratione cytharam pulsans frequenter audita est. Ingenio autem tantum excelluit, vt versus etiam improvisos celebres caneret. Patauium quoque profecta sæpe disputationes publicas cum summa sua laude sit experta. Quinetiam liber adhuc extat ab ea editus, cui titulus est, de scientiarum ordine, qui certissimus testis ingenij, & doctrinæ esse potest.

De Rosuinda Saxona.

cvi nostrum persuaderi vnquā potuit.

penes Germanos, inter Saxones fuisse Rosvidam, hoc nomine dictam, quæ adeo literis claruit, omnique literarum eruditione excelluit, ut vix inueneris etiam intra Italiæ fines, quem virgini illi conferres. Florebat autem Ioanne Pontifice Maximo, qui postea foemina deprehensa est, Lotharioque imperatore huius nominis apud Germanos primo. Et ne quis falso suspicetur hanc tantam laudem illi attributam, id temporis extabant apud omnes ferè comœdiæ sex, extabant orationes non vulgares. Quid quod heroico carmine, res à tribus Othonibus gestas, summa cum laude est complexa?

De Elisabeta Germanica Alatissa.

VENDICAVERIT sibi Germania in secunda hac foemina alteram laudem, quæ Elisabet dicta, plura scripsit ad Vestales suas, de vijs quibus ad cœlum ascendere possimus. Legebantur etiam epistolarum aliquot libri, etiam à doctis, non sine admiratione: quando terra Italia ea tempestate Latinas literas penitus amisisset.

De Baptista Malatesta.

QUAE Baptistæ nomen foemina retulit, una ex Malatestarum familia, quæ tunc Pisauo

sauro imperitabant, Galearium patrem habuit, qui adultam filiam, & nubilem Guidoni Montefeltrensi Urbinatium duci tradidit, quæ assiduâ disputationibus cum viris doctissimis claruit, quæque ingenij sui monimenta reliquit non pauca, libros de humana fragilitate, & de vera religione, quos summo studio omnes legerunt, quicunque intra Italiæ fines tunc literis excellerent.

*De Isota Nauarola virgine
Veronensi.*

NON obscurabitur à me in præsentia Isotæ Nauarolæ Veronensis debita laus, quæ Nicolao quinto, & Pio Pontificibus tunc floruit cum Theologiæ studio, tum etiam eloquentia, addita ad tam egregiam virtutem perpetuæ virginitatis propensione & constantia. Scripsit autem ad ipsum Nicolaum quintum, Piûmque secundum Pont. Maxim. non pauca, quæ illi cum summa commendatione lætarentur, posterisque tradere summo studio niterentur.

De Quæstionibus. Cap. III.

*De Iacobo Foscaro Francisci
Foscari Ducis filio.*

LIBER

MAGNA semper in publicis iudicijs
 quæstionum vis fuit ad veritatem disqui-
 rendam criminum, improbæque factorū.
 Ut tamen oporteat iudicem prudentem ef-
 se, neque semper eis credere, quod quidem
 hoc Iacobi Foscarum exemplo in primis pa-
 tet. Interfectus fuerat ex decē viris vnus
 Hermolaus Barbarus, authoritatis summæ
 vir, dum domum rediret noctu ex Senatu
 profectus. Qui quum seruum tantum à
 manu, qui lumen præferret comitem secū
 duceret, mox extincto lumine non procul
 ab ædibus suis interfectus est. Huius au-
 tor tanti facinoris ex plebe fuerat, qui ob
 adolescentem amatum à se, in carcerēque
 diu habitum, tormentis que grauiter affe-
 ctum, ipsius Hermolai sententiam decem-
 uiralis præfecti iniquo animo tulerat. Cæ-
 terum quū lateret facinoris tam scelesti au-
 thor, quūmq; in ciuitate tam pacis, & quie-
 tis cupida, permolestum nimis esset, tandē
 visum est nonnullis etiam deferentibus Ia-
 cobum Foscarum ducis filium authorem
 fuisse patrati criminis, quoniam vniuersę
 ciuitati cognitum, perspectūque erat, a-
 cerbas inimicitias, & pergrauas inter i-
 psum Iacobum, & Hermolaum ad eā diem
 extitisse. Ductus igitur in carcerem gra-

uissiméque tortus, etiam aliquando sentiente patre, qui publicis negotijs præerat, nunquam adduci potuit, ut ne crimen quidem vnquam cogitatum à se fateretur. Ille verò publico tandem indicio in Cretam insulam relegatus est. Quo denique mortuo patrati sceleris author moriendo confessus est, à se solùm tam audax facinus esse patratum, odij acerbitate in Hermolaum accenso.

EXTERNÆ.

De duobus adulterij accusatis.

QVANTVM iudex prudentia præstare debeat, vel hoc vno exemplo admoneri poterit, quod à Diuo Hieronymo relatū mox accipiet. Testatur enim ille Vercellis maritum fuisse, qui innocentem uxorem adulterij ream fecerit. Quæ constantissimè huiusmodi crimen nunquam confessa, in carcere tamen sic asseruata est, ut non facilè illi crederetur, & præcipuè quum tortus iuuenis, criminis huiusce reus tormentorum vim nō sustinens sese criminis obnoxiiū fateret. Quare dānato à

O. ij

iudicibus iuvene, foeminâq; , vt capite ple-
 cterentur, ductus in publicum iuuenis sta-
 tim primo illato vulnere interfectus est :
 quum verò ad foeminam ventum esset, cu-
 ius collum tortor peteret, omnes illius co-
 natus irriti fuere. Postremò verò vulnere
 affecta quum mortua crederetur, cadauér-
 que eius efferretur , viua domum deducta
 est, curatóque breui vulnere, pudicitie in-
 nocentiaq; suæ superstes quoad vixit te-
 stis fuit cui omnes crederent.

De Aretaphila Græca.

NE fortasse vni tantum testimonio cre-
 datur, quod tamen vir summæ authorita-
 tis Hieronymus memoriæ mandarit, par-
 ferè Aretaphilæ testimonium à me refere-
 tur. Fuit hæc vxor Nicocratis Cyrenensis
 tyranni, quæ iniquo animo ferens patriam
 à marito oppressam, consilium inierat eius
 de medio tollendi. Quo crimine ad Cal-
 uiam matrem socrumque Aretaphilæ de-
 lato, quum sæpe tormentis etiam socrus i-
 psa veritatem exquireret, nunquam tamen
 aliquid fassa est. Quare merito restituta
 eoque veneno sublato, libertati patrie tan-
 dem est consultum.

De testibus. Cap. IIII.

De Cicerone.

NUNQUAM possum sine graui flagitio tametsi repetitum à Valerio, prætermittere quod Ciceroni Latinæ eloquentiæ parenti, præter omne ius æquumque testi contra Publium Clodium accidit, qui incesti reus violatæque religionis bonæ Deæ, quæ apud Romanos summa pietate coleretur, quum id omnino verum esset, Ciceróque ipse, & consularis & Patriæ Pater, & Latinæ eloquentiæ parens testimonium hac super re dixisset, inuenti tamen iudices sunt, qui P. Clodium facilius patrati incesti reum quàm Ciceronem patriæ patrem periurij crimine liberarint.

Qui quæ in alijs vindicarent, ipsi commiserunt. Cap. V.

OCcurrerunt mihi Venetorum antiquorum exempla, quæ si cum nostræ ætatis conferantur, non possis non maximè admirari, quoniam huic loco in primis congruere videantur. Nam cum centum abhinc annis nostræ ciuitatis mores, & instituta tecum animo voluas, & quum recentioribus nostris compares, facile animaduertas, quæ maiores nostri præcipuè vin-

O 11j

dicarunt odióque in primis habuerunt, et
 maximo studio ac præcipuo cultu recepta.
 Quis enim nescit maiorum iudicio pro
 nefarijs ciuibus propè eos esse habitos,
 qui agros in continenti possiderent? extat
 adhuc aliquot conciones in senatu habitæ
 Thoma Mocenico duce clarissimo, quibus
 suadet abstinere omnino publicè, & pri-
 uatim continentis possidendæ. Ecquid il-
 lud dicam quod secundo loco subnecti-
 mus, summo probro id passim fuisse, cum
 publicè tum priuatim si quis domi habe-
 ret, quisque sacris addictus esset, sacerdo-
 tiæque expeteret impèsius. Hæc igitur duo
 sunt, vt cætera interim omittam, quæ à ma-
 ioribus vindicata nostris, hodie recentio-
 res sic amplexi sunt, vt vix vnâ, aut alte-
 ram familiam inuenias, quæ non amplissi-
 ma latifundia sibi pararit, quæque ex libe-
 ris vnum non domi habeat, qui amplissi-
 ma sacerdotia possideat, nec maiore stu-
 dio quotidie flagret ea augendi.

De Eleutherio Const. Patricio.

QVA tempestate Byzantini principes
 magnam Italiæ partem Græco Imperio ven-
 dicabant, præerat Calabriæ, & Apuliæ Io-
 annes Campsinus magna cum auctoritate vir,

qui postea vt sunt eorū ingenia quos principes sine discrimine fouent, breui ab imperio desciuit. Quo accepto nuncio Eraclius, qui tum rerum potiebatur Eleuterium Constant. patricium vt rebellantem Ioannem Calabria, Appuliāque expelleret misit. Ille verò Neapolim veniens paratis copijs Ioannē acie victū à se interemit. Cuius beneficij mercedem persolvere cupiens Eraclius hexarchatus dignitate illum ornandum curauit. Quam adeptus ille, vsque adeo immemor, & fortunæ suæ & imperatorij beneficij fuit, vt regem Italiæ sese appellari voluerit. Id quod milites ipsi iustè admodum vlti sunt, ipsoque interfecto, Eraclio partem eam Italiæ statim restituere.

De Innocentio septimo Pont.

TAMETSI latè admodum virium hoc in hominū genere pateat, quoniā in summis viris plus aliquantulum admirationis afferat, Innocentij Pont. septimi libentius sanè factum recensebimus. Qui Urbanū, & Bonifacium Pont. Max. quum ipse inter cardinales vnus haberetur arguere sæpe solebat, quod de tollendo Schismate minus solliciti essent. Verū quum mox ipse Innocentius Pontificatus fasces ade-

O iij

ptus esset, videbatur & ipse omnibus nihil omnino hac de re secum cogitare, admonentibus autem illum non paucis, Romani quidem ciues acrius instantes hoc ipsum ab eo exigere non dubitarunt. Qui ab eo ad nepotem remissi, cum id ipsum exquirerent, in cubiculum introducti, eius iussu præcipites de fenestris iacti sunt.

De studio & industria. Cap. VI.

D A B I T V R nunc à me studio & industria locus. Cuius vires in hominum vita longè latèque patent, vt non solum rem militarem illustrèt, verùm & forensem gloriam augeât. Vt deniquè nihil sit in hominum vita, vnde virtutes excellant facilius, vnde vitia expellantur, nisi hæc omniū rerum alumna, & parens statim accesserit. Id quod subiecta à nobis exempla facile probent.

De Carolo Zeno.

A F F V E R E huic viro virtutes ingentes cum domi tum foris, quæ ab eadem industria profectæ clarum & illustrem illū reddiderint, quod alijs in locis demonstratum à me satis esse reor. Verùm nunc quid de industria, & studio agatur, nunq̃ præ-

terierim quem se præstiterit ducem in vrbe Patauio recipienda à Cararijs principibus, quantâque industria, & studio in ea asserenda vt Veneto imperio lubens illa pareret. Quid dicam Bichinioniam Genuensium nauim, quo studio laboréq; quâue virtute eam expugnarit? Omittam interea qua sua industria, Clodiensi bello finem propè vnus ipse imposuerit, quo vigore animi Cyprum insulam à Genuensi hoste ferè totam occupatam regi suo restituerit. Ille verò præter militarem hanc laudem non prætermiserim quo studio, quâue cura literis bonisque artibus quotiescunque illi otium esset, vacaret: vt doctos homines amicitia sibi quocumque essent id temporis, & præcipuè Paulum Vergerium Iustinopolitanum sibi iungeret. Quinetiam ne suæ deesset industriæ libros noctu sibi non paucos apponi in lecto iubebat, quos vbi à somno vacaret assidue legeret.

De Francisco Barbaro.

COOPERANT Venetijs (ex quo Andreas Dádulus dux vrbi præfuerat) literarum studia, quæ nulla in terra Italia per tercenum, & amplius annos fuerat florere. Et in his non pauci patricij ordinis viri excelle-

bant. Sed vnus mihi nunc occurrit inter principes, hic Barbarus qui ab ipsa hac industria incitatus, & studio non literis solum Græcis & Latinis excelluit, sed Brixiam urbem nunc temporis clariss. prætor missus a cæcissimè à Gallis Philippo Mediola. Duce obsessam, suis vigilijs suoque labore, & industria Veneto imperio seruauit: quæ quâ triplici laboraret malo hostis videlicet a cæcissimi obsidione, fame, & peste, omnibus hisce malis, sic suis consilijs, sic cura & vigilantia præfuit, vt nemo vnquam dubitaret eius vnus ope Brixiam urbem seruata incolumem. Satis etiam constat præter egregiam Brixianorum fidem, præterque etiam matronarum præstitam, inter quas Braida Aduogaræ gentis primaria præstanti animo nunquam defuit, operam, non interdum non noctu Frânciscum ipsum defuisse. Quia etiam si cibum sumeret, quum publice semper caperet, affuisse illi ciues aliquot, illumque semper modò pro mœnibus, modo ad portas, semper in publico affuisse. Quare quum domum redisset procuratoria dignitate meritò, quæ summa est, donatus sit, relicto post se Zacharia filio Hermolai patre.

De diuo Augustino.

Sed quomodo te diue Augustine hoc loco præterire potero, qui vnus tua ætate post receptam veram pietatem, & vitę sanctitate, & singulari omnino eruditione ita præstitisti, vt quem tibi cõferre possim industria præcipuè, & studio certè non habeam. Nam post receptum spiritum rectũ à diuo Ambrosio Romam profectus, vbi decedentem matrem sepeliuit, in Africam contendens, à Valerio Hipponensi episcopo vel inuitus coactus est episcopatum recipere, quòd Græci sanguinis Valerius Latinæ orationis haud quaquã particeps suo muneri non satisfaceret. Quæ tua igitur hac in re industria, quod tuum Diue Augustine fuerit studium non facilè consequemur. Illud verè testari possumus te sèper aut aliquid scribentem, aut aliquid legentem fuisse ab omnibus inuentum, vbi à publica concione vacaret. Testantur hoc ipsum infinita literarum monumenta partim contra hæreticos, partim pro reliquorũ institutione, præsertim verò viginti libri de ciuitate Dei conscripti: quos si quis legat diligentius, non possit, non in sententiam meam quamprimum ire.

De Origene Adamantio, Alexãdrino.

TAMETSI varient veterum sententiæ de ipso Origene, quod alij in multis illi derogent, alij christianæ pietatis vnicum assertorem verè probent, nemo tamen hoc illi detraxerit, paternas opes ab eo quibus satis abundaret, dum catholicâ fidem constanter assereret reiectas, nemo tamen negarit sena millia voluminû ab eo relictâ, quæ diuinam quandam industriam & studium illi affuisse testentur.

De diuo Hieronymo.

NON possum sanè nō vehementer lætare scribendo, quum tuæ diue Hieronymæ testimonium hodie perhibeam industriæ. Qui vnus intra Italiæ fines Eusebio parrenatus, Romæque non paucos annos versatus, relictâ post vrbe summâque dignitate, quam merito fuerat adeptus, vt veritatem vnam retineret, in Ægyptum Syriamque proficisci maluit. Quibus in locis diu versatus Hebraicâ Babilonicamque linguam tanto studio, & industria cōsecutus est, dentibus anterioribus lima sibi abrasis, vt vtriusque linguæ puritatem vnam præcipue retineret. Quod studio & industria consecutus, iure optimo in vertendis sacris literis vnum sibi locum vendicarit, quæ ho-

die apud nos sūma cura, & laude legūtur.

De otio. Cap. VII.

QVANTVM mortales ipsi industriæ, & studio debeāt, superiora exempla facile declararint, nunc verò, quoniam industriæ & studio vita hominis semper vacare non potest, siquid ab honesto ocio consequi rectè possumus attexam, vt planè constet nos, si perpetuo labore vitā exauriamus certè non plurimum esse profecturos. Sit igitur assiduæ contentionis nostræ laxamentum hoc ipsum otium. Vnde certè plus vsus ac fructus in vita percipias. Cum autem te ad otium adhorter, nō tibi illud existimes adhibendum, in quo desidia, vitæque lasciuiæ locum habeat, sed quod potest ad honestissima quæque accēdere magis possit.

De Marco Cornario.

FEIX igitur auspiciū dederit honesti otij, appetendi Marcus Cornarius, qui sublato Martino Faletro loco principis creatus, dum res ipsas publicas diligentius curaret, semper equo vehebatur, non tam quod securiorem fore crederet, quàm quod ipso equitandi vsu maxime oblecta-

retur. Id quod Venetiis mirum esse omnibus videbatur, námque eo otio equitandi delectatus, grauiore omnino pro Repub. curas sustinere videbatur.

De Francisco Foscaro duce.

F V I T Francisci Foscar, principatus variis curis, variisque molestiis publicis bellicoque in primis Gallico cū Philippo Mediolanensi duce plurimos vexatus annos. In quo certè & patres ipsi, & vniuersa ciuitas, & Foscarus ipse dux præcipuè laborarent. Cæterum constat ipsum ducem cū otium ipsum non aspernaretur, intra publicas res quâuis maximè sollicitum, piscationi operam vbi liceret impendere solitū, procūlque ab vrbis stagnis in eo otio versatum. Videbat enim quâ sapiētia præstabat, non posse publicæ rei tantos fluctus à se sustineri, nisi priuato solatio quâdòque indulgeret.

De Hieronymo Donato.

N O N ab re instituta fore alienū puto, si Hieronymi Donati hac in parte meminerō, cuius vitam morēsque plerique adhuc superstites recordentur. Hic igitur patre Antonio natus dū puer literis vacaret, otij

tamen in primis amans habitus est. Quippe qui & domi sæpe cantaret, & auiculis, si fortè in illas incurrisset sese oblectaret. Quo animi affectu tantum tamen literis Græcis ac Latinis excelluit, vt quum noctu dièque libris euoluendis operam daret sæpe tamen musicæ cantilenæque otio caperetur. Quum etiam si ei liceret ab vrbe sæpe Patauium peteret, vbi egregias condidisset edes, doctissimorum hominum consuetudine præcipuè utebatur, cum iisque colloquia iucundissimè miscere solebat.

E X T E R N A.

De Ludowico undecimo Gallorum rege.

GALLORVM undecimus Rex Ludouicus, qui nostræ ætatis Carolo vita fūcto sine liberis successit, iam inde à puero eā indolem præ se tulit, vt omnibus iam tum regio fastigio dignus videretur. Quod tandem adeptus est. Succedēs enim in Caroli locū plurimisque rebus, & admirādis gestis. Nam & Neapolitanum regnū expulso Federico vniuersum recepit. Mediolanūque & alias Italiæ partes in potestatem suā redegit, sed quū nō multo post graui morbo laborare cepisset, iāq; sibi morien-

dum, ad leuandam animi molestiam laxamentum quærens, mures in catellos impellebat, sæpe etiam auiculis inter se contententibus decertabat, vt tamen post longum tempus vix conualuerit.

Quanta sit vis eloquentia. Cap. IX.

MAGNA certè extitit eloquentiæ laus, in qua nostrorum maiorum ætas præcipuè floruerit, quòd tandem ex eo cognosci poterit, quod omnium iudicio maximè semper probata est. Nemo igitur dubitet Frâncisci Foscari ducis virtutem in primis celebrem. Qui autor fuerit, vt Florentinis grauitè laborantibus à Venetis impetrarit, vt tandem Philippi Mediolanensis ducis opes fregerit. Brixiam & magnam partem Galliæ Cisalpinę Veneto nomini tribuerit, semperq; ea dicēdi vi fuit, vt quod ille semel proponeret, omnes etiam in senatu approbarent.

De Bernardo Iustiniانو.

15 Laurentij Iustiniاني Diui Marci procurator creatus, tantam dicendi auctoritatem penes patres adeprus est, vt quod ille semel approbaret, patres in eius sententiâ transirent. Quinetiam tantum in dicendo valuit.

valuit, tantum eloquentiæ studio vixit, vt
 si fortè graui valetudine domi esset, domū
 patres mitterentur, qui ex eius sententia de
 Rep. gerenda fœliciter consulere.

EXTERN A.

De Leone summo Pont. primo.

ELOQVENTISS. fuisse Leonem pō-
 tificem primū hoc nomine nullus vnquā
 ambiget, quum meminerit eum vrbe Ro-
 ma profectum, qui Athilæ Hunnorum re-
 gi Barbaris copijs Italiam omnem vastan-
 ti, nulliusque miserētis sexus, aut ordinis,
 solus sit ausus illi occurrere. Qui cum ita
 planè egit, ita planè dicendo valuit, vt quē
 nullæ rerum difficultates, quem nulla di-
 centis vis, aut belli terror ante mouerat (vt
 qui urbem Romam vnam præcipuè pete-
 ret, id quod ille in manibus propè habe-
 ret) in Scythiam, Tanaïmque, Ripheosque
 montes redire suaserit, relicto Italico so-
 lo, cœlique huius benignitate, spēque po-
 tiundi Romani Imperij, quod vnum am-
 biret nisi si quis hoc ipsum summæ pietati
 tribuerit, Deūmque ipsum tanti beneficij
 autorem fuisse malit.

De Laurentio Medice.

P

VIX quisquā credat hoc accidisse, quod
 proponam exemplum, & tamen nihil illo
 verius dici potest. Præerat Laurentius Me-
 dices Florentinæ Reip. summa cum pote-
 state: præeratque eo potissimum tempore,
 quo bellum longè grauiss. gerebatur in-
 ter Florentinum populum, & ipsum Lau-
 rentium ex vna parte, intèrque Ferdinan-
 dum Arragonium Neapolis Regem. Ita-
 que planè gerebatur, vt ad internecionem
 vtriusque partis certaretur, vt iam nec le-
 gratiæ, qui contenderet sua autoritate, vt
 belli vis omnis tolleretur, paxq; inter eos
 conciliaretur: cum Laurentius ipse cernens
 quanto in discrimine versaretur Florenti-
 num nomen, tamen si sciret se vnum præci-
 pue à Ferdinādo peti, quem de medio tol-
 leret, constituit tamen ipsemet Neapolim
 nauigare hocque ipsum patriæ salutis cau-
 sa. Quod cum effecisset ad Ferdinādū ip-
 sum inexpectatus veniens, primò quidem
 aditu ab ipso Ferdinando inuitus exce-
 ptus, paulatim tamen dicendo effecit, vt ex-
 quisitissimo animo auditus (tanta fuit in illo
 eloquentiæ vis) sit etiam in calce eum cō-
 plexus, vltroque dimissus benignè, in pri-
 mis incolumis ad patrios penates redierit,

impetratâque pace, Florentinum populū
ab armis quiescere iussit.

*Quantum momentum sit in pronūcia-
tione, & apto motu corporis.*

Cap. IX.

HABUIT semper habiturâque perpe-
tuo est ipsa pronuntiatio maximam in ho-
minum vitam. Quippe vox ipsa nunc
suavis, nunc horrida, interdum etiam ve-
hementer sonora mortalium animos per-
mouet, ac flectit modò huc, modò illuc, ut
interdum ad risum, interdum ad lachri-
mas sæpe etiam ad commiserationem im-
pellat. Quum verò corporis motus decens
acceserit, ipsūque oculorum lumen in-
cenderis, incredibile dictū est, quantū mo-
menti res ipsa habeat, quantūque dicēdo
valeat. Et quāuis vetustiora exempla plura
adhuc supersint, quæ hoc ipsum probent,
nostratia tamen & externa recētiora id in-
primis declararint, quæ mox subiiciam.

De Francisco Foscaro duce.

CARAVAGIENSI Venetias nun-
ciata clade, quæ longè gravissima fuit. Si-
quidem fusæ ingentes Venetorum copię
ita profligatæ sunt, ut & duces ipsi sint

LIBER

capiti, castra ipsa cum ampliss. præda direpta. Legatus Dandulus nunquam relictis signis adhortantibus eum ad fugam Attédulo imperatore nostro, & reliquis ducibus nunquam ea deferere sustinuit: ædita voce insigni, malle se ibi mori, quàm signa relinquere à Veneto Senatu sibi tradita. Nunciata igitur hac tanta clade, Foscaro duci, conuocato statim Senatu sic eum cōsternatum excitauit, vt quamprimum erecti patres eius dicendi vi, & eloquētia, nouoque celebrique ducis facto, qui priuatā pecuniam omnem suā in senatū transferri iusserat, qua ad bellum vterentur, ad hæc se legati nomine discinctum aliquantulū in castra profecturum pollicitum, adeo omnium mouit animos, tum dicendi vis illius, tum profusa coram omnibus auri copia, ipsēq; ad hæc paratus ad omnia vt senatusconsultū de bello instaurādo statim sit factum, ingentēque copiæ paratæ, quibus, & Sfortia Mediolanensium Dux non multo post sit repulsus: pacēque demum secuta, Veneri Imperij maiestas in suo vestigio constiterit.

EXTERNÆ.

De Gregorio nono Pont.

MEMORABILE sanè fuit exemplū hoc Gregorij noni Pont. Max. qui Friderici tertij potentiam non sustinens, fallaxque hominis ingenium, populum Romanū sibi maximè infestum recōciliare studuit: partim longiori oratione vsus ad populū, partim nouo consilio, quod rectè initum fœliciter illi contigerit. Siquidem Petri & Pauli capita ornatissimè instructa illi ostēderit, quantāque vis religionis in eis fuerit ostendens, vniuersum populum in se conuertit, armāque in Fridericum ita sumpsit, vt eum victum rebellēmque animum gerentem perdomuerit.

De Laurentio Rodulpho Florentino.

CLARAM sui nominis memoriā relinquet apud posteros Laurentius Rodolphus in hoc laudis genere, qui orator apud Venetos sui populi, quum sæpe Ducem & patres adhortatus esset, vt pro Florentinis cōtra Philippum Mediolani ducem arma sumerent, quūque illi rem ipsam traherent, impetrauit tandem, vt in senatu præsens ipse causam ageret. Tanta igitur primum fuit eius eloquentiæ vis, tanta rerum omnium copia, deinde verò etiam vehementia, vt habita oratione, irato similis

P iiij

L I B E R

rostris descendens publicè affirmavit, nisi Veneti opem ferrent, fore ut ipsi Philippum ducem amissa sua libertate Italiam regem constituerent, ipsi verò Veneti mox aucto imperio, imperatorem efficerent. Quod hominis factum adeò Venetorum permovit animos, ut Florétinos ipsos in societatem receperint, pacèque cum his inita opem ita tulerint, ut longo variòque bello iactati Philippum tandem ipsum opprèsserint.

De Philippo Calendario.

EXTABAT quidèmaurea Marci edes insigni opere absoluta, sed deerat huic Marcianæ areæ forum ipsum præcipua urbis pars, ut urbs ipsa, & templum maiore quadam admiratione ab omnibus viseretur: quum Philippus Calendarius Marini Faletri principatu statuaris, & architectus insignis, non dubitavit id opus aggredi. Qui & forum ipsum inter columnisq; sic ornauit, sic ab omnibus spectandum cinxit, addito etiam comitio maiore, in quo patres convenire possent creandis magistratibus statis diebus, ut illi meritò ab universa ciuitate omnia deferrentur. Utinam verò Marini Faletri coniurationem nun-

quam secutus foret: neque enim illi ciuitas gratissima aliquod vnquam præmium negasset.

De impressione librorum.

VENDICAVERIT sibi duplici nomine famam Germania, duarum artium inuentione, quæ ad eam diem nullæ vnquam in toto terrarum orbe fuere. Quarum vna sit aliquanto prior, militarium tormentorum, quæ nunc apud omnes vulgatissima sit. Altera imprimendorum librorum ars, quæ vniuersa pacis & otij sit altrix, & parens. Vtriusque verò Venetiæ in terra Italia sibi vendicant primum. Et de re quidem militari, nunc id tantum dicam: Genuensi bello, primum à Germanis Venetias tormenta (hæc verò nomine appellata) importata esse: quæ defendendæ libertatis nostræ præcipua fuere causa. Quod verò centesimum ab hinc annum Venetijs cœptum est Paschali Maripetro duce, non possum non maximè celebrare. Quippe quæ veterem Italiæ gloriam veluti post liminio restituisse videri possit. Siquidè sic Gothicis Longobardicisq; armis prægrauantibus laboratum est intra Italiæ fines, vt nullæ literæ, nulla humanitas, nulla

P iiij

elegantia iam nobis superesset. Gaudeant igitur Venetiæ, quæ à Nicolai Sêsonis aduētu sortitæ primùm felicissimo auspicio sic cœpere, vt deinde per vniuersam Italiã, nunc verò etiã & omnẽ Galliam, & Germaniã hæc ipsa ars auspicatissimè sit sparsa. Huiusce autem inuentionis laus eò celebrior esse debet, quòd omnis linguæ barbaries huius opera extra fines secesserit nostros, Latinæque dicendi grauitas, & ornatus sint amplissimè nobis reddita, vt iam nunc nō desint nostrates homines, qui cœtare cum veteribus in omni scribēdi genere possint. Non celauerim interim Ioannis Rauennatis nomen, & studium, cui primum restitutæ Latinæ linguæ palmam meritò tribuas.

De tormentis à Germanis Venetias primum importatis.

NON possum prætermittere, quòd paulo ante de tormentis militaribus egimus, quæ tametsi magnã perniciẽ virtuti fortitudinĩque militari attulerint, est tamen cur Germanici hominis inuentum admireris. Qui sulphureum puluerem, ferreæque tormenta, mōxque ænea excogitarit, vt nulla sit murorum mœniũque hodie vis, quæ

obfistere iaculâtibus his crassissimas pilas possit. Hoc autem hac in parte inter Veneta exempla libentius collocarim, quod Veneti primùm intra Italiæ fines, non sine decore, & laude sint vñ, qua de re copiosius aliàs agemus.

De Guidone Bonato astronomo.

INVASIT iam pridem mortalium animos astronomia, qua vna credant cęlestia, terrestriâq; omnia regi, ac gubernari. Tam etsi Picus ipse meus multa solerter in libris suis ostenderit contra astronomos, omnia diuina prouidentia regi, nec in astrorum motu eam inesse vim, quæ animos nostros flectere in quamcunque velint partem possint. Obsidebatur Guido Monferetrius ab hoste intra Foroliuij mœnia, obsidebatûrque; ea hostium spe, vt facilè capi illum, expugnarique posse crederent. Aderat verò illi inter familiares Guido astronomiæ peritissimus, qui persuadebat illi, vt ex vrbe erumperet, futurum enim syderum motu ita id approbantium vt victor euaderet: vt tamen victor vulnus in scemore acciperet. Huius ingenio tandem fretus Monferetrius & persuasione, clam erumpens victoriam ex hoste recepit, vt tamen vulnere sit

affectus, quod facilius curatum est, quodd Guido Bonatus ipse medicamenta quoddam secum attulerat, quæ opportunè cõparata admotâq; scemori, minus grauem vulneris sensum fecerint.

De Christophoro Columbo.

Qvis quæso fuerit ingenio tam deprauato, vt non Christophorum Columbam maximè laudet, eiûsque industriam in re nautica præcipuè nō probe? Qui Ferdinando Hispaniarum rege patrū nostrorū ætate primus persuadere sit ausus, à Gadibus in Indiam fœlicissimo cursu nauigari vt posset. Quod rex ipse non parū primū miratus, tandem illi concessit, vt paratis nauibus omnique alio comœtu, nunquā antea tentatam prouiciam aggredetur. Ille verò fœlicissimè Gades relinquens, id affecutus tandem est, vt & Indiæ littora presserit intra nō multos dies, & domum fœlicissimo auspicio. ad regem redierit. Quare sic hodie vniuersus Oceanus enauigatur, vt libentius iam tam longinquū iter Hispani, Lusitanique sua proximè littora remis legant.

Quædā nulla arte effici posse. Cap. X.

NEMO nescit quantum vita hominum his debeat, qui diuersas artes, diuersaque instrumenta primi excogitarunt ad humanam hanc societatem tuendam, quibus perpetuo nexu mortales inter se felicioribus auspicijs agerent: & quum liberales ille artes iure optimo antecelluerint, semperque antecellant, quæ tamen ea sequuntur, nequaquam contempere. Vt tamen in humanis rebus multa etiam inueniantur, quæ sine artium ope memorabilia in primis sint.

De Venetijs.

QVIS quæso nesciat quum primum hanc ciuitatem nunquam antea visam adierit, vnam esse quæ sine vlllo artificio, casusque potius vel diuina prouidentia in medijs stagnis condita, centesimum supra millesimum ab hinc annum ita floreat? Vt ab orbe condito tale nihil inuenias: falsis enim aquis ita vndique alluitur, vt nullus ferè occurrat locus, in quo nõ tibi aquæ obuiam veniant. quod si tu publica ædificia spectes, si forum si curiam, si Marcianam ipsam intueare turrim, si subiectam ambules aream, quis non obstupescat, tãtas rerum moles in medijs aquis assurgere at-

que ita planè stare, vt omnia tibi insultare videantur? Quare desinant iam artes hac in parte, & quum totam inambulauerint vr-
bem mortales, riuosque aquarum, qui sa-
xeis iunguntur pontibus, vt ambiri cõmo-
dius possint, quum tot diuorum templa vi-
derint, tõtque & tanta cœnobia veræ pie-
tati dicata conspexerint, tandem ad Deũ
Opt. Max. conuersi ipsum precentur sup-
plices, vt eam urbem, quam ipse diuina
prouidentia construxerit, cuique nulla vn-
quam similis extiterit, diuturnam ac per-
petuam esse velit.

De turri Campanaria.

H V C addam tanta animorum magni-
tudine præstitisse semper Venetos, vt in
medijs aquis ausi sint cāpanariæ turris fun-
damenta, tām immensæ altitudinis, quàm
omnes videamus, iacere. sperarèq; tantum
opus, tām graue tāmque onerosum iam qua-
dringentesimum ab hinc annum felicità-
te assurgere eximia, vt cælum cacumine pe-
tere videatur. Cuius etiam sonitu vrbis to-
tius gaudia publicè ac priuatim sēper de-
clarentur, vt tamè duci procuratoribûsq;
ipsis, atque etiam tēpli canonicis quotien-
scūque singulorū funus effertur, assonet.

*Sua quemque artis optimum & autorem
esse, & disputatorem. Cap. XI.*

De Philippo Calendario.

FERVNT Philippum Calendarium de quo suprà diximus extruendi fori tanto studio sæpe coram duce, & reliquis patribus differuisse, vt tandem adducti illum operi præfecerint. Quo perfecto, inq; hanc formã redacto (quæ hodie visitur) ita duci reliquisque patribus probatus est, vt in summo ab oïbus haberetur precio, vt dux etiam ipse non dubitauerit eum sibi affinitate iungere.

De duabus columnis in foro positis.

NON minori censendus est laude Architectus is, qui duas columnas, alteram diuo Marco, alterã diuo Theodoro dicatam, præclara sui nominis memoria tandem erexerit. Ille enim ex oriëte huc aduectæ, quum non inuenirent autorem, qui illas rectas attoleret, cõstantesque sibi redderet, tandem post aliquot annos, autorem inuenerunt, qui polliceret sua opera erectum se eas, quæ perpetuò starent, si digno præmio sese donarent publicoque decreto

LIBER

statuerent, vt liceret quicunque vellent in
carum basibus ludere. Quare patres ingen-
ti cum salario perpetuò donarunt, & ædi-
bus quas possederit, stetitq; diu etiam lu-
dendi decretum, quod tamē sit hodie abo-
litum.

EXTERNÆ.

De Origene Adamantio.

EST Origenis Adamantij cognomi-
ne celeberrimum adhuc nomen, quod etiā
monumenta ab eo ædita id approbent, ea
si legas nescio an post Apostolorum scri-
pta, & Augustini illum omnibus antepo-
nas. Cæterum si quis accuratius sexuum
Eusebij ecclesiasticæ historiæ librum, &
septimi partem legerit, faciliè cognosceret
illum, sic patris Leonidæ auspicijs insti-
tutum, sic apud Alexandriam multos an-
nos scholæ præfuisse, sic per vniuersum or-
bem terrarum vitæ sanctimoniz, litera-
rumque insigni peritia floruisse, vt nihil
per ea tempora quamuis difficile, & ardu-
um gestum sit, quod non sententia Ori-
genis comprobaretur. Sed & ingenij eius
monimenta adeo innumera sunt, vt planè
mirari maximè possis, ea humano inge-
nio tot & tanta cogitari potuisse. Ille ve-

rò cum Esaiam prophetam commentarijs illustrare studisset triginta in eū editis libris, non dubitavit, ad Triullum Hebraei sanguinis virum, & literarum professorem perscribere, vt sese admoneret, quēnā vrbs Arihel foret, quidve de ea penitus sentiret, vt christianis hominibus ad plenū satisfieri possit.

De Ioanne Pico Mirandula.

INGRATI planè futurum animi, & omni supplicio digni, si Ioannis pici Mirandulani ducis hoc in loco non meminissem: qui ætate nostra virtutibus omnibus ita claruit, vt quem illi iure conferas inuenias neminem. Sic enim puer à parentibus institutus est, vt mirabili religionis, & pietatis affectu iam tum excelleret, literisque bonis imbutus ita est, vt omnibus qui eum audirent pro miraculo foret. Mox adolescens adeò literarum studio exarsit, vt Latinis literis, & Græcis, & Hebraicis addo etiam & Chaldaicis ad veram pietatem augendam, penes omnes ornatissimum agnouisses. Qui primis iuuentutis annis duodecim in Astrologos libros conscripsit, quos quidem omnes nō sine admiratione legas. Ille verò sic Philosophiæ ope-

ram dedit: sic sacram theologiam excoluit, cum poetam & oratorem egit, quod opera eius declarant excusa, ut neminem in terra Italia parē illi quocūque te verteres esse diceres. Ea bonitate ut Marfilium Ficinū, & Angelum Politianum, quorū utrūque in suo genere literarum præcipuē dilexerit, quorum & iudicio, & arbitrio frequenter vteretur, utrūque fratrum loco videre tur habuisse. Sed de eius cōlesti ingenio nihil amplius hoc in loco dicam, locū enim in orationibus meis aptiorem, quas editurus sum, si de^o Opt. Max. fauerit expecto.

De Senectute. Cap. XII.

HABET quidem senectus ipsa per se citam quādam, sed præcipuam & non obscuram gloriam, quam quidem mortales omnes dari sibi à natura cupiunt, quam tamen non pauci adeptam accusare grauius interdum soleant. Qui si veteris prouerbij meminissent, maturē & cum laude senem fieri, si diu senex esse velis, siq; diligentius secum expendere & Romæ senatorum ordinem summæ cuiusdem dignitatis fuisse, & omnes fermē qui sapiunt eos in primis reuereri. Quare cum Venerijs semper

per in summo precio adhæc vsque tempore una ante omneis ætates floruerit, eius exempla sic ponemus plura, ut nihil magis honorificum, nihil magis gratum charumque fuisse appareat.

De Francisco Molino patricio.

POTERAM veterum multorum exemplis, qui ad supremam vsque senectutem felicissimi peruenerunt uti, qui patritij ordinis partim, partim plebei, & maximè hi qui ad diui Nicolai sedent. Verùm ad recentiora quæ præ oculis mihi fuere, sũntq; hodie, libentius stilum vertam, principemque sibi vendicabit locum, qui me superstitite Franciscus Molinus vixit, qui centesimum & amplius natus annum, consiliarij supremam dignitatem in maioribus comitijs adeptus est. Cunctis alijs præpositus hoc præcipuè nomine, quòd animi sensu, & corporis robore integrè valeret.

De Thoma Contareno.

OMISSIS aliquot, qui ad diui Nicolai ædem degunt, quorum vnus centesimum decimum septimum agit annum, alter tertium decimum & cetesimum integris corporum membris, & sensu satis parato cla-

L I B E R

rissimi viri memoriam Thomæ Contare-
ni diui Marci procuratoris celebrarim.
Quem quotidie videmus maximis & am-
plissimis honoribus functum scalas subeu-
tem, omnique ex parte corporis & animi
valentem, bonitateque in primis insignem,
qui sextum & nonagesimum ætatis annum
agat. Quis igitur huius ætatem & plures
in eo virtutes non admiretur & laudet?
Deus Opt. Max. faxit, vt superstes apud
nos diutius agat.

De Francisco Donato duce.

QVIS verò hodie Franciscum Donatū
ducem, quartum & octuagesimum ætatis
annum agentem, qui septimo sui ducatus
anno superstes hodie cum summa totius
ciuitatis gratia & amore non admiretur?
Qui in Landi locum suffectus, omnium
studio ea cum hominum opinione degit,
vt vnus iustitiæ amator, vnus de bonis o-
ptimè meritus, vnus reliquis virtutibus in-
signis, & pacis præcipuè cultor perster.
Vtinam illum superstitem hoc animo, &
hac felicitate celebré Venetiæ diu videant.

De Gartio Aretino.

ECQVIS Francisci Petrarchæ nō memo-

riæ hac in re præsertim faueat? Ego verò huius viri auctoritatem volens secutus, nō potui prætermittere Aretinum Gartium, qui Francisci ipsius (vt ipsemet fatetur) a- uus ad centesimum, & quartum nullò vn- quam morbo vexatus superuixit. Vtinam verò hoc muneris nepoti ipsius contigif- set: qui propter ingenij præstantiā, & lite- rarum peritiā sua ætate præstantissimus di- gnus fuerat, qui immortalitæ adept⁹ esset.

De Ricardo Caroli magni milite.

NVNQVAM detraxerim Guidonis Bo- nati fidei, qui non dubitarit suo testimo- nio asserere visum à se Ricardū Caroli ma- gni militem, qui quadringentesimum æta- tis annum ageret. Næc dubium erat sub Carolo ipso eum stipendia fecisse iā gran- dem, militasseque sub ipso, vt ad millesimū ducentesimum, & vigesimum tertium pu- blicæ salutis annum peruenerit.

De Ioanne Tampe.

FACIT Ioānes Tampes miles Gallicus, vt supradictū à me Ricardi exemplum cer- tius habeatur. Qui, & ipse constanti om- nium scriptorum eius ætatis fide prodi- tus sit, ad trecentesimum vitæ annum va- lido corpore, integræque in primis mente vixisse. Vt qui cū eo agerent, non sine ad-

LIBER

miratione semper versarentur, optarentq;
sibi quique tam diuturnæ tamque felicitis
vitæ spatia.

De gloria & fama cupiditate.
Cap. XIII.

De Andrea Dandulo Duce.

CONSEQUETUR Andreas Dandulus
Dux egregiam & ipse laudem, sed tamen
diuersam ab Vrseoli ducis factio. Hic igi-
tur præstanti doctrina Dux iuuenis crea-
tus, literarumque amore incensus, doctis-
simos quosque in terra Italia cum præci-
puè coleret, tum vnum Franciscum Pe-
trarcham, ea ætate clarissimum ita comple-
xus semper est, vt Venetias illi aduenienti,
publicas edes semper parari iusserit. Quin
etiam si quando in publicum prodiret, eum
quoque prodire secum honestissimo sem-
per loco non dubitauit. Reliquumque vi-
tæ tempus de literis differens, libenter si
quando posset consumeret.

De Carolo Zeno.

AFFVERE huic viro, quod suis locis
testati sumus, præclaræ animi virtutes, sed
illa in primis, quod literas literatôsque ho-

mines maximè semper amarit, domique familiarissimos habuerit. Quorum vnus Petrus Paulus Vergerius Iustinopolitanus, qui ea ætate celebris inter literatos haberetur. Cuius etiam hodie monumenta aliquot extant: & Petrus Thomasius Veneti sanguinis medicus, què Blondus ipse memoret eloquentissimum etiam fuisse, præter singularem medicinæ peritiâ.

De Petro Lauretano, rei maritimæ classico Imperat.

DEBELLARAT primus ad Callipolim Tûrcicam classem, Genuenses ad Drapalum memorabili prælio superarat, capto etiam eorum duce Francisco Spinula. Declaratus præterea Padanæ classis Imperator, quum studium omne suum in patriæ laudem, & gloriam vertisset, clarissimum longè facinus aggredi perficeréque non dubitauit. Ille igitur proximas aræ Marcianæ ædes procurator diui Marci incolés, quum grauem in eadem area tumultum exaudisset à Classiarijs Dalmatici sanguinis excitatum, qui rapinis omnia vastarét, quibûsque neque ducis maiestas, neque reliquorû magistratuum imperia obisterét. Licet aduersa valetudine oppressus lecto

L I B E R

decumberet, arreptis statim vestimentis, quęcunque potuit, in forum ita descendit, vt audito tantum eius aduentu, classarij ipsi statim recesserint: quorum nonnullos captos laqueo suspendi iusserit. Non illum igitur vnum tanta hominum multitu- do deterruit, non Dalmatarum hominum in rapinā conuersi animi continuere: quin pro patrię dignitate & salute illius gloriā, & laudem rebus omnibus anteponeus, vltimum etiam spiritum si contigisset, pro patrię incolumitate emitteret.

*De Petro Mocenico qui postea
dux fuit.*

LABORABANT Venetię diuturno dis-
ficilique Turcarum bello longē grauissi-
mo, quum maritimę rei imperatoris no-
mine prefectus ipse Petrus labantem Grę-
cię rem, Eubœa insula iam amissa sua pru-
dentia, & animi fortitudine sustinuit. Nā-
que & Naupactum dura obsidione à Tur-
cis obsessum eripuit, eosque tota Pelopō-
neso insultantes inhibuit. Cyprum insu-
lam Veneto nomini asseruit, Scodram ip-
sam Epyri urbem quatenus in eo fuit ser-
uauit. Vnde mox domum reuersus tanta
cum gloria & fœlicitate dux creatur. quā

dignitatem intra septem mēses morbo affectus, quem in Boliano amne contraxerat sponte sua oppressus dimittere coactus est. Turcas vniuerso mari Aegæo ita exclusit, vt Helespontum superare nunquam sint ausi. Ipsum Cassanum Persarum imperatorem ita adiuuit, vt Turcīs vndique omni Cilicia eiectis, intrāque suos fines compulsis bellum Othomano inferre potuerit.

E X T E R N A.

De Belisario patricio Romano.

VT IN AM vniuersæ terræ Italiæ manes ab inferis excitari possent, qui laudem & gloriam Belisarij Romani patricij perpetuò decantarent, gratiāsque illi pro tantis in se meritis agerent, qui Gothos sæpe acie vicit, urbem Romam à dura eorum seruitute liberauit, Italiæ fines iam omnibus ignotos obscurósque longo veluti postliminio restituit. Aphricam ipsam, & cum ea Gilimerem regem à se captum triumphatūque pristinae libertati reddiderit. Inde verò de Persis à se victis triumpharit, mox etiam crucem auream admirabili contextā opere, diuo Petro donarit.

De Eugenio I I I I. Pont. Max.

Q iij

NESCIO an satis rectè Eugenij huiusce quarti Veneti sanguinis Pont. inter externa iure reponam . Cæterum accipiant ut cunque posteris . Vix dicere ausim quatum huic vni Pont. Max. vniuersa Christiana pietas debeat , quantumque illi gloriæ , & laudis attribuit , cuius vnius studio dissidens Græcia inter se reconciliata nobis tandem sit, cõcilio œcumenico Florentiæ indicto . In quo Palæologus ipse Constantinopolitanus imperator interfuerit, ipseque patriarcha cum vniuerso suo clero præsens affuerit . Quare tunc expetita per tot annos concordia inter Latinos Græcosque homines fœlicissimè successerit . Id quod Eugenius ipse non literis tantum Græcis, Latinisque mandari curauit , sed reliquis etiam subministravit, foribus ex ære ad diui Petri templum fabrefactis, que rem perpetuam etiam vulgo testarentur .

De Hieronymo Olgiato.

SUPREMVM locum vendicauerit sibi in hac parte Hieronymus Olgiatus Mediolanensis , qui inita coniuratione cū Iohanne Andrea Lamponiano , Galeatium Sfortiam Mediolani ducem Stephani luce dicata, in eodem templo interfecit, multi-

tudine ingenti referto . Hic etiam cum
tortor ipse quandoque auersus illum tor-
queret, esto inquit bono animo , & huc te
verte. Nam quam tu mihi grauem pœnam
inurere putas, ea mihi maximo solatio est:
quotiescunque memini interfectum à me
tyrannum, patriæque libertatem restitutâ,
quod in me est.

Qua cuique magnifica contigerunt.

Cap. X I I I I.

De Andrea Dandulo duce.

N I H I L esse in hominum vita sapius ap-
petendum semper existimaui, quàm ho-
norem ipsum qui bonis artibus compare-
tur. Nam vt præterquam, quod ipse præ-
cipuè omneis artes alat, quid tu amplius
vnquam alicui tribuere possis: quàm vt ho-
noris causâ quempiam colas, qui præcipuè
in omni vitæ parte de vera religione, tum
de patria ipsa & parentibus, tum de reli-
quo humano genere optimè meritis esse
videare? Vnde tibi amplissimus honor,
certissimâque & æterna gloria etiam post
ipsum cineres sit speranda. Laudet igitur
vrbs Roma suos Scipiones, celebret Me-
tellos, & Catones, quod certè optimo cui-

que sic perpetuò faciundum, quem ego
vnum Andreā Dandulum hoc in loco du-
cem longe clarissimum nunquam præter-
miserim. Cui Veneri patres omniſq; reli-
qua ciuitas, propter summas, illuſtréſque
animi dotes, iuueni adhuc, quippe qui tres
& 30. annos ageret, demādarint summo cū
hominum gaudio, & lætitia. Et is quidem
maxima animi virtute, & præſtantia aduer-
ſante etiam fortuna ipſa, ſic principatum
ipſum adminiſtrauit vndecim annos vt Ia-
derā receperit, Genuenſes ad Caralim Sar-
dinia memorabili prælio vicerit, Archie-
piſcopum Mediolanenſem flexerit, iuſti-
nopolitanos rebellantes domuerit, quum
interim ſors ipſa tamen cōtendens vrbe-
grauiffima peſtilentia, terrę motu aquarū-
que mole opprimere contenderet. Ab hoc
ferunt res Venetas duplici ſtilo conſcri-
ptas, quippe qui eloquentia excelleret, co-
mésque ſemper exiſteret, vnde Conuſinus
poſtea cognominatus fuit.

De Andrea Contareno duce.

SEQUITVR Dandulum ducem cla-
riſſimum Andreas Contarenoſ & ipſe dux
cui magnifica multa, nec volenti nec mo-
lienti contigere. Primum enim quum pa-

tres illum ducem creare contenderent, ſēper relictatus eſt. Tum verò mortuo Cornelio duce quum omnium ſtudio, & penē vniuerſæ ciuitatis clamoribus, expeti ſeſe vnum cerneret, ſtatuit ſibi ab vrbe diſcendum, inque Patauinum fundum conſugiendum, vbi ignotus deliteſceret. Sed neſcio quo pacto ardentior ciuitas effecta vnum illum abſentem cæteris omnibus antepoſuit. Quod vbi ille reſciſſet, & de fuga cogitaret, cognatorum, & amicorum conſilio Venetias reuiſere tanquam priuatus ſtatuit, quum bonorum publicationem & exilium illi interminati eſſent publico nomine, niſi Reip. obtemperaeſſet. Quare vix adductus inito principatu ſic Venetam Rempub. adminiſtrare cœpit temporum iniquitate penē oppreſſam, vt & ipſe ad recipiendam Clodiam ſæuienti etiam hyeme accedere non dubitarit, qua tandem recepta triumphantis more in patriam redijt calendis Iulijs, qui dies nobis ſacer auguſtusque eſt.

De Carolo Zeno.

TOT tantæque ſunt, quæ Carolo Zeno magnifica contingere, vt vix ſatis ſcias, quod ex illis potiſſimū præponas. Sed

rerum ordinē secuti id dicemus, quid primum ad summā eius gloriam & magnificentiam accessit. Veneti sanguinis vir, vniuersæ Cisalpinæ Galliæ imperium, cui virecomites tunc præerant, ita rexit, vt integro quinquennio sine vlla omnino querela cuncta gubernarit. Cūque inde in patriam redire vellēt, vix à Galeatio duce impetrare potuit, vt suos videret, à quibus ita statim receptus est, vt rei maritimæ vniuersæ Imperatorio nomine præesset, Genuensique bello finem imponeret, quod Bucicaldo duce Fracici sanguinis Venetis intulerant. Ardente mox Ligurum bello rei maritimæ præfectus Bichinioniam nauim admirandæ magnitudinis armatorumque plenam triremibus suis sic aggressus est, vt duplici vulnere affectus eam tamen incredibili virtute expugnauerit, prædāque omnium fermè ducentorum & amplius aureorum ad principem detulerit, naualibusque Ianuensium copijs à Clodia reiectis, præcipuus author eius restituendę Veneto senatui fuit. Peraçto mox bello Hierosolymam inuisens, dū regreditur ex itinere reuocatus à Cyprio rege Ligusticum omne nomen inde sustulit suo ductu Cyprique Insulæ regnum vnus asseruit.

*De Dominico Triuisano Dini Marci
procuratore.*

VIX tantum glorię septem consulatus C. Mario attulisse crediderim, quantũ Dominico Triuisano D. Marci procuratori Mēphica vna legatio. Tempore enim illo quo Venetę res vndique afflīctarētur (ne id etiā deesset mali) Veneti mercatores ab Alexādrinis pessimē tractabātur. Id quod Senatus egrē ferens, Petrũ Balbũ, quē paulò ante rei maritimę Imperatorē dixerat, ad Lasraphũ Sultañũ legatũ decernit. A quo non suscepta legatione (quod quidē tunc vni sibi licebat) Triuisanus ipse rei Venetę procurandę præficitur. Quem quum ad se aduentantem audissēt Sultanus, princeps alioqui ea tempestate longē potentissimus, tanti viri publica fama excitus, statim cum ingenti principum virorum manu illi occurrit, mōxque magnificentissimo regiōque apparatu exceptum, penes se in summa amicitia per aliquot menses habuit. Sed Triuisanus renouato ex Reipublicę dignitate scēdere, rebusque omnibus compositis, regiis etiam literis commendatus, summa sua cum gloria domum rediit.

LIBER
EXTERN A.

De Constantino Imperatore.

PRAETERMISSIS hisce qui veram pietatem amplexi facinora ingentis gloriae, & magnificentiae sunt adepti, principes tantum viros admonebimus aliquot, in quibus singularis egregiaeque virtutis exempla spectari, probarique verè possint. Quomodo autem Constantinum magnū non primo loco referam? Qui præter alias animi dotes ingentisque victorias ex hostibus Barbaris partas, receptaque Italia, Maxentio tyranno intra biennium victo, primus ex Romanis principibus Christianam pietatem est amplexus, Byzantiūmq; Imperij sedes transferens, novāque Romanam appellari iubens, filiis relictis hæredibus, vitæ finem fœliciter sortitus est, cui certè magnificentius nihil accidere poterat.

De Ludovico Pio.

DEBEMVS & hoc memorię tam illustris, tamq; præclari principis, vt Ludovicū eius filium Pium meritō cognomento dictum, propter præcipuum eius in veram pietatem studium commemoremus. Qui

Dacicum bellum summa industria ex sententia confecerit, Bernardum res Italicas turbantem, cum multis sacri ordinis viris ex Pipino filio nepotem facile fufum vita priuarit. Quum antistites ipsos intra monasteria tantum incluserit, veræ pietati omnia tribuens. Sed & illud non minus dignum admiratione fuerit, quod trium filiorum coniuratione, & aliquot procerum coactus Imperij dignitatem deposuerit, quam tamen non multo post ob memoriam summæ clementiæ benignitatisque receperit, moriensque nō multo post in filios, quos hæredes relinquebat, tandem facilitatem nullius iniuriæ memor retinuerit.

✠ IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII,
LIBER NONVS.

De Luxuria. Cap. I.

AGGREDIENTES nos
noni huiusce libri prin-
cipiū, mouit certè plu-
rimū ipsa luxuries,
& libido humani ge-
neris pestis. Cui' si vim
attēdamus facilè intel-
ligemus, quā sit tur-
pe diffluere luxuria, ac molli-
ter viuere, quāque honestū parcè, conti-
nēter seuerè, ac sobriè. Optare quidem so-
lemus ferè omnes, vt fortuna nobis blan-
diens opes, & honores largiatur: nec an-
maduertimus ferè fortunæ hæc munera,
luxuriem libidinēq; gignere. Quæsi ab
adulescentia te inuaserit, non facile hone-
stæ senectutis commoda consequere. Pau-
larim enim effrenis hæc redditæ auaritiā
gignit, tātāque mollitiē parat, vt semper
qui huic vitio paruere, nec animo nec cor-
pore satis valuerint. Blāditur illa primū, &

& vbi nos illexerit libidinem ita infigit, vt quamuis alij admoneant, quamuis discrimē, periculūmq; agnoscas eā sequi vel inuitus cogare. Recto igitur nomine Græcia *ἡσυχίαν* appellauit, *ἡσυχίος* luxuriosos dixit, quòd qui hoc vitio laborāt, seruari nequaquā possint.

De Petro Candiano duce.

PRAEFERET suo hoc exemplo Petrus Candianus, dux omnibus mortalibus, quantum sit luxuria hæc ipsa cauēda. Qui donec patrem, & auos respexit, potuit meritò ab exilio reuocari, dūxq; in patris mortui locum substitui, magno totius ciuitatis gaudio. Dum verò suorum oblitus Vualdræ vxoris mores & ingeniū sequi maulit, quæ paternam Guidonis molliem libidinēque intulisset, ipseque luxuriæ, (& quod consequi necesse erat) tyrannidi vacaret, ita quidem in populi odium incidit, vt ab eo cum paruulo filio interficeretur, cadauérque ipsius in macellum proiiceretur, direptis, incensisque prius principis ædibus, quo incendio aurea ædes D. Marci etiam conflagnarit.

De cæna Venetiis data.

R

LIBER

RELINQUAM interim si quæ alia vetustiora huiusmodi exempla sint, & eò magis, quod iâ à veteri frugalitate sic discessum est, vt penè profligata temperatîa, & moderatio vetus ipsa sit prolapsa in recentiore luxû. Quem vtinam patres nostri diligētius cohibeant, & seuerius: quod quo lubētius faciant recentioris cœnæ exemplum proponam, luxuriæ plenû, vnde parsimonia ipsa deterrita penitus aboleuerit. Nihil famosius luxuriæque plenius cœna quâ patritij ordinis vir conuiuis cētū exhibuit. In qua si numerû ipsû attēdas, si ferculorû varietates obserues, si septē horarû tempus in sumptû expendas, si concētū instrumentorû audias, si denique centū gobiorum lactes triclinio illatos legas, qui à singulis conuiuis mollissimi exorberentur, verè luxuriam quicûque sapit detestetur, ab eaque tanquam à grauissima peste diffugiat. Amplectamur igitur veterem frugalitatem, & temperantiam, eamque quo ad eius fieri possit retineamus. Quæ virtutis, & bonitatis omnis, veluti à natura proficiscens, quæ modicis semper rebus cōtenta fuit, mater & nutrix certissima sit.

De Venetiis.

POTERVNT esse omnibus exemplo veteres, Venetiæ quantum sit frugalitati, & temperantiæ tribuendum. In quibus quum amplissimæ semper opes fuerint, vetus tamen institutum, si quis huc animum intendat, id extitit in omnibus, ut quicumque diuitiis etiam excellenter, milenos non amplius aureos dotis nomine legitimo matrimonio natis puellis tantum impenderent. Ab omni continentis terræ cura penitus abstinerent, sacris sacerdotiis ut à re funestissima interdictum constantissimè vellent iis qui patritij ordinis essent, mercatura cum reliquo omnis exerceretur, cum magna laude, à frumentaria autem re penitus abstinerent, præstitores alieni periculi, ut porrenta quædā execrarentur. Quare nil mirum si tantis opibus nunc ciuitas abundet ipsa, quæ ab iis initiis ortum habuerit si tot ædificiis publicis atque priuatis, si tot cœnobiis, tot diuorum templis exculta, exornatæque: si publicis viis, si arcibus & præcipuè Marciana abundet, si denique tantum multitudinis cum tanta foelicitate, quotidie alat, & foueat. Ut nisi conferres huic ipsi Romanam urbem, non aliam inuenies, quæ tantas opes tantasque diuitias aluerit: tametsi iustius no-

LIBER

frates hæc laudes quæ non totius orbis
præda sed industria, & studio comparatæ,
& acquisite sunt. Sed de hac ipsa satis.

De Gene Scotia rege.

QUIS crederet ipsam denique Scotiam
luxum hunc ita inuasisse, ut Regem ipsum
Genim suis blanditiis alliceret, ut geminas
sorores, quas domi alebat, iustarum vxorū
loco palam omnibus ostentaret, flagitio-
samque rem tantam præferret, ut præcipue
gloriæ loco tā graue facinus sibi duceret?

De Picente Fabriani accola.

ABVSVS est fœdissimè quidem sorori-
bus suis Scotiæ Rex dum viueret: sed quis
ferat equo animo passim coitum exercuis-
se? sic enim euenerat, ut Canelli exorta in-
tra mœnia seditione, non homines solum,
sed fœminas quoque quam plures inter-
fecerint, quæ passim iacerent: quod faci-
nus facilè ostēdat, si quis luxuriæ sese dat
nunquam saluum fore.

De crudelitate. Cap. II.

TRANSEVNDVM nunc mihi est à lu-

xuria ad ipsam crudelitatem, quæ si immanis & horrida naturæque in primis aduersa in barbaris gentibus fuerit, haud sanè mirandum eas gentes quæ rarò bonis moribus abundant, quæque à natura ipsa dissideant, in cædes, sanguinèmq; mortaliũ delabi, grauib; ac varijs supplicijs delictari. In ipsa verò terra Italia, nihil est quod magis admiremur si exempla crudelitatis, aut immanitatis plena inueniantur: in qua homines certè alti ingenij excelluisse videas, & in qua omnia plena humanitatis, & elegantiae cognoscas, nisi si vno alteròve C. Marij, L. Syllæ exemplo capiaris. Nec vero, aliquos fuisse principes sæuos immanèsque hoc in loco negarim, qui nimium rerum licentia & copia huc quandoque deflexerint. Nam de Gothica tempestate, & Longobardica, qua vniuersa Italia diutissimè est oppressa, quid iterim dicā nō habeo, quādo Italũ ferè neminè referre possis ea tēpestate celebriorē.

De Galla duce.

CREDIDIT ille, quum Theodatum principem oculis imperioque priuasset, futurum vt ipse diutius illo potiretur: fuit tamen in illo par eadēque for-

LIBER

runa, nequis nimium crudelitati studeat. Nanque altero ducatus anno abrogata est illi vniuersi populi consensu dignitas, eodemque oculorum supplicio affectus ab omnibus est.

De Dominico Monegario duce.

INVALERAT hic excæcandi principis mos, vt iam omnes in crudelissimū supplicium contra principes prolaberentur. Id quod in Dominico Monegario principi quito post sui Imperij anno miserabiliter etiā contigit. Nec verò duo annui tribuni illi primū additi, nec diuturnitas principatus obsistere potuit, quominus quā īgenij feritiā ipse præferret, eandē cōspiratiōe vniuersi populi & ipse pateretur.

De Gradenſi Patriarcha, ex turri præcipitato.

IAM ferè Longobardica sæcula in ipsa Italia desierant, Carolo Francorū Rege in ea imperāte, eaque fœlicius moderāte, quā Ioannes Dux Mauricij Ducis filius auito suoptèque ingenio in Fortunatū Gradensem patriarchā inueſtus, non contentus leui mortis supplicio, sūmo crudelitatis exemplo captū illū præcipitē dederit: ita tamen

vt non multò post, cum nepote in exilium
sit missus.

EXTERN A.

De Ecelino de Romano.

FACIT proximitas Patauinae urbis vt
Ecelini de Romano, qui tyrānidē aliquā-
diu in ea exercuit, obliuisci minimè pos-
sim. Cuius sanè vita, morésq; crudelitate
infignes, ad hanc vsq; diem referātur vt si
quando crudeliorē quēpiam innuere veli-
mus, eū Ecelino persimilē esse cōtēdamus.
His igitur omisissis, quæ in ipsa tyrannide
diu exercuit, quis non crudelissimū omniū
facinus detestetur? Quod quum Mantuæ
ageret, multaque millia Patauinorū ciuiū
secum haberet, audita Patauij rebellione
ad decem millia & amplius eorum crude-
lissimis prius affecta supplicijs interfici ius-
sit. Vt ne infantibus quidē nec pueris par-
cendum esse voluerit. O barbarum planē
hominē, & nihil Italiæ indolis redolentē:
qui nō multo post tamē, & principatu &
vita crudelissimè priuatus interierit.

De Maumete Othomano.

NEMINI certē mirū videri debeat, si
in barbara gente & præcipuè Turcici san-

R iij

LIBER

guinis crudelitatis frequētissima exempla
reperientur: vnū tamē Maumethem Otho
manum principem, cæteris præferendum
in præsentia duxerim. Qui potitus Byzan-
tio, quum die quadam intra suos hortos a-
geret tribus tantum iuuenibus comitatus,
videns cedrum arborem pomi pulcherri-
mi matrē, eo est in primis delectatus: mox
verò eo inde digresso, quum non multò
post fortè eò rediisset, nec pomum ipsum
spectaret, conuersus ad adolescentes percō-
tatus est, quis eorum pomum id decerpis-
set, quūque constanter omnes abnegarēt
vt erat insigni sæuitia, pectus gladio iussit
aperiri ex his vni, vt eo referato reliquias
pomi cognosceret, & fortè ita accidit, vt
ille esset adolescens, qui pomum vorasset,
quo statim extincto iratus domū redierit.

De eodem Maumethe.

PLVRIMA certè sunt insignia crude-
litis exempla in hoc principe tam ma-
gno. Cæterum hoc vnum præterire silen-
tio non possum, vt quos iratus ad mortem
damnaret, altiori palo infigendos cura-
ret. Vt tamen si quis ex his non statim mo-
reretur, cibo, potūque alendum vellet: vt
quo longiore vitæ spatio frucretur, gra-

uiore supplicio vitam amitteret.

De Ludouico Sfortia Mediolanensi Duce.

HABVIT, & ipsa nostra Italia, unde omnis virtus, & viuendi elegantia fluxerit, recens crudelitatis insignis exemplū in Ludouico Sfortia: qui duos nepotes ex Galeatio fratre Veneno sustulit, vt Mediolanensi principatu cum suis liberis ipse potiretur. Nec hoc crimine contentus, eorum fidissimum tutorem, eundemque vetustissimum Franciscum Calabrum interimi iussit. Vt etiam hanc fuisse causam euocandi ex Gallia Caroli octauī Regis aduersus Alphonsū Regem, vel præcipuam tradant. Ne quid moliri Alphonsus ipse aduersus ipsum posset. Deus tamen, & ipsum viuētem captiuum Gallorū regis esse voluit, nec liberos suos diutius frui imperio passus est.

De Ira & odio. Cap: III.

NESCIAS certè quid tu iræ quantumve tribuas, nisi illi iustas aliquas causas tribueris, præcipuè si publicam dignitatem aduersus perditos ciues defenden-

LIBER

dam suscipias, aut malos improbosque supplicio afficiendos ita cures, ut non grauiore iræ fluctus interdum te opprimant. Quin potius doleas tantum in mortalibus improbitatis esse, ut iure optimo supremo supplicio sint afficiendi.

De Ioanne Mutatio.

NON potuit non Venetus senatus in primis esse sollicitus, quum Tenedi arcem recipiens pace cum Genuensibus, reliquisque principibus inita, missis legatis ad Ioannem Mutatium Præfectum, iuberet, ut euersa arce eam dimitteret insulam. Quando illud Allobrogum Dux ita sanxerat. Quod quum ipse Ioannes facere recusasset, missos à Venetis legatos etiam contemneret, non potuit senatus ipse iracundiæ aliquo fluctu concitus non classem decernere, Fantinóque Georgio in primis mandare classis præfecto, ut arcem ipsam expugnaret, liberamque insulam dimitteret. Mutatiumque ipsum inde abire cogeret.

De Carrariensibus principibus.

NON dubito, quin plerique quum hæc nostratia legerint, grauem, quandam iram acerbamque Venetorum odium in Carrariam familiam, quæ Patauio præerat, fuisse

se cogitent: id, quod vix inficias ipse ire possim, quum videam eam gentem quæ diu Patauina vrbe potita fuerat, Venetorū armis sæpe petitam, tandēmq; pulsam ipsosq; Carrarios principes in carcerem cōiectos, supremoque supplicio non semel affectos. Vt tamen si quis fateri vera velit, iure optimo id illis contigisse contendat. Quippe qui magnis affecti beneficijs à Veneto senatu pacēque sæpius iniita, etiā donato illis aliquando principatu, nobilitatēque etiam ornati, debuissent cum finitimis Venetis in summo otio pacēque viuere, nec sollicitare externos principes, qui bello ad internecionē eos lacefferint, quorum armis nequaquam etiam illi deessent.

E X T E R N A.

De Totila Gothorum Rege.

VOCAT nos ad se Romanæ vrbis miseratio, quum à Totila Gothorum Rege indignabundo, quod sibi Iustinianus Imperator, suis auspicijs regendam inhabitandāque concedere noller eam ipsam, irarum plenus partim ruinis præclarium omnium operum, partim etiam incendio consumpsit. Muris quoque ac moenibus ita spoliauit, vt passim omni-

LIBER

bus ingressus vr̄bis & egressus pateret, & quē ac si vicum pertransiret. Quos ego hīc Fabios, quos hīc Camillos, & Marcellos, & Scipiones non aduocem? Aut quid in ipsum Totilam Gothicāque rabiem non detester? Quæ urbem eam, quæ caput orbis esset omnisq; elegantie, & humanitatis parēs tam fœdo exitu euerterit.

De Ioanne Andrea Lamponiano.

NE SCIAS certē an vllum aliud exemplum literarum monimenta secum referat par Ioannis Andree Lamponiani Mediolanensis ciuis: qui tantum irē odiōq; indulgem, quod sibi haud satis fauisset, in eorum difficultate, quæ illi erat cū Episcopo Comensi Branda nomine, vt furore præcep̄s tribus additis comitibus ipsum principē ausus sit in diuī Stephani tēplo dum sacris interesset aggredi, multisq; id spectantibus interficere. Quē ubi postea principis p̄tērent, exclamabat, petite, inquam, me & confodite, sic enim perlibenter morior.

De Stephano. vi. Pontifice.

INVITVS sanè tráseo à prophanis hominibus ad eos viros, qui Christianis sacris imbuti iræ odióq; adeò indulserint, vt Pontifices ipsi in cadauera Pontificum iampridem sepulta incredibili acerbitate sæuierint. Sed tamen Stephani.vj. factum, ita literarum monimentis celebre traditū est, vt iam taceri à me nō possit. Ipse enim Stephanus Pont. adeò Formosi Pontificis odio flagrauit, vt eius cadauer effodiendū curarit, digitósq; manuum absciderit, quos in amnem Tyberim proiecerit, quin etiam eius omnia acta ita rescissa voluit, vt eum ex albo Pontificum sublatum vellet.

De Paccia familia Florentinorum.

PERLIBENTER sanè transissem ad ea iræ, & odij exempla, in quibus sacrorū mentio nulla haberetur, nisi Pacciæ familiæ grauissimū, acerbissimūq; facinus, quod patrum nostrorum memoria Florentiæ gestum est, occurreret, qua tempestate Ioannes Paccius sic in in Mediceos exarsit odio, vt ausus sit in diuæ Reparatæ téplo, Laurentium & fratrem Mediceos, quum sacris sacerdos litaret ferro petere, quorum alterum interfecerit, alterum acerrimè

LIBER

vulnerarit, dum in sacrarium fugeret. Sed tamen Paccius ipse Ioannes pœnas meritas luerit: quamuis dignus, vt nominis eius nullus vnquam meminisset.

De Mario Placentino.

ABSTINEBO iam nunc à rerum sacrarum commemoratione, idque perlibenter faciam, si Marci Placentini sacri alioqui viri vecordi animo conceptum facinus memoriæ postremò mandauero: qui ætate nostra Adrianum Pontificem nefandissimo odio persecutus, diutius eum è cubiculo prodeūtem frustra quum expectasset, ira odióque in se vnum inflammatus, se ipsum tandem interfecerit ad illius ianuam. Veritus vt opinor id rescisset, quod cum alijs cõmunicaret, accerbissimas pœnas daret odij tam iniqui & impij.

De Auaritia. Cap. IIII.

QVAM quãtãve dicã esse avaritiã, quæ certè non corpora solùm hominum, vel animos maximè inficiat? Hæc igitur alieni appetens, quum semel inuasit animos, tanta talisque est, vt non modò vnum, aut alterum, sed & patriam ipsam, & Remp. opprimat, nihilque sancti nihilque pij re-

linquat, Cauēat igitur mortales omni studio cum à reliquis vitijs, tūm verò ab hac vna cupiditate, quę secum omnia in vnum trahat, & perdat.

De Rodulpho Imperatore.

PIGET certē me, si quando in pręstātissimi alicuius viri mentionem, qui omni laude dignus esse censeatur, inciderim, vt eius quoque vitia quędam referenda mihi sint. Et tamen Rodulphi Auspurgensis non possum nō hīc repetere auaritiā (si modò hoc nomine mihi notandus est) qui inter Germaniæ principes pręcipuum sibi vendicet locum. Qui Auspurgi comes, haud sanē loci celebris, tātum militari laude excelluit, vt magnum amplissimūque principatum in hunc vsque diem posteris suis reliquerit. Qui quater & decies collatis signis cum hostibus suis victor semper euaserit. Ottocarum Bohemiæ Regem victum acie, in deditionem memorabili astu acceperit. Pacis quoque artibus adeò insignis, vt nescias, quem illi pręponas. Et tamen non desunt qui hunc auaritia laborasse scribant: quoniam Luchinū vicecomitē eiúsq; hęredes Mediola no, Cisalpinęq; Galliæ pręfecerit, quódq;

LIBER

Hetruriz vrbis aliquot libertate donarit,
magis id non prohibente Honorio Pont.
quàm factum laudante. Quod utinam be-
neficio vniuersa Italia tunc accepisset,
hodièque retineret, pecunia etiam ingen-
ti persoluta.

De Petro Castulonensi Rege.

NON indignabuntur reor Hispaniæ,
si Petrum Castulonensiu Regem, non mo-
dò avaritiæ crimine sed impietatis accusa-
uero: qui ad Maomadum Bethicæ Regem
profectus, ut eum aduersus hostes suos ad-
hortaretur ad opem sibi ferendam, tantum
absuit à retinenda beneficii præstiti memo-
ria, ut illum primus iaculo percussit, au-
rumque eius omne familiaribus adiuuan-
tibus abstulerit. Denique illum summa im-
pietate, neglectoque omni humano fœde-
re interficiendum curarit.

De Superbia & impotentia. Cap. V.

De Laurentio Celso duce.

NEMO non ab superbia, & animi im-
potentia ortum dicet in Laurentio Celso
filio, qui dux creatus est viuète patre, qua
ex re pater ad illum, cum saluandi gratia
adiret, nunquam illi aperto capite occur-
rere

rere voluit : quasi verò patria auctoritate indignum videretur, filium salutare domi sedentem aperto capite. Quod nec filius domi fortasse hoc plurimum exquirere debuisset, etiam si aliquid de sua dignitate adimi crederet. Tandem id verò, adinuentum est, ut cornu suo dux crucem auream affigi in fronte iusserit, cui pater omnem honorem dicaret.

De oratore Veneto, apud Iulium Pontificem agente.

AGEBAT penes Pontificem Iulium Venetus orator, singulari prudentia, & probitate vir : qui tamen cum grauius Venetum nomen laceraret Pont. de Imperioque Veneto penitus à se euertendo minaretur, eo impotentiae lapsus est, ut Pont. ipsum vilem clericulum Venetorum opera euasurum diceret. Quod superbè dictum usque adeò pontificis Iulij animum incendit, ut Cameracense tandem fœdus initum sit, quo totius Imperij sui clade Veneri sint affecti.

EXTERN A.

De Sapore Persarum rege.
S

LIBER

HABET habebitque semper ipsa indomita superbia ex nimia felicitate aucta suas quasdam vires, quas nunquam laudaritis. Id quod in Sapor Persarum rege manifestè deprehensum est: qui Valerianum Romanum Imperatorem à se captum, ita penès se habuit, ut non modò canis locum haberet: sed si quando equum conscenderet, eius tergo semper abuti voluerit, quò facilior in equum ascensus foret, cuius tantæ superbiæ poenas mox luerit.

De Tamborlane Persarum Rege.

V S V S est Tamborlans, in Bajsethe Turcarum principe à se capto, eodem superbiæ crimine, longe tamen acerbior: qui non modò illum facile secum habuit, verùm inter captivos habitum, carceri retro etiam inclusit. Quem custodia eductum quum equum conscenderet, proster terga illius premens, equum ascendebat. O effrenem superbiam, ô impotentes mortalium animos: quasi verò ita sibi persuadent, nunquàm quidpiam sibi tale contingere posse.

De perfidia. Cap. VI.

QVANTVM semper incommodi, quantúmque mali secum afferat ipsa perfidia, quámque illa calamitosa funestaque humano sit generi, facilè statim is intelliget, qui fidem ipsam virtutum omnium alumnam, atque parentem, iustitiæque ipsius fundamentum, societatemque omnè tolli penitus euertique cognouerit. Discât igitur mortales quæso, ab hac vna ipsa in primis abhorrrere, in qua tantum malorum lateat, vt reliqua omnia vitia huic vni conferri possint.

De Cretensium perfidia in Venetos.

FVERVNT olim Cretenses infames poëtæ sui testimonio, tanquam mendaces forent. Atque vtinam intra mendacijs fines constitissent, nec perfidiâ ipsam, quæ tamen in mendacijs hæreat amplexi in Venetos essent. Qui ipsam insulam iam pridem adepti, floridamque vndique illâ red-dentes, vt etiam nobiles suos, & reliquos ciues in ipsam insulâ transcribi sint passi, in summa pace & otio eam regebant, quû statim Cretenses ipsi in Venetû nomé perfidi ab eo desciscûnt. Venetósq; aliquot patrios partim interficiûnt, partim in suû sce-

LIBER

Ius asciscunt. Quibus tamen postea (quā-
tum in ipsis fuit) minimè postea peperc-
rint. Quinetiam duodecim oratores Ge-
nuam miserint, qui Ligures ipsos adhor-
tarentur ad insulæ imperium recipiendū.
Donec tandem Venetijs armis victi, satis
fœlice rerum cursu, in hunc vsque diem
conquiescant, obliuiscētibz penitus
Venetis eorum iniuriam atque perfidiam.

De Iaderatinorum perfidia.

EST Iadera hodie Dalmatiæ vrbs vna
princeps eius prouinciæ habita, priscis
quoque tēporibus Romano florente Im-
perio satis florens, quæ tamen postea Pan-
noniæ Regibus seruiens satis celebris ha-
beretur, commutato imperio, Venetisque
parens, non oblita veteris sceptri septies
tamen vsa ingenti perfidia, Venetę infi-
gnis bonitatis immemor rebellavit. Qua
tum in re, sic cum illis Veneti semper e-
gerunt, vt abolita tandem veteri perfidia,
multos iam annos ipsi summa fide, & cha-
ritate inseruiant.

EXTERNA.

De Manuele Imperatore.

QVANTVM sit in perfidia crimen, Manuel secundus Imperator Constantino-
 politanus facilè docuerit. Corradum im-
 peratorem, & Ludouicum Francorum
 Regem, Bosphorum traicere intempesti-
 uè coëgit, qui Hierosolymorum regnum
 stabilire contendebant. In quos Manuel
 ipse altero perfidiæ genere desæuijt : nam
 farinam laborantibus ipsis fame, gypso
 plenam infecit, qua ex re magna pars ex-
 ercitus confecta ita concidit, vt quamplu-
 rimi ex christianis militibus, nouo morbi
 genere conciderint.

De Michaële Palæologo Imperat.

Nec minore perfidia laborauit Michaël
 Palæologus Imperator Bizantius, qua in
 Balduini filios sibi creditos vsus est. Nam
 recepto à se Byzantio quum in Adriano-
 poli Imperatoris Balduini seruarentur fi-
 lij, eos omnes occidi iussit, quamuis tu-
 telam eorum à patre relictâ gereret. Qua
 ex re, nemo non ipsum odio grauissimo
 semper habuit.

De vi ac seditione. Cap. VII.

FACTVRVS ne operæpretium sim, si
 S iij

LIBER

cum de vi ac seditione agendum hac in parte sit à primordio vrbis cœperim haud satis scio. Illud certè deo Opt. Ma. Veneti sese debere fatebūtur, quibus & reliqui gra-
tulari in primis possint, quod ipsa vis, ac
seditio tantum per ea tempora vigerit,
quum apud Heracliam, aut Methamaucum. Venetorum ducum nōmīa tunc flo-
rerent.

De Theodato Duce Methamaucensi.

PVERB quidem alij ante hunc magistrī
militiæ nomine, qui dignitate annua Ve-
netiæ ipsi præessent vniuersæ, quorū exi-
tum nequaquam hīc referre consiliū fuit,
nec res ab his gestas commemorare. Exor-
diar igitur igitur à Theodato Methamau-
censi duce, qui concordi omnium ordinū
consensu dux apud Methamaucum dictus,
tredecim annos cum innocenter in primis
imperasset, dum Brundulum oppidū mu-
nire summopere studet à Galla circum-
uentus viro primarij nominis, ea tempe-
state principatu extruditur, ytroque lumi-
ne ab eodem captus.

De Galla duce.

DEBVERAT certè dux hic interfecto Theodato, huiusmodi euentum, quem & passus est expectare. Siquidem anno expleto & mensibus duobus tyrannidis suæ, vnanimi Venetorum omnium consensu deiectus imperio, captusque & ipse oculis priuatur.

De Dominico Monegario duce.

INVALVERAT iam in ipsis Heraclix Methamauciq; principibus mos pessimus, vt ipsos principes tanquam nimis violentos principatu extruderent. Nec hoc facinore contenti iam vnum ex his trucidauerant, duos reliquos oculis priuarant: cum suffecto illis Dominico Monegario duobus tribunis additis, qui illi perpetuò assisterent, quinto etiam post anno excæcârunt. Vt mirum prope ac incredibile dictum sit, superfuisse homines, qui talem dignitatem appeterent.

EXTERN A.

De Romanis in Leonem tertium Pontificem.

LIBER

NEQVAQVAM mihi decant provinciarum extra Italiam exempla huic in primis opportuna loco : sed quoniam Italia nos ad se trahit memorabili in sacrosanctum Pontificem facinore, quum Leoterius summus Pōtifex Romę creatus omnique virtute insignis Paschalis Primicerij, Campanuli presbyteri factiosorum hominum conspiratione interceptus est, atque ita oppressus, ut affectum ipsum Leonem gravissimis omnibus malis carceri quoque incluserint. Qui postea Caroli magni interuentu tandem liberatus, cum iureiurando publicè sese obstrinxisset Leo, minimè se consciū esse eorum criminum quę sibi obiecissent. Quare recepto Pontificatu ita se postea gessit, ut ne inimicos ipsos quidem vlcisci vellet, & religionem Christianam quoad erus fieri posset sanctam, piāmque magis redderet. Vnde merito inter diuos nostrates hodie colatur.

De Romanis in Gelasium Pont.

QUI res gestas literarum monumentis tradidere, ex quo Romana maiestas imperij concidit, Romani populi ferociam in Pontifices ipsos, atque insolentiam fre-

quenter recensuere : vt maximè admirari possis, quomodo hæc mala exorirentur in ea vrbe, vbi Pontifices Maximi rerum potirentur, qui pietatem veràmque religionem secum præferrent. Quare quod Gelasio Pont. contigit, quis non maximè accuset? Quod eum Frangipanes fratres Cincius, & Leo, eodem die, quo creatus est Pont. acerbissimis malis affecere. Nam, & calcibus & pugnibus in eum minimè temperarunt, calcaribusque insuper suis illum penè oppressere, in conclauis denique ipso sic stratum traxere, vt vix spiritus illi superfuisset: nec minore acerbitate in reliquum Cardinalium collegium vsi sunt.

De Bononiensibus.

SVPERERANT adhuc non pauca populi Romani exempla, quibus ille in suos Pont. frequentius sit vsus. Cæterum nunc his relictis ad Bononienses ipsos trāsimus: qui famuli cuiusdam lanij insaniam secuti, grauem seditionem in ea ciuitate in integrum annum exercuere, quo anno Ioannes vigesimus tertius Pontificatum administrabat. Verumtamen nobiles,

L I B E R

& qui de patriæ suæ libertate melius sentirent, cœuntes in vnum, & lanium ipsum expulerunt, & Mangolinum alterum factionis principem interemerunt, verâque libertate recepta, rem omnem Bononiensem foelicius composuere.

De temeritate. Cap. VIII.

EST quidem temeritas hæc ipsa, de qua nunc mihi agendum sit, grane violentum, que inter mortales malum, quæ subito correpta incursu, neque sese, neque alios unquam respiciat. Curemus igitur subitum hunc in homine furorem, ne repentino ictu perculsi, in grauissima quæque facinora prolabamur, vnde non facilis sit receptus. Id quod Mauricius Ioannis ducis Veneti filius, vel hoc loco facile declarauerit, qui impius adolescens Gradum missus, impij patris imperio fûctus, nō modò Gradum facile recepit, verū etiam Fortunatū Patriarcham temerario ausu ex altiore turri precipitem dedit. Quo graui facinore perpetrato, pater & filius in exilium acti, pœnas meritas sui sceleris persolvere.

De Saladino principe lōge clarissimo.

NON habet certè Maumethes inter suos principes Saladino clariorem. Qui audito Christianorum principum apparatu ingenti, quo Hierosolyma ipsa recipienda essent, non dubitauit priuati habitu posthabito regio solio, Gallias ipsas, & Germaniam, adde etiam & Hispanias obire. Quæ quum omnia accuratiùs lustrasset, ad suos incolumis rediit. Quod certè facinus nemo dicere possit non plenum temeritatis fuisse, si quis tamen Saladinū ipsum rectè satis æstimet.

De Alberto Brandolino.

SEDEBAT ad Carauagium Franciscus Sfortia Mediolanensium Imperator contra Venetos, cum hic Albertus omni contentione Michaëlem Attendulum Imperatorem, & reliqui Veneti exercitus principes persuadere nitebātur, vt Carauagio à Sfortia obsessio omnino opè ferre vellent. A qua sententia quidem ferè omnes abhorrebant: sed ille hoc vnum præcipuè sibi placere pertinaciter perseuerans. Coloni tādē habitu vuāq; secū venalē ferēs, nō dubitauit in Sfortiæ castra trāsire, omniāq; secum diligēter expēdere, & ad suos inco-

LIBER

lumis reuerti. Probato igitur eius consilio,
 dum Carauagiū ab obsidione liberare cō-
 tendunt, præliōque Sfortiæ congressi me-
 morabili eius ætatis pugna superantur
 Veneti: quæ adhuc prouerbij loco cōstat:
 vt merito inter temeraria facinora, Bran-
 dolinum hunc vnum numerare possis.

De Iacobo Paccio Florentino.

SVPERAT omnem temeritatem se-
 uissimum facinus Iacobi Pacci in Medi-
 ceos, vt iam impietatem illius in primis
 etiam accuses. Qui non contentus Medi-
 ceos de medio tollere geminos fratres Lau-
 rentium & Iulianum obtruncare nequa-
 quàm veritus sit, quando intra templi se-
 pta quum sacris litarent, alterum iugula-
 uerit, alterum graui vulnere affecerit. Qui
 mox fugiens, captusque à persequentibus
 grauissimas mox temeritatis suæ pœnas
 luerit.

Quantum valet error.

Cap. IX.

De errore in Carolum Zenum.

NEMO vnquam dubitauerit temeritati proximum errorem esse. Qui si animos nostros inuasit, vt cæci dubiique in rebus agendis videamur, cum publicè tum priuatim vitæ mortalium plurimum obfuerit. Quare diligentiam semper etiam in re minima adhibebit ille, quando ex minimo quoque errato grauissima detrimenta gignantur. Id quod in Carolo Zeno rectè sanè approbatum sit, qui cum Franciscum Carariū in Gallia Cisalpina agētem, pulsum à vicecomitibus quadringentis aureis adiuuisset, vnde facilè reditum non multo post sit adeptus, illéque Carolo postea in patriam reuertenti eos reddidisset: ministri culpa factum est, vt nihil ille in cōmentarios Cararij retulerit de nūmis superius à Carolo mutuatis. Qui liber mox Venetias perlatus, post pulsū Patauio Cararium, dedit maleuolis ansam opinandi corruptum esse hac pecunia Carolum à Carario. Quum verò grauiter animaduerti placuisset in eos, qui ab illo pecuniā acceperant, nec causam acceptæ pecuniæ publicæ apud magistratum profiterentur aut graui pœnâ afficerentur. Carolus ipse nequaquam sibi conscius alicuius sui erroris nihil omnino retulit penes magistratū.

LIBER

Qua ex re non multo post accusatus, magnoque errore denique actum, ut & procuratoria illi dignitas abrogaretur, & in carcere biennium esset, numerata pecunia, quam apparebat illū ab ipso Carrario accepisse veluti dono.

*De Antonio Grimano, qui postea
dux fuit.*

NIHIL certè est magis admirabile, nihil quod maiorem admirationem posteritati afferat, quàm quod clarissimum virū Antonium Grimanum maritimæ rei Imperatorem redactum in ordinem nos vidimus. Deinde abrogata illi procuratoria dignitate, perpetuo etiā exilio multatum, quem tamen non multo post patriæ limitibus restituere, atque ei procuratoriam dignitatem addidere: postremò verò legitimis etiam suffragiis principum renunciare. Qui certè si diutius vixisset, bonitatis suæ monumentum posteris amplissimū reliquisset.

EXTERNÆ.

De Turonibus.

NON possis non vehementer admirari, quod apud Turones euenisse constat, in foribus enim cuiusdam sacelli, quum impositum esset cadauer cuiusdam latronis, vulgò illud summa quadam pietate colebatur, fortè ita accidit, quod Martinus tunc superstes ibi adesset, qui re satis exploratè cognita, nequid erroris subesset, Deū precatus est, vt seriem omnem rei patefaceret, statimque vox de cœlo audita latronis suspendio necati ibi iacere corpus: sicq; exso cadauere dissipatòque omnis falsæ superstitionis error sublatus est.

De Rainerio Neapolitano.

AD DAM postremò, & illud Regis Legati Neapolitani longè calamitosissimū exemplum, qui quum Neapolim obtineret, falsò suspicatus est ab Alphonso Rege vrbs capta esset * quod Arragonius miles per cuniculum ingressus ipsi Rainerio sese ostentasset frequens, quare neglecto mœnium præsidio, in arcem confugiens, vrbe ipsam hosti reliquit, Gallicis militibus undique diffugientibus, quū falso errore correpti sibi persuassent Rege discedente nihil iam superesse spei.

LIBER

De Vltione. Cap. X.

INVITVS certè inuerti stylum aduersus veteres Venetos duces Methamenses, quorum vltio, & assidua nimis, & grauis mihi semper est visa, qua in parte immortali Deo verè optimo maximo ingentes sæpe gratias ago. Quod in Riualtinis principibus reliquòque patricio ordine, nullum tale exemplum ad nostram vsque ætatem inueniam præter vnum aut alterum in quo mihi immorandum in præsentia sit.

De Orleo duce.

VLTIO ipsa cum sæpè grauis molestaque sit, dignaque infamia summa, quæque certè ab omnibus iure accusanda sit, nescio tamen quo pacto in Orleo Heraclienfi duce meritò ab omnibus accusabitur, qui optimè meritis de Veneto nomine post receptam à Longobardis Rauennæ suoque Hexarcho traditam auspicio ductuque suo, postque Aquilegiensem Patriarcham à Grado reiectum, exorto interim ciuili bello inter ipsos Heraclienfes vndecimo post imperij sui anno mēsisbùsque quinque ab ipsis Heraclienfibus obtruncatur.

De

De Theodato Methamaucensi.

N E C magis fœlix Theodatus Methamaucensis dux primus haberi potest, qui ipse optimè meritis de Venetis tertiū decimum post annum sui principatus, Brundulo extruendo vacat, captus à Gallia excrucantur.

De Gallo duce.

Q V I S non hunc, qui Theodato suffectus est dignum duxerit eadem pœna eodémque supplicio, quo Theodatum ducem ipsemet affecerit? Meritò igitur vix anno principatus sui exactò, imperio deiicitur, oculis que priuatus, non multò post moritur.

*De Dominico Monegario
duce.*

I N F E L I X certè fatum, pessimūque sydus Dominici Monegarij p̄cipis fuisse nemo non dixerit, qui quinto post imperij sui anno, quum duo tribuni annui additi illi essent, vt nihil ille per se decernere in quenquam posset, tamen & ipse à Methamaucensibus honore, & oculis priuatur.

T

LIBER

De Petro Candiano duce.

ACCUSARI Methamaucenses facile
& ipsi poterunt, quì tamen suorum princi-
pum cæde contenti, non vtra amplius in-
eorum cædauera sæuierunt. Sed quis quæ-
so Venetorum acerbiter in Petrũ Can-
dianum ducem satis vnquam laudet? Quẽ
pricipatu pulsum quintũ decimũ post an-
nũ incensaque simul ducaria æde cum D.
Marci templo, fugientem cum paruulo fi-
lio, supplicentem etiam, vt ipsi saltem par-
cerent puero, cum coniuge ipsa, & filio in-
teremerunt inuentũque eius cædauit in
macellum vsque petraxere, membratũq;
laceratum canibus tradidere.

EXTERNÆ

De Iustiano secundo Imperatore Constantinopolitano.

HABERET forsitan Iustinianus Impe-
rator secundus Constantinopolitanus iu-
stas vltionis causas in Leontium, & reli-
quos coniuratos, qui illi imperatoriam di-
gnitatem ademissent, nasũque abscidif-
sent, nisi grauius multo in eos animadu-
erisset. Quippe qui domũ reuersus, iterũ-

que Imperij fastigium adeptus, quotiens-
cunque nasum emungeret, ex cōiuratis v-
num, quorum multos in carcere asserua-
bat, iubebat occidi.

*De Sancio Castulonensi
comite.*

QVOMODO verò Sancium Castulo-
nensem principem excusare iustè poteri-
mus, qui matrem ipsam ab Arabe principe
amatam eodē venenato poculo mori coë-
git, quod sibi genitrix ipsa ebibendū por-
rexerat? Optabat enim illa filium mori, vt
liberius in re Venerea vacare cū illo pos-
set, mortuo filio.

*De Bellisarij exercitu in urbe
Romana.*

NV N QVAM accusari grauius meri-
tò poterunt Bellisarij milites qui Romam
urbem eo imperante obsidebant aduersus
Gothos. Relictum Canonem præfectum
ab eodem, qui in Siciliam necessitate co-
gente profectus erat, interemerūt: qui Ca-
non insigni avaritia, vt sibi stipédia inter-
ciperet, ad seq; trāsferret, frumēta coëme-
bat, quæ quotidie aucto p̄cio illis vēderet.

T ij.

L I B E R

Quod cum sæpius faceret, re ab his explorata, iure quodam suo, avaritiam nimis grauem, in Præfecto vlti sunt, eius acerbiorè fato.

Dicta improba aut facta scelerata.

Cap. X I.

De Petro Candiano duce.

EXORDIAR certè à Petro Candiano ducis filio, cuius facinus nemo vnquam probet, quia scitus à patre in principatū comes, multum in illum tentauit, vt cum Imperio deiiceret, solusque rebus præset. Quod cum sæpius Venetus populus animaduertisset, iure optimo filium in exiliū egere, vt pater incolumis domi ageret, filiusque sui sceleris pœnas absens pederet.

*De Petro Laurentij Celsi
ducis filio.*

CUM hoc homine nescio quo pacto te geres, qui principem filium nunquam æquo animo adire salutandi causa poterat: quòd grauius ferret se patrem iam senio grauem, ad nouum exemplum cogi, vt aperto capite filio occurreret. Qua re tan-

dem à filio animaduërfa , prudenter fanè excogitauit, vt pileo suo crux aurea imponeretur , quam viſam pater non grauato ſalutaret. Quam crucem ad hunc uſq; diè principes retineant.

EXTERN A.

*De Henrico, Henrici tertij
Imperatoris filio.*

NOLLEM certè hac ipſa in parte tam ſclerata exempla prodere , vt parricidia quoque hoc in loco mihi perſtringenda eſſent . Siquidem hæc mihi grauiora videntur, quàm vt inter hæc dictorum factorumque improbè exempla annumerari queant. Primùmque tamen ſit , non poteris non planè Henricum Henrici Imperatoris filium grauiter accuſare , & acerbè, quòd patrem ſuum Imperatorem non ſolum imperio deiecerit , verumetiam illum fugientem filij vim, Leodij diutius obſeſſum, maturius mori tandem coëgerit, quàm tantam præ nimio dolore acerbicatem filij ferre æquo animo non poſſet.

*De Ludonico Ludonici Banariæ
ducis filio.*

L I B E R

ACCEDET ad superius exemplum illi
ferè par Ludouici Bauariæ Ducis filij: qui
imperij auidus nec paternæ maiestatis me-
mor, patrem ipsum omni arte principatu
deturbare conatus, ipsum graui obsidio-
ne oppressum, mori miserabili fato coë-
git, vt sibi Imperium Bauarię celerius mor-
te patris demandaretur.

De Michaële Constantinopo- litano Imperatore.

HIC Nicephori filius Constantino-
politani principis, & ipse quum Alexio in
patrem coniuratione inita, si victores ex
prælio rediissent deiecto patre imperium
ipsi obtinerent, fortè ita planè accidit, vt
ad Dyrrachium à Guiscardo Duce ipse
interficeretur cum Alexio, sicque cogitati
sceleris iustissimas pœnas luit.

De mortibus non vulgaribus. Cap. XII.

De Andrea Dandulo præfe- cto rei maritima.

GEREBATUR ea tēpestare graue cum

Genuensibus bellum, quo tempore Reip. Petrus Gradonicus præerat Dux. Electus igitur Andreas Dandulus classis Venetæ præfectus cum Carolo, spectabat quotidie ad Corcyram nigram, quidnam Genuensium classis moliretur. Tandem verò adueniente hoste congressus, cum eo Ligustica arte fortissimè diu pugnans vincitur, & capitur, Genuamque captiuus cum traheretur tanto animi dolore affectus taditur, vt impacto triremi capite sæpius, antequam Genuam ingrederetur animam exhalaret.

De Orfato Iustiniano.

QUANTVM laboris, quantumve doloris exhauserit Orfatus Iustinianus maritimæ rei Imperator, vel hoc ipsum mortis genus acerbissimū declarauerit. Quippe qui Mytilenem cum classe profectus, quum urbem ipsam magno animo inuassisset, acrique prælio oppugnasset, vix tamen ob oppugnatione repulsus, vsque adeo grauiter rem tulit, vt Methonem quū primū attigisset in littusque descendisset, mœrore animi affectus in ipso Methones ingressu supremum obierit diem.

T iiij

LIBER

De Hiadano Gritto, & Petro.

Mocenico.

QVOS animos quóſve ſpiritus erga patriam præ ſe tulerint hi duo rei naualis imperatores haud facilè dixeris. Nam Hiadanus Grittus iam ſenio confectus, morboque inſuper inter nauigandum grauatus, non dubitauit amnem Bolianum ingredi, vt obſeſſæ Scordæ opem ferret, quem cœli grauitate grauem in primis eſſe non nesciuerat. Nec minus Petrus Mocenicus, cui ipſe Hiadanus ſucceſſor datus erat, veritus eſt ad eum nauigare, quem aliter in Poloponneſo expectare poterat. Quare vterque contracto grauifſimo morbo non multò poſt deceſſerit. Tametiſi Petrus aliquanto meliore fortuna vſus domũ profeſtus dúxque declaratus, & ipſe diem non multò poſt extremum clauſerit.

EXTERN A.

De Theodorico Oſtrogothorum Rege.

IVRE quidem optimo Theodoricus Oſtrogothorum Rex, hac in parte princi-

pem sibi vendicabit locum . Qui quum Symmachum , & Boëtium iniustissimè iusserit occidi , meritò assecutus est , vt quum in cœna piscis ingentis caput appositum illi esset , constanter sibi videre visus est Symmachi caput in labro piscis cultro sibi minantis interitum . Quo spectaculo territus morboque statim grauatus ob scelesti sui facinoris memoriam , non multo post tremens semper expirauit.

De Arrio hæresiarcha.

ECQUIS non libentissimè Arrij mortem hæresiarchæ retulerit ? Qui Constantinopoli agens , dum se sceleratissimamque suam sententiam tueri studet cōtra Alexandrinum Pontificem , catholicè sentientem , ventrem leuaturus intra cellam prodigioso planè exitu , intestina omnia moriens effuderit . Nec defueret tamen , qui diu postea nefariam hanc perditissimi hominis sententiam , summa contentione defenderent.

De septem dormientibus.

IMPONENT finem septem (qui dicuntur) dormientes , atque hoc propter nouum mortis genus , quam longiori som-

LIBER

no similiorem dixeris, qui apud Turonas
agentes, vitæ innocentia clari Christianæ
pietatis cum Martino Pontifice studiosi se-
ctatores, quodam die dum sacris interef-
sent posteaquam Martinus ipse decessis-
set, multos iam antea annos summoque
pietatis cultu cum Ricardo Abbate vitam
transegissent, litatorio sacro perfuncti, om-
nes emissio spiritu oculos clausere, vt quæ
omni carerent sensu, vno, eodemque mo-
numento positi, veluti cœlestia numina
in hunc vsque diem colantur.

De cupiditate vitæ Cap. XII.

*De Henrico Dandulo, qui postea
dux fuit.*

AFFUIT certè iusta diu viuendi cu-
piditas Henrico Dandulo, qui legatus ad
Manuelem Imperatorem missus cuius ius-
su luminibus planè priuatus est, canden-
te lamina ærea eius oculis obiecta, quam
illè intueri continuò cogeretur. Qui
postea domum reuersus tanto accepto in-
commodo, princeps à quadraginta viris
declaratus est, in locum Aurei Mastrope-

tri vitæ functi: qui tamen ita se gessit toto vitæ suæ tempore, vt Venetum nomen recepta Iadera Græciæque Imperio parto, Cretæque Insula dono accepta (quam in hunc vsque diem retineamus) quum iam ingrauescente ætate, viuere diutius non posset, dignus tamen videri posset, qui ad Veneti nominis gloriam & laudem longius vitæ spatium adijceret.

De Carolo Zeno.

FVERE in Carolo Zeno, quod sæpius repetierimus innumeræ præclaræque animi dotes, quas alijs in locis iam sæpius explicauimus, qui tamen & ipse diutius vitam protrahere semper optauit. Nam amisso Iacobo filio natu maiore, cum filium reliquisset Iacobi nomine ad maiorem animi sui voluptatem Rainerium appellari iussit, mōxque cum filijs reliquis, & nepotibus ita vixit, vt semper iucundissimè illis vteretur. Qua ex re factum est, vt post annum quartum, & octuagesimum incolumis non multò post, fato naturæque concesserit, magno virtutis summæ exemplo post se relicto.

LIBER NONVS.
De Francisco Foscaro Duce.

QVIS nesciat Francisco Foscaro toties
priuatim varia fortuna affecto', summam
fuisse viuendi cupiditatem. Qui nunquam
adduci potuit, vt Ducis dignitatem publi-
co nomine donaret, vt tandem coactus è
ducario discedere, adiuuante vxore, fru-
stra tamen superuiuere diutius optarit.

Finis Noni & postre-
mi libri.

✿ Excudebat suis typis
Mauricius Menier Ty-
pographus , in subur-
biis Victorianis, ad in-
signe Diui Petri. Anno
domini millesimo quin-
gentesimo quinquage-
simo quarto, sexto Ca-
lendas Octobris.

122

Biblioteca
de Catalunya

Reg. 158.771

Sig. Res.

3-122

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

